

EĞİTİM SİSTEMİMİZ İÇERİSİNDE
BAŞARILI ÖZEL EĞİTİM KURUMLARININ MODEL YAPISI,
İŞLEYİŞİ ve UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Suat KARABULUT

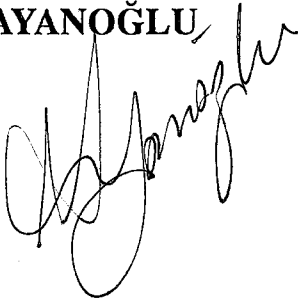
T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ENSTİTÜ ANABİLİM DALI : İŞLETME

Tez 29.01.1996 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

JÜRİ BAŞKANI

Y. Doç. Dr. Murat
AYANOĞLU

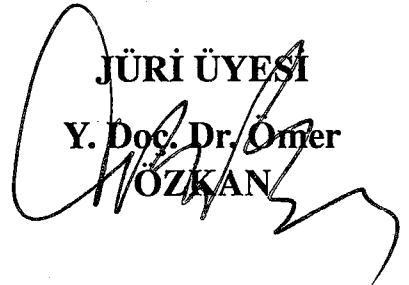
JÜRİ ÜYESİ

Prof. Dr. Gültekin
YILDIZ

JÜRİ ÜYESİ

Y. Doç. Dr. Ömer
ÖZKAN

Ö N S Ö Z

Türkiye özel eğitim sahasında yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren özel eğitim işletmeleri çalışmalarını hızlandırmış, bilgisayar destekli modern laboratuvar ve geniş kütüphaneleriyle, uzman kadrosuyla kaliteli eğitim hizmetleri sergilemiş, 1990'lı yıllarda meyvelerini vermiştir.

"Planınız bir yıllık ise pirinç ekin, on yıllık ise orman, yüz yıllık ise insan yetiştiriniz." Çin atasözünde vurgulandığı gibi geleceğe ümitle bakabilmek için insanlarımızı daha bilgili, daha yetenekli yetiştirmeliyiz. Ülkemizi dışa tanıtacak, saygınlığını artıracak olan bilim adamları ve süper insanları yetiştirmek için gerekli ortamları hazırlayacak bu özel eğitim kuruluşlarının daha büyük başarılarına ulaşacaklarını ümit ediyoruz.

Biz bu araştırmamızda, Milli Eğitim sistemimizin yapısal örgüsünü nicelik ve nitelik olarak inceledikten sonra Eğitimdeki Temel sorunların çözüm çareleri ile ilgili anket çalışmaları yaptık. Bu arada gelişmiş ülkelerin Eğitim sistemi içerisinde özel eğitime verilen önemi, devletin eğitimi özelleştirdiğini ve özerkleştirdiğini tesbit ettik. Devletimizin de bu ağır eğitim yükünün altından kalkamadığı, üstesinden gelemediğini Bakanlığın üst düzey yetkililerinden sık sık duymaktayız. Artık ülkemizde de başarılı-girişimci işadamlarımız ve özel kuruluşların özel eğitim sahasındaki çalışmaları sonucu yepyeni bir Türk Eğitim Modeli doğmaktadır.

Özellikle dış ülkelerde ülkemizi temsil eden Özel Türk kolejleri ve Özel Türk üniversiteleri bu ülkelerin devlet yetkilileri ve halkları tarafından olağanüstü takdir ve teveccühe mazhar olmuşlardır.

Model olarak ele aldığımız SEBAT Eğitim İşletmeleri A.Ş.'nin Yönetim Kurulu Başkanı D. Ali BAYRAKTAR ve diğer müteşebbis işadamlarına, şirketin eğitim kuruluşlarının genel müdür - müdür ve diğer darecilerine, Şirketin malî - hukukî - eğitim koordinatörlerine bilgi-işlem dairesi çalışanlarına, SÜRAT A.Ş. Gn. Md. Sedat KOÇAR Beye; Ekonomik konularda engin bilgi ve tecrübe birikimiyle beni araştırmalara teşvik eden, yön gösteren Prof. Dr. Sebahattin ZAIM Hocam başta olmak üzere SA. Ü.İ.İ.B.F. Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Gültekin YILDIZ, tez danışmanım SA. Ü. Sosyal Bilimler Enstitü Başkan Yardımcısı Yrd. Doç. Dr. Murat AYANOĞLU ve SA. Ü.İ.İ. B. F. Öğr. üyesi Yrd. Doç. Dr. Hasan SELÇUK Eğitim Yönetimi sahasında bana Rehberlik yapan Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim FAk. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Öğr. üyesi Dekan Yard. Doç. Dr. Vehbi ÇELİK Hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ederim.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Daire Başkanlığı adına kaynak ve döküman yardımı yapan Sn. Murat KIRAÇ Beye, Yurtdışı Eğitim Hizmetleri Müdürü Sn. Aysel AYTAÇ Beye; Y.Ö.K. üyesi Prof. Şerif Ali TEKALAN Beye batahsis teşekkür eder, saygılarımı arz ederim.

Adapazarı, Ocak 1996

Suat KARABULUT
Sebat Eğitim İşl. A.Ş.
Genel Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

İÇİNDEKİLER

TANIMLAR

TABLolar LİSTESİ

ÖZET

SUMMARY

GİRİŞ

BÖLÜM -I- EĞİTİM SİSTEMİ

1. Türk Milli Eğitim Sistemi	1
1.1. Örgün Eğitim	1
1.1.1. Okul Öncesi Eğitim.....	1
1.1.2. İlköğretim.....	1
1.1.3. Orta Öğretim	1
1.1.4. Genel Liseler.....	19
1.1.5. Meslek ve Teknik Liseler	
1.1.6. Özel Eğitim-Öğretim	6
1.1.7. Yüksek Öğretim	13
1.2. Yaygın Eğitim	14
1.3. Yurt, Pansiyon ve Burslar	14
1.4. Yurtdışı Eğitim	15
1.5. M.E.B.'nin Türk Cumhuriyetlerindeki Çalışmaları.....	16
1.6. Yurtdışında Özel Eğitim Hizmetleri Veren Kuruluşlar	17
2. Yabancı Okullar	23
2.1. Tarihte Yabancı Azınlık Okulları	23
2.2. Misyoner Okulları.....	27
2.3. Yabancı Okulların Bugünkü Durumu	29
3. Ülkelere Göre Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması	31
3.1. ABD'de Eğitim Sistemi	31
3.2. Japonya'da Eğitim Sistemi	34
3.3. ABD-Japonya ve Türk Eğitim Sisteminin Genel Karşılaştırılması	43

3.4. Ülkelerin Eğitim Harcamaları.....	44
35. Özel Okulların Ülkelere Göre Durumu.....	45
4. Türk Milli Eğitim Sisteminde Temel Sorunlar	47
4.1. Yetersiz Temel Eğitim.....	47
4.2. Temel Eğitim Sonrası Eğitim.....	47
4.3. Sınırlı Meslek Eğitimi.....	50
4.4. Yaygın Meslek Eğitimi	51
4.5. Okul Dışında Kalan Gençlik.....	52
4.6. Eğitime Ayrılan Yetersiz Ödenek.....	53
4.7. Mesleki ve Teknik Öğretim Dışında Kalan Çağ Nüfusu	54
4.8. Genç Nüfus Yapısı ve Nüfusun Yerleşim Düzeni.....	55
4.9. Ders Geçme ve Kredi Sistemi.....	56

BÖLÜM II

ÖZEL EĞİTİM MODELİ

1. Eğitim Yönetimi Teorileri	60
2. Özel Okulun Fonksiyonelliği	61
3. Velilerin Eğitim Sistemine ve Özel Okullara Bakış Açısı.....	63
4. Eğitimcilerin Özel Eğitime Bakışı	67
5. Eğitim Yöneticilerinin Eğitime Bakışı	79
6. Özel Eğitim Kurumlarının Başarı Grafiği	84
Örnek 1 İzmir Yamanlar Koleji	84
Örnek 2: İstanbul Özel Fatih Erkek Fen Lisesi.....	88
Örnek 3: Koç Lisesi	92
Örnek 4: İSTEK Vakfı Kolejleri	95
Örnek 5: VAKSA Kolejleri.....	97
Örnek 6: FEM Dersaneleri.....	98
Örnek 7: Ankara Özel Samanyolu Eğitim Kurumu	100
Özel Eğitim Kurumlarının Başarısı Üzerine Bir Değerlendirme	101
8. YURTDIŞINDA TÜRKİYE'Yİ BAŞARIYLA TEMSİL EDEN TÜRK KOLEJLERİ ve ÖZEL TÜRK ÜNİVERSİTELERİ.....	104
Örnek 1 : Türkmenistan Türk Kolejleri	104
Örnek 2 : Özel Türkmen Türk Üniversitesi	105
Örnek 3 : Kırgızistan Türk Kolejleri.....	106
Örnek 4 : Kazakistan Türk Kolejleri.....	107
Örnek 5 : Azerbaycan Özel Kafkas Üniversitesi	107
Dış ülkelerde Türkiye'yi temsil eden Özel Türk Eğitim Kuruluşları Üzerine Bir Değerlendirme.....	108

BÖLÜM III

BAŞARILI ÖZEL EĞİTİM MODELİNİN YAPISI

1. Modelin Temel Dayanakları	113
1.1. Eğitimde Milli Gaye, Milli Terbiye	113
1.2. Eğitimde İlim ve Tekniğin Değerlendirilmesi.....	114
1.3. Çağın Şartlarına Göre Eğitim.....	116
1.4. Eğitimde “Yeni İnsan” Profilinin Şekillendirilmesi	117
1.5. Geleceğin Araştırmacı ve Liderlerinin Yetiştirilmesi	119
1.6. Fonksiyonel Okul.....	120
1.7. Gerçek Eğitimci	122
1.8. Model Sisteme Göre Öğrenme ve Öğretme.....	123
1.9. Gerçek İlim Nedir? Nasıl Kazanılır?	123
1.10. Büyük İlim Adamı Olmanın Yolu.....	124
1.11. Öğretici-Eğitimci-Öğretilen Konular	125
1.12. Eğitimcinin Etkinliği.....	127
1.13. İlim ve Bilimin Karşılaştırılması	129
1.14. Eğitimde Değişime Açık Olma.....	133
2. Özel Okul İklimi	134
2.1. Başarılı Okulun Temel Fonksiyonları	135
2.2. Özel Okul Kültürü.....	135
2.3. Etkili Okul ve Etkili Okulların Özellikleri.....	138
2.4. Etkili Okullarda Öğrenme Kaynaklarının Örgütlenmesi	140
2.5. Öğretim Metodları	141
2.6. Öğretim Programı	143
3. Özel Eğitim Modelinde Öğretim Tekniği	145
3.1. Verimli Bir Öğrenmenin Yolu.....	145
3.2. Problem Çözme Tekniği	146
3.3. Probleme Dayalı Öğrenme Tekniği	147
3.4. Bilim Adamı-Düşünür Yetiştirme Yolu	148
3.5. Öğrencide Güzel Ahlâkın Yerleştirilmesi	149
3.6. Zihin ve Ruh Sağlığı	149
3.7. Okuma-Yazma ve Sözlü Anlatımın Geliştirilmesi.....	151
3.8. Kullanım Ağırlıklı Yabancı Dil Öğrenimi	151
3.9. Verimli Ders Çalışma	152

3.10. Sınavlara Hazırlık	153
3.11. Günlük Planı Hazırlama	154
3.12. Deneyle Öğrenme	155
3.13. Eğitimde Oyunun Yeri	156
3.14. Verimli Bir Grup Çalışması	157
4. TEKNOLOJİK GELİŞMELER İŞİĞİNDA EĞİTİM.....	160
4.1. Eğitimde Kitle İletişim Araçları.....	160
4.2. Bilgisayar Destekli Eğitim.....	160
4.3. Eğitimde Videonun Kullanılması.....	161
5. ÇAĞIN MODERN ARAÇLARIYLA EĞİTİM.....	163
5.1. Siberetik Kültürün Değerlendirilmesi.....	163
5.2. Robotik Kültür	163
5.3. Süper Bilgisayarlar.....	163
5.4. Suni Zekâ	164
5.5. CD-ROM'lar	164
5.6. Nöral Ağlar	164
5.7. Biyoçipler, Biyonik Varlıklar ve Siborglar	165
5.8. Nisbî Mantık	167
5.9. Bilgisayar Ağları.....	168
5.10. Bilgisayar Programlarıyla Eğitim	169
5.11. Bilgisayar Oyunları.....	170
5.12. Bilgisayarla Eğitim Teknikleri.....	172
6. ARAŞTIRMACI-ÜSTÜN İNSANLARIN YETİŞTİRİLMESİ.....	170
6.1. Bilim Adamı-Araştırmacı Yetiştirmenin Önemi.....	174
6.2. Üstün Vasıflı Şahsiyetlerin Vasıfları	175
6.3. Süper Eğitim	176
6.3.1. ABD'de Süper Eğitim.....	176
6.3.2. Tarihi Bir Süper Eğitim Merkezimiz: ENDERUN	179
6.4. Sınıfta Süper Çocukların Eğitimi.....	181
6.5. Bilim Olimpiyatlarına Öğrenci Hazırlama.....	183

7. ÖZEL EĞİTİMDE YÖNETİM YAPISI.....	184
7.1. Özel Eğitimde Kurumların İşleyişi	184
7.2. Özel Eğitim Kurumlarında Rehberlik.....	185
7.2.1. Okul İçi Rehberlik.....	185
7.2.2. Okul Sonrası Rehberlik.....	186
7.3. Başarıya Prim.....	187
7.4. Eğitici-Belletmen-Yönetici Uyumu	188
7.5. Özel Okul Yönetiminde Hiyerarşi	189
7.6. Okul-Aile Bütünlüğü	191
7.6.1. Eğitimin Aileye Bakan Yönü.....	191
7.6.2. Eğitimin Öğrenciye Bakan Yönü.....	193
7.6.3. Eğitimin Okula Bakan Yönü.....	193

BÖLÜM IV

İDEAL EĞİTİM MODELİ İLE İLGİLİ TEKLİFLER

4.1. Özelleştirmeye İlgili Teklifler.....	195
4.2. Ders Müfredatıyla İlgili Teklifler.....	195
4.3. Ölçme ve Değerlendirme ile İlgili Teklifler.....	196
4.4. Eğitim Programları ile İlgili Teklifler	198
4.5. Bilgisayar Destekli Eğitim ile İlgili Teklifler	200

ÖZGEÇMİŞ

KAYNAKLAR

T A N İ M L A R

Bakanlık: Milli Eğitim Bakanlığı (M.E.B.)

Ö.Ö.K: Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan Özel Öğretim Kurumları Daire Başkanlığı

Yönetim Kurulu: Özel Eğitim - Öğretim kuruluşlarının kuruluşu mali - hukuki - resmi yönetimini işleten şirket üyesi işadamları ve müteşebbislerin meydana getirdiği organizasyon.

Genel Müdür: Özel Eğitim kuruluşlarının hepsinin bağlı bulunduğu Yönetim Kurulunun seçtiği, tayin ettiği en üst yöneticidir.

Teftiş Heyeti: Özel Eğitim - Öğretim kuruluşlarının başarılı eğitim hizmetleri vermesi; Ö.Ö.K. kanun ve mevzuatlarına riayet edilmesi için yönetim kurulu tarafından onaylanan genel müdürün tayin ettiği müfettişler.

Dersane: Devlet Yatılı Okulları, Anadolu Fen Liseleri, Meslek Liseleri ve Üniversiteye öğrenci yetiştiren ve hazırlayan kurs programlarını yürüten kurumlar.

Kurs: Dersane manasında da kullanılır. M.E.B. mevzuatları ölçüsünde yabancı dil, özel meslek, spor ve kültür faaliyetleri programlarını yürüten kurumlar.

Yardımcı Personel: İşçi, memur, kaloriferci, aşçı, temizlikçi vs. elemanlar.

Rehber: Öğrencilere danışmanlık yapan kılavuz öğretmen.

Başdanışman: Özel okul ve pansiyonlardaki öğrencilerin başarılarını, çalışmalarını yakından takip eden rehber öğretmenlerin sorumlu yöneticisi.

Belletmen: Okul pansiyonları ve yurtlarda çalışan, öğrencilerle doğrudan ilgilenen, yol gösteren, rehberlik eden terbiyeciler.

ÖSS: Öğrenci Seçme Sınavı.

ÖYS: Öğrenci Yerleştirme Sınavı.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	İlköğretim Okulları (1994-95 Yılı)	2
Tablo 2.	Genel Liseler (1994-95 Yılı).....	3
Tablo 3.	Erkek Teknik Öğretim Okulları (1994-95 Yılı)	4
Tablo 4.	Kız Teknik Öğretim Okulları (1994-95 Yılı).....	5
Tablo 5.	Ticaret ve Turizm Öğretim Okulları (1994-95 Yılı)	5
Tablo 6.	Din Öğretimi Okulları (1994-95 Yılı).....	6
Tablo 7.	Özel Öğretimin Eğitim Tür ve Kademelerindeki Oranı.....	9
Tablo 8.	İllere Göre Liselerin Dağılımı Öğretmen Başına Öğrenci Sayısı	10
Tablo 9.	Türkiye’de Özel Okullar (1991-92)	11
Tablo 10.	Türkiye’de Özel Okullar (1994-95)	13
Tablo 11.	Ülkelere Göre Resmi-Burslu Öğrenciler.....	14
Tablo 12.	Yurtdışında Örgün Eğitim Kurumlarına Devam Eden Öğrenci Sayısı	15
Tablo 13.	Ülkelere Göre Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Gören Özel Öğrenci Sayıları.....	16
Tablo 14.	Türk Cumhuriyetlerinden Ülkemize Gelen Öğrenci Sayısı.....	16
Tablo 15.	(1990-91) Öğretim Yılında Türkiye’de Yabancı Okul Sayıları	29
Tablo 16.	Yıllara Göre Yabancı Okullarda Okuyan Öğrenci Sayıları.....	29
Tablo 17.	Japonya’da Okullar, Öğrenciler, Öğretmenler	32
Tablo 18.	Japonya’da Eğitim Giderlerinin Bölüşülmesi	35
Tablo 19.	Japonya Eğitimin Ekonomik Göstergesi.....	36
Tablo 20.	Japonya’da Okul Gelirlerinin Kaynakları	36
Tablo 21.	Çeşitli Ülkelerin Eğitim Harcamaları	38
Tablo 22.	Bazı Ülkelerdeki Özel Okullarda Okuyan Öğrenci Oranları.....	39
Tablo 23.	Bazı Ülkelerdeki Özel Okulların Oranları	40
Tablo 24.	Araştırma Yapılan Türk Özel Kolejlere.....	60

Ö Z E T

Dünya’da eğitim problemlerini tümüyle çözen ülke yoktur. Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri incelendiğinde, devletin eğitimin ağır yükünü özel kuruluşlarla paylaştığını görmekteyiz. Bu ülkelerde özel okul ve kolejlerde okuyan öğrencilerin toplam öğrencilere oranı % 60-70'lere ulaşırken, ülkemizde bu oran % 1,4 kadardır.

Türk Milli Eğitim Sisteminde yıllardır süregelen yetersiz temel eğitim, üniversite önüne yığılan gençlik, okul dışında kalan meslek sahibi olamamış büyük bir kitle, ihtiyaçları karşılamayan okul-sınıf, ders araç-gereçleri gibi birçok problem karşısında devlet, büyük kaynaklar ayırmak zorunda kalmaktadır.

Devlet, eğitimde denetleme görevini üstlenerek, eğitim-öğretim faaliyetlerini özel sektöre, vakıflara, mahalli kuruluşlara bırakmalıdır. Günümüzde özel okulların başarıları devlet okullarından daha yüksektir. ÖSYM sınavlarındaki başarıları yanında, TÜBİTAK tarafından organize edilen bilimsel araştırmalarda, uluslararası bilim olimpiyatlarında özel okullarda okuyan öğrencilerin daha fazla yer aldığı görülmektedir.

Dış ülkelerde, Türk cumhuriyetlerinde hizmet veren Özel Türk Kolej ve Üniversiteleri Türkiye’yi başarıyla temsil etmektedirler.

Bu çalışmamızda; yurtiçi ve yurtdışında başarıları takdir edilen Özel Eğitim kuruluşlarının işleyişini, temel prensiplerini, uygulamalarını ve başarı grafiğini araştırdık.

Gözlemlerimiz sonucu; başarılı özel eğitim kuruluşlarında güçlü bir okul kültürünün yerleştirildiğini, eğitim-öğretim konusunda büyük amaçların hedeflendiğini, yöneticinin bir lider olarak görüldüğü, öğretmenlerin rol modellerini oluşturduğunu, öğrencilerin sorumluluk içerisinde bulunduğunu, okulda düzen, disiplin ve bütünleşmenin sağlandığı, eğitim-öğretimde teknik-teknolojik araçların kullanıldığı, modern uygulamaların tatbik edildiğini tesbit ettik.

Bu tesbitlerimizden hareketle başarılı özel eğitim kuruluşlarının uygulanan örnekleriyle, verimli çalışmalarıyla kendini ispatlayan bir model olarak alternatif-çözüm önerilerini ve tekliflerini ortaya koyduk.

G İ R İ Ő

KüreselleŐen dünyada değişim hiper hıza ulaşmış, iletişim baŐ döndürücü bir hızla mesafeleri daraltmıŐ, kitleleri, toplumlari, ülkeleri adeta iç içe geçiŐken hale getirmiştir.

Günümüz dünyasında teknolojik, ekonomik ve özellikle de sosyo-kültürel değişim hızına, işletmeler de ayak uydurmaya zorlanmaktadır.

İŞletmeler bütünlüklerini kurmak, korumak ve geliştirmek, bununla birlikte hızla değişen iç ve dış çevre Şartlarına uyum sağlayabilmek için yeniliğe açık modern yönetim anlayışına ve mükemmel organizasyon Őemasına sahip olmaları gerekmektedir.

21. yüzyıl değişim sürecinde işletmeler; yönetim bilgi ve tekniklerini geliŐtirmekte, etkili yönetim sırlarını araŐtırmakta, işletme içinde ahenkli bir çalışma ortamını yakalayabilmek için ortak bir takım değerler çerçevesinde organizasyon kültürü oluşturmaya çalışmaktadır.

21. yüzyılın bilgi çağı olduğu ve ülkelere bilgi toplumlarının egemen olacaklarını vurgulayan bilimadamları; özellikle eğitim sistemlerini yenileme ve gözden geçirme lüzumu üzerinde durmuŐlardır.

Devletçilik bir çok ülkede ve sektörde yerini özel teŐebbüslere terkederken, özel eğitim iŐletmecilięi de günümüzde başarılı çalışmalara imzasını atmıŐtır.

Dünya ülkelerinin bütçesinde en fazla ödenek ayrılan kamu eğitim hizmetleri, ülke ihtiyaçlarını karŐılayamamakla beraber, eğitim kalitesini hedeflenen seviyeye yükseltememiŐtir.

Genelde ülkelerin eğitim kurumları ve eğitim sistemleri o ülkenin kültürünü, politikasını toplumun ekonomik seviyesini yansıtır.

Eğitim kalitesini arttırmada en başarılı olanlar; daima ekip halinde çalışan, ekip çalışmasını devam ettiren ve eğitim ünitelerini komple ele alabilen üniteler arası haberleŐmenin kusursuz olduğu kuruluşlar olmuştur.

Teknolojik buluşlar, endüstriyel gelişme, verimlilik büyümesi, gerçekten tarih boyunca yaşam standartlarımızın yükselmesinde önemli bir güç olmuştur.

Çağımızda meydana gelen hızlı değişmeler ve gelişmeler, bir yandan var olan bilgilerin bir kısmını geçersiz hale getirirken, diğer yandan bilinmeyen pek çok şeyi açığa kavuşturmuştur.

Bilgisayar ve elektronik endüstrisi bir patlama içindedir. Fiberoptik sistemiyle iletişim, yeni buluşlar, yeni ve teknik alanındaki akıl almaz ilerlemeler, kişileri ve toplumları bu dinamizme ayak uydurmaya zorlamaktadır.

Alvin Toffler'in (Üçüncü Dalga) kitabında ele aldığı "Yarının toplumunun nasıl olmasını arzuluyorsunuz?" Üçüncü sanayi ötesi toplum veya bilgi toplumu olmanın getirdiği yeni hayat tarzına adapte olabilecek miyiz?" sorularına cevap arama mecburiyetindeyiz.

Bilgi hammaddeye, emeğe, zamana, makina ve sermayeye hakim konuma gelmektedir. İş dünyasının ve toplumun karşısına bilginin faydalı kullanımı veya kötüye kullanımı konusunda yepyeni ve şaşırtıcı problemler ortaya çıkmaktadır. (Aydın, 1994 s. 276)

Rekabetin giderek arttığı dünyamızda pazarlama, finans, teknoloji gibi rekabet üstünlüklerine yüklenmenin sonuç getirmediği düşünülmektedir. Akıllı bir teknoloji bilgisi; tek rekabet üstünlüğüdür.

Bilgi teknolojileri piyasaları herkese açmış, bütün işlemleri ucuzlatmıştır. 21. yüzyıla girerken verimlilik çalışmalarının odak noktası bilgidir.

Teknolojinin, bilginin, AR-GE'nin temel esasını oluşturan eğitim; sistematize edildiği modern teknoloji ile şekillendirildiği ölçüde ülkeleri kalkındıran en büyük güç kaynağı konumundadır.

Her millet için uzun vadede önemli olan şey, zihin işleri bilimsel ve teknolojik araştırmalardır, yani Eğitimle kazanılan üstün değerlerdir.

Eğitim sistemi; bireyde hedeflenen davranışların geliştirilmesi işlevini örgün ve yaygın eğitim kurumları aracılığıyla sürdürür.

Bugün eğitim yalnız eğitimcilerin incelemesi gereken bir konu değildir. Ekonomistlerin ilgilerini çeken faktörler, sadece teknik başarılar ve kişi başına düşen yüksek gelir düzeyi değildir. İşgücündeki eğitim düzeyi ile araştırma ve eğitime ayrılan kaynakların oranı ve maddî yatırımlar için ayrılan malî imkânların yanında

gerektiği kadar yetiştirilmiş insan gücünün varlığı önem arz etmektedir. Eğitim, ekonominin ön koşulu ve bir yatırım olarak kabul edilmektedir (Peker, 1989, s. 3).

Yüksek gelirli ülkelerde Kamu Eğitim Harcamalarının GSMH içindeki payları ortalama % 6-10 orta gelirli ülkelerde ise % 2-6 arasında Türkiye'de ise % 6-0 oranındadır (UNESCO, Statistical Yearbook 1992).

Eğitimin Ekonomik büyümeye katkısı gelişmiş ülkelerde % 25-10 arasında; gelişmekte olan ülkelerde ise % 10-3 arasında seyretmektedir (Pracharopoulos 1984, s. 337).

Dünyanın en büyük 25 ülkesinde eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkileri inceleyen Easterlin (1981) şu sonuca varmıştır. Modern teknolojiye dayalı bir ekonomik büyümenin sağlanması örgün eğitimdeki gelişmenin ortaya çıkardığı motivasyon ve oldukça büyük bir öğrenme potansiyeline ve idari organizasyonun mükemmeliyetine bağlıdır.

Merkezi hükümet ve yerel kaynaklar eğitim programlarını yürütme, eğitim ihtiyaçlarını karşılama ve eğitim yatırımlarını güçlendirme istikametinde yeterli tahsisatta bulunamamaktadır.

Serbest piyasa ekonomilerinde, piyasanın rekabete dayalı durumlarda hükümetler, bir yandan kamu imkanlarıyla eğitimi desteklerken diğer yandan özel teşebbüsü eğitim yatırımlarına kanalize etmektedir.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, günümüzde okuma ve anlama kabiliyetini geliştiren Yeni Zellanda'lılar; matematiği ve yabancı dili en iyi öğretip kullandırmasını bilen Hollandalılar; fen bilimlerini teknolojiye en iyi aktarıp uygulayan Japonlar; Lise seviyesinde en başarılı ve kaliteli eğitimi veren Almanlar; Üniversite seviyesinde özellikle lisans üstü eğitimde ve Sanat dalında en iyi eğitimi veren ABD; dünyada ilk sırada yer alan ülkelerdir. (2 Aralık 1991 Newsweek) II. Dünya Savaşı sonrasında Japonya, Almanya, Hollanda bütün müesseselerini yeniden kurarken eğitim sistemlerini ve eğitim kurumlarını da yeniden inşa ettikleri için bugün gelişmiş ülkeler statüsündedir.

Günümüzde ABD ve Avrupa ülkelerinde, özel eğitim kurumları anaokulları, ilk-orta ve lise kolejleri, üniversite ve enstitüleriyle teknik, mesleki kurslarıyla önemli bir sektör olmuştur.

Birçok devlet adamları ve üniversitelerdeki öğretim üyelerimiz ve kurumların idarecileri “çağdaş uygarlık seviyesine ulaşma” hedefi doğrultusunda kısa ve uzun süreli Batının eğitim veya sosyal kurumlarında bulunup ya akademik kariyerlerini yapmışlar ya da bilgi, beceri ve görgülerini arttırmışlardır.

Bizim toplumumuzda da Batı'daki gibi, sosyal değişimlere bağlı olarak halkın yapısına uygun kurulmuş ve oturmuş müesseselere ihtiyaç olmuştur.

Türk Milli Eğitiminin genel amacı; Türk milletinin bütün fertlerini hür ve bilimsel düşünce gücüne sahip, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yenilikçi ve verimli kişiler olarak yetiştirmektir.

Üçüncü fıkrasının son bölümünde ise şöyle denilmektedir: Gaye “Türk milletini, çağdaş uygarlığın yapıcı, üretici, seçkin bir ortağı yapmaktır.”

Bu hedefleri gerçekleştirmek için seferber olan devletin yükünü hafifletmek amacıyla özel eğitim işletmeleri devreye girmiştir. Modern işletmeciliğin teorik ve pratik uygulamaları ile organize edilen eğitim kurumları ülke kalkınmasında gerçek rolünü oynayacağı gibi uluslararası bilim faaliyetlerine katkısı olacaktır.

Japonya'da lise öğrencilerinin % 28'i özel okullarda okumaktadır. ABD'de 20.000 özel okulda 5.000.000 öğrenci kayıtlıdır.

Türkiye'de ise özel öğretim kurumlarının Türk Milli Eğitim Sistemi içindeki payı % 1.4 tür. 1994-1995 öğretim yılında 1.153 özel (İlk-orta-lise) okullarda 166.048 öğrenci okumaktadır.

Liselerarası ÖSYM Sınavlarında özel liselerin başarısı % 80-90'lara ulaşmıştır. ÖYS-Fen ve Anadolu Liseleri Hazırlık Kurullarında sınavları kazandırma oranı % 60-70'lerde olması Özel Eğitim kuruluşlarının başarılarını göstermektedir.

Ayrıca Liselerarası TÜBİTAK Proje yarışmalarında, uluslararası Bilim Olimpiyatlarında Türkiye adına derece alan Özel okul öğrencileri, iftihar vesilesi olmuşlardır.

Biz bu çalışmamızda özel okulların, Eğitime kazandırdığı yenilikleri incelemeye çalıştık. Böyle bir araştırmamızın bilimsel temellere oturtulması birçok önce özel eğitim kuruluşlarıyla anketler yaptık. Seçtiğimiz örnek özel okulların başarı grafiğinden bazı tesbitler edindik. Model olarak ele aldığımız Başarılı Özel Türk Eğitim Kuruluşlarının

yapısını dokuyan organizasyon kültürünü, bu modelin temel dayanaklarını, amaç ve hedeflerini, eğitim-öğretim uygulamalarını belirleyip, teklif ve görüşleri yansıtmaya gayret edeceğiz.

Türk Milli Eğitim Sistemini diğer ülkelerin eğitim sistemleri ile karşılaştırarak eğitimimizin genel yapısı içerisinde özel eğitim kuruluşlarının fonksiyonelliğini değerlendirmeye çalışırken aşağıdaki hususlar etrafında odaklandık.

1- Dünya ülkelerinde nasıl bir eğitim sistemine geçilmektedir?

2- Mevcut eğitim sistemimiz yeterli midir?

3- Eğitim Yönetimi nedir?

4- Eğitim Yönetiminde yeni yapılanmalar nelerdir?

5- Yönetim Teorilerinin eğitimde uygulamaları nasıl olmuştur?

6- Eğitim Yönetimine yeni yaklaşımlar nelerdir?

7- Özel Eğitim uygulamalarının dünyada ve Türkiye'deki durumu nedir?

8- Model olarak ele alınan özel eğitim kuruluşlarının Eğitim Yönetimi nasıldır? Modelin temel dayanakları nelerdir?

9- Bu kuruluşların organizasyon kültürü nasıl oluşmuştur?

10- Çağın beklediği "Yeni İnsan" profili, "gerçek eğitim" modeli nedir? Çağdaş eğitim dinamikleri nelerdir?

11- Bu hedefleri gerçekleştirmede Eğitim Kuruluşlarının Yapılanması nasıl olmalıdır?

12- Türkiye'de Azınlık okullarının, hedefleri ve çalışmaları nelerdir?

13- Dış ülkelerde başarılı eğitim hizmeti veren özel Türk kolejlerinin temel prensipleri nelerdir?

14- Türk Milli Eğitim Sisteminin geliştirilmesi amacıyla teklif edilen yapıcı görüşler nelerdir?

Öncelikle Türk Milli Eğitim Sisteminin genel yapısını, işleyişini sayısal olarak kurumsallaşma durumunu tablolarla ortaya koyduktan sonra, Türk Milli Eğitim Sisteminin Temel sorunlarını irdeleyerek Özel Eğitim kurumlarının ortaya çıkış sebeplerini değerlendireceğiz.

BÖLÜM I

EĞİTİM SİSTEMİ

1- TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİ

Milli Eğitim Sistemimizin temeli 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiş, sistem “Örgün Eğitim” ve “Yaygın Eğitim” olmak üzere iki ana bölümden meydana gelmiştir.⁽¹⁾

1.1. ÖRGÜN EĞİTİM

1.1.1. Okulöncesi Eğitimi

Yurt içi ve Yurt dışı örgün eğitim olarak sınıflandırabiliriz. Okulöncesi eğitimi, isteğe bağlı olup, ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar.

Okulöncesi eğitim kurumları bağımsız ana okulları olarak kurulabildikleri gibi, gerekli görülen yerlerde ilkokula bağlı ana sınıflar halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılmaktadır.

1.1.2. İlköğretim

İlköğretim 5 yıllık ilkokul ve 3 yıllık ortaokullardan oluşan ve 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitimi ve öğretimini kapsayan kurumlardır. Bunlar bağımsız okullar olarak kurulabildikleri gibi, imkân ve şartlara göre birlikte de kurulabilirler.

İlköğretim Okulları

1994-1995 öğretim yılında 5.042 ilköğretim okulunda 3.329.393 öğrenci öğrenim görmektedir.

---

(1) M.E.B. 1995 Yılı Bütçe Raporu, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1995, s. 11

TABLO 1. İlköğretim okulları
(1994 - 1995 Öğretim yılı)

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
İlköğretim Okul	4.917	3.260.473	112.023
İlkokul		2.053.483	70.138
Ortaokul		1.206.990	41.885
Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	125	68.920	2.292
İlkokul		31.453	1.196
Ortaokul		37.467	1.096
Toplam	5.042	3.329.393	114.315
İlkokul		2.084.936	71.334
Ortaokul		1.244.457	42.981

1.1.2. Ortaöğretim⁽²⁾

Ortaöğretim 8 yıllık temel eğitimin ardından en az üç yıllık genel mesleki ve teknik öğretim veren kurumların tümünü kapsar.

Ortaokullar

Ülkemizde, 1994-1995 öğretim yılında 8.947 ortaokulda 2.666.013 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 62.068 öğretmen görev yapmaktadır.

Ortaöğretim

Ortaöğretim; ilköğretime dayalı en az üç yıllık öğrenim veren genel liseler ile mesleki ve teknik liseleri kapsamaktadır.

1994-1995 öğretim yılında 4.981 genel, mesleki ve teknik lisede 2.124.298 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 130.505 öğretmen görev yapmaktadır.

1.1.4. Genel Liseler

Genel liseler kapsamında;

* Liseler

(2) M.E.B. 1995 Yılı Bütçe Raporu, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1995, s. 12

- * Anadolu Liseleri,
  - * Fen Liseleri
  - * Anadolu Öğretmen Liseleri
  - * Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri
  - * Özel Liseler
- yer almaktadır.

TABLO 2 Okul Türlerine Göre Genel Liseler
(1994 - 1995 Öğretim Yılı)

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Lise	1.635	1.038.463	50.524
Anadolu Lisesi	318	43.480	6.263
Akşam Lisesi	11	5.564	196
Fen Lisesi	27	5.634	571
Anadolu Güzel Sanatlar Lis.	11	1.458	178
Açık Öğretim Lisesi	--	66.610	--
Anadolu Öğretmen Lisesi	70	18.704	1.454
Özel Liseler	285	46.606	6.619
Toplam	2.357	1.226.519	65.805

1.1.5. Mesleki ve Teknik Liseler

Mesleki ve Teknik Liseler;

1. Erkek Teknik Öğretim Okulları
2. Kız Teknik Öğretim Okulları
3. Ticaret ve Turizm Öğretimi Okulları
4. Din Öğretimi Okulları

olmak üzere dört grupta faaliyet göstermektedirler.

1994-1995 öğretim yılında 2.624 mesleki ve teknik lisede 897.779 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 64.700 öğretmen görev yapmaktadır.

Erkek Teknik Öğretim Okulları

- * Anadolu Teknik Liseleri
- * Teknik Liseler
- * Anadolu Meslek Liseleri
- * Endüstri Meslek Liseleri
- * Çok Programlı Liselerden oluşmaktadır.

1994-1995 öğretim yılında 810 okulda 375.093 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 21.391 öğretmen görev yapmaktadır.

TABLO 3. Erkek Teknik Öğretim Okulları
(1994 - 1995 Öğretim Yılı)

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Endüstri Meslek Lisesi	498	341.349	20.655
Teknik Lise	222	22.702	207
Anadolu Meslek Lisesi	3	487	20
Anadolu Teknik Lisesi	87	10.555	509
Toplam	810	375.093	21.391

Kız Teknik Öğretim Okulları

Bu okullar;

- * Anadolu Kız Teknik Lisesi
- * Kız Teknik Liseleri
- * Anadolu Kız Meslek Liseleri
- * Kız Meslek Liseleri
- * Çok Programlı Liselerden oluşmaktadır.

1994-1995 öğretim yılında 534 kız teknik öğretim okulunda 82.503 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 12.680 öğretmen görev yapmaktadır.

TABLO 4. Kız Teknik Öğretim Okulları
(1994 - 1995 Öğretim Yılı)

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Endüstri Meslek Lisesi	438	341.349	20.655
Teknik Lise	222	22.702	207
Anadolu Meslek Lisesi	3	487	20
Anadolu Teknik Lisesi	87	10.555	509
Toplam	810	375.093	21.391

Ticaret Turizm Öğretim Okulları

Bu okullar;

- * Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri
- * Anadolu Dış Ticaret ve Meslek Liseleri
- * Anadolu Sekreterlik Meslek Liseleri
- * Anadolu Aşçılık Meslek Liseleri
- * Anadolu Mahalli İdareler Meslek Liseleri
- * Anadolu Basın Yayın, Reklamcılık Meslek Liseleri
- * Ticaret Meslek Liseleri
- * Akşam Ticaret Meslek Liseleri'nden oluşmaktadır.

1994-1995 öğretim yılında 451 okulda 197.380 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 9.411 öğretmen görev yapmaktadır.

TABLO 5. Ticaret ve Turizm Öğretim Okulları
(1994 - 1995 Öğretim Yılı)

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Ticaret Meslek Lisesi	321	175.137	7.917
Akşam Ticaret Meslek Lisesi	5	2.478	96
And. Mahalli İdareler Mes. Lis.	6	882	27
And. Ticaret Meslek Lisesi	67	9.008	517
And. Dış Ticaret Mes. Lisesi	7	1.263	73
And. Sekreterlik Meslek Lisesi	5	797	55
And. Otel. ve Turizm Mes. Lis.	31	7.077	691
And. Basın Yayın ve Reklamcılık Meslek Lisesi	7	599	25
And. Aşçılık Meslek Lisesi	2	139	10
Toplam	451	197.380	9.411

4. Din Öğretimi Okulları

1994 - 1995 öğretim yılında 448 İmam Hatip Lisesinde 173.628 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 15.494 öğretmen görev yapmaktadır.

TABLO 6. Din Öğretimi Okulları
(1994 - 1995 Öğretim Yılı)

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Ortaokul	Lise	Toplam	
İmam Hatip Lisesi	393	290.980	172.996	463.976	15.283
And. İmam Hat. Lis.	55	11.567	632	12.199	211
Toplam	448	302.547	173.628	476.175	15.494

1.1.6. ÖZEL EĞİTİM-ÖĞRETİM

a) Özel Eğitim Okulları⁽³⁾

- * Görme Engelliler Okulu
- * İşitme Engelliler Okulu
- * Ortopedik Engelliler Okulu
- * Eğitim ve Uygulama Okulu (Öğretilebilir Çocuklar için)
- * Meslek Okulu (Eğitilebilir Çocuklar için)
- * Görme Engelliler Basımevi ve Akşam Sanat Okulu
- * Hastane İlkokulu
- * Özel Eğitim Sınıfları ve Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden oluşmaktadır.

1994-1995 öğretim yılında 134 özel eğitim okulunda 10.176 öğrenci eğitilmekte, bu okullarda 1.578 öğretmen görev yapmaktadır.

b) Özel Öğretim Okulları

Özel öğretim kurumları, 625 sayılı Kanun doğrultusunda açılmış olan her kademe ve türdeki okullar ile dersane ve kursları kapsamaktadır.

Yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulmuş olan ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetimi altında faaliyet gösteren öğretim kurumlarının hepsine birden özel öğretim kurumu denmektedir.

(3) M.E.B. 1995 Yılı Bütçe Raporu, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1995, s. 14

625 sayılı Kanun'un hükümleri çerçevesinde özel öğretim kurumlarını aşağıdaki şekilde sınıflandırmak mümkündür:(4)

- 1- Özel Türk Okulları
- 2- Özel Yabancı Okullar
- 3- Özel Azınlık Okulları
- 4- Milletlerarası Özel Öğretim Kurumları
- 5- Özel Dershaneler
- 6- Özel Kurslar

Halen aşağıda belirtilen alanlarda faaliyet gösteren özel kurslar bulunmaktadır:

- 1) Yabancı dil kursları
- 2) Bilgisayar kursları
- 3) Daktilo, muhasebe, sekreterlik kursları
- 4) Müzik kursları
- 5) Radyo, TV, Telsiz kursları
- 6) Bale kursları
- 7) Yüz, vücut estetik bakım kursları
- 8) Biçki dikiş, konfeksiyon kursları
- 9) Modelistlik, kalıpcılık kursları
- 10) Desinatörlük kursları
- 11) Teknik resim kursları
- 12) Özel eğitim kursları
- 13) Nakış kursları
- 14) Çiçek ve dekoratif sanatlar kursları
- 15) Mankenlik ve zarafet kursları
- 16) Stilistlik kursları
- 17) Diş teknisyenliği kursları
- 18) Pilot kursları
- 19) Turist rehberliği kursları
- 20) Otelcilik kursları
- 21) Satranç kursları
- 22) Beslenme kursları
- 23) Stenografi kursları
- 24) Resim kursları
- 25) Halıcılık kursları

(4) M.E.B. 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanun Hükümleri, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1991, s. 8

- 26) Fotoğrafçılık kursları
- 27) Cam süsleme ve vitray kursları
- 28) Kumaş desenleme kursları
- 29) Giyim süsleme sanatı kursları
- 30) Güzellik uzmanlığı kursları
- 31) Türkçe kursları
- 32) İktisat kursları
- 33) Seramik kursları
- 34) Gazetecilik ve iletişim kursları
- 35) Bilgisayar destekli üst düzey sekreterlik kursları
- 36) Masa üstü yayıncılık kursları
- 37) Batik kursları
- 38) Denizcilik ve gemi adamları yetiştirme kursları
- 39) Sosyal ilişkiler, protokol, görgü kursları
- 40) İstatistik kursları
- 41) Matematik kursları
- 42) İktisadi analiz kursları
- 43) Maliyet muhasebesi kursları
- 44) Özgün baskı resim kursları
- 45) Kuaförlük kursları
- 46) Sürücü kursları
- 47) Öğrenci Etüt Eğitim Merkezleri

Özel Öğretim Okullarında; 1994-1995 öğretim yılında 1.153 özel okulda 166.048 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 10.228 öğretmen görev yapmaktadır.

Ayrıca 2.173 özel kurs ve 1.150 özel dershanede eğitim faaliyetleri sürdürülmekte, özel kurslara 222.210, özel dershanelere de 312.167 kişi devam etmektedir.

Gelişmiş ülkelerde özel okullarda okuyan öğrencilerin toplam öğrencilere oranı yüzde 60-70'lere kadar ulaşırken ülkemizde bu oran yüzde 1.4 kadardır.

Son yıllarda Türkiye'de Özel Öğretim sahasında ilerlemeler vardır.

1983-84 yılından 1990-91 yılına kadar Özel okul sayısında % 111.9 öğrenci sayısında % 137.7, öğretmen sayısında % 219.2 artış olmuştur.

TABLO 7. Özel Öğretimin Eğitim Tür ve Kademelerindeki Oranı
(1994 - 1995 Öğretim Yılı)

Okul Türü	TOPLAM		ÖZEL ÖĞRETİM			Toplam İçindeki Oranı	
	Öğrc. Say.	Öğrt. Say.	Okul Say.	Öğrc. Say.	Öğrt. Say.	Öğrenci	Öğretmen
Okul öncesi	201.628	9.464	313	7.540	554	3.7	5.8
İlkokul	6.985.059	232.607	247	48.931	2.863	0.7	1.2
Ortaokul	2.666.013	62.068	290	61.068	57	2.3	0.1
Lise Top.	2.124.298	130.505	303	48.509	6.754	2.3	5.1
Gen. Lis.	1.226.519	65.805	285	46.606	6.619	3.8	10.0
M. Tek. L.	897.779	64.700	18	1.903	135	0.2	0.2
Toplam	11.977.022	434.644	1.153	166.048	10.228	1.4	2.3

Türkiye’de Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Tablo 8’de görüldüğü gibi Türkiye’de Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı ortalama 13’dür. Bu tabloda ayrıca illerdeki lise ve meslekî liselerin dağılımını görmek mümkündür.⁽⁵⁾ 1992 yılında Türkiye’de 4012 Lisenin 1888’i Genel Lise, 2124’ü de meslekî lise olarak hizmet vermiştir.

Özel Okulların İllere Göre Dağılımı:

Türkiye’de açılan özel okulların illere göre ve Türk-Yabancı özel okul olarak dağılımı Tablo 9’da belirtilmiştir. (1991-92)’deki durum ile (1994-95) yılı ile karşılaştırdığımızda 2-3 sene içerisinde büyük artış olduğunu görmek mümkündür. Ayrıca dikkat çeken bir husus Doğu-Güneydoğu ve diğer gelişmekte olan illerimiz ve bazı ilçelerimizde de özel okulların açıldığıdır. Türkiye’deki yabancı okulların artış göstermediği gözlenmektedir.⁽⁶⁾

(5) Capital Dergisi, 7/95

(6) Capital Dergisi, 7/95

TABLO 8. Lise Sayısı, Öğretmen Başına Öğrenci, Kitap* ve Okur Sayısı (1992)

İLLER	Genel Liseler	Mesleki Liseler	Toplam	Öğretmen başına Öğrenci
Kars	23	21	44	19
Adana	59	59	118	19
G.Antep	28	30	58	18
Hatay	30	28	58	18
Kırıkkale	19	16	35	18
Zonguldak	30	26	56	18
Bartın	5	5	10	17
Rize	15	26	41	17
Giresun	18	31	49	16
Kocaeli	23	36	59	16
Trabzon	33	44	77	16
Kayseri	33	42	75	16
İstanbul	224	156	380	16
Kirşehir	11	18	29	16
Aksaray	23	10	33	16
Edirne	13	18	31	16
Artvin	10	17	27	16
Ordu	27	28	55	16
K.Maraş	20	21	41	15
Diyarbakır	25	26	51	15
Batman	8	6	14	15
Ş.Urfa	16	22	38	15
Muş	9	11	20	14
Ağrı	8	18	26	14
Samsun	21	39	70	14
Sivas	30	33	63	14
Kırklareli	17	14	31	14
Van	17	13	30	14
Elazığ	17	18	35	14
Erzurum	29	27	56	14
Malatya	46	38	84	13
Eskişehir	29	31	60	13
Mardin	12	13	25	13
Adıyaman	12	16	28	13
Niğde	14	15	29	13
İçel	36	37	73	13
Antalya	32	37	69	13
Tokat	17	32	49	13
Yozgat	26	35	61	13
Erzincan	16	15	31	13
Sakarya	25	28	53	13
Bolu	22	30	52	12
Nevşehir	15	16	31	12
Tekirdağ	13	21	34	12
Ankara	112	132	244	12
Bursa	38	57	95	12
Çorum	16	19	35	12
Siirt	7	10	17	12
Konya	75	77	152	11
Hakkari	4	6	10	11
Afyon	29	42	71	11
Denizli	28	35	63	11
Bitlis	10	13	23	11
Karaman	14	10	24	11
Kütahya	23	28	51	11
Uşak	11	15	26	11
Muğla	18	25	43	11
Gümüşhane	8	9	17	10
İzmir	82	86	168	10
Bilecik	11	13	24	10
Amasya	12	21	33	10
Manisa	26	49	75	10
Çankırı	13	16	29	10
Balıkesir	31	52	83	10
Bayburt	4	6	10	9
Bingöl	9	8	17	9
İsparta	22	30	52	9
Kastamonu	23	28	51	9
Çanakkale	20	29	49	9
Tunceli	10	11	21	9
Burdur	15	17	32	8
Sinop	11	16	27	8
Aydın	34	39	73	8
Şırnak	6	2	8	7
Türkiye	1888	2124	4012	13

TABLE 9. TÜRKİYE'DE ÖZEL OKULLAR
(1991 - 1992)

İLİ	OKULUN ÖZELLİĞİ									
	OKUL ÖNCESİ		İLKOKUL		ORTAOKUL		GENEL LİSE		MESLEK LİSESİ	
	TÜRK	YABANCI	TÜRK	YABANCI	TÜRK	YABANCI	TÜRK	YABANCI	TÜRK	YABANCI
ADANA	1		9				13			
ADAPAZARI	1						5			
AFYON							1			
ANKARA	4		24		1		28		2	
ANTALYA	1		4				6			
AYDIN	1						3			
BALIKESİR	5		1				2			
BATMAN							2			
BOLU			1							
BURSA	10		6				4			
BİTLİS							1			
ÇORUM	1									
DENİZLİ	1						2			
DİYARBAKIR	2						3			
ELAZIĞ							1			
ERZURUM	1						1			
ERZİNCAN							1			
ESKİŞEHİR	3		1				2			
GAZİANTEP	1		2				2			
HATAY	1		3				4			
ISPARTA							1			
K.MARAŞ			1				3			
KAYSERİ			1				3			
KIRIKKALE	1		1							
KOCAELİ	4		3				3			
KONYA			2				7		1	
KÜTAHYA							1			
MALATYA	1						1			
MANİSA							2			
MERSİN			5				9	1		
NİĞDE							1			
SAMSUN			2				4			
TEKİRDAĞ			1				1			
TRABZON			1				1			
URFA							1			
UŞAK							1			
VAN	1						2			
İSTANBUL	51	19	48	35	1	9	60	23	6	1
İZMİR	42	2	5	2			12	2		
ZONGULDAK	1		4				3			

TABLO 10. TÜRKİYE'DE ÖZEL OKULLAR
(1994 - 1995)

İLİ	OKULUN ÖZELLİĞİ									
	OKUL ÖNCESİ		İLKOKUL		ORTAOKUL		GENEL LİSE		MESLEK LİSESİ	
	TÜRK	YABANCI	TÜRK	YABANCI	TÜRK	YABANCI	TÜRK	YABANCI	TÜRK	YABANCI
ADANA	2		9					12		
AFYON			1					1		
ANKARA	11		40		3			37		4
ANTALYA	1		4					9		1
AYDIN	2		4					4		
BALIKESİR	1		3					4		
BATMAN			3					2		
BOLU			3					1		
BURSA	15		13					10		
BİTLİS			1					1		
ÇORUM			2							
DENİZLİ	1		3					3		
DİYARBAKIR			2					2		
ELAZIĞ			1					1		
ERZURUM			2					2		
ERZİNCAN			1					1		
ESKİŞEHİR	4		3					4		
GAZİANTEP	1		5					3		
HATAY	1		3					3		
ISPARTA			2					2		
K.MARAŞ			1					2		
KAYSERİ	1		3					6		
KIRIKKALE	3		1					2		
KOCAELİ	3		7					10		
KONYA	1		10					9		
KÜTAHYA								1		
MALATYA	1		1					3		
MANİSA	1		5					7		
NİĞDE			1					1		
SAKARYA			3					5		
SAMSUN			4					5		
TEKİRDAĞ			2					3		
TRABZON			2					1		
URFA			2					2		
UŞAK			1					1		
VAN	1							2		
İÇEL			8					12	1	1
İSTANBUL	50	19	78	35	4	10	89	22	11	2
İZMİR	37	1	13	2	1		21	2		
ZONGULDAK	1		3					2		

1.1.7. YÜKSEK ÖĞRETİM

1994-1995 öğretim yılında öğrenci sayısı 625.840'ı örgün eğitimde, 711.271'i açıköğretimde olmak üzere toplam 1.337.111'e yükselmiştir. Bu sayıyı Türkiye'nin 18-21 yaş grubu ile oranladığımızda yükseköğretim okullaşma oranı % 26.1 olarak gerçekleşmektedir. Ancak bu miktarın % 12.2'si örgün öğretim okullaşma oranını oluşturmaktadır.

Halen Üniversitelerde 49.195 öğretim elemanı görev yapmaktadır ve örgün öğretimde öğretim elemanı başına 13 öğrenci düşmektedir.

Bugün yükseköğretim kurumlarında öğrenci başına düşen net alan miktarı ortalama 12.3 m² dolaylarındadır. Yeni kurulan üniversiteler dahil üniversitelerin kapalı alanlarını uluslararası standartlara yalıtılabilmek için öğrenci başına 15 m² dolayında kapalı alan düşmesi gerekmektedir. Bu da yaklaşık 8 milyon m²'lik yeni mekan ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Gelecek on yılın sonuna bakıldığında ise 18-21 yaş grubundaki yükseköğretim çağ nüfusunun 5.025.000'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Yükseköğretim çağ nüfusunun 5 milyonu aşacağı, ortaöğretimdeki okullaşma oranının yükseleceği, yükseköğretim-ortaöğretim okullaşma oranlarındaki 1/3 oranının muhafaza edileceği varsayıldığında, önümüzdeki on yılın sonunda açıköğretim dahil yükseköğretim okullaşma oranını % 30 dolaylarına çıkarılması gerekmektedir. Bu ise yükseköğretim öğrenci sayısının 1.500.000 düzeyine çıkması zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Özel kurumların ülke yükseköğretim içindeki payı Japonya'da % 81, Kore'de % 74, Hindistan'da % 60, ABD'de % 26, İsviçre'de % 10, Türkiye'de ise % 1'in altındadır.

Yükseköğretimdeki okullaşma oranı itibariyle ABD % 75'lik oranla dünya ülkeleri içinde ilk sırada bulunmaktadır.

Bu oran İngiltere'de % 64, Fransa'da % 49.3, Japonya'da % 39'dur. Ülkemizde açıköğretim hariç yükseköğretimde okullaşma oranı % 12.2 düzeyindedir. Açıköğretim de katıldığında bu oran yüzde 26.1'e yükselmektedir.⁽⁷⁾

(7) Y.Yüzyıl gazetesi, Eğitim sayfası, 6.7.1995

1.2. YAYGIN EĞİTİM

Yaygın eğitimin amacı, Milli Eğitimimizin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmeyen veya herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademedен çıkan vatandaşlara örgün eğitimin yanında veya dışında;

- * Okuma-yazma öğretmek.
- * Bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelere uyumlarını kolaylaştırıcı eğitim imkanı sağlamak.
- * Milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı ve benimsetici nitelikte eğitim vermek.
- * Boş zamanlarını iyi ve yararlı bir biçimde değerlendirme ve kullanma alışkanlıklarını kazandırmak.
- * Ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda istihdam politikasına uygun meslek edinmelerini sağlamak.
- * Çeşitli mesleklerde çalışanlara, gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

1.3. ORTAÖĞRETİM YURT, PANSİYON VE BURSLAR

Ülke genelinde faaliyetini sürdüren Vakıf, Dernek, Şahıs ve Diğer Tüzel Kişilere ait, ortaöğrenimli ve yükseköğrenimli öğrencileri barındıran 1.723 yurt hizmet vermekte ve bu yurtlarda 87.618 öğrenci barınmaktadır.

- Ortaöğrenimli öğrencilerin barınma ve diğer sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 8911 kapasiteli 135 özel yurt, 1180 yatak kapasiteli 7 pansiyon hizmete açılmıştır.

- Maddi imkânları yetersiz çalışkan öğrencilere sağlanan burs kontenjanı 30.000'den 32.278'e yükseltilmiştir.

Özel müteşebbis işadamlarının şahıs, şirket, vakıflar adına açtığı yurt ve pansiyonlardan kayıtlara girmemiş birçok hizmet kurumları bu rakamlara ilave edildiğinde, resmî yurtlardan daha fazla kuruluşun özel kurumlar tarafından açıldığını görmek mümkündür. Yardımsever halkımızın verdiği bursların ise haddi hesabı yoktur.

Tablo 11. Ülkelere Göre Resmi-Burslu Öğrenim Gören Öğrenciler (x)

Okul Türü	Öğrenci Sayısı
Amerika	456
İngiltere	137
Almanya	23
Fransa	9
Avusturya	1
Toplam	626

(x) YÖK. Üniversitelere ve diğer kurumlar tarafından gönderilenler hariç.

1.4. YURTDIŞI EĞİTİM

Yurtdiőında öğretim ören 718.501 Türk çocuğu vardır. Türkçe, Türk kültürü ve ahlâk derslerini okutmak üzere 1994-1995 öğretim yılında 389 öğretmenimiz yurtdiőında görevlendirilmiştir.

TABLO 12. Yurtdiőında Örgün Eğitim Kurumlarına Devam Eden Öğrenci Sayısı

Ülkeler	Okul Öncesi	İlk-öğretim	Orta-öğretim	Özel Eğt. Ok.	Mes. öğretim	Toplam
Almanya	7.354	303.603	24.240	24.436	101.039	460.672
Hollanda	—	35.214	6.056	2.071	7.625	50.966
Belçika	7.821	15.616	12.150	1.078	—	36.665
Fransa	17.195	51.284	1.950	2.587	5.577	78.593
Danimarka	5.114	8.124	153	—	370	13.761
Avusturya	2.417	23.278	400	1.51	665	28.27
Avustralya	2.905	5.558	3.608	71	305	12.447
İsveç	5.432	3.496	386	43	183	9.54
İsviçre	3.018	14.417	2.300	2.486	1.866	24.087
İngiltere	—	—	—	—	—	3.5
Toplam	51.256	460.59	51.243	34.282	117.63	718.501

Tablo 13. Ülkelere Göre Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Gören Özel Öğrenci Sayıları

Ülkeler	Öğrenci Sayısı
Ortadoğu ve Uzak Doğu Ülkeleri (Suudi Arabistan, İsrail, Suriye, Lübnan, Kuveyt, Pakistan, Avustralya, Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan, Japonya, Kore, Malezya, Tayland)	407
Afrika Ülkeleri (Mısır, Güney Afrika Cumhuriyeti, Fas, Cezayir, Kenya, Libya, Tunus)	1.045
Kıbrıs	3.899
Türk Cumhuriyetleri Birleşik Devletler Topluluğu (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan)	2.181
Doğu Avrupa ve Balkan Ülkeleri (Rusya Federasyonu, Ukrayna, Beyaz Rusya, Litvanya, Moldova, Gürcistan, Polonya, Macaristan, Romanya, Arnavutluk, Yunanistan, Bulgaristan)	717
Amerika	4.428
Avrupa Ülkeleri (İngiltere, Fransa, İspanya, Portekiz, Avusturya, Belçika, Hollanda, İsviçre, İtalya, Norveç, İsveç, Danimarka)	4.970
Almanya	7.373
Genel Toplam	25.02

1.5. M.E.B.'NİN TÜRK CUMHURİYETLERİNDEKİ ÇALIŞMALARI

Azerbaycan, Özbekistan ve Türkmenistan'da 13 okul ile 3 Türkiye Türkçesi Eğitim-Öğretim Merkezi hizmete sunulmuş, buralarda 21 idareci ile 81 öğretmen görevlendirilmiştir.

1994-1995 öğretim yılında Türk Cumhuriyetlerinden, ülkemize gelen çeşitli seviyedeki 10.083 öğrenciye öğrenim imkanı sağlanmış, yurt ve pansiyonlara yerleştirilmiştir.⁽⁸⁾

Tablo 14. Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarından Gelen Öğrenci Sayısı

Ülkeler	Okul Öncesi	İlk-öğretim	Orta-öğretim	Özel Eğt. Ok.
Azerbaycan	276	1.508	5	1.789
Kazakistan	115	1.074	101	1.29
Kırgızistan	105	532	–	637
Özbekistan	338	1.213	233	1.784
Türkmenistan	773	1.523	38	2.334
Balkan Şubesi	86	838	11	935
Asya Şubesi	140	1.154	20	1.314
Toplam	1.833	7.842	408	10.083

(8) M.E.B. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ankara, 1995, s. 13

1.6. YURT DIŞINDA ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ VEREN KURULUŞLAR⁽⁹⁾

Kurucu Dernek, Vakıf, Şirket, Şahıs	Hizmet Verdiği Ülkeler
Romanya Milli ve İslami Hizmetler Vakfı	Köstence/ROMANYA
SERHAT Eğitim Öğretim ve Sağlık Hiz. A.Ő.	Ufa/BAŞKURDİSTAN
ÇAĞ Öğ. İş. A.Ő.	Bahçesaray/KIRIM
ŐELELE A.Ő.	TACİKİSTAN
FETİH A.Ő.	Köstence/ROMANYA
Fezalar Eğitim Ltd. Őti.	Erbil/KUZEY IRAK
ÇAĞ Öğretim İşlet. A.Ő.	Doğu Sibirya/MOĞOLİSTAN
SLİM A.Ő.	Taşkent/ÖZBEKİSTAN
ÇAĞ Öğretim İşlet. A.Ő.	İslamaba/PAKİSTAN
GÜLİSTAN A.Ő.	Tiran/ARNAVUTLUK
SAMANYOLU A.Ő.	Tanca/FAS
SEMA Eğitim Hiz. A.Ő.	UKRAYNA
SEBAT Eğitim Hiz. A.Ő.	Bişkek/KIRGIZİSTAN
ÇAĞ Öğretim İşlet. A.Ő.	Ulan-Ude/MOLDOVA
FETİH A.Ő.	Çadır-Lunga/MOLDOVA
Ertuğrul Gazi Ltd. Őti.	Kazan/TATARİSTAN
ÇAĞ Öğrt. İşlet. A.Ő.	Bakü/AZERBAYCAN
ASR DIŞ Ticaret	Kurman/UKRAYNA
FEZA Gazetecilik, ŐELELE, EFLAK A.Ő.	KAZAKİSTAN
Kazak Türk Liseleri Gn. Md.	KAZAKİSTAN
BAŞKENT Eğt. Őti.	AŞgabat/TÜRKMENİSTAN

(9) M.E.B. Özel Öğretim Kurumları Dış Hizmetler Gn. Md. Yayınları, Ankara, 1995, s. 5

**YURT DIŞINDA AÇILAN OKULLAR VE TÜRKiYE TÜRKÇESİ EĞİTİM
ÖĞRETİM MERKEZLERİ⁽¹⁰⁾**

A- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI TARAFINDAN AÇILAN

<u>ÜLKE ADI</u>	<u>OKUL ADI</u>
1. AZERBAYCAN	1. Bakü Türk Anadolu Lisesi 2. Bakü Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi
2. KIRGIZİSTAN	1. Türk-Kırgız Anadolu Kız Meslek Lisesi 2. Türk-Kırgız İsmail Tarancıoğlu Anadolu Lisesi
3. ÖZBEKİSTAN	1. Taşkent Özbek - Türk Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi 2. Semerkant Özbek - Türk Anadolu Ticaret Lisesi 3. Namangan Özbek - Türk Anadolu Ticaret Lisesi 4. KaŐkaderya Özbek - Türk Anadolu Ticaret Lisesi 5. Nevai Özbek - Türk Anadolu Lisesi 6. Taşkent Türk İlkokulu 7. Andican Özbek - Türk Anadolu Endüstri Meslek Lisesi 8. Taşkent Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi
4. TÜRKMENİSTAN	1. AŞgabat Türk Anadolu Lisesi 2. AŞgabat Türk İlkokulu 3. AŞgabat Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi

(10) Yurtdışında eğitim hizmeti veren özel kişi, Şirket ve kuruluşlar tarafından açılan okullar Raporu, M.E.B. 1994 Yayınları, Ankara, 1994, s. 8

B- ÖZEL KİŞİ, ŞİRKET VEYA VAKIF TARAFINDAN AÇILAN

ÜLKE ADI

OKUL ADI

TACİKİSTAN

1. Duşanbe Ekonomi Lisesi
2. Duşanbe Anadolu Lisesi
3. Tursunzade Anadolu Lisesi
4. Kurgantepe Anadolu Lisesi
5. Gülab Anadolu Lisesi

KAZAKİSTAN

- Kazak-Türk Liseleri
1. Almatı - 1
  2. Almatı - 2
  3. Almatı Kız Lisesi
  4. Almatı Kız Teknik Lisesi
  5. Almatı Aksay Lisesi
  6. A.Ö. Şahlan İlkokulu
  7. Akmescit Lisesi
  8. Akmescit Kız Lisesi
  9. Aktöbe
  10. Akmola
  11. Arkalık
  12. Atrau
  13. Çimkent Lisesi
  14. Çimkent Şarkiyat Lisesi
  15. Gökçetau
  16. Issık Şarkiyat
  17. Jambol Lisesi
  18. Jambol Ekonomi
  19. Jambol Kız Lisesi
  20. Jezkazgan
  21. Karaganda
  22. Kostanay
  23. Özkemen
  24. Pavlador
  25. Semey
  26. T. Korgan Lisesi
  27. T. Korgan Teknik Lisesi
  28. Türkistan

ÜLKE ADI**OKUL ADI****KIRIM**

1. Kırım Türk Lisesi
(Tamkırı Köyü - Bahçesaray)
1. Ulan Batur Türk Lisesi
2. Darhan Türk Lisesi
3. Bayan Ölgüy Türk Lisesi

YAKUTİSTAN

1. Yakutsk Teknik Türk Lisesi

BURYAD

1. Ulan - Ude Türk Lisesi

TUVA

1. Kızıl Türk Lisesi

HAKAS

1. Abakan Türk Lisesi

PAKİSTAN

1. PAK-TURK International College

AZERBAYCAN

1. Bakü Özel Türk Lisesi
2. Özel Ağdaş Lisesi
3. Özel Mingçeşvir Lisesi
4. Özel Küba Lisesi
5. Özel Lenkeran Lisesi
6. Bakü İktisadiyat Lisesi
7. Sumgayıt Teknik Lisesi
8. Sumgayıt Şarkiyat Lisesi

ROMANYA

1. Özel Uluslararası Bilgisayarlı Köstence Lisesi

MOLDOVA

1. Çandır - Lunga Gagauz Türk Lisesi
2. Kişinev Moldova Türk Lisesi

BAŞKURDİSTAN

1. Cumhuriyet Başkurt Türk Lisesi
2. Niftikamsk Başkurt Türk Lisesi
3. Çelyabinski Rus-Türk Lisesi
4. Continent Lisesi

KIRGIZİSTAN

1. Kırgız-Türk Bişkek Erkek Lisesi
2. Kırgız-Türk Issık-Kol Erkek Lisesi
3. Kırgız-Türk Oş Sema Erkek Lisesi
4. Kırgız-Türk Ayrucak Bişkek Kız Lisesi
5. Kırgız-Türk Narın Erkek Lisesi
6. Kırgız-Türk Calal-Abad Erkek Lisesi
7. Kırgız-Türk Oş Teknik Lisesi
8. Kırgız-Türk Kademcay İlahiyat Lisesi
9. Kırgız-Türk Kızılkaya Ticaret Lisesi
10. Kırgız-Türk Tokmok Ticaret Lisesi

- TATARİSTAN** 1. Ertuğrul Gazi Kazan-Tatar Türk Lisesi
2. Yarçallı Tatar-Türk Lisesi
3. Tübenkama Tatar-Türk Lisesi
4. Elmet Tatar-Türk Ekonomi Lisesi
5. Kazan Ticaret Lisesi
- ÇUVAŞİSTAN** 1. Çubuksarı Çuvaş-Türk Lisesi
- FAS** 1. Mehmet Fatih Lisesi
- UKRAYNA** 1. Odesa Ukrayna-Türk Koleji
- ÖZBEKİSTAN** 1. Taşkent Teknik Lisesi
- HAKAS** 2. Nukus Erkek Lisesi
- PAKİSTAN** 3. Taşkent Kız Lisesi
- AZERBAYCAN** 4. Taşkent Kıbray Lisesi

5. Harezmi Erkek Lisesi
6. Kokan Ekonomi Lisesi
7. Semerkand Lisesi
8. Taşkent Erkek Lisesi
9. Tirmiz Erkek Lisesi
10. Taşkent Ekonomi Lisesi
11. Fergana Lisesi
12. Gijduvan Lisesi
13. Andijan Lisesi
14. Angren Lisesi
15. Gülistan Lisesi
16. Cizzak Erkek Lisesi
17. Buhara Lisesi
18. Namangan Lisesi
19. Vabkent Lisesi
20. Dil Merkezi

- ARNAVUTLUK** 1. Tiran Özel Mehmet Akif Koleji
- TÜRKMENİSTAN** 1. Aşgabat Turgut Özal T.T.L.
2. Merv Süleyman Demirel T.T.L.
3. Bayramali T.T.L.

4. arav T.T.L.
  5. Taşoğuz T.T.L.
  6. Khne Ürgenç T.T.L.
  7. Nebitdağ T.T.L.
  8. Türkmenbaşı T.T.L.
  9. Kerki T.T.L.
  10. Tecen T.T.T.
  11. Bzmeyn T.T.L.
  12. Aşgabat Ticaret Lisesi
  13. Aşgabat Teknik Lisesi
  14. Uluslararası T.T. ni.
- KUZEY IRAK** 1. Özel Erbil Işık Koleji
- ROMANYA** 1. Asanca Fatih Ekonomi ve Din Lisesi
2. Mecidiye Fatih Ekonomi ve Din Lisesi
- AZERBAYCAN** 1. Bakü Atatürk Lisesi
2. Bakü Menejerlik Yüksek Işletme Okulu
3. Bakü Türk Dünyası Işletme Fak.
- TATARİSTAN** 1. Arca ğretmen Lisesi
2. Kazan Kızlar Lisesi
3. Kazan Tatar - Türk Lisesi
4. Çallı Türk - Tatar Kızlar Lisesi
5. Kazan Devlet Üniversitesi
6. Kazan Pedagoji Enst. Türk Dili
- KAZAKİSTAN** 1. Aktau Kazak - Türk Lisesi
2. Kentau Kazak - Türk Lisesi
3. Kızılordu Kazak - Türk Lisesi
4. Almatı Abay Adına Devlet Üniversitesi
5. Kızılordu Pedagoji Enst. Türk Dili Bölümü
- KIRGIZİSTAN** 1. Calal - Abad Türk - Kırgız Işletme Fak.
- UVAşİSTAN** 1. ubuksarı Çuvaş Devlet ni. Türk Dili Bölümü
- UKRAYNA** 1. Kırım Lisesi

2- YABANCI ÖZEL OKULLAR

2.1. TARİHİMİZDE AZINLIK OKULLARI

Batı Osmanlıyı yıkmak için Roma medeniyet ve kültür anlayışından zuhur eden, tahrif edilmiş dinî inanışları ile takviye edilen misyoner okullarını devreye sokmuşlardır. Bilim tarihinde önemli yer tutan misyoner okullarının tarihimizdeki yerini, faaliyetlerini inceleyip bazı ipuçları yakalamaya çalışacağız.

Osmanlı İmparatorluğunda o devirde, Hıristiyan misyonerlerinin açtıkları, 10'u yüksek, 46'sı idadi, 1450'si iptidai kademedeki okullarda olmak üzere, 61.678 talebe vardı. Bu sırf Rum-Ermeni dilleri üzerine kurulmuş olan okullarda ki, burada Osmanlı yönetiminin her türlü gözetiminden, denetiminden uzak kalan 3500 kadar Rum, 2500 kadar Ermeni öğretim kurumu ile, Rumeli hiç hesaba katılmamış olarak, yabancı benzeri öğretim kurumları eklenecek olursa, okul sayısının 10.000'e, öğrenci sayısının yarım milyona varacağı mübalağalı bir rakam tesbiti olmasa gerektir.⁽¹¹⁾

Katolik tarikatlar her ne kadar ruhanî bakımdan Papalığa bağlı iseler de, bunların öğretim faaliyetlerinde birinci derecede rol oynayan Fransa'ydı. Onun için, hangi tarikate mensup olurlarsa olsunlar, açtıkları okullarda tatbik edilen müfredat programı tekti ve Fransızdı. Öğretime alınan çocuklar, ister Merakeşli, ister Mısırlı, ister İranlı veya Hindicimli olsun, kıyafette, konuşmada, düşünce tarzında Fransız çocuklarına benzer biçimde yetiştiriliyorlardı.

Katolik tarikatlar, yukarıda sayılan yerler dışında, bugünkü Fatih ilçesi hudutları dışında İstanbul'un her semtine, Bulgaristan, Edirne, Filibe, Karaağaç, Dedeağaç, Selanik, Atina, Naupli (Mora'da), Rumeli'nin üç kolu, Bursa, İzmir, Kuşadası, Ege denizindeki adalara, Sakız, Kandiye (Girit'te), Milo, Andros, Sandorin, Sira, Paros, Naksos, Kıbrıs, Lefkoşe, Larnaka, Akdeniz iskelelerine, Ankara, Kayseri, Sivas, Tokat, Erzurum, Amid (Diyarbakır), Van, Doğu Anadolu'nun daha birçok yerlerine,

Gürcistan'a, Mısır, Irak, Suriye, Filistin, Lübnan dağlarında üç yer, Beyrut, Ninova, Babil'e çok miktarda rahipler göndermek suretiyle Osmanlı ülkesinin her tarafına yayılmışlardır.

1900 tarihine ait Ahmet Ağayef (Ağaoğlu)'in verdiği bilgilere göre, Fransızlara ait, faaliyette bulunan yedi yüksek okulda 1.096, 17 idadide 3.668, 671 ilkokulda 20.167 öğrenci okumaktaydı. Böylece, bu bölgede, Fransa, 24.931 öğrencisi bulunan 695 okula malikti.

(11) Nurettin Polvan, Türkiye'de Yabancı Öğretim, Boğaziçi Yayınları, Cilt 1, s. 27

Ayrıca, Fransız diliyle öğretim yapan ve Fransız kültürünü yayan Yahudilerin, Halep, Bağdat, Basra, Nefsi Beyrut, Akka, Trablusşam, Nablus, Suriye, Beytü'l-Makdes'e dağılmış 150 öğrencisi olan bir yüksek okul, 1998 öğrencisi olan 17 idadi, 11.872 öğrencisi olan 220 ilkokul, 52 öğrencisi olan bir sanat okulu olmak üzere, toplam 14.072 öğrencisi bulunan 239 okulları vardı.

1906 yılında Fransa Hariciye Nezaretinin emriyle teftişe çıkmış olan Marsel Şarlo, Osmanlı ülkesinin şarkında 106 Fransız mektebini teftiş ettiğini belirtmişti. E. Kırşehirlioğlu ise, Fransızların Türkiye'de 560 müesseseye malik olduklarını bildirmektedir.

Fransız tarikatlerinden olan Frer'lere ait İzmir'de beş okul, 40 öğretmen, 763 öğrenci vardı. Öğretim dili Fransızca ve Rumca'ydı.

1839 yılında İstanbul'da Fransızlara ait 21 erkek, 19 kız okulu vardı ve bunlarda 5.781 öğrenci okuyordu. 1913 tarihli Türk-Fransız anlaşmasına bağlı listede Fransız okulları - daha azı laik okullardır- yüksek okul seviyesinde Şark Tetkikleri Enstitüsü ile bir ticaret enstitüsü, yedi lise veya kolej, 45 adet ilk ve ortaokul faaliyetlerine devam edecekti. Bu okullar 20 Ekim 1921 tarihli Ankara İtilafnamesiyle ve 23 Temmuz 1923 tarihli Lozan konferansı ile kalıyorlardı.

Katolik faaliyetleri içinde İtalyanlar da önemli bir yer tutmaktadırlar. Kısa zamanda İstanbul'da kız ve erkek olmak üzere on üç okul kurmak imkânını buldular. Ayrıca Trabzon, İzmir, Erzurum, Biga, Rodos, Aydın, Halep, Trablusgarp'ta on dört ilkokul açmışlardı.

3 Mart 1940 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Türkiye'deki bütün okullar laikleşiyordu. Hükümet, Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı ruhban okullarını da bu kanunun şümûlü içinde almak suretiyle, ne kadar papaz okulu varsa hepsini kapattı. Yalnız İstanbul'da Fransa'ya ait olmak üzere 38 papaz okulu kapatılmıştı. 12 bini İstanbul'da, 3.000'i de İzmir'de olmak üzere 15 bin papaz namzedi okuyamaz hale gelmişti.

2.2. MİSYONER OKULLARI

AMERİKAN PROTESTAN MİSYONERLERİNİN FAALİYET BÖLGELERİ

Suriye'ye 1820 yılında gelen Amerikan protestan misyonerleri, ilk defa Kafersima (Beyrut yakınlarında), Behmeduna (Cebel-î Lübnan'da), Trablus, Humus ve Dürzilerle meskûn Abeyh bölgesine, Beyrut'a gelmişler, misyonerlik faaliyetlerine vaaz vermek, okul açmakla başlamışlardı.

Daha sonra ve belki de bazı yerlerde aynı tarihlerde Kahire, Kudüs, Halep, Arapgir, Malazgirt, Gaziantep, Maraş, Kayseri, Sivas, Merzifon, Trabzon, Harput (Elazığ), Erzurum, Van, Bitlis, Mardin, İzmir, Bursa İstanbul'a, Anadolu'nun, Suriye'nin, Filistin, Yunanistan, Bulgaristan'ın yerlerine süratle yayılmışlardı.

Amerikan Beyrut Üniversitesi, Orta Doğu'ya serpilmiş bulunan Amerikan okullarında, Cirad koleji de köylerde görev yapacak misyoner öğretmenleri yetiştiriyorlardı.

Beyrut Amerikan Üniversitesinde öğretim üyeliği yapmış olan Prof. Dr. Mustafa Halidi'ye göre, 1891 yılında (Lübnan'ı kastediyor olsa gerek), Amerikan protestan okullarında 7.117 öğrenci okuyordu. Suriye ve havalisindeki Amerikan okulları da dahil edilecek olursa, Amerikan okullarındaki öğrenci miktarı 15.000'i buluyordu. 1909 yılında köy ve şehirlerdeki Amerikan protestanlarına ait okul sayısı 147'dir. 1912 yılında İngiltere, İskoçya, İrlanda, Almanya, İsviçre, Danimarka ve Amerika'ya ait 38 misyoner kuruluşuna pek çok okul bağlıydı.

1900 yılına ait ABD Sefiri Hor S.S. Cox'un verdiği bilgiye göre, meşgul olunan köy, kasaba ve şehir sayısı 394, bu faaliyetler için angaje edilen Amerikan vatandaşı 254, Türk teb'ası yardımcıları 1049, high school ve kolej adedi 35, yatılı kız okulları 27, umumi mektepler 508, öğrenci sayısı 25.171, mabed adedi yaklaşık olarak 400, teşkilatlı kiliseler 138'dir.

1917 yılı rakamlarına göre, Amerikan misyonerlerine ait gündüz okullarında 27.000, gece okullarında 35.000 öğrenci okumaktaydı. Yalnız Asya kısmında 152 Amerikan misyoneri, 800 yerli yardımcı, 101 kilise, 12.000 muhabir, 47.900 mentesip, 48 kolej ve ortaokul (kızlar için), 350 umumi okul vardı.

İngiliz Protestan Misyonerlerinin Faaliyet Bölgeleri

1882 yılında, Bağdat ve Musul'da çalışan Türk-Arap misyonu teşekkül etti. Cemiyetin 1903 yılı raporuna göre, bu sahada 141 misyoner, 138 yerli yardımcı, 1111 muhbir, 75 mektep, 4600 öğrencisi vardı.

a) Yunanlılarla İlgili Çalışmalar

İzmir’de ve İstanbul’da öğretim yapan katolik okullarının öğretim dilinin Fransızca ve Grekçe olması dikkat çekicidir. Fransisken’lerin kurdukları dil okullarında da Grekçe öğretiliyordu. Böylece dil yoluyla Yunanlılık diriltiyordu.

b) Bulgarlarla İlgili Çalışmalar

1841 tarihinde İstanbul Bebek’te Amerikan misyonerlerinden olan Cyrus Hamlin’in açtığı, sonradan Robert Kolej adını alacak olan Seminer, yerli papazlığın menşei olmuştur. Bu seminer ve kolej, Bulgaristan’da ihtilal çıkaracak, sonra da Bulgaristan’ı idare edecek gençleri yetiştirmiştir.

1835 yılına kadar Bulgaristan’da kiliselere bağlı ve Rum diliyle öğretim yapan 42’si köylerde ve 6’sı kasabalarda olmak üzere 48 okul vardı. Okul sayısı 1841’de 282’ye, 1845’de 452’ye, 1850’de 488’e, 1853’te, 546’ya, 1854’te 562’ye, 1855’te 568’e yükselmişti. İslahat Fermanından sonra artış çok hızlanmıştı. 1860’da 807, 1865’te 986, 1870’te 1217, 1877 yılında ise 1504’e yükselmişti. Bu okullarda öğretim dili de Bulgarca idi.

c) Ermenilerle İlgili Çalışmalar

Ermenilerin ayrı bir millet (latinleştirilmek) istenmelerinin tarihi çok eskiyse de bizi konumuz bakımından daha çok İstanbul’da katoliklerin açtığı öğretim kurumlarındaki faaliyetlerle, protestanların bütün Türkiye’de açtığı okulları, kilise inşa ve ıslah hareketleri ilgilendirmektedir.

Amerikalılar 1828 yılında Ermenilere protestanlığı telkine başladılar. Bir taraftan İngilizler İstanbul, Antakya, Arapkir, Harput, Ankara, İzmir, Erzurum, Kayseri, Bursa, Gaziantep’teki Ermeni kiliselerini ihya eder, okullar açarken, diğer taraftan Amerikan Board Cemiyet 1832’de aldığı bir kararla Gaziantep, Diyarbakır, Bursa, Kayseri, Erzurum, Harput, Maraş, Sivas, Tokat, Trabzon Ermeni milli kilisesinin ıslahına çalışıyordu. Bu faaliyetlerin dışında Amerikan misyonerleri İzmir’de, İstanbul’da Ermeni fakir çocukları için parasız okullar, gece dershaneleri, ibadethaneler açmışlar, İncil’i de Ermeni halk diline tercüme edip, halka tevzi etmişlerdi.

Bu hareketlere, Cyrus Hamlin’in Bebek’te açtığı seminerden yetişen yerli papazları ve bu seminerin Merzifon’a taşınmasıyla yaptığı ihtilalci hizmetleri, Gaziantep, Harput, Arapkir ve Malazgirt’te açılmış olan Amerikan-Ermeni misyon mekteplerinin

çalışmalarını ilave etmek gerekir. Açılmış olan bu mekteplerde Ermenilik meselesi işlenmiştir.

d) Arnavutluk'taki Çalışmalar

Protestan misyonerleri öncülüğünde Korsika'da bir Arnavut okulunun ve bir matbaanın kurulduğuna şahit oluyoruz.

Arnavut gazeteleri ve kitapları, İtalya'da, Bükreş'te, Brüksel'de basılmaktaydı. Bu olaylar bize, Arnavut isyanının altında dış mihrakların önemli rol oynadığını göstermektedir.

MİSYONER OKULLARIYLA MÜCADELE

Osmanlı İmparatorluğunun zayıf durumundan ve kapitülasyonlardan da istifade eden protestan ve katolik bütün misyonerlerin faaliyetleri devlet aleyhine işleyen boyutlara ulaşıyordu. Sultan Abdülaziz, bunların fenalıklarının farkında olan, fakat o günün şartları içinde, bunları, yalnız Anadolu'da, Rumeli'de değil, Arap ülkelerinde de ince ve akıllı bir metotla kontrol altına almıştı.

Gene bu devirde bilhassa Amerikan misyoner okullarıyla şiddetli mücadeleye girişen Sultan II. Abdülhamid'dir.

Sene 1863. Mutasarrıfı bulunduğu yeri Amerikalılara satmakta hususiyle Ahmet Vefik Paşa gibi bir devlet adamını engellemeye zamanın şartlarının yetersiz kalması, düşündürücü olsa bile, bu satışın intikamını öldükten sonra, iradesiyle almak imkân ve fırsatını bulan II. Abdülhamid'in takındığı tavır da, en azından Ahmet Vefik Paşa'nunki kadar düşündürücüdür. Ahmet Vefik Paşa vefat ettiği zaman, usûl icabı, defin mahallinin tayini Padişah'tan sorulduğunda, II. Abdülhamid'in vaktiyle satış dolayısıyla duyduğu memnuniyetsizliğini, "Onu kayalar kabristanına gömünüz ki, Robert Kolej'de çalınan çan sesleri kıyamete kadar onun kulaklarında çınlasın dursun" biçiminde yıllar sonra dile getirmesi, gerçekten manidardır.

Sultan II. Abdülhamit ruhsatsız açılmış olan 400'ü aşkın Amerikan protestan okulunu kapatmaya karar verince, ABD'nin baskısıyla, bunlardan on tanesi hariç, gerisi kapattı.

Hiçbir teftişe, murakabeye tâbi tutulmayan, hiçbir mevzuata bağlı olmayan bu yabancı özel okullarda İttihad'çılar da mücadele ettiler.

Cumhuriyet döneminde de yabancı bütün ruhban okulları kapatılmış, laik olan yabancı özel okullar da sıkı kontrole tâbi tutulmuş, Türk kızlarını Hristiyanlaştırdıkları için Bursa Amerikan Kız Koleji 1928 yılında kapatılmıştır.

1935 yılında tedvin ve neşredilmiş olan “Yabancı Okullar Hakkında Yönerge” ile bu okullar daha sıkı takip edilmiş, Türk kültür dersleri ve Türk dili dersleri bu okullara yerleşmişti. Fen dersleri hariç, Türk okullarının müfredat programlarına tâbi tutulmuşlar, kültür ve Türkçe dersleri için Türk öğretmenler, Türk müdür yardımcılarını istihdam etmek mecburiyetinde bırakılmışlar, adeta yarı Türk olmuşlardı.

1890 yılında yabancı okullarda mevcut Müslüman Türk çocuklarının sayısı % 1; 1900’de % 15;1911’de % 56; 1926’da % 51; 1931’de % 64; 1937’de % 76; bugün ise rakam neredeyse % 100. Bunlar artık Türk mektepleridir. Türk mektepleri haline gelmiştir.

8.6.1995 tarihinde kabul edilen 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nun 5. maddesiyle yabancıların özel öğretim kurumu açma hakkı tamamen kaldırılmış, kanundan evvel açılmış olanlar da, Türk Milli Eğitiminin amaçlarına uygun hareket etmekle mükelleftirler.

2.3. YABANCI OKULLARIN BUGÜNKÜ DURUMU

Yabancı özel okulların ve temsil ettikleri zihniyetin (eğer varsa) zararlı yönlerinin giderilmesi için öncelikle Türk okulunun kültür anlayışı, prensipleri, gayesi, müfredat programları, öğretmenleri, manevi havası, metodları ve fiziki yapısı ile tamamen düzeltilmesi gerekir. Bu da, belirgin bir kültür anlayışının, eğitim temeline oturtulması ile mümkündür.

Türk okulu, gerçek okul haline geldikten sonra, yabancı özel okullara talep kendiliğinden azalır. Bugün, yabancı özel okullara talebin çokluğu, velinin Türk okulunda bulamadığını yabancı özel okulda bulmasındandır. bu da en basit ifadeyle, çocuğun iktisadî hayatına ve ileride ilmî çalışma yapmayı düşündüğü taktirde, ilmî çalışmalarına yardımcı olacak bir yabancı dili öğretmek imkânına sahip olmasıdır. Bu iş, Türk okulunda yapıldığı taktirde mesele kendiliğinden, kanun zorlaması olmadan halledilir. 1990'lı yıllardan itibaren uluslararası bilim olimpiyatlarında madalyalar kazanan özel Türk Kolejlere yabancı okulların cazibesini azaltmıştır.

Sayılarının pek az kalmalarına İzmir, İstanbul, Tarsus gibi pek mahdut yerlerde bulunmalarına rağmen, yabancı özel okulların Türk eğitime yaptıkları tesirin müspet veya menfi olup olmadığı hususları halen münakaşa edilmektedir.

Prof. Dr. Hikmet Tanyu, Robert Kolej'de Yahudilik ve Hıristiyanlık lehinde, Müslümanlık ve Türklük aleyhinde propaganda yapıldığını delilleriyle ortaya koymuştur.

**Tablo 15. 1990-1991 Öğretim Yılı İtibariyle
Yabancı Okul (Kurum) Sayıları⁽¹²⁾**

	Yabancı	Ermeni	Musevi	Rum	Milletler arası
Anaokulu	2	16	2	3	2
İlkokul	2	18	2	15	2
Ortaokul	16	9	1	4	1
Lise	13	5	1	6	
Ticaret Lisesi	1			1	
S.M. Lisesi	1				

(12) M.E.B. 1995 Yılı Bütçe Raporu, M.E.B. Yayınları, s. 23

Tablo 16. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları (YABANCI)

Öğretim Yılı	Anaokulu	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ticaret L.
1985-86	82	66	5671	3837	102
1986-87	87	71	5758	4099	109
1987-88	78	72	5891	4231	105
1988-89	83	71	6001	4209	102
1989-90	88	52	6040	4291	103
1990-91	79	45	6125	4211	105

(ERMENİ)

Öğretim Yılı	Anaokulu	İlkokul	Ortaokul	Lise
1985-86	524	2550	726	441
1986-87	536	2534	714	398
1987-88	601	2618	826	374
1988-89	559	2615	915	397
1989-90	524	2689	947	446
1990-91	476	2676	972	505

(MUSEVİ)

Öğretim Yılı	Anaokulu	İlkokul	Ortaokul	Lise	
1985-86	83	340	155	136	
1986-87	90	337	140	146	
1987-88	90	345	111	114	
1988-89	83	320	111	113	
1989-90	86	333	102	94	
1990-91	70	357	86	87	

(RUM)

Öğretim Yılı	Anaokulu	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ticaret L.
1985-86	38	307	129	100	28
1986-87	26	286	119	94	23
1987-88	20	252	116	91	19
1988-89	23	247	105	87	21
1989-90	19	211	101	81	18
1990-91	17	198	98	78	19

3- ÜLKELERE GÖRE EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

3.1. ABD'DE EĞİTİM SİSTEMİ⁽¹³⁾

ABD'de ilk ve ortaöğretim seviyesinde özel öğretim devlet eğitimi sistemine benzemektedir. Özel okulların büyük bir çoğunluğunda karma eğitim yapılmaktadır.

1980'li yılların başında özel okullardaki öğrenci sayısı ilk ve ortaöğretim çağ grubunun % 10.8'ini teşkil etmiştir. Bir başka ifade ile 20.000 özel okulda 5.000.000 öğrenci kayıtlıdır.

ABD'deki özel okullar amaçlarına ve kuruluşlarına göre üç grupta toplanabilir.

3.1.1. ABD'de Ortaöğretim

3.1.1.1. Kilise Okulları

Kiliseler tarafından açılan ve yönetilen okulların büyük çoğunluğunun katolik kiliselerine bağlı okullar teşkil etmektedir. Ayrıca Ortodoks, Protestan, Prespeterian ve Ermeni kiliselerine bağlı okullar da vardır. Bu okulların amacı din adamı yetiştirmek değildir. Ancak ağırlıklı din öğretiminin yanı sıra prensipleri temel olarak alan disiplinli, düzenli ve kaliteli bir öğretim yapıldığı izlenimi verdiklerinden velilerin teveccühünü kazanmışlardır.

3.1.1.2. Azınlık Okulları

“Community Schools” adı verilen bu okullar özellikle ilköğretim seviyesinde olup, eyalet eğitim mevzuatının şart koştuğu mecburi derslerin yanı sıra söz konusu azınlığın kendi din, dil ve kültürüne yönelik eğitim vermektedir.

3.1.1.3. Diğerleri

Bu gruptaki okullar, ABD'deki eğitimin yeterli olmadığı düşünce ve kanaatiyle açılan Avrupa'daki ülkelerin eğitim sistemlerini uygulayan özel okullardır. Alman Okulu, Fransız Okulu gibi. Bu okulların ücreti diğerlerine nazaran çok yüksek olup öğrencileri de imtihanla kabul etmektedirler.

---

(13) ABD Eğitim Sistemi, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1992, s. 35

3.1.2. ABD’de Yükseköğretim

ABD’de Yükseköğretim yapan 3 tip yükseköğrenim kurum vardır. Bunlar ön lisans dersleri veren 2 yıllık kolejler; lisans derecesi veren 4 yıllık müstakil kolejler ve üniversitelerdir. Her gruptan hem devlete hem de özel sektöre ait kurumlar bulunmaktadır. Halen ABD’de 3.300 Yükseköğretim kurumu bulunmaktadır.

1987 Sonbahar döneminde bütün yükseköğretim kurumlarında, özel olanlar da dahil olmak üzere, toplam kayıtlı öğrenci sayısı 13.368.000 olmuştur.

Hem eyalet hem özel üniversiteleri endüstri ile sıkı bir ilişki içindedir. Özellikle özel Üniversiteler mütevelli heyetlerinde, çevrede tanınmış eğitime büyük ve ciddi boyutlarda ilgi duyan iş adamları bulunmaktadır. İş adamları üyesi buldukları üniversiteye dolaylı veya direkt olarak endüstriden mali destek sağlarlar.

Üniversitelerin (resmi ve özel) büyük bir çoğunluğu, daha öğrenciler mezun olmadan endüstride başarılı olmuş ve üst düzey yöneticiliğine ulaşmış eski mezunlarını okula davet ederek mezun olacak öğrencilerle konuşmalarını sağlarlar ve eski mezunların yeni mezunlara “rol modeli” olmalarını bu tip programlarla pekiştirirler.

3.1.3. ABD’de Üniversitelere Giriş

Amerika Birleşik Devletleri’nde üniversitelere girişte her üniversitenin kendine özgü şartlarının yanısıra bütün üniversitelerde ortak olan şu üç şart aranır. Bunlar; SAT veya AT (Scholastic Aptitude Test ve American College Test olmak üzere) sınav sonuçları (sözel ve sayısal), lise diploması ve referans mektuplarıdır. Öğrencilerin lise çalışmalarını yakından tanıyan iki veya üç öğretmen tarafından yazılmış referans mektupları da üniversitelere girişte büyük rol oynar.

Akademik başarının yanısıra; eğitim düzeyi yüksek olan üniversiteler cemiyetçi faaliyetlerine liderlik özelliklerini de dikkate alarak, öğrencinin okula alınıp alınmaması konusunda karara varabilir.

Üniversiteler öğrenci alırken öğrencileri gruplara ayırırlar. Öncelikle SAT ve ACT’den istenen puanı alanlar ve lise bitirmede ilk 25’inci yüzdalık dilimine girenler alınır. Daha sonra sıra SAT’den yeteri puanı almış, fakat lisede ilk 25’lik dilime giremeyenlerdir. En sonunda ise liseyi daha az derece ile bitirenler alınır. Liseyi son yüzdalık dilimde bitiren öğrencilerin yeterli SAT puanları yoksa (olmaması büyük bir olasılık) üniversiteye alınmazlar veya daha sonraki yıllarda veya dönemlerde alınmak üzere sonraya bırakılırlar.

Bazı üniversiteler lise diplomasının yerine General Educational Development sınavını geçtiklerini belirten belgeyi yeterli bulurlar ve SAT puanından yeterli puan almamış olanlara kendi üniversitelerinin testlerini verebilirler.⁽¹⁴⁾

(13) ABD Eğitim Sistemi, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1992, s. 39

3.1.4. ABD’de Eğitim Sisteminin Yönetimi, Örgütlenmesi ve Finansmanı

ABD’de Eğitimin ileri ölçüde merkezden yönetilmeyen bir işlemdir. Birleşik Devletler’de “Her eyalete uymak şartıyla kendi eğitim sistemini örgütleme ve çalışma hak ve sorumluluğuna sahiptir.” Her eyaletin (Hawaii hariç) resmi ve ortaöğretim okulları kurma, düzenleme konusunda geniş otorite ve sorumluluğa sahip yerel yönetim bölgeleri vardır. Her okul bölgesi genelde daha üst düzey yöneticileri tarafından atanan veya okul bölgesinde yaşayan vatandaşlarca seçilen 5 ile 7 arasında üyeden oluşan bir eğitim kurulu bulunur.

Her ne kadar resmi kuruluşlar genel olarak bütçelerinin oldukça büyük bir kısmının devlet fonlarından alırlarsa da, yüksek öğrenim kuruluşlarınca hemen hemen hepsi, hem Eyalet hem de Federal Hükümetlerden bir çeşit mali yardım götürürler. Gerek resmi gerekse özel kuruluşların diğer gelir kaynaklarını öğrenci eğitim ücretleri ve harçları, vakıf kazançları ve hayırsever kuruluşlar ve bireylerin yaptıkları katkılar oluşturur. ABD’de kolejler ve üniversiteleri etkileyen belli başlı iç politika ve finansman kararları onların (bazen yönetim kurulu da denen) mütevelli heyetleri tarafından alınır. Son yıllarda hem resmi hem de özel birçok mütevelli heyetleri kuruluşun akademik ve sosyal çevresini oluşturan çeşitli unsurların geniş bir şekilde temsil edilmesini garanti altına almak amacıyla üye sayılarını artırma çabaları göstermişlerdir.⁽¹⁵⁾

---

(13) ABD Eğitim Sistemi, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1992, s. 46

3.2. JAPONYA'DA EĞİTİM SİSTEMİ

3.2.1. JAPONYA'da Okullar, Öğrenciler ve Öğretmenler

Okullar, öğrenciler ve öğretmenler ile ilgili olarak Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı'nca yapılan en son envanter çalışmasının sayısal sonuçları tablo 14'de özetlenmiştir.

TABLO 17. Japonya'da Okullar, Öğrenciler ve Öğretmenler
(Mayıs 1984 Durumu)

Okul Tipleri	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Ö/Ö Oranı
Anaokulları	15.211	2.132.681	99.173	22
İlkokullar	25.063	11.465.108	468.675	24
Ortaokullar	11.047	5.829.300	278.931	21
Liseler	5.427	4.891.917	258.626	19
Özel-Eğitim Okulları				
Körler	72	7.103	3.354	2
Sağırılar	110	9.716	4.600	2
Özürlüler	720	78.142	30.238	2
Yüksek Teknik Okullar	62	47.527	3.772	12
Küçük Kolejer (Ön-Lis.)	536	380.214	17.422	22
Üniversiteler	460	1.843.152	110.662	16
Mektupla Öğretim				
Lise	85	128.164	1.630	78
Orta	10	65.029	11	5912
Yüksek	13	95.786	56	1710
Teknikokullar (Sanat)	2.935	536.457	23.521	23
Muhtelif Okl. (Kurslar)	4.476	580.060	22.782	25

Kaynak: FPC, S- 84-13 Sayfa 5, Japon Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı (Mombuşo)'nın Yıllık Envanteri'nden (1984).

3.2.2. JAPONYA’da Okul İstatistiklerine Toplu Bakış (Özet)

Kuruluş statüsü (kurucuların tüzel kişiliği) açısından Japonya okullarının üç ana gruba ayrıldığı biliniyor: (i) Ulusal (resmi, devlet), (ii) Yerel (iii) mahalli, il ve Belediye) ve (iii) özel okullar olmak üzere Anaokulundan üniversiteye kadar değişen her düzeydeki okullarda, bu okullarda görevli olan öğretmenlerin ve okuyan öğrencilerin, ulusal, yerel ve özel okullara dağılımı Tablo 416’da toplu halde görülmektedir.

* Zorunlu (temel) öğretim ile yasal özel öğretim kurumları, bu kurumlarda çalışan öğretmen ve okuyan öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 90+), il-özel idareleriyle Belediyelerce açılmış okullarda bulunmaktadır.

* Liselerin % 25’i yerel idarelere, % 75’i ise özel kamu kişilerine ait bulunmaktadır.

* Anaokulları: Zorunlu eğitim kapsamına girmeyen özel okulların yaklaşık % 40’ı yerel idarelerce, % 60’ı ise özel (tüzel) kişilerce açılmıştır. Öğretmenlerle öğrencilerin % 70’den fazlası özel anaokullarda bulunmaktadır.

* Devlet teknik ve teknolojik öğretime ağırlık verirken 2-3 yıllık ön-lisans eğitimini (% 84 oranında) özel sektöre bırakmıştır.

* Yüksek özel kurum ve öğretim gençliğinin % 70 + düzeyinde olmasına karşılık, öğretim üyelerinin dağılımında devlet kesimi ile özel kesim yakın bir denklik göstermektedir (% 46.3 ve % 47.9).

* Yükseköğretimde devlet kurumlarının özel kuruluşlara öğretim üyesi yardımı yaptığı okulöncesi eğitimde ise yerel idare okullarının öğrenci-öğretmen oranı açısından daha iyi durumda olduğu söylenebilir.⁽¹⁷⁾

3.2.3. JAPONYA’da Yerel Eğitim Kurulu’nun Görevleri

Kurulun yetkisinde olan görevler belli başlı dokuz maddede toplanabilir:

- (1) Yapı-tesis, araç-gereçlerin sağlanması ve korunması.
- (2) Okul (eğitim) personelinin seçilip görevlendirilmesi; izin ve gezi (meslek-içi eğitimi) yönergelerinin çıkarılması.
- (3) Ders ve dersliklerin örgütlenmesi, yönetim ve denetimi.
- (4) Öğrenci devam standartlarının izlenip uygulanması.
- (5) Araç-gereçlerin seçimi, kabulü ve kullanılması.

(16) Japon Eğitim Sistemi ve Özel Dersaneler, ÖZDEBİR Yayınları, Ankara, 1996, s. 89

- (6) Okul takvimi ile tatillerin düzenlenmesi.
- (7) Öğle (okul) yemeği verilmesi.
- (8) Danışma ve Rehberlik Hizmeti'nin kurulması.
- (9) Öğretim planlaması ve özel-eğitim faaliyetlerinin saptanması.

3.2.4. JAPONYA'da Eğitim-Öğretim Faaliyetleri

Okuldaki eğitim ve öğretim faaliyetleri:

(1) Dersler, (2) Moral eğitimi ve (3) Özel faaliyetler olarak üç gruba ayrılmıştır. Danışma, Rehberlik ve Yardımcı Hizmetlerle okulun kitaplık, sağlık, beslenme ve yöneticileri, eğitim-öğretim faaliyetlerinin planlandığı gibi uygulanmasına ve istenen yönde geliştirilmesine yardımcı oluyor.

3.2.5. Başöğretmenler - Grup öğretmenleri

Belli bir konuda (derste) birden çok öğretmen kullanımını gerektiren çok sınıflı büyük okullarda, bizdeki grup şefliğine ya da eğitim-öğretim şefliğine benzeyen Başöğretmenler, öğretmenler arasındaki koordinasyonu, öğretmenlerle yönetim arasındaki iletişimi, derslerle dersdışı eğitim faaliyetleri arasındaki amaç, maksat birliğini sağlıyorlar.

3.2.6. Japonya'da Eğitim Giderlerinin Bölüşümü

Tablo 18. Eğitim Giderlerinin Bölüşülmesi (Oranları) - 1984

Giderler	Ulusal Bütçeden (Bakanlıkça)	İl-Özel İdareler	Belediyeler
Öğretmen Maaşları	1/2	1/2	-
Temel Eğitim (İlk + Ortaokullar)	1/2 - 2/3	1/3 - 1/2	-
Araç Gereçler	1/2	1/2	-
Okula Ulaşım	1/2	-	1/2
Orta (Mesleki) öğretim Donanım-Tesis	1/3	2/3	-
Uzak (üçra-küçük)	1/2	1/2	-
Yörelerdeki okullar			
Sosyal ve Spor Eğitim	1/2	1/2	-

NOT: Zorunlu (temel) Eğitimde yani ilk ve ortaokullarda kullanılan bütün kitaplar ulusal Hazine tarafından (Devletçe) parasız sağlanmaktadır.

3.2.7. Japonya’da Milli Gelirden Eğitime Ayrılan Paylar

Tablo 19. (1965-75) Japonya’da Eğitim Çabasının Ekonomik Göstergesi

Mali Yıllar	1965	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Eğitim giderlerinin							
Toplam % si	5.3	4.7	5.3	5.3	5.3	6.3	6.6
Ulusal Fonlar % si	50	47	46	46	45	47	47
Yerel İdareler % si	50	53	54	54	55	53	53

Eğitim Fonlarının çeşitli okullara paylaşılması ve bu paylaşmada ulusal, yerel-idarelerle belediyelere düşen oranlar Tabloda özetlenmiştir.⁽¹⁸⁾

3.2.8. Japonya’da Eğitim Fonlarının Okullara Dağıtılması

Tablo 20. Japonya’da Okul Gelirlerinin Kaynakları

Okullar	Ulusal (Bakanlık) (%)	İl-Özel İdareleri (%)	Belediye Fonları (%)	Uzun Vadeli (%)	Bağışlar (%)	Toplam (%)
Anaokulları	3.7	0.7	86.7	7.5	1.4	100.0
İlkokullar	33.1	33.0	26.3	7.2	0.4	100.0
Ortaokullar	33.6	33.7	24.4	7.8	0.5	100.0
Liseler	2.2	81.0	8.2	7.4	0.1	100.0
Özel-Eğitim Ok.	28.5	59.2	3.2	8.9	0.2	100.0
Teknik Kolejler	3.6	73.3	21.5	1	0.6	100.0
Çeşitli Okullar	0.8	12.3	86.1	—	0.8	100.0
Sosyal Eğitim	7.8	14.9	64.9	12.2	0.5	100.0
Eğitim Yönetim	3.2	36.0	59.8	0.9	0.1	100.0
Toplam. Payı	% 24.2	% 40.7	% 26.1	% 8.4	% 0.6	% 100.0

(18) Japon Eğitim Sistemi ve Özel Dersaneler, ÖZDEBİR Yayınları, Ankara, 1996, s. 92

JAPON EĞİTİM SİSTEMİNİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Dersler; bilgi vermeye yönelik teorik anlatımının yanında fen laboratuvarları, bilgisayar laboratuvarları, resim atölyeleri ve değişik amaçlı ilişkilerde pratik uygulamalarla yapılmaktadır. Kız öğrencilere yemek pişirme, ev işi dersleri; erkek öğrencilere ise marangozluk, balık tutma ve benzeri konularda uygulamalı dersler verilmektedir. Dersler; yaparak, yaşayarak öğrenme esasına göre işlenmektedir.⁽¹⁹⁾

Özürlü öğrenciler ayrı bir sınıfa toplanmakta, konusunda uzman öğretmenlerce eğitilmektedir. İlkokullarda okulun temizlik ve benzeri hizmetlerini yapmak üzere ayrıca personel ayrılmamıştır. Bu hizmetler öğretmenler öğrenciler tarafından birlikte yapılmaktadır.

Okulun temizliğini sağlamak amacıyla, öğretmen ve öğrencilerin okula ayakkabıları ile girmelerine izin verilmemektedir. Her öğretmen ve öğrencinin okul içinde ve dışında giydiği ayakkabı farklıdır. Okula girerken herkes ayakkabı değiştirmektedir. Misafirlere ise okul içinde giymeleri için terlik verilmektedir.

Japonya'da 9 yıllık zorunlu eğitimden sonra başlayan 3 yıllık lise eğitimi zorunlu olmadığı gibi, paralıdır da. Öğrencilerin % 97'si liselere devam ettiği halde, liseler giriş sınav sonuçlarına göre öğrenci almaktadırlar. Bu sınav genel olarak il veya bölge düzeyinde yapılmaktadır. Genel liselerin dışında kalan Teknoloji Kolejlere de kendi bünyelerine uygun öğrenciler alabilmek için sınav yapmaktadırlar. Özel liseler, ayrıca kendi bünyelerinde kurdukları yönetim heyetinin kararlarını da dikkate alarak öğrenci seçmektedirler. Lise düzeyinde okul oranı % 25-30 civarındadır.

Ortaokuldan sonra Teknoloji Kolejlere'ne giren öğrenciler, üniversite giriş sınavına katılmayıp 5 yıl sonunda 2 yıllık üniversite mezunu diplomasına denk bir diploma almaktadırlar. Liseden sonra Teknoloji Kolejlere'ne girecek öğrenciler sınav sonuçlarına göre kabul edilmekte ve iki yıllık üniversite diploması almaktadırlar.

Japonya'da yüksek öğretim kurumları aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir:

1. Üniversiteler

2. Teknoloji Kolejlere

3. Özel Eğitim Kolejlere

4. Açık Öğretim Üniversitesi

(19) Japon Eğitim Sistemi ve Özel Dersaneler, ÖZDEBİR Yayınları, Ankara, 1996, s. 14

Özel Eğitim Kolejleri, Japon eğitim sisteminde önemli role sahip olan ve büyük çoğunluğu özel olan kurumlardır.

Bu kurumlar, okul öğretim yasasının değiştirildiği 1967 yılında eğitim hizmetine başladı. 1993 Mayıs verilerine göre bu okullar 3431'e, öğrenci sayıları da 860.000'e ulaşmıştır.

Özel Eğitim Kolejleri'nin % 89.5'i özel, % 4.6'sı ulusal ve % 5.9'u yerel kurumlardır.

Japonya'da eğitim konusundaki temel düşüncelerden biri şudur:

“Japon halkı beşikten mezara kadar (yaşam boyu) eğitilmelidir. Bu eğitimi kimin ve hangi kurumun verdiği önemli değildir. Önemli olan Japon toplumunun eğitilmesidir. Bu eğitimi veren her kişi ve kuruluş devlet tarafından teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.”⁽²⁰⁾

Japonya'da öğrenimin paralı oluşu öğrenciler için pek sorun olmamaktadır. Öğrenci ister özelde, isterse resmi kurumda okusun karşılıksız, geri ödemeli ve faizsiz veya geri ödemeli düşük faizli burslar alabilmektedir. Japon Burs Derneği, bu uygulamayı öğrenci ailesinin ekonomik durumuna göre yapmaktadır.

Japon Burs Derneği 1994 yılında yaklaşık 463.000 öğrenciye 211 milyar Yen tutarında burs dağıtmıştır.

Japonya'da devlet, her öğrenim seviyesindeki özel okulun kuruluş ve işleyişine yönelik büyük mali desteklerde bulunmaktadır.

Devletin özel okullara destek verdiği konular:

- Okul bina yapımı için arsa tahsisi,
- Okul bina ve donatım kredisi,
- Vergiden muaf tutulması,
- Cari harcamalarını düşürücü tedbirler,
- Ücret ödemede güçlük çeken öğrenci velilerine Japon Burs Derneğince burs verilmesi,

şeklinde özetlenebilir.

Japonya'da, lise seviyesinde özel okulların yıllık öğrenim ücreti, 500.000 – 800.000 Yen arasında seyretmektedir. Bu rakamlar, 1995 - 1996 öğretim yılı rakamlarıdır.

---

(20) a.g.e., s. 18

İlk, orta ve lise öğrencileri, haftanın beş günü 08.00 - 15.00 saatleri arasında devam ederken, aynı günler 16.00 - 22.00 saatleri arasında özel eğitilmiş okullara devam etmektedirler. Öğrenciler okulun açık olmadığı günlerde de zamanlarının büyük çoğunluğunu Özel eğitilmiş okullarda eğitim alarak, ders çalışarak, çeşitli faaliyetlere (spor, resim ve benzeri) katılarak değerlendirilmektedirler.

1993 yılında dershanelere devam eden okul çağındaki öğrenci sayısı 9.248.000 civarındadır. Aynı tarihte ulusal, yerel ve özel tüm ilköğretim, ortaokul ve liselere devam eden öğrenci sayısı 24.825.745'dir. Bu verilere göre okul öğrencisinin % 46.3'ü dershanelere devam etmektedir. Türkiye'de bu oran % 2.3 dolayındadır.

Özel dershaneler, Japonya'da alabildiğine yaygınlaşmış ve büyük kampüslerde hizmet veren kurumlar haline gelmişlerdir.

KAWA JUKU AT GLANCE isimli dershane, 1993 yılında kurulmuştur. Bugün 47 kampüste 1500 personel ile yılda 140.000 öğrenciye eğitim vermektedir.

YOZEMİ ise, 31 ayrı kampüste, yılda 280.000 öğrenci eğitmektedir.

5 ayrı bloktan oluşan KAWAJUKO Kampüsü içinde; kapalı spor salonu, resim heykel atölyeleri, konferans salonu, öğrencilerin yemek yediği salonlar, öğrenciye yönelik alışveriş merkezleri, uydu yayın merkezi, rehberlik salonu gibi büyük hacimli birimleri bulunuyor.

Sınıflar, aynı anda uydu yayını yapılacak şekilde düzenlenmiştir. Pratik yapma laboratuvarları, bilimsel araştırma laboratuvarları, bilgi işlem merkezleri son derece modern cihazlarla donatılmıştır. Spor salonu çok sayıda öğrencinin bir arada spor yapmasına imkan sağlayacak şekilde düzenlenmiştir.

Sınıfta yapılan dersler uydu aracılığı ile yayınlanmaktadır. Okullar bu yayınları satın alarak okul saatlerinde öğrencilerine izletmektedirler. Öğrenciler de ihtiyaç duydukları derslerin yayınlarını satın alarak (abone olarak), evlerinde takip etmektedirler. Öğrenciler ders yayınlarını izlerken, telefon veya faksla soru sorabilmektedirler. Sorular, uzmanlarca anında cevaplandırılmaktadır.

Özel dershanelerde çeşitli konulara yönelik araştırma laboratuvarları kurulmuştur. Laboratuvarlar tüm öğrencilere ve yetişkinlere açıktır.

Herhangi bir konuda araştırma veya deney yapmak isteyen kişiler ücretini ödemek

şartıyla, rehber öğretmen gözetiminde laboratuvarlarda istediği araştırma ve deneyi yapabilmektedirler.

Öğretmenlik, hemşirelik gibi bazı özel meslekler için gerekli olan pedagojik formasyon dersi almak isteyen üniversite mezunlarına pedagojik formasyon dersi verilmektedir.

(İlk, orta ve lise düzeyindeki öğrencilerin ortalama % 46'sı okul saatleri dışındaki gün ve saatlerde özel dersanelere devam etmektedirler.) Bu öğrenciler dersanelere; okulda gördükleri derslerden daha iyi yetişmek, lise sınavlarına hazırlanmak amacı gütmektedirler.

Öğrenciler ve yetişkinler; resim, heykel, müzik, beden eğitimi, el sanatları, yüzme, dalgıçlık, çocuk bakımı vb. konularda dersanelerin düzenlediği kurslara devam ederek sosyal aktivitelerini geliştirmektedir.

Bir ders saati ücreti 1995 - 1996 öğretim yılında 1.100 -1.300 YEN (528.000 - 624.000 TL) arasında değişmektedir. Örneğin; günde 8, haftada 400 saat olmak üzere 10 ay (3 dönem) dersaneye devam eden RONİN'nin (beklemeli öğrencinin) yıllık ücreti 700.000 YEN (336.000.000 TL)

Dersane öğrenimi sonunda öğrencinin derslerden aldığı notları gösteren belge:

Bu belge, polis okulu, askeri okul girişlerinde kullanıldığı gibi bazı lise ve yüksek okullar da bu belgelerden yararlanarak öğrenci seçmektedirler. Bazı işyerleri de işe müracaat eden adayları seçerken dersane başarı belgesini dikkate almaktadırlar.

Devletin Teşvik Şekilleri:

- a) Özel dersanelerden gelir veya kurumlar vergisi alınmamaktadır.
- b) Devam etmek isteyen öğrencilerden maddi durumu müsait olmayanlara Japon Burs Derneği tarafından burs verilmektedir.
- c) Devlet, özel dersanelerin bazı cari giderlerini hafifletici tedbirler almaktadır.

Türkiye'de 1995 Üniversite giriş sınav sonuçlarına göre, lise son sınıf öğrencilerinin % 24'ü üniversite sınavında başarılı olmuştur. Sonuçlar her iki ülkede de yaklaşık aynıdır.

Japonya'da eğitim veren toplam 5.501 lisenin 4.164'ü yerel ve 17'si ulusal olmak üzere toplam 4.181'i devlet lisesi. 1.320'si özel lisedir. Polis okulu ve bazı okullar bu

sınavların sonuçlarına göre öğrenci almaktadır. Dolayısıyla ortaokulu bitiren öğrencilerin % 75'i bölge giriş sınavı sonuçlarına göre liselere girebilmektedir.

Üniversite Giriş Ulusal Sınav Merkezi, her yıl Ocak-Mart ayları arasında ülke genelinde tüm lise son sınıf ve lise mezunu öğrencilerin katıldığı merkezi düzeyde bir sınav yapar.

Üniversiteler, yukarıda sözü edilen merkezi sınav sonuçlarını da dikkate alarak kendi özel koşullarına göre bağımsız ikinci bir sınav yaparak öğrencilerini seçerler. Her üniversite ilan ettiği tarihte kendi sınavını yapmaktadır.

Görülüyor ki Japonya'da üniversitelere giriş sistemi, Türkiye'dekine benzer iki basamaklı bir sınav sistemidir.

Japon Eğitim Sistemi'nde iyi üniversitelere girebilmek, ilkokuldan itibaren sistemli ve düzenli bir çalışma ile olabilmektedir. En iyi üniversiteye girmek (TOKYO Üniversitesi), bir bakıma en iyi liseye girmeyi, iyi bir liseye girmek de en iyi ortaokuldan mezun olmayı gerektirir.

1994 mali yılı bütçesinde MANBUSHO aktivitelerine ilave olarak, aşağıdaki aktiviteler de getirilmiştir.

- Ulusal kapsamda açık öğretim üniversite sisteminin (University of the Air) geliştirilip yaygınlaştırılarak yaşam boyu öğrenim sisteminin yerleşmesi.
- Yeni eğitim metod ve programlarına uyum sağlanması, gönüllü öğrenim ve çevre öğreniminin geliştirilmesi.
- Mahalli devlet okulları binalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması.
- Özel öğretim kurumlarına yapılacak finansal yardımların artırılması.
- Lisans eğitim kurumlarının eğitim ve çevre koşullarının iyileştirilmesi.
- Genç araştırma görevlilerinin yetiştirilmesi, "Özel Araştırma Programlarının" geliştirilmesi ve başarılı genç araştırmacılara öğretim görevlisi ünvanının verilmesi.
- Ulusal üniversitelerde ve diğer ulusal eğitim kurumlarında öğretim araştırma ortamının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması.
- Bilimsel araştırma ve çalışma yapan araştırmacıların projelerine maddi yardım ve destek sağlanması, önemli alanlarda bilimsel çalışmaların yoğunlaştırılması için gereken teşviklerin geliştirilmesi.
- Öğrenci değişim programlarının tanıtılması ve geliştirilmesi için yapılacak düzenleme ve çalışmalar.
- Spor faaliyetlerinin tanıtımı ve geliştirilmesi.
- Sanat ve kültür faaliyetlerinin tanıtımı ve geliştirilmesi.
- Kültürel arenada uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi.

3.3. ABD-JAPONYA ve TÜRKİYE EĞİTİM SİSTEMİNİN GENEL KARŞILAŞTIRILMASI

Türk Milli Eğitim Sistemini diğer gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleriyle karşılaştırdığımızda şu değerlendirmeleri yapmak mümkündür.

1- ABD’de özel okullardaki öğrenci sayısı ilk ve orta öğretim çağı grubunun % 10.8 ini oluşturmakta, Japonya’da ise 65.724 okulun 18.178 inin özel okul, 490 Ön lisans eğitimi veren yüksekokulun 327’si özel üniversitedir. Türkiye’de özel okullar devlet okullarının % 1.4’ünü teşkil etmektedir.

2- Gelişmiş ülkelerin eğitime ayırdıkları pay, devlet bütçesi içerisinde % 3 ile % 15 arasında iken gelişmekte olan ülkelerde ise % 20’lerin üzerindedir. Japonya’da Eğitim giderlerinin % 50’si devlet bütçesinden, % 50’si yerel idareler ile Belediyeler tarafından karşılanmaktadır.

3- ABD’de eğitim sisteminin yönetiminde, eyalet ve yerel yönetim geniş yetkilere sahiptir. Okullarla ilgili kararlar, finansman durumları, bölge mütevelli heyetlerinde görüşülür. Japonya’da yerel eğitim kurumları okulların yapı, tesis, araç ve gereçlerini sağlamadan, öğretim planlamasına, okul takviminin belirlenmesine kadar görevleri üstlenmiş durumdadır.

4- ABD’de özel okulların kilise okulu, azınlık okulları ve diğer uluslararası özel okullar şeklinde çalıştıklarını ve bu okullara devletin müdahale etmediğini görüyoruz. En geniş yer tutan kilise okullarının amacının din adamı yetiştirmek olmadığını, en disiplinli ve en düzenli eğitim veren okullar olduğu izlenimini vermektedirler.

Japonya’da okullardaki derslere verilen ağırlık kadar, moral eğitimi ve sosyal-özel faaliyetlere de ağırlık verildiğini, eğitimde toplumsal kültüre, örf ve âdetlerine çok önem verildiğini görmekteyiz.

5- ABD’de orta-lise eğitiminde okulu bitirmede öğrenciye verilen ders geçme, okulu bitirme notları yanında öğrencinin kişilik ve liderlik özelliklerine dikkat edildiğini, Üniversitelere girişte SAT-ACT sınav sonuçları yanında öğretmenlerin referans mektuplarına dikkat edilmekte olduğunu, Japonya’da meslek eğitimi ve uzmanlık kazanma işlemlerinin, okul sonrası özel sektörün işlerinde devam ettiğini görmekteyiz.

3.4. ÜLKELERİN EĞİTİM HARCAMALARI

Çeşitli ülkelerde eğitim için yapılan harcamaların toplam kamu harcamaları içindeki payı ve GSMH'ya oranı Tablo 21 'de gösterilmiştir.⁽²¹⁾

Tablo 21. Çeşitli Ülkelerin Eğitim Giderlerinin Devlet Bütçesi ve GSMH İçindeki Payları

Ülkeler	Devlet Bütçesi İçindeki Pay (%)	Milli Gelir İçindeki Pay (%)
Avusturya	8.1	5.6
İngiltere	11.4	4.7
Suudi Arabistan	12.0	9.0
Belçika	15.3	6.2
Japonya	16.2	5.0
Hollanda	17.4	7.8
Fransa	18.1	5.7
İsviçre	18.7	5.1
Kore	26.6	3.1
ALMANYA		
Bavyera	11.0	3.9
Saksonya	16.7	5.1
Hassen	21.5	5.6
ABD		6.7
Devlet Bütçesinden	3.4	—
Eyalet Bütçesinden	3.–50	—
TÜRKİYE	21.28	6.06

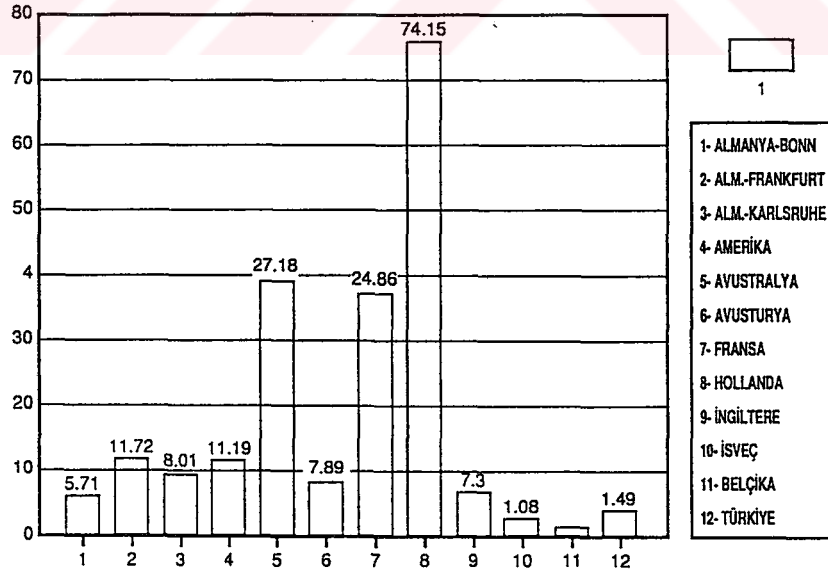
Ülkemizde kamu kaynaklarından eğitim için yapılan harcamaların toplam kamu harcamaları içindeki payı yüzde 21.28 GSMH'ya oranı da 6.06 dır.

(21) Alkan Cevat, Eğitim Teknolojisi, Yargıçoğlu Matbaası Ankara, 1984, s. 36

3.5. ÖZEL OKULLARIN ÜLKELERE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Tablo 22. Bazı Ülkelerdeki Özel Okullardaki Öğrenci Toplam Sayısının Öğrenci Okul Sayısına Oranı (1991-92)

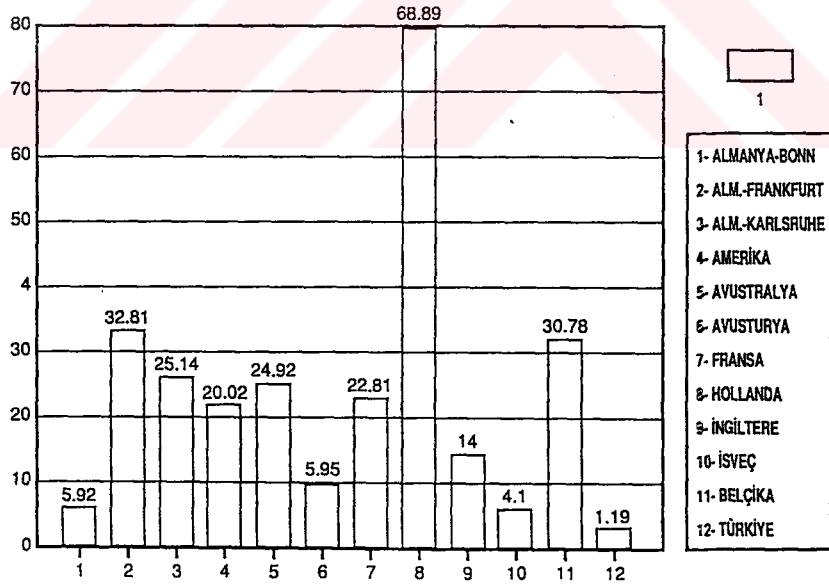
ÜLKELER	OKUL ÖNCESİ %	İLKOKUL %	ORTA OKUL %	GENEL LİSE %	M.TEK LİSE %	TOPLAM %
ALMANYA-BONN	4.9	0.9		8.9	5.1	5.71
ALM.-FRANKFURT	50.9	1.24	1.88	10.04	2.56	11.72
ALM.-KARLSRUHE	80	1.9	2.6	6.7	7	8.01
AMERİKA		12		9		11.19
AVUSTRALYA	26.3	24.7	3.05			27.18
AVUSTURYA		4	5	17	11	7.89
FRANSA	23	28	26	24	21	24.86
HOLLANDA	69		73		89	74.15
İNGİLTERE			7.3			7.3
İSVEÇ	1.39	0.83		1.51		1.08
BELÇİKA						
TÜRKİYE	6.42	0.65	2.82	5.13	0.23	1.49

GRAFİK A - BAZI ÜLKELERDEKİ ÖZEL OKULLARDAKİ ÖĞRENCİ SAYISININ TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISINA ORANI

**Tablo 23. Bazı Ülkelerdeki Özel Okulların Toplam Okul Sayısına Oranı
(1991 - 92)**

ÜLKELER	OKUL ÖNCESİ %	İLKOKUL %	ORTA OKUL %	GENEL LİSE %	M.TEK LİSE %	TOPLAM %
ALMANYA-BONN	4.9	0.9		8.9	5.1	5.71
ALM.-FRANKFURT	50.9	1.24	1.88	10.04	2.56	11.72
ALM.-KARLSRUHE	80	1.9	2.6	6.7	7	8.01
AMERİKA		12		9		11.19
AVUSTRALYA	26.3	24.7	3.05			27.18
AVUSTURYA		4	5	17	11	7.89
FRANSA	23	28	26	24	21	24.86
HOLLANDA	69		73		89	74.15
İNGİLTERE			7.3			7.3
İSVEÇ	1.39	0.83		1.51		1.08
BELÇİKA						
TÜRKİYE	6.42	0.65	2.82	5.13	0.23	1.49

**GRAFİK B - BAZI ÜLKELERDEKİ ÖZEL OKULLARIN
TOPLAM OKUL SAYISINA ORANI**

4. TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNDE TEMEL SORUNLAR

4.1. Yetersiz Temel Eğitim:

Yasalarda temel eğitimin, 5 yıllık ilkokullar ile 3 yıllık ortaokullardan oluşması öngörülmüş ise de, ilkokuldan sonra 792 bin, öğrenci temel eğitimin ikinci kademesine geçerken 551 bin çocuk bu fırsatı elde edemeyerek hayata atılmıştır. İşgücümüzün içinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 14 civarında, bu da yaklaşık 3,5 milyon kişiye tekabül etmekte, okuryazar olup da bir okulu bitirmeyenler 1,5 milyon olup, toplumdaki payı % 6,5, 23 milyondur. İşgücümüzün 12 milyonu ilkokul mezunu, 1,5 milyonu orta okul mezunu, 2,5 milyonu da Lise ve dengi okullar mezunu durumdadır.⁽²²⁾

Her 100 ortaokul mezunundan yalnızca 3'ü hayata atılmakta, diğer öğrencilerin hemen hemen tamamı üst öğretime geçmektedir.

1994-95 eğitim yılında 542 ilköğretim okulunda 3.329.393 öğrenci öğrenim görmektedir. Bunun 2.653.483 adedi ilkokulda okumaktadır. 1995-96 öğretim yılında yaklaşık 1 milyon 200 bin çocuk ilkokula başlayacak. İlkokulu bitiren 852 bin öğrenci ortaokullara, 695 bin öğrenci ise genel ve mesleki liselerde öğrenimlerini sürdürecekler.

Dolayısıyla Temel eğitim, hayata ve iş alanlarına yönlendirme görevini yerine getirememektedir. Temel eğitim eleyici değil, yönlendirici ve hayata hazırlayıcıdır. İlkokul ve ortaokuldan sonra her okul çevresinde hayata atılanlar için çıraklık eğitimi ve istihdama yönelik beceri ve meslek kursları yoluyla mesleki eğitim imkânları hazırlamak eğitim sisteminin görevidir.⁽²³⁾

4.2. Üniversite Önüne Yığılan Temel Eğitim Sonrası Eğitim

Temel eğitim sonrası eğitim kurumları üniversite önüne öğrenci yığılmaktadır. Bu günkü yapısı ile ortaöğretim sistemimiz, daha çok lise yolundan üniversite kapılarına öğrenci yığılan bir merdiven düzeyinde çalışmakta ve ortaöğretim seviyesinde toplumun ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirememektedir.” (VIII. Milli Eğitim Şurası, s: 6, MEB 1990)

Çözüm yolu olarak 1973 yılında, temel eğitim sonrası eğitim için üç ayrı amaç çizilmiştir: Yükseköğretime hazırlamak, hem mesleğe hem yükseköğretime hazırlamak, hayata ve iş alanlarına hazırlamak. Türk eğitim sisteminin yapısı, trafiği serbest çevre yolu ve önünde büyük yığılma olan boğaz köprüsü görünümündedir. Son yıllarda,

(22) Capital Dergisi, 7/95, s. 18

(23) Zekai Baloğlu, Türkiye'de Eğitim, TÜSİAD Raporu Ankara, 1994, s. 42

ilkokuldan ortaokula, ortaokuldan liseye, liseden yükseköğretime geçiş oranları sırasıyla 57, 97 ve 23'tür. Oranlarda hissedilir bir fark olmaması, 10 yıllık uygulama boyunca öğrenci akışında değişme eğilimi olmadığını ve sistemin üniversite önüne her yıl hızlı bir şekilde öğrenci yığmaya devam edeceğini ortaya koymaktadır.

Ortaöğretim sonunda köprüye gelinmektedir. Bu köprü yükseköğretime geçiş (ÖSYS) köprüsüdür. ÖSYS, ister genel ister mesleki olsun her lise öğrencisinin tek hedefidir.

Üniversiteye geçiş köprüsü önünde büyük yığılma ve kargaşa vardır. 1988-89 öğretim yılında lisenin (genel-meslek) son sınıfını bitirip te ÖSYS'ye başvuran 303 bin yeni adayın yolu, önceki yıllardan birikmiş 521 bin eski aday tarafından kesilmiş; böylece talep sayısı 824 bine çıkmıştır.

Toplam başvuranların yüzde 36'sı yeni mezunlar, yüzde 42'si önceki yıllardan mezun olup üniversiteye giremeyenler, yüzde 11'i halen bir yükseköğretim kurumunda okumakta olanlar, geri kalan yüzde 11'i de bir yükseköğretim kurumunu bitirip tekrar müracaat edenler, girmeye hak kazanıp kayıt olmayanlar, çeşitli nedenlerle ayrılıp tekrar başvuranlardır. Görüldüğü gibi toplam başvuranların yüzde 65'ü önceki yıllardan birikmiş eski mezunlardır.

1995 yılında ÖYS'ye giren 877.980 adaydan 353.300'ünün yüksek öğretim programına getirilmesi programlanmıştır.

1974 yılından bu yana üniversite giriş sınavlarına başvuranların üçte birinden fazlası yerleştirilememiştir. Üniversite önünde yıl kaybeden veya tekrarlayan gençlerin topluma maliyeti ve işgücü kaybı her yıl, kabaca birkaç trilyon liraya, yani Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine yaklaşan bir kaynak israfına neden olmaktadır.

Üniversite kapısındaki bu yığılmayı eritecek 19 devlet üniversitesinde 1994-95 öğretim yılında 1.337.111 öğrenci eğitim görmektedir.

Diğer yönden Bilkent, Başkent, Koç özel üniversitelerine Galatasaray özel üniversite statüsüyle ilave edilecek olursa dört özel üniversite kurulmuş durumda. Bunların dışında TBMM'de onay bekleyen, Sabancı, Işık, Fatih, Yeditepe ve Bilgi üniversiteleri var. Doğuş üniversitesinin çalışmaları yapılıyor. İstanbul Liseliler Vakfı'nın Alman üniversitesi için girişimleri devam ediyor. Beykent, Biltek Atılım üniversiteleri de kendilerini kağıt üzerinde kurup yıllardır öğrenci alıyor. Tıpkı bu yolu izleyen ISIS gibi.⁽²⁴⁾

(24) Abbas Güçlü, Y.Yüzyıl Gazetesi, 12/8/95, s. 12

1989 ÖSS ve ÖYS sınavları sonunda 70 bini yeni, 122 bini de eski mezunlardan olmak üzere 193 bin genç bir yükseköğretim kurumuna yerleşmiştir. Bunların 85 bini Açıköğretim Fakültesi'ne yönlendirilmiştir. Kazanamayan 631 bin gencin 375 bini (yüzde 59) hiçbir mesleğe hazırlanmamış genel lise mezunudur.

1981-1989 arasında liseden mezun olup üniversiteye giremeyen gençlerimizin sayısı 1.370.829'dur.

1995 raporlarına göre ilkokul mezunlarının yüzde 52.4'nün ortaokul, orta okulu bitirenlerin % 97,5'unun liseye, liseden mezun olanların % 65.5'i üniversiteye kayıt edilebilmiştir. Yani ilkokula başlayan her 1000 çocuktan sadece 81'i yüksek öğrenim kurumunu bitiriyor.

Bu yıl liseye başlayacak 700 bin dolayındaki öğrenci sınıf geçme yöntemiyle eğitim görecektir. Geriye kalan 1.402.207 lise 2 ve 3. sınıf öğrenci kredili sistemde eğitim görecektir. Tembel öğrenciler lise 1'de elenecek.

Her yıl ne yapacağını bilmeyen, sistem kurbanı lise mezunu gençlerimizin sayısı gittikçe artmaktadır. Bunalım yalnız bir sıralama sınavının gençleri değil, 13 milyon öğrenciyi, öğretmeni, yakınlarını bütünü ile etkileyen ve kamuya trilyonları bulan bir toplum krizi görünümündedir.

Çözüm yolu bütün okulların kalitesini yükselterek eşitlemeye çalışmak, her lisede öğrencinin yeteneğine göre yönebileceği çeşitli programlar düzenlemek, bunlar arasında, başka ülkelerde olduğu gibi, yabancı dil ağırlıklı şubeler açmak ve yabancı dil eğitimini iyileştirecek bütün önlemler almak iken eğitim sistemi bu gelişmeyi sağlayamamıştır.

M.E.B. Nevzat Ayaz "Eğitim yükünün bir kısmının özel sektör tarafından paylaşılması bizim için büyük önem taşıyor. Özel sektörün bu çalışmaları Türk Milli Eğitimine örnek olmaktadır." demektedir. Özel okullarda üniversiteyi geçiş oranı yüzde 74'e kadar yükselmektedir. Yurt dışında öğrenime gidenler eklenirse genellikle açıkta kalan olmamaktadır. Oysa bu oranı, amacı yine yükseköğretime hazırlamak olan ve sınıf mevcutları 70-80'e varan genel liselerde yüzde 24'ü geçmemekte ve yerleşenlerin çoğu birincilerden arta kalan genellikle son tercihlerindeki dallara ve açıköğretime girebilmektedirler.

1994-95 öğretim yılında sadece 1153 özel okulda 166.048 öğrenci görmekte olup, Devlet okulları içerisindeki payı 1.4 civarındadır. Gelişmiş ülkelerde bu oran % 60 ve

70'lere kadar ulaşmıştır. ABD ve Japonya gibi ülkeler başta olmak üzere karma eğitim değerlendirmesi yapılmıştır. Devlet özel teşebbüs çalışmaları ile içli dışlı uyumlu olmuştur.

Öğrenciler, ailelerinin teşviki ve öğretmenlerinin izni ile lise son sınıfı ihmal ederek, ÖSYS tekniklerini öğreten özel dersanelere koşturmaktadırlar. 1994-95 yılı itibariyle 312.167 öğrenci özel dersanelere gitmektedir. Özel dersanelerin Anadolu-Fen liselerine üniversitelere öğrenci hazırlama kurslarında başarıları % 80'lere varmıştır. Aksaklık, ortaöğretim sistemi içindedir. Meslek eğitimi yaygınlaştırılmamış, bu yüzden öğrencileri üniversite önüne gelmeden hayata ve iş alanlarına hazırlayabilecek yönlendirici bir eğitim sistemi kurulamamıştır. Sistem, sosyal talebin baskısı altında, üniversite önüne yığıcı yapısını sürdürmektedir.

4.1.4. Sınırlı Meslek Eğitimi

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bütün liselerde (genel + meslek) son 20 yıllık öğrenci dağılımındaki gelişmede en çok artış 496 bin öğrenci ile genel liselerdedir. 1994-95 Eğitim yılında 4.981 genel mesleki ve teknik lisede 2.124.298 öğrenci öğrenim görmektedir. 2357 okul genel ve özel lisedir. Artış, erkek teknik öğretimde 191 bin, ticaret ve turizmde 102 bindir. En az öğrenci artışı (34 bin) kız teknik öğretim liselerinde gerçekleşmiştir. Meslek liseleri oranını yükselten imam-hatip liseleridir. Mesleki ve teknik öğretim liselerinde öğrenci sayısı artış oranı yüzde 374 olduğu halde, bu oran imam-hatip liselerinde yüzde 1246 olmuştur. Başka deyişle, son 20 yılda öğrenci sayısı genel liselerde 3 kat, tüm mesleki ve teknik öğretim liselerinde 4.9 kat arttığı halde, imam-hatip liselerinde 13,4 defa katlanmıştır.

1994-95 yılında 448 imam-hatip okulunda 173.628 öğrenci öğrenim görmektedir. İmam-hatip lisesi mezunları 1988 ÖSYS sınavlarında birinci tercihlerinde hukuk ve kamu yönetimi fakültelerini gösterenlerin sayısı 4754 iken ilahiyat fakültelerini gösterenlerin sayısı 2496'da kalmıştır. Aynı yılda bir yükseköğretim programına yerleşen 9931 öğrencinin yalnızca 981'i, yani onda biri ilahiyat fakültelerindedir. Toplumumuzun büyük bir kesiminin ilgi gösterdiği, okulunu yaptırdığı, bursunu verdiği imam-hatip okullarının gelişmesini incelediğimizde; diğer eğitim öğretim kurumlarında yeterli din-ahlak eğitimi verilmediği, çocukların kötü alışkanlıklardan uzak tutulamadığından bu okulların öncelik kazandığı söylenebilir.

Bugün örgün eğitim sisteminde seçilen meslek eğitimi modeli ile 12-21 yaş arası 11.9 milyon genç için tüm meslek liselerinde 531 bin orta öğretm, 48 bini de ara insangücü düzeyinde olmak üzere yalnızca 579 bin (yüzde 4) kişilik çok sınırlı bir meslek eğitimi

gerçekleştirilebilmiştir. Meslek eğitimi tabana yayıcı bir model seçilmemiş ve öğrencileri mesleğe yönlendirici bir örgün eğitim sistemi kurulamamıştır.

4.5. Yaygın Meslek Eğitimi:

12-65 yaş grubunda okul dışındaki 34,8 milyon vatandaşımızın tamamı yaygın eğitimin hedef kitlesidir. Bu kitle içinde okul dışında kalan genç nüfus gittikçe artmaktadır. Yaygın eğitim okul çağı gençlerinin meslek eğitimi ile bu çağ dışındaki yetişkinlerin çeşitli adlar altında, hizmetçi, iş başında, iş dışında, her yerde, yaşam boyu yetiştirme ve gelişme etkinliklerinin tümünü kapsar. Başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere, bütün bakanlıklar ve TRT, Açıköğretim Fakültesi, SEGEM, MPM, TÜSSİDE, KÜSGET, TODAİE gibi kamu kurumları tarafından kurslar ve seminerler düzenlenmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı kurslarının çoğu kızların ve kadınların katıldıkları, okuma-yazma, vatandaşlık eğitimi, genel bilgi, sosyal ve kültürel amaçlı kurslar ile kısa süreli ev ekonomisi kurslarıdır. Bunlar özellikle büyük kentlerin gecekondu tarafında veya kırsal kesimde eğitim eksikliklerini giderme amacıyla yapılan çalışmalardır. Bunlar içinde 3-6 aylık mesleki ve genel bilgi kursları ile sanayi eğitimi kursları da vardır.

İstihdama yönelik beceri kurslarının sayısı birkaç yüzünü geçmemektedir.

TRT'nin eğitime sistemli katılımında bulunabilmesi için, birinci bölümde teknoloji faktöründe açıklandığı üzere, gelişmiş ülkelerde yıllardan beri uygulanmakta olduğu gibi, yalnızca örgün ve yaygın eğitime hizmet eden en az bir ayrı kanalın kurulması gerekmektedir.

Radyo ve televizyon yolu ile halka meslek eğitimi götürmeyi amaçlayan Açıköğretim Fakültesinin çalışmaları gittikçe gelişmektedir. Bakanlıklar ve diğer kamu kuruluşları kendi kadrolarında çalışan personelin iş başında yetiştirilmesi için hizmetiçi eğitim kursları düzenlemektedir. Bir çok bakanlık ve kamu kuruluşunun deniz kıyılarında büyük yatırımlar yaparak kurdukları tesislerdeki dinlenme faaliyetleri de genellikle hizmet içi eğitim olarak gösterilmektedir.

Özel sektör kuruluşlarının kendi işyerlerinde yapmakta oldukları hizmet içine ait rakamlar elde net olarak bulunmamakla birlikte, bankalar ve büyük birkaç holding kuruluşu dışında bu konuya henüz önem verilmediği, daha çok, yetişmiş elemanı hazır olarak almanın tercih edildiği bilinmektedir.

İşverenlerin çoğunluğu metotlu ve programlı bir hizmetiçi eğitim zorunluluğunu benimsememiştir. Kısmi zamanlı okul desteğinde çırak kalfa-ustalık sistemi geliştirile-

mediğinden, sanayide işverene bir külfet yüklemeyecek şekilde işçilerin işlerinde usta yanında yardımcı işçiler şeklinde çalıştırılarak yetiştirmelerinden ibaret ilkel uygulama sürdürülmektedir. Ancak büyük ölçekli bazı holdingler, kurdukları KOGEM gibi örnek eğitim merkezlerinde sahip oldukları işgücünü hizmet içi eğitimden geçirmektedirler.

Özetle kamu ve özel sektör kuruluşları tarafından düzenlenen yaygın eğitim etkinlikleri son derece sınırlı yetersiz ve dağınıktır. Ne sayı ne de eğitim sonrası belgelerin geçerliliği bakımından okul dışı gençliğinin meslek eğitime ve çalışan nüfusun hizmet içi yetişmesine, yeni bilgi ve beceriler edinmesine ve yaşam boyu gelişmesine katkıda bulunmaktan uzaktır. Yeterli bir yaygın eğitim sistemi kurulmamış; meslek eğitim, daha önce açıklanan tam zamanlı okul modeli ile sınırlı kalmıştır.

4.5. Okul Dışında Kalan Gençlik

Buraya kadar yapılan bütün incelemelerde, mesleki ve genel eğitimdeki sayısal gelişme öğrenci sayılarındaki artışlara göre değerlendirilmiştir. Gelişme, bu defa da okul dışında kalan okul çağı nüfusuna göre, yani bardağın dolu olan değil, boş kalan yerine göre irdelenecektir. İşsizlik bütün gençleri etkilemesine rağmen, son yıllarda daha çok lie mezunları arasında yaygınlaşmaya başlamıştır.

Eğitim bilimcileri düz liseler kültürlü vasıfsız eleman yetiştirdiği için üniversiteye giremeyen gençlerin iş bulma şansının olmadığını veya az olduğunu belirtiyorlar. Bunun yanında iş adamları lisede elde edinilen bilgilerle kendilerine gelen elemanları istihdam edemediklerini, daha çok bir işi asgari şartlarda bilen, yabancı dili olan meslek sahibi gençleri tercih ettiklerini ifade etmektedirler. Ayrıca iş adamları, “önemli olan diploma değil, meslektir. Biz genellikle mesleki bilgileri olanları arar ve işe alırız” demektedirler. Ülkemizde genç nüfusun hızla artmasına rağmen iş alanlarının sayısının artışı oldukça yavaş olmaktadır. Gençlik ekonominin motor gücüdür. İş imkanı sağlandığı ve çalışma şartlarının uygun şartlarda düzenlendiği takdirde heyecan ve dinamizmleri ile ekonomiyi peşlerine takıp hızlı bir kalkınmayı gerçekleştirecekleri artık bütün dünyada kabul edilmektedir. Bunu zamanında fark eden bazı ülkeler, bütün imkanlarını seferber ederek, gençlik potansiyelini en etkin ve verimli bir şekilde değerlendirecek, yeni ekonomik, sosyal, kültürel politikalar uygulamaya başladılar. Bu politikaların ana hedefi bilgili bir gençlik yetiştirip onlara yeteneklerine uygun iş imkanı sağlamak oluşturmaktır.⁽²⁵⁾ Türkiye genç nesline karşı tutarlı politikalar uygulamasında geç kalmasına rağmen, “Zararın neresinden dönülürse kârdır” sözünden hareketle hiç bir zaman kaybedilmeden çalışmalara başlanılmalıdır.

(25) Ali İhsan Gülcü, “Eğitim Dramı”, Türkiye Gazetesi (4 Ekim 1994), s. 2

4.6. Eğitime Ayrılan Ödenek Yetersizliği

Dünyada eğitim problemlerini tümüyle çözen bir ülke yoktur. Fakat gelişmiş olan ülkeler ana eğitimden yüksek eğitime kadar, eğitim kademelerinde geçişi büyük oranda halletmiş ve sağlıklı bir yapıya oturtmuş bulunuyorlar. Batı ülkelerinin eğitim sistemleri incelendiğinde, eğitimin ağır yükü devletin omuzlarında olmadığı görülmektedir. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığının 1994 Bütçe raporunda, “Özel okullarda okuyan öğrencilerin toplam öğrencilere oranı, bir ölçüde özel kesimin eğitim sistemindeki yerini göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde bu oran % 60-70'lere kadar ulaşmakta iken, ülkemizde % 1,45 kadardır. Oysa teknik, yöntem ve teknolojilerinin geliştirilmesinde, eğitim araç ve gereçlerinin üretiminde bu kesimin daha fazla rol oynaması gerekmektedir.

Ayrıca “Japonya’da ilk okullarda okuyan öğrencilerin yaklaşık % 1’i özel okullarda okumasına karşın, lise öğrencilerinin % 28’i özel okullarda okumaktadır. Özel okullarda okuyan öğrenci sayısının ya da özel lise sayısının yüksek olmasının nedeni Japonya’da zorunlu eğitimin orta okulda bitmesidir. Ayrıca lise düzeyinde öğrencilere ve kurumlara yönelik yönetmelikler esnek yapıya sahiptir. Fransa’da tüm okulların merkezi hükümet tarafından denetlenmesine karşın, özel okullarda okuyanların oranı eğitimin her üç kademesinde de oldukça yüksektir.”

Türk Eğitim Sisteminin merkezi olmasının yanında devlet okullarının parasız olması eğitimde kaliteyi düşüren unsurların arasında yer almaktadır.

Merkezden yönetimde “bu sistemin ağır işlemesine, çağın yeniliklerini geriden takip etmesine rağmen, eğitim ve öğretimde bütünlüğü sağlaması, keyfi yönetim ve uygulamalara meydan gibi olumlu yönleri bulunmaktadır. (Ancak sisteme giren fertlerde çalışma-başarı ölçü alınmadığı gibi, sorumluluk (başsız sorumluluk) birçok kişiye dağıtıldığından, bir yanlışlığın-zararın fâilini bulmak güç olmakta, çoğu zaman ise mümkün olmamaktadır. Aynı şekilde kârlılık unsurundan yoksun olan bu mekanizmada, genellikle kişilerin kendilerini yenilemeleri, rekabete girmeleri, dolayısıyla mesleklerinde ilerlemeleri görülmemektedir. Bu sistem içerisinde, öğretim programları, ders kitapları, öğretmenlerin durumu, yönetim ve organizasyon, teftiş ve diğer unsurlardaki durumlar günün şartlarından uzak olarak çalışma ortamında yer almaktadırlar.

Devlet günümüzde yaklaşık 12.000.000 civarındaki öğrenciye eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütürken zorlanmaktadır. Yeni okul binalarının yapılması, öğretmenlerin

maaşlarının ödenmesi, okullarda gerekli olan araç ve gereçin temin edilmesi v.b. unsurların karşılanmasında, devlet maddi yönden büyük kaynak ayırmak zorunda kalmaktadır.

Devlet eğitimde denetleme görevini üstlenerek, eğitim-öğretim faaliyetlerinin yapılanma ve çalışmalarını özel sektöre veya vakıf kuruluşlarına bırakmalıdır. Günümüzde özel okulların başarıları devlet okullarından daha yüksektir. Bunun bir göstergesi olarak ÖSYM sınavlarındaki başarılarının yanında Türkiye Bilimsel Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından yapılan seçmelerde, özel okullarda okuyan öğrencilerin daha fazla yer aldığı görülmektedir.

4.7. Mesleki ve Teknik Öğretim Dışında Kalan Çağ Nüfusu

1970 yılında meslek eğitimi dışında kalan çağ nüfusu (15-17 yaş) 2.2 milyon iken, bu sayı 1989'da 939.433 artarak 3.2 milyona çıkmıştır. Başka deyişle, her ne kadar meslek eğitim okullaşma eğitimi dışında kalanların sayısı, 20 yıl öncesine göre, yüzde 41.6 artmış ve meslek eğitiminde, meslek okulu dışında kalan nüfus bakımından, bu oranda gerileme olmuştur. Bu gerçek, nüfus artışına dayalı bir mesleki ve teknik öğretim planlaması yapılmadığını ortaya koymakta ve mesleki ve teknik eğitim modeli aynen kaldığı takdirde, Türkiye'nin niteliksiz işçi stokunun artarak devam edeceğini göstermektedir. 1988-89 öğretim yılında 12-21 çağ nüfusunda 7.8 milyon genç okul dışında kalan genç sayısı, 20 yılda, yüzde 27.8 oranında büyümüştür. Bu büyüme okul dışında kalanlar bakımından ilkökul sonrası eğitimde ilerleme değil, 20 yılda, yüzde 27.8 oranında gerileme olduğunu göstermektedir. Gerileme her yıl artarak devam etmektedir.

Oysa, Batı Avrupa ülkelerinin hemen hepsinde kurulan ilgi ve yeteneğe göre eğitim sistemi ile, gençler ya üst öğrenime devam etmekte, ya da meslek eğitimi görmüş nitelikli insangücü olarak hayata atılmaktadırlar.⁽²⁶⁾

Halen 61 milyonu bulan nüfusumuzun 18.8 milyonu 12 yaşın altında. 12 yaşın üstündeki 42.4 milyonun 19.2 milyonu ise işgücümüze dahil değildir. 23 milyonluk işgücümüz, çocuklar ve işgücü dışı nüfus da dahil olmak üzere toplam 38 milyon kişinin geçimini üstleniyor.

İşgücümüz, Avrupa'nın birçok ülkesinin nüfusundan daha fazla. Ancak rekabet gücü açısından bakıldığında, işgücünün eğitim ve halifikasyonu daha çok önem arz etmektedir.⁽²⁷⁾

(26) Türkiye'de Eğitim Raporu, s. 44

(27) Capital Ekonomi Dergisi, 9/94, s. 24

4.8. Genç Nüfus Yapısı ve Nüfusun Yerleşim Düzeni

Nüfusumuzun Eğitim sistemini etkileyen en belirgin özelliği genç yapısıdır. 1985 Genel Nüfus sayısına göre yaş ortalaması 19 dolayındadır. Başka deyişle, Türk nüfusunun yarısı 20 yaşından gençtir. Her dört Türkten üçü 40 yaşından küçüktür ve 65 yaşın üstündekiler bütün toplam nüfus içindeki payları sadece % 4.2'dir.

2000 yılında 0-24 yaş grubunun 35 milyonu, 5-24 yaş grubundaki eğitim çağı nüfusu ise yaklaşık 25 milyonu bulacağı tahmin ediliyor. 1994 nüfusumuz 60.086 milyon olup 41.873 milyon (12 ve üzeri) faal yaş grubudur. Bu grubun 23 milyonu işgücü sahibidir.

Batı ülkelerinden çok farklı olarak Türkiye'de eğitimin yayılmasını zorlaştıran bir faktör de, coğrafi yapı ile ilgili olarak nüfusun dağınık ve küçük yerleşme birimlerinin çok sayıda olmasıdır.

Nüfusu 5000'inin altında olan 36.811 yerleşme biriminde 22.5 milyon kişi yaşamaktadır.

Diğer taraftan büyük kentlere akın ve gecekondulaşma olanca hızı ile sürmekte, bu da yeni eğitim talebi doğurmaktadır.

DPT tahminlerine göre 1988 yılında, kent nüfusu 27 milyona yükselerek nüfusun yarısını geçmiş, kentleşme hızı yıllık yüzde 4-6 dolayında olmuştur.

Göçün en yoğun olduğu İstanbul'da yıllık nüfus artışı yüzde 5,4 iken Türkiye'nin genel nüfus artış ortalaması 2.2 dir.

1995-96 yılında yaklaşık 12 milyon öğrenci çeşitli seviyelerdeki okullarda eğitim görecek.

Türk eğitim sistemi, bünyesinde değişik düzeylerde ve değişik alanlarda yıllardan beri kronikleşmiş sıkıntılar yaşadığı bir gerçektir. Bu sıkıntıların tepe noktasından, en küçük birimine kadar katlanarak gelmesi, eğitimde yeni arayışlara itmiştir. Son yıllarda ilk ve ortaöğretim kurumları üzerinde yapılan değişikliklerin sonuçları tam olarak alınmadan yeni değişikliklerin yapıldığını görmekteyiz. Bu durum karşısında, idareciler, öğretmenler, öğrenciler ve veliler ne yapacaklarını ve nasıl davranacaklarını bilememe durumuna gelmişlerdir.⁽²⁸⁾

(28) Ali İhsan Gülcü, "Eğitim Dramı", Türkiye Gazetesi (4 Ekim 1994), s. 48

4.9. Ders Geçme ve Kredi Sistemi:

Ortaöğretimde yıllarca uygulanan sınıf geçme düzeninden, 2 Ağustos 1991 tarih ve 20979 sayılı resmî gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği” kurumlarda uygulamaya konmuştur. Fakat, 1995 öğretim yılında lise 1. sınıflardan geçerli olmak üzere, yeni bir sistem olarak ortaya konulan, “Alan Seçmeli ve Sınıf Geçme” sistemi yürürlüğe girmiştir.

Sınıf Geçme Düzeni: Her öğretim kademesinin belli bir süresi vardır. Bu süre ülkelere göre değişmesinin yanında, programın kapsamı ve öğrencilerin olgunluk derecelerine göre de değişiklik göstermektedir. Bu süreye “öğretim yılı” denir. “Sınıf geçme terimi” de, öğrencilerin bir yıllık programda yer alan derslerin hepsinden kazandırılması planlanan davranışların yeterli sayılabilecek bir kısmını kazandıkları, bu sebeple de başarılı sayıldıkları anlamında kullanılır.”⁽²⁸⁾ Sınıfı geçti kelimesinin kullanılması, o sınıfta uygulanan programları başarı ile tamamladı, anlamı kastedilmektedir.

Belli bir grup öğrenciyi, sınıf çatısı altında bir araya getirerek öğretimini yapmak ve öğrenmelerini gerçekleştirmeye çalışmak bir çok açıdan sakıncalıdır.

Bunlardan birincisi; sınıf adı altında bir araya getirilen öğrencilerin, öğrenmede etkili olan (yetenek, ilgi, tutum vb.) özellikleri yönünden farklılıkların olmaması veya az olması gerekir. Bu durum uygulamada bir araya getirilmesi zor olacağı gibi, pratikte de mümkün değildir. Mümkün olsa bile bir öğretim yılı boyunca bireysel farklılıkların meydana gelmemesi hemen hemen imkansızdır. Bu durumun tam tersi öğrenmeler ilerledikçe bireysel ayrılıklar fazlalaşacağı gibi öğrenciler arasında başarı farklılıkların artacağı görülmektedir. Bir eğitim-öğretim faaliyetlerinde bu durum göz önünde bulundurulmaması, başarısız olan öğrenciler başarısızlığı bir alın yazısı gibi kabul etme duruma geleceklerdir. Ayrıca “sınıf kavramı, öğretmeni bir sınıfta bulunan bütün öğrencileri bir tek kişi gibi görmeye ve eğitim sürecini bu model kişiye göre düzenlemeye zorlamıştır. Oysa sınıftaki bu modelin, o sınıftaki öğrencilerin hiç birini temsil etmesi mümkün değildir. Bu modele göre yapılan eğitiminde o sınıftaki öğrencilerin hiçbirine tam olarak yararlı olması beklenemez.”⁽²⁹⁾

Bir grup öğrencinin sınıf adı altında bir araya getirilmesine ikinci sakınca olarak “öğrenciler bir üst sınıfa başarılarına göre seçileceklerinden daima öğrenciler bulunacaktır. Başarısızlığın sayısı, ölçüte (başarılı başarısız ölçütü: sınırına) göre ayarlanabilir. Eğer bu sınır yüksek tutulursa, başarısızlık oranı yükselir; düşük tutulursa,

(29) Yaşar Baykul, Hülya Kellecioğlu ve Selahattin Gelbal, Ders Geçme ve Kredili Düzenini Araştırma, M.E.B. Yayınları Ankara, 1993, s. 19

(30) H. Nihat Bilgen, Çağdaş ve Demokratik Eğitim, Ders Geçme ve Kredi Uygulaması, M.E.B. Yayınları Ankara, 1994, s. 63

başarı olanlar sayısal olarak artar, fakat planlanan davranışların yeteri kadar kazanılmadığı halde öğrenciler başarılı sayıldığından öğretimin kalitesi ve buna bağlı olarak nitel verim düşer.⁽³¹⁾

Sınıf geçme düzeninde öğrenciler programda yer alan bütün derslerden geçer not alması, bir üst sınıfa geçmek için şart olarak görülmektedir. Bir ya da bir kaç dersten başarısız sayılma, aynı sınıfı tekrarlamayı gerektirmektedir. Bu durum itibarıyla öğrencilerin kişiliğinde ve sosyal gelişmelerinde olumsuzluklara ve ekonomik kayıplara yol açmaktadır. Bu ve buna benzer olumsuz etkilerinden dolayı sınıf geçme düzeni 1990-1991 öğretim yılı sonunda uygulamadan kaldırılır.

Ders geçme düzeni: “Adından da anlaşılacağı gibi bu uygulama merkeze, öğretmen, öğretim programların ve ders kitabının yanılmaz otiretesini değil öğrencinin yeteneğini ve ilgisini alıyor. Bu çerçevede “sınıf” kavramını kaldırıyor; “dönem” ve “Ders geçme” kavramlarını getiriyor. Farklı alanlara yönelerek potansiyellerini geliştirme imkanları sunuyor.”⁽³²⁾ Bu düzende her dersin, genellikle haftada kaç saat ayrıldığına bakılarak tayin edilen bir kredisi vardır. Bir dönemde belli bir dersden başarı gösteren öğrenci, bu dersin o dönemde kredisini başarı ile tamamlamış olur. Seçmiş olduğu alanda belli sayıda krediyi tamamlayan öğrenci diploma almaya hak kazanır.

Sınıf geçme yerine ders geçmeyi esas alan düzeni VIII. Milli Eğitim Şura’sında konu edinilmiş olup, geniş çaplı bir uygulamaya geçmeden önce deneme yapılması tavsiye edilmiştir. IX. Milli Eğitim Şurasında alınan kararlar doğrultusunda, Bakanlığa bağlı farklı türdeki öğretim kurumlarından seçilen 16 lise ve denge okulda, 1974 yılından itibaren “Ders Geçme ve Kredi Düzeni Projesi” adıyla bir deneme başlatılmıştır. Fakat bu proje 1978 yılına kadar denemede kaldıktan sonra uygulamadan kaldırılmıştır. 1991-1992 öğretim yılından itibaren sistem üzerinde bazı değişiklikler yapılarak ortaöğretim kurumlarının birinci sınıfından başlamak üzere tekrar yürürlüğe konulmuştur.

Kredili Sistemin amaçlarına ve ana ilkelerine baktığımızda genel hatlarıyla; bu sistemin, öğrencinin kendi ilgi, istek ve yeteneğine göre yönlendirilmesine, geliştirilmesine, belirli alanlarda yetiştirilmesine ve başarısızlığını değil başarısını değerlendirmeye yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Yani bu sistemin temel felsefesi; öğrencilerin kabiliyetlerine ve ilgi alanlarına göre yönlendirerek, seçtikleri bu alanlarda başarılı bir şekilde onları hayata hazırlamaktır, şeklinde tanımlayabiliriz.

(31) Ders Geçme ve Kredili Düzeni Araştırma, s. 20

(32) Selahattin Meydan, Türkiye’de Ortaöğretimin Güncel Sorunları, Milli Eğitim Kültür ve Sanat Dergisi, No: 126 Ankara (Ocak, Şubat, Mart 1995) s. 60

Kredili sistemi felsefi yönüyle ele aldığımızda, gayet demokratik ve çağdaş bir sistem olduğunu görmekteyiz. Çünkü günümüzde bilim başdöndürücü bir hızla değişmekte, gelişmekte, aynı anda uzmanlaşma (branslaşma) şeklinde kendini göstermektedir. Bu durumda “uzmanlaşmış olan ilimlerin ve tekniğin, aynı anda ve her alanıyla gençlerin zihinlerine şırınga edilmeye kalkışılması, ilmin tabiatına ve insan zihninin gücüne aykırı bir uygulamadır.”⁽³³⁾ Bu sistemde gelecekte iyi bir yazar ve hukukçu olabilcek öğrenci trigonometri ile uğraşmayacağı gibi, mühendis olmak isteyen öğrenci de divan şiirinden seçmelerle uğraşmayacaktır. Bu demek değildir ki bir alanda çok iyi olacak, diğer alanlardan bir şey anlamayacak manası çıkarılmamalıdır. Burada bir alanda çok iyi yetiştirilirken, meslek hayatında az olarak kullanacağı bilgilerden uzak tutmaktır. Felsefi açıdan yaklaştığımızda insan fıtratına uygun düştüğü görülür. Fakat bu sistem uygulamaya konulmadan önce, Türkiye'nin ekonomik, coğrafi, nüfus ve diğer özellikleri iyi araştırılmadığından bazı aksaklıklar ile karşı karşıya kalınmıştır.

Bu aksaklıkların başında, öğrencilerin çok fazla boş kalmaları neticesinde, disiplin sorunlarının artmasıdır. İzmir'de toplanan Milli Eğitim Müdürleri, sistem üzerine belirttikleri görüşler düşündürücüdür. “İstanbul Avcılar'daki bir okul müdürünün ifadesiyle, Kredili Sistem yalnızca mafyaya yaradı, daha önce pazar bulmakta zorluk çeken uyuşturucu mafyası, şimdi okulların çevresinde örgütlendi ve işleri oldukça iyi”⁽³⁴⁾ demektedir.

Bu ve buna benzer olayların sonuçları bir kaç nedene bağlamak elbette yanlış olacaktır. Fakat, herkes tarafından kabul edilen ve benimsenmiş olan nedenler de bulunmaktadır. Bunları kısa ve öz olarak şöyle sıralamak mümkündür:

1. Yönetici-Öğretmen, Öğretmen-Öğrenci ve Okul-Çevre ilişkilerindeki münasebetlerin yetersiz ve olumsuz olması.
2. Öğrencilerin okuma alışkanlığından yoksun olması ile Öğrenci-Kütüphane teriminin bir arada özdeşleştirilmemesi.
3. Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğini icra edebilecek maddi imkanların sınırlı olması ve büyük bir oranda mesleğini sevmemesi.
4. Öğrencilerin araştırmacı ruhunu ortaya çıkararak, bir idealin verilmiyor olması.
5. Öğrencilerin kendi kültürel bağlarından yoksun olarak yetişmesi neticesinde, doğu kültürü ve batı kültürü arasında bocalamakta olması.

(33) Ahmet Dinç, “Hababam Eğitim”, Aksiyon Dergisi, No: 39, (2-8 Eylül 1995) s. 25

(34) Bursalıoğlu Ziya, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranışlar, s. 98

6. Öğrencilere öğretim metodunda; bilgiyi elde edecek metodu kazandırmak yerine, sadece ezberle bilginin kazandırılıyor olması.

Türkiye'nin hayati meselesi olan eğitim, yap-boz düşüncesinden arındırılarak, kendi kültürel yapısına uygun, yeterince okuyan, çalışan, bilgi ve düşünce üreten bir gençlik yetiştirecek sistemler araştırılmalıdır.

Eğitim sistemimizdeki temel sorunları, problemleri sıralamak uzunsüreceğinden burada kısa keserek, devletin bu ağır yükümlülüğünü;

1. Artan nüfusun Eğitim talebini karşılamak.
2. Okullaşma oranlarını artırmak.
3. Eğitimin kalitesini yükseltmek için büyük hamleler yapması gerekmektedir.

1. ve 2. hususlarda devletin bu ağır yükünü hafifletmek için;

Gelişmiş ülkelerin Eğitim yapılanmasında müşahede ettiğimiz Özel Eğitime ağırlık verme, devletin özel eğitimi özendirici, besleyici uygulamaları ülkemiz içinde en geçerli bir aşama olacaktır.

Eğitim kalitesi ile ilgili konuları ikinci bölümde ele alacağız.

Bu sayfaya kadar irdelediğimiz Eğitim Sistemini, nicelik olarak tesbit ettiğimiz yaygın ve örgün eğitim kurumlarını, nitelik olarak da inceleyeceğiz. Eğitim kurumlarının sayısı yönetim organizasyonunu, etkili-verimli eğitimin temel özelliklerini, tarihi süreç içerisinde eğitimde denenen modelleri, uygulamaları araştıracağız.

İdeal Eğitim Sistemi olarak teklif edilecek modelin, temelde eğitim öğretim metodlarını, başarıya ulaşmış neticelerini, toplumların kalkınmasında bu eğitim modelinin etkinliğini belirledikten sonra reel olarak teklif getirebiliriz.

BÖLÜM II

ÖZEL EĞİTİM MODELİ

1- EĞİTİM YÖNETİMİ TEORİLERİ

Bugün özellikle kalkınma çabası içinde bulunan toplumlarda, kalkınmanın gerektirdiği nitelikte insanlar yetiştirmek ve yüksek eğitim kurumları önünde, kafalarında kısa sürede unutulacak bir takım ansiklopedik bilgi kırıntılarıyla, bekleyen yüzbinlerce lise mezunu genci hayata ve mesleğe hazırlamak bakımından **Klasik Eğitim yönetimi** uygulanmaktadır.

Eğitim yönetiminde tez olarak ileri sürülen klasik yaklaşımlara antitez olarak **davranışçı ve çevresel yönetim** anlayışına geçilmiştir. Eğitim kurumlarının açık bir toplumsal sistem olarak incelenmesi, bilgi kurumunun doğuşu, yönüyle araştırmalarının kullanışı, bilgi işlem ve bilgisayarların gelişmesi ile yakından ilişkili olan **sistem yaklaşımları** sentez olarak değerlendirilmiştir.

Eğitim sistemlerinin diğer sistemler gibi hızlı bir değişim süreci içinde bulunmaları, Eğitimde verimlilik kavramının kazanılması ve bilgi teknolojisindeki gelişmeler eğitim yönetiminde geleneksel yaklaşımların dışında daha **çağdaş yönetim** yaklaşımlarını gerektirmektedir.

Okul yöneticisi görevlerindeki değişmeler, yolundaki değişmelere yol açmış ve bu rolü, başlangıç noktası olan sekreterlikten, örgüt mühendisliği, sosyal mühendislik verim uzmanlığı işletmecilik gibi aşamalara kadar getirmiştir. Çağdaş yönetim anlayışı ile de eğitim yöneticisinin liderlik rolü ağırlık kazanmıştır.

1960'lı yıllarda başlayan çağdaş yaklaşım, sistem yaklaşımı, durumsallık yaklaşımı ve stratejik yönetim yaklaşımını getirmiştir. **Stratejik yönetim**, değişime uyum sağlayabilmek için geliştirilmiş bir yönetim biçimidir.

Her geçen gün gelişen Eğitim kuruluşlarında yönetim, finansman, araştırma, geliştirme ve öğretim programlarının geliştirilmesi çalışmalarının bir uyum içinde yürütülmesi Stratejik uygulama ile mümkündür.

Eğitim ile en stratejik ürünü üreten bir kurumun stratejik planlama yapması. bunu uygulaması ve sonucun nicelik ve nitelik olarak değerlendirilmesi gereklidir.

Bazı batılı ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de eğitim ve okul reformuna yapılan eleştirilerde, daha çok eğitim sisteminin ve okulun rasyonel, yapısal, ekonomik yönleri üzerinde durulmuştur.

Yeni kaynak arayışları yanında, eldeki kıt madde ve insan kaynaklarının, tasarım ve verimlilik ilkeleri ışığında en akılcı, verimli, etkili bir biçimde işletilmesi kullanılması önem taşımaktadır.

Özel teşebbüs, serbest rekabet kaliteli hizmet anlayışıyla hareket eden özel eğitim işletmeleri, teknik olarak işletmecilik kurallarıyla modelin yönetim süreçlerinden yeterince yararlanmaktadır.

2- ÖZEL OKULUN FONKSİYONELLİĞİ

Toplumsal yapıda meydana gelen değişmelere bağlı olarak çekirdek aile zayıflamış, bireylerin sosyalleştirilmesinde ailenin etkisi azalmıştır. Bireyin ve toplumun sosyalleştirilmesi görevini de büyük ölçüde okullar, profesyonel uzmanlar, kurumsal müesseseler ve medya üstlenmiştir.

Okulun başlıca görevi içinde olduğu kadar dışında da çatışan sosyal, politik ve ekonomik değerleri uzlaştıracak ve dengeleştirecektir.

Okul yöneticisine düşen görev okul ile çevre arasında bir köprü kurabilmek ve bu köprüyü daima açık bulundurmadır.

Her gelişen memlekette olduğu gibi değişen kültürü değerlendirip toplum için en uygun yöne sokabilecek güçte vatandaşlar yetiştirmek olacaktır.

Etkili okul, farklı yetenekteki öğrencilerin sosyal, fiziki ve psikolojik ve duygusal yönden gelişmesine imkan veren okullardır.

Her okulun kendine özgü bir kültürü ve iklimi vardır. İklim belli bir kültürü olan okulda gelişir.

Okul kültürü öğretmen, yönetici, yönetim kurulu, öğrenci, veli grupları tarafından paylaşılan değer, inanç, norm, sembol, metod uygulama gibi kültürel öğeleri kapsamaktadır.

Okul yöneticisi etkili bir okul kültürü ve iklimi oluşturarak öğretmenlerin iş doyumunu ve motivasyonunu arttırabilir ve sağlıklı bir okul kişiliğinin gelişmesine yardımcı olabilir.

Toplumsal kültürle okul kültürünü kaynaştırmayan bir okul yöneticisi hiçbir zaman başarılı olamayacaktır. Artık günümüzde okul kültürünün eğitim planlaması üzerinde etkisi dikkate alınmadan yapılacak bir planlamanın sonuçsuz kalacağı kabul edilmektedir.⁽³³⁾

Ülkemizde ve yurtdışında başarılı eğitim hareketleri veren Özel Eğitim kuruluşlarında yapılan araştırmalarda; bu okullarda yapılan işlerde büyük ölçüde uzlaşma, ahenk olduğu eğitim öğretim konusunda güçlü amaçlar bulunduğu, yöneticinin bir lider olarak görüldüğü, planlama ve problem çözmede etkili katılım olduğu, öğretmenlerin örnek-rol modellerini oluşturduğu, öğrencilerin sorumluluk duygusu içinde bulunduğu yönetici ve öğretmenlerin öğrenciler hakkında yüksek beklentiye sahip oldukları, sınımsız bir okul ikliminin bulunduğu okulda düzen, disiplin ve bütünleşmenin sağlandığı, öğrencilerin, temel becerileri kazandıkları, etkili sınıf yönetiminin bulunduğu söylenebilir.

Güçlü kültürlerle sahip bu okullarda büyük ölçüde paylaşılan idealler, değerler ve sembollerin bulunduğu, değişik uygulama ve törenlerde bunların yansıtıldığı kültürel toplantı ve törenlere büyük katılım olduğu görülmektedir. Geleneklerle yenilikler, otoriteyle özerklik (otonom) arasında bir denge sağlanmaktadır.

Aynı iklimi yaşayan bu okulların özellikleri arasında büyük ölçüde benzerlik görülmektedir. Bu özel okulların temelinde yüksek performansla sahip işletmeler de olduğu gibi verimliliği yüksek morali, bütünleşmeyi, güveni teşvik eden güçlü bir okul kültürü olduğu söylenebilir. Esasen okul kültürü, okulu dışarıdan gelebilecek her türlü olumsuz etkilere karşı koruyabilecek bir kalkan olarak görülebilir.

Bir okulda güçlü bir okul kültürünün oluşturulması herhangi bir uygulamadan daha önemlidir. Okullar çok az insanın bildiği amaç ifadelerinin düzenlenmesi yerine büyük ölçüde paylaşılan, inanç, ideal ve sembolere gereksinim duyar. Rutin anlamsızlıklar yerine, anlamlı öğrenme ve yönetim tarzları, cansız-cılız toplantılar yerine düzenli ve heyecan verici seremoniler, soğuk figür ve olaylar yerine büyük ölçüde akılda kalabilecek güçlü semboller okulların gereksinim duyduğu temel kültürel ağlar arasında yer almaktadır. Japonlara göre okuma ve yazma evde ve toplumda da gerçekleştirilebilir. Önemli olan çocuğun kişiliğini ve ilgilerini geliştirmektir.⁽³⁴⁾

(33) Bursalıoğlu Ziya, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranışlar, s. 98

(34) Çelik Vehbi, Stratejik Eğitim Yönetimi-Okul Kültürü, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilim Fakültesi Yayınları, Elazığ 1993, s. 25

Bu bölümde; Türkiye’de hizmet veren özel Eğitim Kurumlarının Eğitime, gençliğimize, insanımıza, sosyo-kültür yapımıza, uluslararası bilim dünyasına kazandırdığı üstün-başarılı çalışmaları örneklerle ortaya koyacağız.

3- VELİLERİN EĞİTİM SİSTEMİNE VE ÖZEL OKULLARA BAKIŞ AÇISI

VELİLERLE YAPILAN ANKET ÇALIŞMASINA VERİLEN CEVAPLARIN GENEL DEĞERLENDİRMESİ⁽³⁵⁾

Bu araştırmada, özellikle üniversiteye giriş öncesinde önem taşıyan lise ve dengi okul eğitim basamağında belirginleşen sorunlarla ilgili saptama yapmayı hedefledik. Bu yapılan anket çalışmasındaki sorular bu eğitim basamağındaki problemler konusunda yoğunlaşmaktadır.

Araştırma kapsamında anket 1000 kişi ile gerçekleştirilmiş. Anket sorularını cevaplayan velilerin yüzde 40’ının lise ve dengi okul, yüzde 26’sının ortaokul, yüzde 34’ünün ilkokul düzeyinde eğitim gören çocukları var.

Araştırma sonucu ilginç veriler elde edilmiş bulunmaktadır. Ankete katılan velilerin % 91’i özel okulları devlet okullarından iyi bulduklarını belirttiler. Veliler yüzde 34 ağırlıkla özel okullarda verilen eğitimin daha iyi olduğu düşüncesini taşıdıklarını belirttiler.

Devlet okullarında okuyan öğrencilerin velileri kalabalık sınıflardan şikayetçiler. Velilere göre (yüzde 66 ağırlıkla) sınıf mevcudu 20-25 öğrenci arasında olmalı.

Veliler önemli bir çoğunlukla (yüzde 79) eve ödev verilmesini doğru buluyor. Ancak verilen ödev öğrenciyi araştırmaya yöneltmeli diyorlar.

Veliler öğrencilerin başarı durumlarına göre sınıflara ayrılması uygulamasını benimsiyor.

Mevcut eğitim sistemini ve eğitimcileri yetersiz bulan veliler, okul eğitimini takviye etmek gereğine inanıyorlar. Bu velilerin yüzde 44’ü kendim çalıştırıyorum derken, yüzde 32’si dersaneye gönderdiklerini, yüzde 21’i özel ders aldıklarını belirtti. Yüzde 3’ü ise hem dersaneye gönderiyor, hem de özel ders aldırıyor.

(35) İzmit Ticaret Odası, Ekim 1995 Eğitim Raporu, İTO Yayınları İzmit, 1995, s. 6

Okul dışındaki eğitim için yıllık harcama miktarları sorulduğunda Velilerin yüzde 52'si bu harcamayı 20 milyon lira civarında belirtirken, yüzde 19'u 30-40 milyon lira arasında olduğunu belirttiler.

Veliler, lise ve dengi okullarda verilen eğitimi meslek edindirme ve üniversite eğitimi için yeterli bulmuyor. Veliler çareyi meslek okulları sayısının artırılmasında buluyor. Eğiticilerin bilgi düzeylerini yeterli bulmayan veliler (yüzde 87) eğiticilerin bilgilerini tazelemeleri gerektiği görüşünde birleşiyorlar.

Ankete katılan 1000 kişilik veli grubunun yüzde 90 gibi yüksek bir oranla okul yönetim kurullarının oluşturulmasını istiyor.

Veliler, okul yönetim kurullarında velilerin yanısıra, öğretmen ve öğrenci temsilcilerinin de yer alması gerektiğini belirttiler.

Okul Aile Birlikleri ve Koruma Dernekleri uygulamasının yararına inananlarsa ancak yüzde 10'luk bölümü oluşturdular.

Kredili eğitim sistemini beğenen yüzde 36'luk orana karşı yüzde 64'lük bir oran kredili sistemin yerine farklı bir sistem getirilmesini belirttiler. Yeni bir sistem için velilerin getirdiği öneriler; sınıf geçme, öğrenci seviyesine göre sınıf oluşturma, İlköğretim 7'inci sınıftan itibaren öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesi, kredili sistemin alt yapısının yeniden düzenlenmesi.

Üniversite sayısının artırılmasını savunan veliler (yüzde 51), yüzde 74 ağırlıkla üniversitelerin kurulu buldukları yörelerdeki öğrenciler için bir kontenjan ayrılması gerektiği görüşünü savunuyorlar.

İzmit Ticaret Odasınca 1992 yılında kentimizdeki lise ve dengi okul mezunu 200 gençle gerçekleştirilen bir diğer araştırma sonuçlarının da ortaya konduğu gibi; sınıflar kalabalık, öğrencilerin yüzde 49'u sınıf mevcudu 45'in üstünde olan sınıflarda eğitim görmüşler. Öğrencilerin yüzde 63'ü öğretmenlerinin kendilerini yenilemediğini belirtmişler. Eğitim sisteminden yakınmalar bu araştırmada da belirginleşmişti.

İzmit Ticaret Odasınca gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları da gözönünde tutularak, hızlı gelişim sürecine uyum sağlayacak, kendinden emin ve güvenli öğrencilerin yetiştirilmesinde eğitim sistemine önemli görev düşmektedir. Bilgi çağının gereklerine uygun yetenekleri alanında uzman, yaratıcı ve üretici nitelikte kişilerin yetiştirilmesini sağlayacak ve çok sık düzenlemelere ihtiyaç duymayacak bir eğitim politikasının belirlenerek yürürlüğe konması gerekmektedir.

**“EĞİTİM SİSTEMİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ İÇİN YAPILMASI
GEREKENLER” Sorusuna Velilerin görüşleri...**

- Meslek okulları açılmalı.
- Öğretim üyelerinin ücretleri arttırılmalı.
- Yeni sistem getirilirken planlı ve programlı adım atılmalı.
- Eğitimcilerin bilgi düzeyleri eğitim vermek için yeterli olmalı.
- Çağdaş teknolojik bir eğitim verilmeli.
- Eğitim sisteminde sevgi ve hoşgörüyeye daha fazla yer verilmeli.
- Rehber öğretmenlik sistemi geliştirilmeli.
- Boş ders saatleri doldurulmalı.
- İleriye dönük çağdaş yaklaşımlar getirilmeli.
- Anaokulu sınıflarından başlamak suretiyle eğitime yön verilmeli.
- Öğrencilerin tatbiki eğitim uygulamalarına önem verilmeli.
- Eğitim süresi içinde öğrenciler ilgi duydukları konulara göre yönlendirilmeli.
- Eğitim özelleştirilmeli.
- Eğitimde fırsat eşitliği sağlanmalı.
- Mevcut okulların sınıf sayısı arttırılmalı.
- Her bilgi düzeyindeki kişiye eğitim hakkı sağlanmalı.
- Özerk eğitim uygulanmalı.
- Eğitimde milli ve manevi konular ile aile kavramları işlenmeli.
- Devlet okulları ve özel okullarda verilen eğitimde eşitlik sağlanmalı.
- Okul yönetiminde öğrencilere söz hakkı verilmeli.
- Devlet okulları arttırılmalı.

Tablo 24

ARAŞTIRMA YAPILAN ÖZEL KOLEJLERİN LİSTESİ	
VİLAYETİ	OKUL ADI
İSTANBUL	FATİH KOLEJİ
İZMİR	YAMANLAR FEN LİSESİ
İZMİR	BOZKAYA YAMANLAR LİSESİ
BURSA	NİLÜFER KOLEJİ
MANİSA	GÜNDÜZALP KOLEJİ
MANİSA	ŞEHZADE MAHMUT KOLEJİ
YALOVA	UFUK KOLEJİ
ANKARA	SAMANYOLU
ANKARA	HAFSA HATUN LİSESİ KIZ
ESKİŞEHİR	ERTUĞRULGAZİ KOLEJİ
DENİZLİ	KILIÇARSLAN KOLEJİ
KAYSERİ	KIZILIRMAK KOLEJİ
ADANA	ÖZGEREN KOLEJİ
GAZİANTEP	SUNGUROĞLU KOLEJİ
KAHRAMANMARAŞ	KAHRAMANKENT KOLEJİ
MALATYA	RAHİME BATU KOLEJİ
ERZURUM	AZİZİYE KOLEJİ
VAN	SERHAT KOLEJİ
ADAPAZARI	IŞIK KOLEJİ
İZMİT	ERKUL KOLEJİ
AYDIN	FATİH SULTAN KOLEJİ
UŞAK	ÜFTADE KOLEJİ

4- EĞİTİMCİLERİN ÖZEL EĞİTİME BAKIŞI

ÖZEL OKUL ZÜMRE BAŞKANI VE REHBER ÖĞRETMENLERLE YAPILAN ANKET ÇALIŞMASI

Tablo 24' de belirlenen özel okul Eğitimci ve Rehber öğretmenleriyle yapılan Anket soru ve cevaplarını dikkatinize arz ediyoruz.

ANKET SORULARI

- 1- Özel okulları başarıya götüren temel prensipler nelerdir?
- 2- Okul kültürü ve okul ikliminin nasıl olması hedeflenmiştir?
- 3- Özel okulların ve diğer özel eğitim kurumlarının yönetimi, organizasyon yapısı nasıldır?
- 4- Eğitim kurumlarını devlet okullarından ayıran temel özellikler nelerdir?
- 5- Başarılı, uzun vadeli, kalıcı eğitim öğrencileri süperleştirme, mucid yetiştirme metodları neler olmalıdır.
- 6- Proje hazırlamada ve Bilimsel olimpiyatlara hazırlık çalışmaları nasıl yapılmalıdır?
- 7- Gerçek Eğitim başarılı öğrenci ideal öğretmen örnek okul kavramlarını nasıl anlıyorsunuz?
- 8- Başarılı özel okullarda son 5 yıllık başarılarını istatistiki ve resmi kayıtlara girmiş ve girebilecek ölçüde tesbit edebilir misiniz?
- 9- Öğrencileri zararlı alışkanlıklardan uzak tutmak için koruyucu tedbirleriniz nelerdir?
- 10- Yabancı özel okullar ve diğer özel Türk okulları kolejleri ile ilgili çalışma prensipleri, eğitim uygulamaları hakkında yapılan araştırmanız ve incelemeniz var mıdır? Mukayeseli olarak değerlendirebilir misiniz?
- 11- Özel eğitim kurumlarında yayınların Bilgisayar ve diğer teknolojik imkânlardan yararlanma ile ilgili teklif ve uygulamaları belirtiniz?

ANKET CEVAPLARI

(Cevaplar anket sorularına sıra ile verilen cevaplar olmayıp, orijinal açıklamalar alınmıştır.)

— Başarı için

a) Öğretmenin özverili çalışması

b) Döküman yönüyle (ödev testi vb.) öğrencinin takviye edilmesi.

c) Öğrencilerin bir yarış atmosferine sokulması.

— Okulda verilmesi gereken ismi gibi Milli eğitimin sağlanmasıdır. Yani verilen eğitim kendi örf ve âdetlerimize uygun olmalıdır. Yani okullarımızda batının büyüklüğü-Amerika'nın tek dünya hakimi olma felsefesinden ziyade bir Japon gibi kendi geleneklerine bağımlı aynı zamanda teknolojiyi yakalamış bir devlet olma ile ilgili eğitim verilmeli.

— Özel okullarda en önemli organ Eğitim koordinasyonudur. Zümre başkanlarının katılımı ile yapılan bu organizasyonda okulun eğitim durumu her hafta incelenmekle gidişat takip edilip ona göre yön verilmektedir.

— **Özel okulları başarıya götüren temel prensipler:**

Bu temel prensipleri 7 maddede inceleyebiliriz:

Ciddiyet: Her alanda yapılan ciddi çalışmalar ve sorumluluğun bilincinde olmak, okulu ve çalışanları başarıya götürür.

Programlı çalışma: İsteklerin incelenmesi, amaçların ve hedef davranışların saptanması, ölçme ve değerlendirmenin yapılması ile ilgili çalışmaların yeterliliği.

Eğitim teknolojisini oluşturan öğelerin yeterliliği

İletişim: İletişim sürecinin olmadığı herhangi bir kurum düşünmek mümkün değildir. Bu sebeple iletişimin zamanında ve en yapıcı şekilde değerlendirilmesi.

İşbirliği: Okul içinde iş görenler aynı eğitim amacına hizmet etmektedirler. Eğitim tek bir insan bilgisi ve becerisi ile yapılamayacak kadar genç bir alanı kapsadığından işbirliği sürecinin oluşması gerekir.

Özendirme: İşgörenin tekdüzelikten kurtulması, bütünlük içinde olması, yükselme olanağının verilmesi, kendi kendini denetleme ortamının yaratılması, yeterli düzeyde yetki ve sorumluluk verilmesi.

Denetleme: Planlanan örgüt amaçlarından sapmayı önlemek için, örgütün işlemlerini izleme ve düzeltme ortamının sağlanması. Denetim bir takım çalışmasıdır. Denetleyen ve denetlenen arasındaki ilişkinin belirli bir mesafede sabit tutulması.

— Özel okulları başarıya götüren temel prensipler:

- a) Konusunda uzmanlaşmış idareci ve öğretmen kadrosunun oluşturulması olması.
- b) Teknik donatımlı sınıf ve laboratuvarların mevcudu.
- c) Belirli bir sınav sisteminden geçirilerek seçilmiş öğrenci.
- d) Öğrenciler arasından seçilmiş (başarısı ve disiplinlere uygunluğu saptanmış) öğrenci temsilcilerinin okul yönetiminde söz hakkına sahip olması.
- f) Sosyal aktivitelerin uygulandığı, dünya ve ülke gündeminin takip edilerek bilimsel gelişmelerden azami ölçüde faydalanılan bir sistemin geliştirilmesi.

— Okul bir aile yuvasıdır, huzur ortamıdır. Sevgiye dayalı saygının hedeflendiği bir eğitim sisteminin yerleştirilmesi zorunludur. Okul bilimsel kimliğinin yanında öğrencinin sosyal hayata hazırlanmasını da sağlayan bir kurum olmalıdır. Öğrencileri psikolojik ve pedagojik donatıma sahip rehber öğretmenler yönlendirmelidir.

— Eğitimde uygulamaya yönelik sistemlerin geliştirilmesi, görsel eğitim; bilimsel bilginin kalıcılığının sağlanması açısından uygulanması zorunlu bir öğretim yöntemidir. Bu amaçla ders kitabının dışındaki araç gereçlerden azami ölçüde yararlanılmalıdır. Örn.: Müfredata uygun video eğitim kasetleri, CD-Rom'lar, sinevizyon makinesi, tepegöz, slayt makinesi. Her türlü bilimsel yayının (sürelî-süresiz) yer aldığı zengin bir kütüphane.

— Özel Okulları başarıya götüren temel prensipler:

A. Eğitimdeki hedeflerin doğru tayin edilmesi.

1. Üniversiteye yerleştirme konusundaki başarı % 95 gibi.
2. Olimpiyat, bilimsel yarışmalar, Tubitak gibi yerlerde proje ile katılarak derece elde etme.
3. Fen Liselerine öğrenci gönderme.
4. Çok iyi bir yabancı dil eğitimi verme.
5. Öğrenciyi yeteneklerine göre yönlendirme ve eğitme.

6. Sportif faaliyetlerde birincilik elde etme gibi.

B. Disiplin

C. İş takibi

D. Eğitim kadrosunun uyumlu çalışması ve daima yenilenmesi (Bilgi bakımından)

E. Pedagojik formasyon yönünden kuvvetli olma.

F. Okul-Aile birliğinin arasında sağlam diyalogun olması.

G- Görev taksimatı ve iyi organizasyon.

◆◆◆

— Özel okullar, günümüz şartlarında eğitim ve öğretimin motoru görevini yüklenmektedirler. Bence eğitimde başarının üç temel faktörü vardır: Elverişli ortam, mesleğinde mahir öğretmen, öğrenmeye hazır öğrenci. Bu üç unsurun bir arada bulunması halinde başarılı olmak çok kolaydır. Bu açıdan özel okulları incelediğimizde, öğretim ve eğitime elverişli ortamın sağlanması için hiçbir ayrıntının gözden kaçmadığı görülmektedir.

◆◆◆

— Özel okulları yapı bakımından incelersek laboratuvar, çalışma odası vb. unsurların yeterli olduğu görülür. Sınıflardaki öğrenci sayısı 30-25 kişiyi aşmaz. Bu öğretmenin işini kolaylaştırmakta ve öğrencilerini daha da yakından tanıyıp doğru yönlendirmesini sağlamaktadır. Bu da önemli bir faktördür.

◆◆◆

— Okullar toplumsal değişmelere bilim ve teknolojiye uygun olarak eğitimin niteliğini yükseltmek zorundadır. Okul yönetimi ve yöneticisi bir takım hedefleri uygulamaya koymak zorundadır. Bunlardan birincisi verimi arttırmak (öğrenci başına harcanan girdiyi azaltırken, öğrencinin eğitsel niteliğini yükseltmek), okulun sağlığını korumak.

◆◆◆

Özel eğitim kurumlarını devlet okullarından ayıran temel özellikler nelerdir?

— Öğretmenin niteliği

— Öğretmenin kaynağı

- Öğretmenin bölge farkları
- Öğretmenin kişisel farklar
- Motivasyon
- Eğitim teknolojisi farkı
- Devlet okullarında eğitimle görevli insanlar tayin ile gelir ve hiçbirinin kişilik özelliklerine dikkat edilmez.

Özel okullarda ise bu insanlar mümkün olduğunca seçilir ve faydalı olabilecek kişilere yer verilir.

Devlet okullarında çalışan öğretmenler maddi yönden özel okulda çalışanlardan daha zayıf kalır ve doğal olarak bunun getirdiği problemler okula yansırabilir.

Devlet okullarında bir sınıfta bazen 100 öğrenci ile karşılaşılabilir. Bir öğretmenin bu kadar öğrenciye bir saat içinde erişebilmesi mümkün değildir, çoğu öğrencisini tanıma şansına sahip olmaz.

Özel okullarda bu sayı genelde 25-30 civarında kaldığından öğrenci daha nitelikli olarak yetişme şansına sahip olur.

Devlet okullarının çoğunda okul şartları (derslik, laboratuvar, ısı vb.) özel okullarinkinden daha olumsuzdur.

Devlet okullarındaki öğretmenlerin tayin, iş garantisi vb. sebeplerle okulu benimsemesi ve kendini başarılı olmak zorunda hissetmesi her zaman mümkün olmayabilir.

Özel okuldaki öğretmen ise kendini garantide hissetmediği için başarılı olmak için daha çok gayret gösterebilir.

Devlet okullarında öğretmen veliye karşı kendini daha rahat hisseder. Özel okullarda ise veli baskısı ve müdahalesi daha yoğun olabilir.

Gerçek eğitim öğrenciyi hayata maddi ve manevi olarak hazırlayabilen eğitimidir. Ona varlığının amacını, insan olarak görev ve sorumluluklarını, yaşaması için gerekli şartları sağlayabileceği bilgiyi sağlamalıdır. Onu toplumdan soyutlamamalı, toplumla, benliğiyle, kendisiyle bütünleştirmelidir.

İdeal öğretmen, mesleğiyle günün yirmidört saati iç içe olan öğretmendir. Branşında gerekli birikime sahip olduğu gibi, sabır, hoşgörü, disiplin, adalet, gayret fedakârlık ve en önemlisi sevgi ve merhamet gibi hasletleri şahsında toplamalıdır.

Okul hayatın bir cüz'üdür. Hayattan soyutlanmamalıdır. Çocuk hayatta karşısına çıkacak unsurları okulda tanınmalıdır. Bu açıdan baktığımızda bilgisayar gibi, bazı derslerde gerekli aletler onların elinin altında olmalı, yayın hayatından kopuk bulunmamalıdır. Bu sadece bilgisayarı kullanmasını öğrenmekle sınırlı olmamalı, slaytlar, görüntü ve ses cihazları yardımıyla dünya gerektiğinde önlerine serilebilmelidir. Bu gün bazı bilgisayar programları sayesinde çok uzaklardaki bilgilere kısa zamanda erişilebiliyor.

— Başarılı öğrenci özgüveni olan, sorunlarına çözüm üretebilen, toplumun arzu ettiği davranışları kazanmış olan, mutlu bireydir.

— Örnek okul toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilen sağlıklı ve mutlu, bilgili ve huzurlu bireyler yetiştiren kurumdur.

— **Örnek okul:** Okul öğrencinin kişiliğini geliştirmede önemli bir rol oynar. Bu sebeple okul öğrencilere doğru ve mantıklı düşünmeyi, gerektiğinde eleştirici bir bakış açısına sahip olmayı öğretmeli. Öğrencilere güzel alışkanlıklar kazandırmalı, her türlü kötü davranıştan uzaklaştırmalıdır. Öğrenciye boş zamanlarını nasıl değerlendirmesi gerektiğini öğretmelidir. Öğrenciyi hayata hazırlamalı, hayatın gerçeklerinden uzaklaştırmamalıdır. Her öğrenciyi yetenekleri doğrultusunda yetiştirerek topluma kazandırmalıdır.

— **Gerçek eğitim;** öğrencinin yaşantısına yön veren eğitime denir. Sadece ders bilgileriyle öğrenciyi donatmak onu yalnızca teknik anlamda eğitmeyi sağlar, halbuki eğitim beyinle birlikte gönül işidir de. Öğrenci eğer doğruyu yanlıştan ayırtetmeyi gördüğü eğitimin verdiği güvenle yapabiliyorsa eğitim amacına ulaşmış demektir.

Başarılı öğrenci ise; bilgisinin verdiği güvenle hareket eden, öğrenmenin sonunun olmadığı bilinciyle hareket edip devamlı öğrenmeye çalışan, çalışmanın sistemli ve planlı yapılması durumunda başarıya ulaşabileceğinin farkında olan, kısaca öğrenmenin sorumluluğunu duyup, taşıyabilen kişidir.

Öğrencileri kötü alışkanlıklardan nasıl korumalı? Aslında bazı gerçekleri öğrencilerimizden gizleyerek onları bazı tehlikelerden uzak tutabileceğimizi düşünürüz. Halbuki hiç beklemediğimiz bir anda belki bizim bile haberimiz olmadan bu tehlikeler çocukları çepeçevre sarıveriyor. Burada bize düşen görev bence, biz ne kadar bilinçli ve tehlikelerden haberdarsak öğrencilerimizi de o derece bilgilendirerek onları bu tehlikelerin eşiğine gelmeden kendilerini çekip sıyrarak seviyeye getirmektir. Çeşitli seminerler, tartışmalar ve konularında uzman kişilerin de katkılarıyla öğrencilerin bilgilendirilmesi sağlanırken, tehlikelerle bizzat karşılaşmış kişilerin ve/veya yakınlarının daveti ile de müşahhas örnekler verilebilir. Bu kişilerle yapılacak ufak bir sohbet gençlerin kafalarında en çok oluşan “Niçin?” sorusuna net cevaplar bulabilecekleri bir hayat dersi haline gelebilir.

— Avrupa’da öğrenci öncelikle yaşadığı sosyal çevrede ele alınır. Öğrencinin ailesi, arkadaş çevresi, yaşam standartı ve anaokul öncesinden itibaren psikolojik ve fiziki gelişimi hep okulun bilgi ve denetimi altındadır. Bu bilgilere göre öğrencinin şartlarına en uygun eğitim programı seçilerek öğrenci yetiştirilmeye başlanır. Bilgilerin geliştirilmesi sayesinde öğrencinin eğitiminde kreşten-üniversiteye kadar bir istihbarat silsilesi kurulur.

Hayatının her devresinde öğrencinin kendi eğitimi üstüne hep bir söz hakkı mevcuttur, çünkü gösterdiği performans onun gelecekte daha yüksek seviyeli bir okulda yer almasını sağlarken, gayretsizliği elindeki fırsatları kaçırmaya anlamına gelir. Yani eğitimde öğrenci kendi eğitiminden kendisi adına mesuldür. Öğretmenin önemi de nihai kararlarda ortaya çıkar.

Ülkemizde ise öğrenci dengeler, yaşam koşulları, sosyal statüler ne derece değişik olursa olsun belirli bir sınıf olarak kabul edilip kişisel farklılıklar gözönüne alınmaz. Kişisel dosyaların düzenlenmesi yalnızca bir formaliteden ibarettir. Çünkü gerektiği zaman ailelerin ve öğretmenlerin başvurup adım adım çocuğun gelişimini izleyebileceği

ve her yılın sonunda o seneki gelişmelerle ilgili olarak sınıf öğretmenlerinin raporlarını içeren bir kaydın oluşması çok emek, zaman ve teknolojik imkân istemektedir.

Öğrencilerin kendi eğitimleri üzerinde ne kadar söz hakkı olduğu da, doğrusu bu tesadüflere bağlı seçimlerle dolu eğitim sistemimiz içinde tartışmaya açıktır.

— **Gerçek Eğitim;** eğitilen kişiye şimdiki ve gelecekteki yaşantısında karşısına çıkabilecek güçlükleri kendi başına çözebilme yeterliliği kazandıran; duygu, düşünce ve ihtiyaçlarını rahatlıkla ifade edebilmesi için gerekli bilgi ve beceriyi verebilen, kişiyi yetenekleri ve kabiliyetleri doğrultusunda yönlendiren eğitimidir.

— **İdeal Öğretmen;** mesleğini ve çocukları seven, sabırlı, sevecen, öğrencilerinin seviyesine inebilen, sürekli kendini geliştirebilen, öğrencilerin gözüne, kulağına ve zihnine hitap edebilen, tavırlarıyla örnek olan, öğrencilerine karşı tavizkâr ve tehditkâr olmadan, onların gönlüne girebilen öğretmendir.

— **Öğrencileri** tek tip insan yerine, her birini ayrı “dünyaları ve gerçekleri” olan farklılıkları dikkate alınarak, bu farklılıkları değerlendirme ve eğitimde bunu temel alma. Özellikle yakın ilgi ve ilişkilerle her öğrencinin kapasitesi ve yetenekleri dahilinde eğitim ve öğretime uyarlama. Böylece herkese hitap eden dengeli bir eğitimin gerçekleşmesi. Burada inkâr edilemeyecek bir unsur, olumlu, temiz ve güzel bir fiziksel çevre içinde, gerekli koşulların eğitim için olumlu olması. Psikolojik rahatlık ve estetik duygular açısından etkili. Ayrıca öğretmen ve öğrencinin kapasitelerinin karşılıklı zorlanması ile mutlak başarının büyük bir olasılıkla gerçekleşmesi.

— **Başarılı öğrenci,** kendini bulan, kapasitesini değerlendiren ve aşmaya gayret eden, araştırmacı, özgüveni olan, sosyal ve sorumluluk sahibi öğrencidir.

İdeal öğretmen; kendisi ile barışık, sosyal, özgüveni tam, sorumluluk sahibi, bilgisinin kişiliği ile bütünleştiği, aktif her öğrencisini tanıyan ve ona hitap edebilen, etkili iletişim becerilerine sahip olandır.

— Eğitimin kalıcı, uzun vadeli ve başarılı olabilmesi için öğrenilmesi kolay, tüm dünyada kabul görmüş ve evrensel olması gerekir. Öğrencileri süperleştirmede her sınıftan seçilecek olan üstün başarılı öğrenciler bir sınıfta toplanarak bu öğrencilere müfredatın dışında özel bilgiler verilir, bu çocuklardan üstün performans alınabilir.

— Aileyle işbirliği yapılarak öğrencinin arkadaşlarına, bulunduğu ortama dikkat edilmelidir. Arkadaşlarına, kitle iletişim araçlarına dikkat edilmeli, kötü alışkanlıkların ya kötü arkadaşlardan ya da kitle iletişim araçlarının yanlış kullanımından edinildiği unutulmamalıdır. Endişe verici bir durum varsa, öğrenciyi bulunduğu ortam ve arkadaş çevresinden uzaklaştırmalı, baskı yapmadan telkin yoluyla zararlı alışkanlıklara sahip insanlar misal verilerek onların düştükleri durumlardan bahsedilmelidir.

— Baskıyla hiçbirşeyi halledemeyeceğimizi unutmamalı, öğrenciye sevgiyle yaklaşmalı, onun da bir birey olduğunu unutmadan problemlerini dinlemeliyiz. Zararlı alışkanlıklar edinmesine yol açan problemlerinin nedenlerine indiğimizde, aynı zamanda bu problemlere çözüm de bulmuş oluruz. Çocuğu zararlı alışkanlıklardan uzak tutmak için iyi arkadaş, olabileceği huzurlu bir ortam ve en önemlisi dini bir eğitim gerekmektedir.

Zararlı alışkanlıklardan korumak için:

1. Zararlı alışkanlıkların oluşmasını gerektirecek veya elverecek ortamın oluşmasını engellemek, ortadan kaldırmak.
2. Telkin ve örneklerle izah etme, daima güzeli ve doğruyu nazara verme.
3. Başta kendimiz, halimizle, sözümüzle örnek olma.
4. Sosyal faaliyetleri çoğaltarak boş zamanları doldurma ve sosyal faaliyetlere teşvik etme.
5. Zararlı alışkanlıklara itilebilecek öğrencileri tesbit edip ilgilenme.
6. Aile ile işbirliği yapma. Öğrencinin derdini dinleme, paylaşma ve çözüm bulma.

— Yurt dışında eğitim gördüm. Orada daha düzenli ve planlı çalışıldığına şahit oldum:

1. Eğitim sisteminin oturmuş olması ve daima yeni düzenlemelere tâbi tutulmaması.
2. İlkokulun 4 sene olarak okutulması. Orta kısmının 5'ten başlayıp 12-13'e kadar sürmesi.
3. Ders kitaplarının devamlı değişmemesi.
4. İlkokulda öğrencilerin bütün yeteneklerinin ortaya çıkarılması ve yapabileceği nitelikteki bir okula gönderilmesi. Karnesine hangi okul yazıldıysa, ona gidebiliyor. Keyfilik yok.
5. Lisenin 5 ayrı dalda olması.
  - A) Sonderschule: (düşük seviye, tutuk zekalar için)
  - B) Hauptschule: (Normal eğitim mesleki eğitim 10 kadar)
  - C) Realschule: (Üniversite ve mesleki eğitim)
  - D) Gymnasium: (Üniversite)
  - E) Yüksek okullara (mesleki) gönderiyor. Eğer öğrenci başarılı olursa Reale yatay geçiş yapabiliyor.
6. Yabancı dil eğitiminin çok iyi verilmesi. 3 yabancı dili konuşacak nitelikte liseden mezun olunuyor. (Latince, İngilizce, Fransızca, Türkçe, İspanyolca, Arapça... vs.)
7. Fen dersleri sürekli laboratuvar ortamında yapılması.
8. Gerek sosyal dersler, gerek yabancı dil derslerinin video, film, kaset, inceleme, gezi ile desteklenmesi.
9. Sportif faaliyetlerin çokluğu.
10. Din eğitiminin üzerinde ciddi bir şekilde durulması. Kiliseye öğrenci götürülüyordu. Manevi atmosferden faydalanılıyor.
11. Ülkedeki güncel konulardan haberdar edilmesi. (siyaset gibi)

◆◆◆

— Öğrencinin özellikle bilimde başarılı olması için bilimle günlük yaşamını birleştirmesi gerekir. Bunun için de bilim eğitiminde teori ve laboratuvar paralel gitmeli. Öğrenci gözlem yapmayı öğrenmeli. Aletleri kullanarak yaptığı deneylerin sonuçlarını değerlendirebilmeli. Böylelikle öğrendiği bilgiler kalıcı olur.

◆◆◆

Öğrencilerin bilimsel çalışmalara yönlendirilmesi:

— Olimpiyat çalışması öğrencinin aldığı eğitimden ayrı olarak sürdürülür. Derslerinde başarılı olan orta 1 ya da orta 2 öğrencilerinden, 4 ya da 5 öğrenci seçilir. Bu öğrencilerin kendileriyle ve aileleriyle mülakat yapılır ve bunlar için ayrı bir sınıf oluşturulur. Mesela Fizik olimpiyatları için, bu öğrenciler sabahtan öğleye kadar fizik dersi görürler. Öğrencilerle tek bir öğretmen ilgilenir ve bu öğrencilere Fizik 1 ve Fizik 2 temelinde teorik olarak bir sene boyunca öğretilir. Yaz tatillerinde öğretmenin sorumluluğunda 15'er günlük bilim kampları yapılır. Ertesi sene bir labirentle laboratuvar çalışmaları başlatılır ve devam eder. (Öğrenciler diğer derslerini öğleden sonra branş öğretmenlerinden alırlar. Zeki öğrenci olduklarından mesela 4 saatlik matematik yerine 2 saat matematik yeterli oluyor. Okuldaki diğer öğrencilerle ayrı ortak sınavlara girerler.)

Olimpiyatlarda ön eleme her sene Nisan sonunda yapılır. Okulun her branştan bu sınava 6 öğrenci sokma hakkı var. Öğrenci lise 2'ye gelene kadar bu sınava katılabilir. Sınav sonucunda Türkiye çapında 40 öğrenci seçilir. Öğrencilerden ilk 20'sine TUBİTAK 1 aylık yaz kampı yapar. Ertesi eğitim yılında, Aralık ayında bu 40 öğrenci tekrar sınava girer ve ilk 10 öğrenci seçilir.

Şubat tatilinde, TUBİTAK bu 10 öğrenciye çeşitli üniversitelerden profesörlerin katılımıyla bir kış kampı yapar ve son olarak Nisan ayında yazılı ve sözlü sınava tâbi tutularak takım için her branştan 4-5 öğrenci seçilir ve yurt dışına Türkiye'yi temsil etmek için gönderilir.

Olimpiyat çalışması uzun süren bir çalışmadır. Öğrenci de, öğretme nde yaz-kış bu çalışmaya istekli olmalı. Eğer orta 1 öğrencisi ile çalışmaya başlanırsa öğrenci orta 2'inci sınıfta Nisan ayında ilk sınava girer ve kazandığında orta 3'üncü sınıfta Aralık ayında ikinci sınava girer. Başarılı olursa orta 3'üncü sınıfta Nisan ayında seçmelere katılır ve bir sonraki sene yurt dışına temsil için gönderilir.

— İlk ve orta öğretimde, gerçek eğitim öğrencinin temel kavramları anlama ve kişiliği ile özdeşleştirme eğitimidir. Öğretimden daha çok kabiliyetlerin gelişmesini, öğretim kapasitesinin artırılmasıdır. En başarılı öğrenci, en çok bilen değil, konsantre süresini mümkün olan maksimuma çıkarandır. En ideal öğretmen, öğreten değil, öğrenciye öğrenmeyi sevdirenir. İlk ve orta öğretimin amacı, öğrenim metodolojisini öğrenciye

kazandırmak olmalıdı. Örnek okul, öğrencinin severek geldiği, kendisini içinde yabancı hissetmediği, ailesini bir uzantısı olarak gördüğü okuldur.

— Başka kaynaklardan ödünç alınan teorilerin olgunlaşma çağına ulaşmamış orta öğretim öğrencilerine empoze edilip, teknisyenliğini yaptırmak, kabiliyetli öğrencileri düşünce üreten değil, teknoloji üreten mühendis yapar. Bu yol ise, insan kabiliyetlerinin geliştirilmesinde kısırlaştırıcı bir faktördür.

Öğrencinin teorisini kurabileceği çağ lisans üstü eğitimin başladığı dönemdir. Güçlü bir temel eğitim almış (öğretim değil) bir öğrenci, kendisi teori üretip geliştirir; teknisyenliği ise eğitimi zayıf olan insanlar yapar.

Yabancı özel okullardan süper teknisyen (mühendis) çıkmamasının nedeni bu okulların böyle bir çelişkili eğitime teşebbüs etmemekte kararlılık gösterdiklerindedir. Robert mezunu teknisyen, mühendis yoktur ama çok yönetici ve bilim adamı vardır ki bunların çoğu Amerika'da beyin göçüne maruz bırakılmışlardır.

— Yabancı Alman, Amerikan ve Fransız okullarında yalnızca üniversiteye girmek için test çözümünde uzmanlaşan eğitime hiçbir dönemde rağbet edilmemiştir. Hatta öğrencilerde lise döneminde ihtisaslaşmayı öngören MF, TM, TS gibi ayırımlara dahi karşı çıkarak önümüzde 96-97 eğitim yılında uygulamadan kaldırmak istediklerini biliyoruz. Dikkat edilirse, mesela İstanbul Erkek Lisesi, M.E. kararına rağmen, kredi sistemini uygulamamıştır.

Özel eğitim kurumlarının bilgisayar departmanının internet'e bağlanması, İngilizce departmanının English Club kurup kablo TV ile öğretmen gözetimi altında CNN, BBC gibi yayınlardan yararlanmaları. Science Club kurulup OMNİ, Popular Science, National Geographical, The Sciences gibi dergilere abone olmaları öğrenciler ve öğretmenlerin ufkunu genişletmede, üçüncü dünya ülkelerinin sınırlarını aşıp, dünyadaki gelişmelere hazırlıkla olmada yardımcı olacağını düşünüyorum.

5- EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN EĞİTİME BAKIŞI

ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI YÖNETİCİLERİYLE YAPILAN ANKET UYGULAMASI

ANKET SORULARI

A- GENEL KONULAR

1. Okullarda Eğitim kaç yıl olmalı? (İlk-Orta-Lise)
2. Haftada kaç gün ders verilmeli?
3. Günde kaç saat ders olmalı?
4. Haftada kaç saat ders olmalı?
5. Sınıflarda kaç öğrenci eğitim görmeli?
6. Bir okulun ortalama öğrenci mevcudu ne olmalı?
7. Yatılı okullarda yatılı öğrenci sayısı ne olmalı?
8. Okul-sınıf-ders-öğrenci ile ilgili sayısal olarak diğer teklifleriniz nelerdir?

B- ÖĞRENCİYİ YÖNLENDİRME İLE İLGİLİ KONULAR

- 1- Meslek ilgi ve kabiliyetlerinin belirlenmesi için;
  - a) Kaç yaşından itibaren kabiliyet tesbiti yapılmalı?
  - b) Tesbitler kaç defa, hangi tekniklerle nasıl uygulanmalı?
  - c) Nihai karar kimler tarafından ve ne zaman verilmeli?
- 2- Ağırlıklı Alan Eğitimi ne zaman başlamalı? (L-1, L-2 mi?)
- 3- Öğrenci lisede iken (Tıp, mühendislik gibi mesleklerin alt dallarına ait eğitimi tesbit edilmeli mi?)
- 4- Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji Liseleri, Basın Liseleri, TV Lisesi, Sözel Lisesi... gibi okullar açılmalı mı?
- 5- Üstün zekâlı öğrencilerle ilgili nasıl bir vasat düşünülebilir?
- 6- Okullarda erken mezuniyet olmalı mı? Mevcut okul ve sınıflarda zaman israfı nerelerde doğuyor?

C- ÖZEL OKULLAR

1. Milli Eğitim Devlet okullarını özelleştirmeli mi, özertleştirilmeli mi?
2. Özel okullar hangi sahalarda serbest olmalı?
a) Müfredat b) Kitaplar c) Çalışma takvimi
3. Özel okullar 2 veya 3 dönem eğitim veya yaz okulu açmalı mı?
4. Özel okullar hangi branşlarda yoğunlaşmalı?
5. Belediyeler ve mahalli özel idareler okul açmalı mı? Eğitim ve Okul yönetimi ne kadar katılmalı?
6. Homojen sınıflar olmalı mı?
7. Özel okullara, öğretmenlerine, eğitim çalışmalarına devlet nasıl yardımcı olmalı?

D- ÖĞRENCİYİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. ÖYS nasıl yapılmalı?
a) Tek sınavla b) Çift sınavla
2. Öğrencinin okuldaki başarısı ÖYS puanlarına nasıl yansımali?
3. Öğrenciyi ölçme ve değerlendirme nasıl yapılmalı?
a) Senede kaç defa yapılmalı?
b) Değerlendirme hangi usul ve tekniklerle yapılmalı?
c) Ölçme ve değerlendirmeyi kimler yapmalı?
(Öğrenci - Öğretmen - İdareci - Rehber boyutuna göre)

E- OKULLARDA ÜRETKENLİK - TÜKETİM

1. Okullar hangi sahalarda üretici olabilir?
2. Okullarda aşırı gereksiz tüketim sahaları nelerdir?
(Araç, gereç, fiziki şartlar, yayınlar, zaman, dönem vs.)
3. Meslek okullarının özel teşebbüs ve devlet kuruluşlarıyla ilişkisi nasıl olmalıdır?

F- DİSİPLİN

1. Devlet okullarında disiplin nasıl sağlanmalı?
2. Zararlı alışkanlıklardan korunma, önleme çalışmaları nasıl yapılmalıdır?

G- M.E.B. 15. ŞURA KONULARI

1. İlköğretim a) Mevcut durum - sorunlar ve öneriler
b) Fiziki kapasite - Programlama - Yapılanma - Rehberlik - Eğitim
c) İlköğretimden sonra yönlendirme

2. Ortaöğretim a) Yapılanma b) Yönelme
c) Meslek kazandırma d) Yüksek öğretime hazırlama
3. Toplumun eğitim ihtiyacının sürekli karşılanması
a) Yaygın Meslek Eğitimi (Çıraklık Meslek Kursları, Halk Eğitim)
b) Okul dışında kalan gençliğe verilecek eğitim
c) Eğitim finansman (Kaynak arayışı ve çözüm)

ANKET CEVAPLARI

(Cevaplar anket sorularına sıra ile verilen cevaplar olmayıp, orijinal açıklamalar alınmıştır.)

— **Eğitim yılı;** şu andaki mevcut sistem normal zekâya sahip öğrenciler için uygun olan yıllardır, yani İlkokul 5 yıl, Ortaokul 3 yıl ve Lise 3 yıl olarak, fakat zekâ seviyesi iyi olan öğrenciler için 1.si bu yıllar oyun olur. Bu tip çocuklar için her okulun bünyesinde (her ilde) üstün zekâlılar (çok başarılılar) için bir sınıf oluşturulmalı. Ve bu çocuklara İlkokul 3 veya 4 yıl gibi bir sürede Ortaokul 1,5-2 yıl gibi bir sürede lise için yine 1,5-2 yıl gibi bir sürede bitecek bir yönetmeliğin hazırlanması gerekir.

◆◆◆

— **Günlük ders** olarak çocuklar okullara tam gün gelme sistemi üzerinde durulmalı, bu da sabah 4 saat öğleden sonra 2 saat olarak yapılmalı, fakat öğrencilere 3 saat etüd konarak çocukların günlük ödevlerini öğretmenler nezaretinde okulda bitirmeliler. Yani sistem olarak çocuk bütün çalışmalarını okulda olmalı ve evde anne, babası ve kardeşleriyle geçirmeli.

◆◆◆

— Bir sınıfta öğretmen her zaman öğrencilerle yakın diyalog içerisinde bulunmalı 1 veya 2 saatlik bir derste öğretmen, arkadaş bütün öğrencilere küçük çapta da olsa soruları sorup öğrencilerin dikkatinde üzerine çekmeli, bunun için **ideal sınıf ilkokullarda 20-22, ortaokul ve liselerde ise 22-24 kişidir.**

— Bir okuldaki öğrenci mevcudu sosyal imkânlarla (spor salonu, kantin, yemekhane, konferans salonu, laboratuvar vs.) belirlenebilir. Eğer yeterli miktarda bir sosyal tesise sahip ise **bir okulun mevcudu 3000-4000 kişi** olabilir, herhangi bir mahsur yoktur. Fakat sosyal tesis yönünden imkânlar az ise sosyal tesis imkânı kadar talebe

okutulmalıdır. Yani 20 oda var, bu odaların tamamını sınıf yapalım ve kapasiteyi artıralım mantığı yanlıştır. Hem idari işleyiş yönünden hem de laboratuvar, idari odalar, resim, müzik, video, kütüphane olarak bu 20 odanın dağıtılması gerekir.

— Yatılı öğrenci sayısı yine imkânlar alanında ele alınmalı, her odada 8 kişi kalacak (x6x3 m³'lük bir odada) şekilde odalar olmalı ve her 16 öğrenci başına bir belletmen verilebilmeli ve bu belletmenlerin her 4 tanesinin başına da bir Yurt Müdür Yardımcısı bulunmalıdır. Bu şekilde 3-4 Müdür Yardımcısının başında da bir Müdür olacak şekilde sistem olmalı, bu sisteme göre bir yatılı okulun yurdunda 1 Müdür, 4 Müdür yardımcısı, 16 Belletmen ve 256 öğrenci birlikte kalabilir.

B- ÖĞRENCİ YÖNLENDİRME İLE İLGİLİ KONULAR

1. a) Bir öğrencinin kabiliyetlerinin belirlenmesi çocuğun hangi alanlara ilgi duyduğu ve öğrencinin ne gibi işlerle uğraştığı yani el becerilerinin neler yapabildiği İlkokul döneminde karakter karnesi veya beceri dosyası gibi bir dosyada öğrenci dosyası ile birlikte oluşturulmalıdır. Aynı zamanda öğrencinin çok başarılı olduğu derslerin de üzeri çizilerek, bu dosyaya işlenmelidir. Ortaokul döneminde öğrenci meslekleri tanıtma adına faaliyetlerde bulunma yoluna gidilmelidir.

b) Öğrencinin kabiliyeti dosyaya işlenerek her zaman kaydedilmeli, bu dosya (ilkokulda sınıf öğretmeni) ortaokulda ise 1. derecede yine sınıf öğretmeni fakat aynı zamanda o öğrencinin dersine giren bütün öğretmenlerin yapmış oldukları ölçme-değerlendirmeler ve bunların kanaatleri kaydedilmelidir. Sonra karar safhasında ilgili Müdür Yardımcısı, sınıf öğretmeni ve velisi (mümkünse ilkokul öğretmeni) öğrenci hakkında nihai kararı söylemeliler, burada son söz ilgili Müdür Yardımcısıdır.

2) Bir öğrencinin belirli bir alana yönlendirilmesi orta 2'den itibaren başlanmalı ve orta 3 sonunda bu öğrenci belirli bir alanın alt yapısını tamamlamış olmalıdır.

3-4) Orta 3 sonunda bir alt yapıya sahip olmuş bir öğrenci, Lise birden itibaren belirli bir branş ile ilgili bilgileri ağırlıklı olarak almaya başlamalıdır. Bu da Sosyal Bilimler, dil bilimi, fen bilimleri, matematik ve spor bilimi olarak ayrılabilir. Ve bu öğrenciler liseden mezun olduktan sonra kendi branşları ile ilgili bir fakültede okumaları mecbur tutulmalı. fakat bu iş için her okulun bünyesinde bütün branşlar olmalı veya bu branşlarla ilgili müstakil okullar açılmalıdır. Yani bir fen lisesi olabildiği gibi bir sosyal

bilimler lisesi de açılmalı veya bir matematik lisesi veya bir dil bilimi lisesi veya bir spor okulu açılabilirdir.

Yukarıda uygulamanın ÖYS imtihanında getireceği bazı değişiklikler var. Bunun da en başında bir öğrencinin ÖYS sınavında alacağı sorular sadece kendi branş ve yan branş olmalıdır. 3. bir tür bu öğrenciyi etkilememelidir. Yani Fen Bilimlerinden sınava girecek bir öğrenci bir Fen sorusundan ve bir de matematik sorularından sınav olmalı ve bunların da ağırlık durumu $F/M = 5/2$ gibi olabilir.

1) İlkokul 4 yıl, ortaokul ve lise birleştirilmeli toplam 5 yıl olmalıdır.

Not: (İlkokuldan sonra yönlendirme gerçekleştirilmelidir. Yurdumuzdaki istihdam sahalarına uygun öğretim kurumları açılmalı.)

2) Eğitim 5 gün olmalı. Ancak tatil Çarşamba ve Pazar şeklinde yapılmalı.

Sınıflar 24 öğrencilik olmalı.

Bilgisayarlı eğitime geçilmeli. Buna uygun paket programlar yapılmalı. Öğrenciler seviyelerine uygun sınıflarda eğitim-öğretim gerçekleştirilmeli. Kademeli olarak mesleki ilgi ve kabiliyet testi düşünülmeli. Bu testler gerçekleştirilmeden önce, okullarda rehberlik çalışmaları çok iyi olmalıdır. Öğrencinin çok yönlü bir şekilde tanınması sağlanmalıdır. Formlar tutulmalı. Daha sonra meslek ilgi ve kabiliyet testleri uygulanmalı. Bu testler İlkokul ve Ortaokul dönemlerinde gerçekleştirilmelidir. Sonuçlar uzmanların oluşturduğu komisyonlarda değerlendirilmelidir.

Mevcut sisteme göre Lise yıllarında, ancak; ortaokul ve lise birleştirilerek müfredat programı buna göre düzenlenmeli ve branşlaşma gerçekleşmelidir.

B- ÖĞRENCİYİ YÖNLENDİRME İLE İLGİLİ KONULAR

1. a) Meslek ilgi ve kabiliyetler ilkokul 5. sınıf veya en geç orta 3. sınıfta belirlenmelidir.

b) Tesbitler ilkokul bir, ortaokulda iki defa belirlenerek liseye giden öğrenciler kendi istidat ve kabiliyetlerine göre eğitim görmelidirler.

c) Nisbi karar okul-rehber öğretmeni-sınıf öğretmeni, test merkezi ve veli tarafından verilmelidir.

2. Ağırlıklı alan eğitimi Lise 1. sınıfta başlamalıdır.

6- ÖZEL EĞİTİM KURUMLARININ BAŞARI GRAFİĞİ

Eğitim Sisteminde Model olarak teklif edilen; başarıları ispatlanmış, yurt içi ve yurt dışında Türkiye'nin yüzakı olmuş özel okul-kolej ve dersanelerden birkaçını seçerek, başarı grafiğini ortaya koymaya çalışacağız.

Aşağıdaki tespitler bu okulların talebimize cevap olarak gönderdikleri broşür, katalog ve bilgi formlarından alınmıştır.

(Yabancı özel okullara gönderilen bilgi formları ve görüşme taleplerimiz cevaplandırılmamıştır.)

ÖZEL OKUL VE KOLEJLERİN YÜKSELEN BAŞARILARI

ÖRNEK 1 - İZMİR YAMANLAR KOLEJİ'NİN TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ⁽³⁶⁾

1. Laboratuvar uygulamasında çok zaman alabilen deneylerin bilgisayar ekranında gerçekleştirilmesini sağlayan simulasyon ağırlıklı ve bilgisayar destekli ders programlarını yurt dışından ülkemize getirtmiştir.
2. Dünyanın 20 büyük ülkesinde uygulanan ve ülkemizde hiçbir üniversitede olmayan 16PF meslek seçim testlerini ülkemize getirerek araştırmaları başlatıldı.
3. Mucitlik testlerini İngiltere'den ülkemize getirip uygulandı.
4. Türkiye ve dünya tarihinde Uluslararası Fizik Olimpiyatlarında en genç yarışmacı öğrenciyi yetiştirme başarısı gösterildi.
5. İlk defa bilim, proje ve deney amaçlı olarak dünya çapında meşhur bir profesörü, Oleg KABARDİN'i Rusya'dan ülkemize getirtildi.
6. Fizik Olimpiyat aday kadrosuna seçilen en iyi ilk 5 öğrenci yerleştirildi.
7. 1993 yılında Fizik Olimpiyat Milli Takımına seçilen 5 öğrenciden en başarılı ilk 4'ü getirildi.
8. Fizik Olimpiyatlarında 1991-92-93'te yurt dışına gönderilen toplam 15 öğrenciden 11'ini getirerek bu sahada rekor kırdı.
9. ODTÜ'de yeni açılan ileri Fizik süper sınıfına ilk defa öğrenci gönderen ve bunu her sene devam ettirebilen okul olarak ilan edildi.

(36) İzmir Yamanlar Koleji 1995 Bülteni, Yamanlar Koleji Yayınları İzmir, 1995, s. 6

10. Uluslararası bir proje yarışmasında Türkiye’de ilk defa öğrencisi ödül alan okul olma başarısı gösterildi.
11. Fizikte deney yaparken bilgisayara veri girişi, depolanması ve işlenmesini sağlayan bilgisayar destekli deney sistemini ülkemizde ilk defa yurtdışından getirtilmiştir.
12. 1992’de ilk defa 10 kişilik süper öğrenciler için özel sınıf kuruldu.
13. Matematik, Fizik, Kimya ve Bilgisayar Olimpiyatları dallarına yurt dışında en stratejik ve en geniş kaynakları ülkemize getirerek bunları öğrencilerin istifadesine sunuldu.
14. Normalde, Lise 2 ve Lise 3 öğrencilerinin seçildiği Matematik Olimpiyat aday kadro seçmelerinde ilk defa Lise 1 öğrencilerini aday kadroya yerleştirildi. (Not: Bugüne kadar bu özellikleri taşıyan 5 öğrenci seçilmiş olup bunlardan 5’i de Yamanlar’dandır.)
15. Avrupa Bilgisayar Ağı EARN’e Türkiye’de ilk defa bağlanan ve bu sayede 600 üniversite ve kuruluşla iletişim kuran okul oldu.
16. Uluslararası Bilgisayar Olimpiyatları aday kadrosuna Türkiye’de ilk defa bir Lise 1 öğrencisini kazandırdı.
17. Uluslararası Biyoloji Olimpiyatlarını Türkiye’nin gündemine ilk defa sokarak bu konuda yurt dışıyla yapılan ilk yazışmaları başlatıldı.
18. Mikroskoptan fotoğraf çekebilen ve TV ekranına görüntü verebilen ilk mikroskobu Almanya’dan getirerek öğrencilerimizin hizmetine sunuldu.
19. Uluslararası bir spor organizasyonunu Türkiye’den ilk defa gerçekleştirdi. (Avrupa Yıldızlar Güreş Şampiyonası).

SOSYAL ETKİNLİKLERİ

- * Çevre bilincini geliştirici ağaçlandırma, yeşili koruma çalışmaları,
- * Dağcılık sporunun, sağlıklı yaşamaya yönelik faaliyetleri,
- * Dağcılık Kulübü bünyesinde arkadaşlığı kuvvetlendirici, yardımlaşma duygusunu güçlendiren geceler düzenlenmekte...

İZMİR ÖZEL YAMANLAR KOLEJİNİN ÜLKEMİZİ ULUSLARARASI YARIŞMALARDA TEMSİL EDEN ve EDECEK OLAN ÖĞRENCİLER

SALİH ADEM : ** 93 Yılı Ulusal Türkiye Birinciliği ALTIN
** 94 Yılı Ulusal Türkiye Birinciliği ALTIN
** 93 Yılı Proje Yarışmasında Birincilik ALTIN
** 92 Yılı Finlandiya'da Dünya Üçüncülüğü BRONZ
** 93 Yılı ABD'de Dünya Birinciliği ALTIN
** 94 Yılı Çin'de Dünya İkinciliği (Teo.) GÜMÜŞ
** 94 Yılı Çin'de Dünya Üçüncülüğü (Top.) BRONZ
** 95 Yılı Avustralya Uluslararası Fizik Olimpiyatları
(5-12 Temmuz 1995) 1995 Yılı ÖSS Sınavında :
** SAYISAL Puanda Türkiye 27. cisi
** EŞİT AĞIRLIK Puanında Türkiye 21. cisi
** SÖZEL Puanda Türkiye 59. cusu
1994 - 1995 Yılı Okul Birincisi

FATİH MEMİŞ : ** 1993 Türkiye Üçüncülüğü BRONZ
** 1994 Türkiye Birinciliği ALTIN
** 1995 Avustralya Uluslararası Fizik
Olimpiyatları (5-12 Temmuz 1995)

BAYRAM YENİKAYA : ** 1993 Türkiye İkinciliği GÜMÜŞ
** 1994 Türkiye Birinciliği ALTIN
** 1994 Uluslararası Hong Kong Matematik
Olimpiyatlarında Dünya Üçüncülüğü BRONZ
** 1994 İran'da ECO Biim Olimpiyatları
Dünya İkinciliği GÜMÜŞ
** 1995 Kanada'da Matematik Bilim Olimpiyatları

(13-25 Temmuz 1995)

1995 ÖSS Sınavında :

** SÖZEL Puanına göre Türkiye 450. cisi

** 1994 Yılı Kasım Ayı Öğretmenler Günü

dolayısıyla düzenlenen Kompozisyon

yarışmasında İzmir İl İkinciliği

GÜMÜŞ

HALİL BAYRAK :

** 1993 Türkiye Üçüncülüğü

BRONZ

** 1994 Türkiye Birinciliği

ALTIN

** 1994 İran ECO Üçüncülüğü

BRONZ

** 1995 Kanada'da Uluslararası Bilim

Olimpiyatları (13-25 Temmuz 1995)

1994 - 1995 Yılı Okul Birincisi

OSMAN ŞEN :

** 1994 Ulusal Bilim Olimpiyatları

Türkiye Birinciliği

ALTIN

** 1995 TÜBİTAK Proje Yarışmalarında

Bilgisayar dalında Türkiye 1.ciliği

ALTIN

** 1995 Uluslararası Bilim Olimpiyatları

Hollanda'da (26 Haziran - 3 Temmuz)

SALİH ÖZÇUBUKÇU :

** 1994 Ulusal Bilim Olimpiyatları

Türkiye Üçüncülüğü

BRONZ

** 1995 Çin'de Uluslararası Kimya Olimpiyatları

(12-21 Temmuz 1995)

İZMİR YAMANLAR

KOLEJİ TÜBİTAK BİLİM OLİMPİYATLARINDA VE PROJE YARIŞMALARINDA BAŞARIYLA TEMSİL EDEN ÖĞRENCİLERİMİZ

SERDAR ÜNEN :

** 1994 Ulusal Bilim Olimpiyatları

ALTIN

Türkiye Birinciliği

VOLKAN ÇİÇEK :

** 1994 Ulusal Bilim Olimpiyatları

Türkiye Birinciliği

ALTIN

AKSEL KERVANCIOĞLU : Uluslararası Çevre Proje

Olimpiyatında Birincilik

ALTIN

FEYZULLAH ŞAHİN :	İstanbul Fatih Koleji Uluslararası Çevre Proje Olimpiyatında İkincilik	GÜMÜŞ
Ö. FARUK ASLAN :	1994 Ulusal Bilim Olimpiyatları Fizik dalında Türkiye İkinciliği	GÜMÜŞ
ÖMÜR KURU :	1994 Ulusal Bilim Olimpiyatları Bilgisayar Dalında Türkiye İkinciliği	GÜMÜŞ
TİMUÇİN ERPOLAT :	1994 Ulusal Bilim Olimpiyatları Fizik Dalında Türkiye Üçüncülüğü	BRONZ
KEMAL YILMAZ :	1994 Ulusal Bilim Olimpiyatları Fizik Dalında Türkiye Üçüncülüğü	BRONZ
MEHMET DAĞNİLAK :	1994 Ulusal Bilim Olimpiyatları Bilgisayar Dalında Türkiye Üçüncülüğü	BRONZ
YASİN SÖNMEZ :	* 1995 Yılı TÜBİTAK Proje Yarışmalarında KİMYA dalında	TEŞVİK
A. BURAK ÖLÇEN :	* 1995 Yılı TÜBİTAK Proje Yarışmalarında KİMYA dalında	TEŞVİK

ÖRNEK - 2

İSTANBUL ÖZEL FATİH ERKEK FEN LİSESİ “Türkiye için Dünya ile Yarışıyor”

BAŞARI BÜLTENİ'NDEN⁽³⁷⁾

- Almanya’da düzenlenen Genç Avrupalılar Çevre Proje Yarışmasında 1991, 1993, 1994’de 3 defa ülkemizi temsil etme başarısı... ve kazanılan mansiyon ödülleri.
- 1992’de Çekoslovakya’da düzenlenen Dünya Biyoloji Olimpiyatında üç birincilik, bir ikincilik kazanılan DÜNYA BİRİNCİLİĞİ.

(37) Fatih Koleji 1995 Bülteni, Fatih Koleji Yayınları İstanbul, 1995, s. 8

- 1991, 1992, 1993, 1994, 1995 yıllarında TÜBİTAK Proje Yarışmalarına en fazla proje ile katılma ve en fazla ödül alan okul olma başarısı.
- 1994'de Rusya'nın PERM Şehri'nde yapılan ve 106 projenin katıldığı yarışmada okulumuz bir 2.lık, bir 3.lük aldı.
- **Fatih Fen Lisesi** 1993-1994 yıllarında 2 defa Uluslararası Çevre Proje Olimpiyatı organizatörlüğü yaptı. 1. yarışmaya 12, 2. yarışmaya 19 ülke katıldı. Geleneksel hale gelen bu yarışmanın 3.sü 1995 Haziran'ında yapıldı.
- Okullarımızın ÖSS başarısı hep % 100'dür. ÖYS'de Fatih Fen Lisemizin başarısı % 93, Kolejimizin başarısı ortalama % 80'dir.
- 1994 yılında ÖSS'de 2 birincilik, 2 ikincilik, 1 üçüncülük alan Fatih Fen Lisemiz başarının zirvesine çıktı.
- 1994 ÖYS'de Fatih Kolejimiz 1 birincilik, bir 4.lük kazandı.
- 1995'de ÖYS puanına göre Fen Lisesi ve Kolejimizden 8 öğrencimiz Başbakanlık bursu ile yurtdışında okuma hakkı kazandılar. (Bu burs ÖYS puanına göre Türkiye genelinde ilk 200 içine girenlere verilir.)
- 1993 ÖSS'de puan ortalamamız 187, 1993 ÖYS'de Mat. puanı ortalaması 554, Fen puanı ortalaması 535'tir.
- Bu yıl 5. sını düzenleyeceğimiz mezuniyet gecelerimizde oynanan piyesler okulumuzda yazılmakta ve talebelerimizce oynanmaktadır.
- Okulumuz dünya bilgisayar (EARN) ağına bağlıdır.

İSTANBUL

ÖZEL FATİH EĞİTİM KURUMLARI

* FATİH KOLEJİ

* YAVUZ SELİM İLKOKULU

* FATİH FEN LİSESİ

* FATİH YABANCI DİL AĞIRLIKLILİSESİ

OKULLARINDA EĞİTİM

• Optik okuyucu ile talebelerimize daha fazla test verip değerlendirme imkanına kavuştu.

• Okulumuzda Gen Mühendisliği laboratuvarı kurulmakta. Bunun alt yapısını hazırlamak için 1994 Temmuz ve Ağustos aylarında Moskova'ya 12 öğrenci gönderildi. Teknik aletleri ve malzemeleri kullanma kursu aldılar.

• 1995 Temmuz ayında Tayland'da düzenlenecek Dünya Biyoloji Olimpiyatına katılacak 4 kişilik Türkiye takımına Fatih Fen Lisesi öğrencilerimizden iki tanesi girdi. 1995'te de Türkiye'yi temsil etme şerefi Fatih Fen Lisesinin oldu... Okul olarak Türkiye için dünya ile yarışmayı hedeflemiş durumda. (Öğrenciler Murat Köseoğlu ve Ramazan Karaduman)

• Ortaokulu İstanbul Ortaokullararası Matematik Olimpiyatı düzenledi. (ORMAY)

• Geçen yıl Fatih Kolejinin yaptığı deneme sınavına 12.000 öğrenci katıldı.

• 1993 yılından beri ÖSS ve ÖYS'de Yabancı dil puanından hazırlanan öğrenciler % 100'lük bir başarı gösterdiler ve çok yüksek puanlar alarak üniversitelere girdiler.

• İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin gösterdiği ve izin verdiği ağaçlandırılacak olan rahmetli Turgut Özal ve Adnan Menderes'in mezarlarının içi ve İ.E.T.T. garajı olarak kullanılan yerin önünden E-5'e ve Vatan Caddesi bitimine kadar olan yerlere toplam 8000 fidan okul öğrencilerince dikildi.

1994 ÖSS'de (Öğrenci Seçme Sınavı) Türkiye genelinde iki birincilik, iki ikincilik, bir üçüncülük olarak, bu zamana kadar hiçbir özel ve resmi okulun gösteremediği başarı gösterildi. 1994 yılına ait olan başarıları kısaca ve sırasıyla yazmak gerekirse:

• 1991 Türkiye Çevre birinciliği, Almanya'da yapılan "Genç Avrupalılar Çevre Yarışması"nda Avrupa 4.lüğü.

• 1992'de Çekoslovakya'da yapılan Dünya Biyoloji Olimpiyatında ferdi dalda 3 birincilik, bir ikincilik olarak grup halinde dünya birinciliği.

- 1993, 1994, 1995’de arka arkaya düzenlenen geleneksel “Uluslararası Çevre Proje Yarışması” organizatörlüğü.
- Her yıl ÖSS’de başarımız % 100’dür. ÖYS’de ortalama başarısı % 90’dır.

21. Yüzyıla Hazırlık

Okulumuz genç, azimli, çalışkan eğitim-öğretim kadrosuyla 21. yüzyılın gençliğini yetiştirme azim ve gayretindedir.

Sınıflar

Geniş ve rahat sınıflarımızda en fazla 24 öğrenci eğitim görmektedir.

Yurtdışı İmkânları

Okulumuzdaki eğitimin kalitesini arttırmak amacıyla, ihtiyaç duyulduğunda, yurtdışından öğretmen getirtilmektedir. Öğrencilerimiz yetişmek istedikleri bir branşta yurtiçinde imkân yoksa yurtdışına gönderilmektedir. Bu eğitim çalışmalarının da bütün masrafları Okulca karşılanmaktadır. 1994 ve 1995 yazlarında Moskova Üniversitesine Gen Mühendisliği çalışması için 10 öğrenci gönderildi.

Bilgisayar İmkânı

Her öğrenciye bir bilgisayarın düştüğü bilgisayar laboratuvarlarımız 24 saat öğrencinin kullanımına açıktır. Ayrıca okulumuz uluslararası bilgisayar ağına bağlıdır. İNTERNET bilgisayar ağı aracılığıyla çok geniş araştırma imkanı bulunmaktadır.

Projeler

6 yıldır TÜBİTAK proje yarışmalarına en fazla proje Fatih Koleji ve Fatih Fen Lisesi’nden çağrılmaktadır. Okulumuz öğrenciler şimdiye kadar 250 proje üzerinde çalışmışlardır.

Olimpiyatlar

1992’de Dünya Biyoloji Olimpiyatı şampiyonu olan okul, her yıl TÜBİTAK bilim olimpiyatlarına katılmakta ve bu olimpiyatlarda birçok başarı kazanmaktadır. 1995 yılında Türkiye Şampiyonu olan iki öğrencimiz, Tayland’da yapılacak Dünya Biyoloji Olimpiyatı’nda Türkiye’yi temsil etme hakkını kazanmıştır. Kocaeli Üniversitesinin Fizik yarışmasında bir öğrenci 1. oldu.

Laboratuar İmkânı

Gen Mühendisliği çalışmalarının dahi yapılabileceği bir laboratuar kurulmakta. Deneylerdeki ihtiyaçlar anında giderilmekte, hiçbir fedakârlıktan kaçınılmamaktadır. Yapılmak istenen projelere veya başka çalışmalara laboratuvarlarımız yeterli değilse üniversitelerimizden istifade edilmektedir. DNA'ların fotoğrafını çekebilen, her öğrenciye bir tane düşecek şekilde bulunan en son teknoloji ürünü mikroskoplarımız ve daha nice imkânlarıyla laboratuvarlarımız öğrencinin 24 saat hizmetindedir.

ÖRNEK 3

KOÇ ÖZEL LİSESİ

Dünü:

Koç Özel Lisesi öğrenim dünyasına kapılarını 19 Eylül 1988 günü karma bir öğrenci grubu olan 225 kişi ile açtı. İlk yılın tüm öğrencileri Orta ve Lise hazırlık düzeyinde idi. 1992 yılında ilk mezunlarını veren okul kadrosuna her yıl iki sınıf ekleyerek eğitimini sürdürdü.

Bugünü:

Koç Özel Lisesi bugün, Türkiye'nin her yanından gelen 725 öğrencisi, 70'i aşkın öğretim kadrosu ile ülkenin en gözde ve seçkin okullarından biridir.

Hazırlık sınıfına ve ara sınıflarda açılacak kontenjanlara, sınavla öğrenci alınmaktadır. Okul her yönüyle Bakanlığın onayından geçmiş olup zorunlu müfredat programları ve ek olarak özel seçmeli ders programları ile öğrencileri yurt içinde ve yurt dışındaki seçkin üniversitelere hazırlamayı amaçlamaktadır.

Yarını:

Koç Özel Lisesi'nin amacı ülkenin gelecek kuşak liderlerini yetiştiren ve uluslararası saygınlığı olan bir eğitim kurumu olmaktır. Koç mezunlarından beklenen görev, uluslararası rekabet ortamında ülkelerine onurlu biçimde hizmet vermektir.

AKADEMİK PROGRAMI

Okulun akademik programı Orta Hazırlık (6'ncı sınıf) sınıfından Lise 3 (12.ci sınıf) sınıfına kadar uzanmaktadır. Koç Özel Lisesi tüm Türk üniversitelerine ve İngilizce eğitim yapan yabancı üniversitelere giriş olanağı sağlayan saygın bir diploma vermektedir.

Akademik standardın yüksek olduğu iki dilli ve kültürlü müfredat programlarında, Türk, Amerikan ve İngiliz yöntem, araç ve gereçleri içiçe ve birlikte kullanılmaktadır.

Türk Dili ve Edebiyatı, sosyal dersler (Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık) ve Din Kültürü Türkçe, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Matematik, Bilgisayar ve Fen Dersleri (Biyoloji, Kimya, Fizik) İngilizce dillerinde okutulur, Fransızca ve Almanca, seçmeli dersler olarak programda yer alabilir.

Öğrencilere kendi bilgi ve yetenek alanlarında gelişmelerini sağlayacak yardım ve bireysel ilgi, geniş eğitim olanakları ve ideal bir öğrenci-öğretmen oranı ile verilebilmektedir.

KOÇ LİSESİ DÜNYAYA AÇILIYOR

1994-95 öğretim yılında uygulamaya konan sistemle, Türk öğrencilere Dünya üniversitelerinin kapıları açılacak. Böylece Türkiye, dünya standartlarında yetişmiş insan sayısına sahip olması hedeflenmiştir.

“IB” SİSTEMİ

“Bu proje, şu andaki değerlendirmelere göre, 1994-95 öğretim yılı üçüncü dönem öğrencileriyle başlayan “Uluslararası Bakalorya International Baccalaurate (IB)” programıdır.

Koç Özel Lisesi Müdürü Atakan Demirseren’in 1993 yılı Ekim ayında Eğitim Dergisinde verdiği bilgileri buraya aktarıyoruz.

“Öncelikle belirtmek isteğim husus programın ilgi çekici olduğu kadar zor, zor olduğu kadar da keyifli bir çalışma gerektirdiğidir. İki yıllık bir üniversite öncesi program olan IB öğrencilere dengeli bir eğitim vermek ve uluslararası bir anlayış kazandırmak için düzenlenmiştir.

Şu anda dünyanın her kıtasına dağılmış 65 ülkede 500 kadar okulda uygulanmaktadır.

IB programından mezun lise öğrencileri aralarında Türkiye’nin bulunduğu 70’ten fazla ülkenin üniversitelerince otomatik olmamakla birlikte diploma derecelerine bağlı olarak öncelikle kabul edilmekte, hatta bazı durumlarda üniversitenin ilk sınıfındaki tüm veya bazı derslerden başarılı sayılmaktadır.

IB programı aşağıdaki altı alanı içermektedir:

Grup 1 - Birinci Dil Alanı

Grup 2 - İkinci Dil Alanı

Grup 3 - Birey ve Toplum Alanı

Grup 4 - Deneysel Bilimler Alanı

Grup 5 - Matematik Alanı

Grup 6 - Özel İlgi Alanı

IB diplomasına hak kazanmak için öğrencinin bu altlı alanın her birinden bir konu seçerek ikinci yıl sonunda bunların sınavına girip başarması, seçtiğı konulardan birinde bir mezuniyet tezi (Extended Essay) hazırlaması, Bilgi Kuramı (Theory of Knowledge) dersini izleyip başarılı olması ve yaratıcılık (creativity), eylem (action) veya hizmet (service) içeren bir ders dışı etkinliğe katılmış olması gerekir. Altı alanın her birinden seçilecek altı konunun üçünün üst düzeyde (high level), diğere üçünün ise normal düzeyde (subsidiary level) seçilmesi gerekecektir.

Grup 1 konusu olarak okulumuzda Türk Dili ve Edebiyatı, Grup 2 konusu olarak da İngiliz Dili ve Edebiyatı düşünülmektedir.

Bu konuların her ikisinin de kapsamında Dünya Edebiyatından çeviri eserler de bulunmaktadır.

Grup 3 konuları arasında Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Felsefe, Psikoloji, Sosyal Antropoloji, İşletme bulunmasına rağmen bu konuların bazıları zaten zorunlu ve Türkçe okutulan dersler olduklarından IB programına geçildiğinde bu grupta Ekonomi, Psikoloji ve İşletme konuları yer alabilecektir.

Grup 4 konuları Biyoloji, Kimya, Uygulamalı Kimya, Fizik ve Çevre Bilimleridir. Başlangıçta Biyoloji, Kimya ve Fizik'in programa alınabileceğı daha sonra Çevre Bilimlerinin de eklenebileceğı planlanmaktadır.

Grup 5'teki Matematik alanı aynen korunmakta. Grup 6'nın kapsamında Bilgisayar, Almanca, Fransızca veya 3. veya 4. Grup konuları arasında seçilen ikinci bir konu bulunmaktadır.

IB sınavı biri çoktan seçmeli, diğere ise klasik olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Başarı 1-7 arasındaki notlarla değerlendirilmekte ve değerlendirme çoktan seçmeli test, klasik sınav ile okuldaki çalışmalara farklı ağırlık verilerek yapılmaktadır. Üst düzeyde

seçilen konularda en az (3), normal düzeydeki konulardan en az (2) almak üzere toplamın en az (24) olması diplomaya hak kazanmak için yeterlidir. Ayrıca; diploma tezi, bilgi Kuramı dersi ve ders dışı etkinlikteki başarı, sınavlarda alınan notların toplamını etkilemektedir. Sınavlar üç dilden birinde (İngilizce, Fransızca ve İspanyolca) tüm ülkelerde Mayıs ve Kasım aylarında yapılmakta ve iki tekrar hakkı bulunmaktadır.

Geçen yıldan itibaren başlattığımız Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nin esnekliğinden yararlanarak okulumuzda IB programının uygulanabilir olduğu düşünülmektedir. Bu sistem içine mevcut diploma alanlarına ek olarak ayrı bir IB alanı ve bu alan için gereken ilave seçmeli derslerin düzenlenmesi mümkün olacaktır. Böylece dileyen öğrencilerin hem MEB Lise Diplomasına, hem de IB Diplomasına bir arada sahip olmaları şansı doğacaktır. Ancak IB alanını seçen öğrencilerin her dönemde ortalama 32 kredi almaları ve en az 192 krediyi başarı ile tamamlamaları gerekeceği tahmin edilmektedir.

Okulumuzun ulusal niteliğine uluslararası bir boyut da kazandıracığı düşünülen böyle bir programın uygulanması için özellikle laboratuvar, kütüphane ve benzeri tesislerin olanaklarının artırılması ve bunların şimdiden planlanması gereklidir ve bu konudaki çalışmalarımız sürmektedir. Koç Özel Lisesi'nin bu programı ülkemizde ilk uygulayan okul olduğunu görmek, sanırım o yılların öğrenci ve öğretmenleri ile daha önce mezun olan öğrencilerimizi çok mutlu edecektir.” dedi.⁽³⁸⁾

ÖRNEK 4.

İSTEK VAKFI KOLEJLERİ

İSTEK Vakfı Kurucu Başkanı, Bedrettin Dalan, Türk Milli Eğitimi hakkındaki görüşlerini anlattı.⁽³⁹⁾

- Mevcut Türk Eğitim sistemini öğrencileri geleceğe hazırlama yönünde yeterli görüyor musunuz?

“Kesinlikle hayır... Mevcut Türk Eğitim sistemi tümüyle eksik, yanlış ve çağın gerisindedir. Eğitim sistemimizin hayattan çok kopuk olduğu bir gerçektir. Yani okulda Matematik ve Fizik derslerini iyi bir şekilde öğrenen bir öğrenci, evde sigorta takmasını beceremiyor. Yine, solucanın solunum sistemini öğrenen öğrenciye bu bilgi özel hayatta hiç gerekmiyor. İşte bu çarpık eğitim sistemi yüzünden Türkiye geri kalmıştır...

(38) Eğitim Dergisi, Türk Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara, 6/1993, s. 18

(39) Eğitim Dergisi, Türk Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara, 8/1993, s. 26

- Çözüm önerileriniz?

“Mevcut eğitim sistemini tamir etmek yerine tümüyle değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi gerekir. Bunun yanında, yapılacak ilk iş; Milli Eğitim Bakanlığı'nın görev ve yetkilerini illere dağıtmak olmalarıdır. Eğitim kesinlikle özelleştirilmelidir.

- Eğitimde mevcut özelleşmeyi yetersiz mi buluyorsunuz?

“Kesinlikle yetersiz... Eğitim konusunda Avrupa ülkelerinden çok geri olduğumuz bilinen bir gerçek. Bence, bunun en önemli sebebi, özel eğitim kurumlarına gereken önemin verilmemesidir. Özellikle üniversite konusunda çok geri durumdayız. Dünyanın önde gelen ülkelerinden Japonya'da yüzde 80, Amerika'da da yüzde 70 oranında eğitimde özelleşme gerçekleşmiştir. Şayet Türkiye 21. yüzyıla iyi bir şekilde girmek istiyorsa, eğitimde özelleşmeye büyük önem vermelidir. Özel eğitim kurumlarından vergi alma şöyle dursun, desteklenmeli, teşvik edilmelidir. İlkokul da dahil olmak üzere eğitimde özelleşme hızlı bir şekilde gerçekleşmelidir. Bu oranı yüzde 80-90'lara çıkarmalıyız. Eğitimde özelleşme hem kaliteyi arttıracaktır, hem de devletin sırtındaki yük azalmış olacaktır. Ama bu demek değildir ki, devlet eğitimden elini tamamen çekecek... Devlet, özel okulları çok sıkı denetim altında tutmak zorundadır. Aksi takdirde kaş yapayım derken, göz çıkartılmış olur...”

- 21. Asrın Türk asrı olacağı söyleniyor. Bu hedefe ulaşmak için eğitimde özelleşmenin dışında sizce daha neler yapılmalıdır?

“21. Asrı yakalayabilmemiz için eğitime çok büyük önem vermeliyiz. Standartları yüksek, ezberci olmayan, körü körüne herşeye inanmayan, araştırmacı gençler yetiştirmeliyiz. Nüfusumuzun genç oluşu, ülkemiz geleceği için çok büyük avantaj teşkil etmektedir. Bu genç nüfusu geleceğe çok iyi hazırlamalıyız. Dünyanın hiçbir ülkesi böyle genç nüfusa sahip değil... Bu avantajımızı iyi değerlendirir, kaliteli insanlar yetiştirebilirsek 21. asır neden Türk asrı olmasın ki...”

Şu anda; seçkin Türk ve yabancı öğretmenlerin eğitim verdiği, modern araç ve gereçlerle donatılmış İSTEK'e bağlı 11 okulumuzda 10.000'in üzerinde genç eğitiliyor. Bu gençler gelecekte Türk ekonomisinin motor güçleri olacaktır.

Bu öğrencilerimizin yüzde 25'i yani 3200'ü burslu olarak okuyor.

Çocuklarımızın hemen hemen hepsi gerek yurt içi, gerekse yurt dışı okulları kazanıyorlar.

Okulumuzdan mezun olup da okul kazanamayan öğrenci yok denecek durumdadır. İhtiyacı olanlara eğitimlerinin devamı süresince burs veriyoruz, vermeye de devam edeceğiz. 1985 yılında kurulan İSTEK, bugün, gerçekten çok önemli yerlere gelmiştir. 8 yıl gibi kısa bir dönemde 11 tane okula sahip olmuştur. İSTEK'in geleceğini çok iyi görüyorum. Türk eğitimine bundan sonra da çok büyük katkılar sağlayacağına inanıyorum. Bu tür vakıflar, yani tek amacı eğitime hizmet vermek olan vakıfların çoğalmasında büyük fayda vardır. Yeter ki tek amaçları eğitime hizmet vermek olsun..."

ÖRNEK 5.

VAKSA KOLEJLERİ

1994 yılı itibariyle; Hacı Ömer Sabancı Vakfı (VAKSA)'nın 31 merkezde kurulu 73 eseri bulunuyor. Bu eserlerde, 20 bine yakın öğrenci öğrenim görmekte, 13 öğrenci yurdunda 3850 öğrenci barınmakta. İşte VAKSA tarafından hizmete sunulan eserlerden bazıları...(40)

31 Merkezde bulunan 73 eserin haricinde yeni 2 projemiz daha gerçekleştirme aşamasındadır. Bunlardan biri, Küçükbakkalköy'de inşa edilecek "Metin Sabancı Spastik Çocuklar ve Gençler Rehabilitasyon Eğitim ve Üretim Merkezi", diğeri ise önümüzdeki ay açılışı gerçekleşecek olan Yıldız'daki Sakıp Sabancı Lisesi.

Devletimiz, tüm gücüyle eğitim-öğretimin yalnızca fiziksel yükünü kaldırabilmenin mücadelesini vermektedir. Hızla artan genç nüfusa okul, derslik, araç gereç sağlayabilmek için tüm iyi niyetiyle çalışmakta ve maalesef yine de istenilen ölçülere ulaşılmamaktadır. Oysa, Milli Eğitim Bakanlığı'nın asıl görevi, çağdaş eğitim-öğretim politikalarını saptamak, geliştirmek ve eğitimde kaliteyi yükseltmek olmalıdır. Gelişmiş ülkeler, olmalıdır. Gelişmiş ülkeler, eğitimde teknolojinin her türlü olanaklarını kullanıp bilimsel araştırmalarla kaliteyi artırırken biz de genelde derslik yetiştirebilme uğraşlarıyla vakit kaybediyoruz. Milli Eğitim Bakanlığının, bugün karşı karşıya bulunduğu, ağır yükler "her şeyi devletten beklemek anlayışının ürünüdür."

Eğitimde özelleşmeyi, yalnızca zengin insanların yararlanacağı bir adaletsizlik gibi görmek, talihsiz bir körlüktür. Boğaz Köprüsü'nden sadece otomobili olan zenginlerin geçeceği savı şimdi ne kadar gülünç geliyorsa, böyle bir düşünce de, uygulamaya geçildiğinde o kadar tutarsız kalacaktır. Özel öğretimin getireceği kaliteli eğitim düzeyi de, onun yetiştireceği "bilgi çağının süper insanı"da sonuçta bu topluma yansıtacak kazançlardır.

(40) Eğitim Dergisi, Türk Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara, 3/1994

İNSANA YATIRIM

Yetişmiş insan, kendisi için yapılan harcamaları en kısa sürede amorti eden en kalıcı, en mükemmel yatırımdır.

Bizce, temel öğretim hem zorunlu hem parasız olmalı, ortaöğretim ve yüksek öğrenimde özel okullaşmaya tüm yollar açılmalıdır. Parası olanların özel okullara yönelmesi sayesinde devletin parasız okullarının yükü de azalacak ve bu sayede onlar da kaliteyi gözetebileceklerdir.

ÖRNEK 6.

FEM DERSANELERİ (TANITIM BÜLTENİNDEN TESBİTLER)⁽⁴¹⁾

10 YILDA 13 ŞUBE

1985 Yılında faaliyete geçen FEM Dersaneleri kısa zamanda İstanbul genelinde en fazla şubesi olan dersane haline gelmiştir. İlk şubemizi 1985’de Altunizade’de açtık. Altunizade o yıllarda bugüne kadar sakin bir semtti. Artan ilgi üzerine Avrupa yakasında bir şube açma gereği duyduk.

1987 yılında Çemberlitaş binamız açıldı. İstanbul’un en merkezi yerlerinden biri olan Çemberlitaş şubemiz, iki yıl içinde Şirinevler’de yeni bir şube daha açıldı.

Bundan sonra her yıl bir şube açılmaya başlandı. 1990 Taksim... Hemen hemen hiçbir dersanenin bulunmadığı bir yer, eski Yunan konsolosluğu... Tarihi binada çok kısa sürede yapılan restorasyon sonucu Beyoğlu’nun ortasında muhteşem bir eğitim yuvası... Arkasından “Maltepe şubemiz” 1991’de 5. şubemiz olarak açıldı.

Artık her yıl bir şube yetmiyordu. Bundan sonra ikişer ikişer şube açmaya başladık. Beşiktaş ve Bakırköy’ün merkezleri, dersaneciliğin kalbinin attığı yerde iki yeni şubemiz daha açıldı. Ve yıl 1993...

Kadıköy 1, Kadıköy 2, Bakırköy 2 ve Beşiktaş 2 olmak üzere tam dört şube birden hizmete girdi.

1994’e Kartal şubemizle girdik. 10 yılda 13 şube, 13 eğitim yuvası Milli Eğitimimize hizmet vermeye ediyor.

---

(41) FEM Dersaneleri 1995 Tanıtım Bülteni, FEM Yayınları İstanbul, 1995, s. 4

'92 ÖYS

- * Ertürk Doğan Kocalar (İst. 1.si)
- * Murat Gökhan Kule (İst. 2.si)
- * Fuat Aktan (İst. 3.sü)

'93 ÖYS

- * Ali Güntekin (Mat. Puanı Türkiye 1.si)
- * Sinan Tunalı (TM-TS-S Puanı Türkiye 1.si)
- * Murat Çabuk (Mat. Puanı Türkiye 13.sü)

'94 ÖSS

- * Abdullah Koçbay (EA Türkiye 1.si)
- * Semih Akyürek (Söz. Türkiye 1.si)
- * Serhat Uzunoğlu (Say. Türkiye 1.si)

'94 ÖYS

- * Mustafa Kıyıklık (Fen Puanı Türkiye 1.si)
- * Ertuğrul Özbudak (Mat. Puanı Türkiye 1.si)

'92 ÖYS

Ertürk Doğan Kocalar	Mat	Türkiye	5.si
Murat Gökhan Kule	Fen	Türkiye	15.si
Fuat Aktan	Fen	Türkiye	25.si
Aytekın Yıldız	TM	Türkiye	26.sı
Fatih Çiçen	Mat	Türkiye	72.si
Akın Altıntren	Mat	Türkiye	76.sı
Turan Kayaoğlu	TM	Türkiye	94.sü

'93 ÖYS

Ali Güntekin	Mat Puanı	Türkiye	1.si
	Fen Puanı	Türkiye	2.si
	TM Puanı	Türkiye	1.si
Sinan Tunalı	TS Puanı	Türkiye	1.si
	Sosyal Puanı	Türkiye	1si
	Mat Puanı	Türkiye	13.sü
Murat Çabuk	Mat Puanı	Türkiye	13.sü
Eren Yazıcıoğlu	Sosyal Puanı	Türkiye	23.sü
Kemal Karahan	Sosyal Puanı	Türkiye	24.sü
M. Ali Yıldırım	Dil Puanı	Türkiye	27.si
Hakan Yeşilova	Dil Puanı	Türkiye	36.sı
Hıfzı Aslıhan	Dil Puanı	Türkiye	47.si

Bahri Bau	TS Puanı	Türkiye	52.si
Biray Günal	Dil Puanı	Türkiye	54.sü
Memduh Gözagaç	TS Puanı	Türkiye	81.si
Ahmet Şişman	Dil Puanı	Türkiye	88.si
Mehmet Ali Doğan	TS Puanı	Türkiye	97.si

94 ÖSS - SAYISAL'DA 1. ve 2. DERECELER

1. Serhat UZUNOĞLU : 203,901 (FEM)
2. Bekir ARSLAN : 203,563 (FEM)

94 ÖSS - SÖZEL'DE İLK 3 DERECE

1. Semih AKYÜREK : 184,157 (FEM)
2. Abdullah N. KOÇBAY : 183,986 (FEM)
3. Serhat UZUNOĞLU : 182,804 (FEM)

94 ÖSS - EŞİT AĞIRLIKTA 1. ve 2. DERECELER

1. Abdullah N. KOÇBAY : 193,354 (FEM)
2. Serhat UZUNOĞLU : 193,352 (FEM)

ÖRNEK 7.

ANKARA ÖZEL SAMANYOLU EĞİTİM KURUMLARI OLİMPİYAT ÇALIŞMALARI⁽⁴²⁾

1993 DÜNYA MATEMATİK OLİMPİYATLARINDA

Tamer KAHVECİ Dünya 2.si

Murat ATLAMAZ Dünya 3.sü

1994 DÜNYA MATEMATİK OLİMPİYATLARINDA

Murat ATLAMAZ Dünya 3.sü

Rıza ERTUĞRUL Dünya 3.sü

Zafer ŞİMŞEK Mansiyon

1994 DÜNYA FİZİK OLİMPİYATLARINDA

M. Fatih YANIK Dünya 3.sü

Mecit YAMAN Mansiyon

(42) Ankara Samanyolu 1995 Koleji Bülteni, Samanyolu Yayınları Ankara, 1995, s. 16

1993 1. TÜBİTAK BİLİM OLİMPİYATLARI

Matematik dalında

Murat ATLAMAZ Altın madalya

Rıza ERTUĞRUL Gümüş madalya

Zafer ŞİMŞEK Gümüş madalya

Fizik dalında:

Mecit YAMAN Altın madalya

M. Fatih YANIK Gümüş madalya

A. Ali YANIK Bronz madalya

ülkemizi temsil ettiler.

1993/94 ÖSS Başarısı % 100

1993/94 ÖYS Başarısı % 83.5

Özel Eğitim Kurumlarının Başarısı üzerine bir değerlendirme:

KELİMELERİN TÜKENDİĞİ YERDE, İCRAAT KONUŞUYOR

Özel Fatih Fen Lisesi'nden Serhat Uzunoglu ile Abdullah N. Koçbay İstanbul Lisesi'nden Semih Akyürek... Bunlar, üniversiteye girişte ilk basamak sınavı olan ÖSS'de, sayısal, sözel ve eşit ağırlık alanlarında "BİRİNCİLİK" basamaklarına tırmanmış üç gencimiz... Her yıl bir milyona yakın gencimizin yarıştığı sınavın şampiyonları yani... Üçünün ortak özelliği, sınava, İstanbul'da faaliyet gösteren FEM Dershaneleri'nde hazırlanmış olmaları... Bunlara, sayısal puan dalında ikinci olan Atatürk Fen Lisesi'nden Bekir Arslan'ı da eklemek gerek... Hatta, aynı grubun bir başka girişimi olan Körfez Dershanesi'nde hazırlanmış İzmirli Fatih Kara'yı da.

Ortak Özellik arıyoruz ya, sayısal ve eşit ağırlık puanlarında birinciliği alan Serhat ile Abdullah aynı okulun öğrencileri: Özel Fatih Fen Lisesi. Bu yılın ÖSS sınavında, Fatih Koleji (İstanbul), Yamanlar Koleji (İzmir) ve Samanyolu Koleji (Ankara) ile bu kuruluşlarla aynı paralelde eğitim veren özel okulların öğrencileri en yüksek puanları paylaşarak başarılı oldular. Sevinilecek, övünülecek bir olay.

Yüzyıllık köklü eğitim kurumları var ülkemizde... Arkasında büyük holdingler, tanınmış zenginler, kent rantını yiyen vakıflar bulunan kolejler... Okul aile birliklerinin gücü sayesinde her zaman en iyi öğretmenlerin ders verdiği devlet okulları. Ülke namına kendileriyle iftihar ettiğimiz kuruluşlar bunlar. Adlarını andığımız kolejler ise, bunlarla Kurucuları olan şirketler, herhangi bir holdinge bağlı değil; öğretmenleri ise "ünlenmiş" kişiler arasında anılmıyor. Fakat bu yılın en büyük başarısını, köklü eğitim kurumları.

vakıf kolejleri, adını herkesin bildiği devlet liseleri değil de, bu mütevazi kuruluşlar gerçekleştirdi...

Usta bir senaryo yazarının kaleminin eseri bir metin, kamerasını iyi kullanan bir ekip eşliğinde ne muhteşem bir belgesel çıkarırdı bu sonuçtan.

Mütevazi bir inanç ailesi... Gözleri gibi baktıkları çocuklarını, onlara kendilerinden farksız bakacağını bildikleri bir müesseseye teslim ederler... Çocuğun eğitim hayatının sonraki her adımıyla yakından ilgilenmeyi ve moral gelişmesini izlemeyi asla ihmal etmeksizin...

O müessesenin hangi imkânsızlıklar, ama büyük aşklarla kurulduğu... İnsanların kendi çocuklarını ihmal etmeyi göze alarak başkalarının çocuklarını başarılı kılmak için seferber olmalarının ardındaki motif... Milyarlar kazanıp kazandıklarından vazgeçebilme özverisi... Zaman mefhumunu unutturan bir çalışma...

Bir büyük öğrenci ailesi ile birlikte yaşayan mutlu öğretmenler... Herşeyin en iyisini sunma çabası... Öğrencilere hissettirmeden azami tasarrufa riayet etmeleri... Sürekli vererek almayı bekleyen bir hizmet anlayışı... Çocuklarla birebir ilgi... Başarının taltif edildiği bir huzur ortamı... Laboratuvarlar, bilgisayarlar, özel kitaplar...

Ve sonuç: Birçok dalda katılınan uluslararası bilim olimpiyatlarında birincilik, ikincilik ve üçüncülükler... Türkiye'deki bütün bilim yarışmalarında en üst dereceler... Üniversiteye giriş sınavlarında en yüksek puanlar... Girilen fakültelerde gözbebeği olmalar... Yurtdışına gidip başka milletlerin öğrencileri önüne geçmeler... Sporda, edebiyatta, boş zamanları değerlendirmede, müzikte, yayıncılıkta öncü olan gençler... Kazandıkları kupalar, ödüller, yayınladıkları Türkçe-İngilizce dergiler, kitaplar...

Okullarda ve kurslarda bu gençleri eğitenlerin şahsi özellikleri... Bu eğitimi sunan ilk çalışmaları yapan insanlar... Onları harekete geçiren felsefe... Şimdiki çalışmaları, düzenleri... Geceleri, gündüzleri... Katlandıkları zorluklar... Bir ricayla rahatlarını bozup yeni arayışların ve başarıların peşine düşmeleri... Gelecekle ilgili düşünceleri...

Bir öğrencinin ailesi... Bir öğretmenin 24 saati... Kuruluşun içinden bir işadınının geçmişi ve bugünü... Onların değer verdikleri başka insanlar, onların bir günü, bir haftası, bir yılı... Fikirleri, konuşmaları, sohbetleri...

Kısacası, bir saatlik bir belgesele sığdırılacak bir büyük başarı... Yalnız, umudu kırık, gelecekle ilgili beklentileri olumsuz bizim milletimizin gönlüne su serpmekle kalmaz,

kısa zamanda kaydedilen büyük başarı, belgeselin öteki dillerdeki versiyonlarını seyredecek başka ülkelerin insanları için de bir “yeni ufuk” teşkil edebilir.

Bugün, Amerika’da da, İngiltere’de de, Fransa’da ve Almanya’da da eğitimde tıkanıklık seziliyor. Çocuklar, genellikle ufuksuzluktan öğrenim hayatlarından erken kopuyorlar. Dersleri sevmiyor, okuldan nefret ediyor, başarıyı anlayamıyorlar... Türkiye’deki bu yeni deneyimin temel esasları, bu bakımdan, Batı’daki eğitim kurumları için de bir örnek oluşturulabilir... Doğu’da, İslâm Dünyası’nda, komşumuz ülkelerde, Orta Asya’da da... Bunların bir bölümü, kendiliklerinden keşfettikleri bu yeniliği, hiç komplekse kapılmadan kendi çevrelerine ithal ettiler zaten...

Güçlü bir senaryo, mükemmel bir çekimle bir başarı belgeseli... Ya da, bir zamanlar, Oscar Ödülleri’nin tümünü kazanmış, 1920’lerde olimpiyatlara hazırlanan İngiliz ekibinin hikâyesini anlatan “Chariots of Fire” (Ateş Arabaları) gibi bir yarı-film, yarı-belgesel...

Başarıyı kıskanan, kendi beyinlerinin küçüklüğünü bugüne kadar gizlemeyi becermiş, içki masası dostlukları sayesinde ve oralardaki geyik sohbetlerini köşe yazısına dönüştürerek ünlenmiş bize özgü bazı yazarları ikna etmeyi beklemeyecek; gerçeğin, yalnızca gerçeğin peşinde koşan, her türlü önyargıları reddeden, gönlü ve kafası açık, her milletten insanlara hitap edecek bir çalışma...

Böyle bir çalışma, bugünün ilkokul ve ortaokulda okuyan çocuklarına “Ben de Serhat gibi olmalıyım” dedirtecek, inançla-bilginin hamulesinin sonucu “mükemmel bir insan tipi” için herkesi seferber edecektir...

Serhat Uzunoğlu, Semih Akyürek, Abdullah N. Koçbay, Bekir Arslan ve Fatih Kara’ya, onlarla birlikte yüzümüzü ağartan binlerce inançlı gencimize, buradan yürek dolusu sevgiler ve daha büyük başarı dilekleri...

Onların başarılarıyla gerçekleştirdikleri, bizim burada tükettiğimiz milyonlarca kelimeden çok daha değerlidir.

Zaten öyledir, kelimelerin tükendiği yerde icraat konuşur...(43)

---

(43) Taha Kıvanç, Zaman Gazetesi, İstanbul 27.8.95, s. 3

7- YURTDIŞINDA TÜRKiYE'Yİ BAŞARIYLA TEMSİL EDEN TÜRk KOLEJLERİ VE ÖZEL TÜRk ÜNİVERSİTELERİ

M.E.B. Yurtdışı Eğitim Raporuna göre özel müteşebbislerin açtığı özel eğitim kuruluşları, Balkan lkelerinde, Orta Asya ve Kafkas lkelerinde, Kuzey Asya-Afrika lkelerinde 200 civarında okulların hizmet verdiğini görmekteyiz.

Özel vakıf, Şirket ve ŐahıŐların öncülüğünde açılan bu okullar, hizmet verdiği ülke ile ortak programlar içerisinde, Türkçe-İngilizce-RuŐa ve o ülke lisanı ile eğitim vermekteler. Özellikle ata yurdumuz, öz diyarımız Orta Asya Türk cumhuriyetlerinde açılan zel Türk Kolejleri fedakâr Türk insanının vefasını göstermekte, bu ülkelerde diyalogun artmasında önemli rol oynamaktadır. Türkiye'nin elçilik aamadığı veya resmi protokol ilişkilerinin çok fazla gelişmediği birçok ülkede (Moğolistan, Tuva gibi) açılan Türk kolejleri aynı zamanda uluslararası lobi hizmetini de gerçekleştirmektedir.

Türk insanının kültürünü, dinamiklerini, mill değerlerini dış dünyaya taşıyan bu kolejler diğer taraftan Türk iŐadamlarını, yatırımcılarını, bilim adamlarını da bu ülkelere cezbetmekteler. Bu ülkelerin çocuklarına modern-kaliteli yabancı dille eğitim verilirken, ğrenci velileri ve devlet adamları, yöneticileri de dolayısıyla etkilenmekte, izlenimlerinli diğer kurumlarda uygulamaya çalıŐmaktadırlar.

Yüzyıl öncesinde (1860'lı yıllardan itibaren) Osmanlının her eyaletinde birçok yabancı misyoner okulları açan yabancı ülkelerin bu ülkenin mukedderatında açtıkları derin yaraları hatırladığımızda Şimdi devranın geriye döndüğünü düşünmeden edemiyoruz. Őanlı atalarımızın tarihte altın yaldızlarla nakŐettikleri insanlığa hizmet, hoşgörü, mürüvvet, ahlak, fazilet örneklerini çağın bu eğitim alperenlerinde müşahede etmekteyiz.

ÖRNEK 1

TÜRKMENİSTAN ÖZEL TÜRK KOLEJLERİ

TURGUT ÖZAL ÇOK BEĐENMİŐTİ⁽⁴⁴⁾

Son yurtdışı gezisini Orta Asya'ya yapan Turgut zal, zel Türk okullarını da ziyaret etmiŐti. zal, vefatından 12 gün önce 5 Nisan 1993 günü Özbekistan Taşkent Türk Lisesi Şeref defterine Şu cümleleri yazmıŐtı: "Özbekistan'da bugün Taşkent Türk Lisesini gezdim, çok beğerdim. Emeği geçen, bu fikri gerçekleştiren herkese sonsuz

(44) Zaman Gazetesi, 4.9.1995, s. 9

teşekkür ediyorum. Bu müesseseler iki ülkeyi Özbekistan ve Türkiye'yi birbirine sımsıkı bağlayarak insanları yetiştirecekler. Allah hepsinden razı olsun. Turgut ÖZAL.”

Türkmenistan Devlet Başkanı Saparmurat Türkmenbaşı, ülkesindeki Türkmen-Türk kolejlerine “Türkmen halkı ve şahsının duyduğu minnettarlığı” bildirdi. Türkmenbaşı, kolejler için, “Türkmen-Türk ilişkilerinin gelişmesi ve devam etmesi, halkımızın eskimez kardeşliğinin sağlamlaşmasının en parlak misal ve nişanı” dedi. Türkmenbaşı tebriğini, Aşkabat Turgut Özal Türkmen-Türk Koleji'ne yazıyla ilettiler.

Cumhurbaşkanı Saparmurat Türkmenbaşı “Biz Başkent Eğitim Şirketi'nin açmış olduğu okullar ve üniversiteden çok memnunuz. Vermiş oldukları öğretim dünya standartlarında olmakla kalmayıp, çocuklarımızı yıllardır arzu ettiğimiz Selçuklu terbiyesiyle yetiştiriyorlar. Bu sebeple ben sizin huzurunuzda milletim adına minnettarlıklarımı bildiriyorum. Eğer siz karşı olmazsanız, ben Türkmen-Türk kolejlerinin idarecilerinin birini Milli Eğitim Bakanlığımıza Bakan Yardımcısı (Müsteşar) olarak tayin ediyorum.”

Başbakan Tansu Çiller de son Orta Asya ziyaretinde 17 Ağustos 1995 günü Başkent Eğitim Yayın Limited Şirketi'nin yaptırdığı Uluslararası Türkmen Türk Üniversitesi'nin açılışına katıldı.

Ayrıca heyette bulunan Dışişleri Bakanı Erdal İnönü ise, bu hizmeti takdir ve hayranlıkla izlediğini belirtip, “Çok güzel, çok güzel” dedi.

ÖRNEK 2

ÖZEL TÜRKMEN-TÜRK ÜNİVERSİTESİ

Orta Asya'nın tek uluslararası üniversitesi olan Türkmen-Türk Üniversitesi, yeni eğitim yılının başlamasıyla birlikte 2 yaşına giriyor.⁽⁴⁵⁾

Önümüzdeki yıllarda üniversitemizde İletişim Fakültesi, Elektronik Mühendislik Fakültesi ve bunun için de bir Bilgisayar Mühendisliği Bölümü açılacak. Ayrıca Türkmenistan'da tekstil sektörü gelişmeye çok müsait olduğu için bir Tekstil Mühendisliği Fakültesi açmayı düşünüyoruz. Ayrıca kardeş olan bu iki halkın birbiriyle daha iyi kaynaşmasını sağlamak amacıyla Türkmen-Türk dili, Tarihi, Edebiyatı adı altında bir fakülte açma amacımız var.

(45) Zaman Gazetesi, 5.9.1995, s. 9

Bu üniversiteyi bitiren öğrenciler 4 dili mutlaka öğreniyorlar: Türkmençe, İngilizce, Türkçe ve Rusça. Bu dillerin konuşulduğu bütün ülkelerde çalışabilirler.

ÖRNEK 3

KIRGIZİSTAN'DA ÖZEL TÜRK KOLEJLERİ

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Askar Akayev, ülkesini 21. asra Türk kolejleri sayesinde taşımayı ümit ediyor.⁽³²⁾ Akayev, kolejlerle ilgili görüşlerini şöyle açıkladı: “Ülkemizde bulunan 10’dan fazla kolejnin uluslararası düzeyde eğitim verdiğini görmek bizi ilerisi için umutlandırıyor. Türkiye’nin bize verdiği yardımların en iyisi ve kalıcısı bu okullar. Bu verilen eğitim yardımının Kırgızistan’ı yirmibirinci yüzyıla taşımada öncülük yapacağına inancım sonsuz. Okullar ve verdikleri eğitim çok güzel.”⁽⁴⁶⁾

Kırgızistan’da halk bu okullara karşı oldukça yakınlık gösteriyor ve verilen eğitimden son derece memnun. Bu yılki öğrenci seçme sınavlarına on binden fazla öğrenci katıldı. Veliler kolejlerde çocuklarını okutabilmek için bazen aracı koymaya bile çalışıyorlar. Okullara Ruslar’ın sempatisi de oldukça fazla. Bu da müracaatlarından anlaşılıyor.

Başbakan Apaz Cumagulov da bu okulların kalitesinden duyduğu memnuniyeti, oğlunu Bişkek Erkek Lisesi’ne vererek gösteriyor ve “Her zaman yanınızdayız” ifadelerini sürekli tekrarlıyor.

Kırgızistan Milli Eğitim Bakanı Askar Kakayev ise, kolejler için şunları: “Kırgızistan’da Sebat A.Ş.’nin açtığı 10’dan fazla okullarda dünya standartlarında eğitim veriyor olmaları bizi çok memnun etmiştir. Biz okulların çalışma programlarından ve kadrolarından memnunuz.”

Oş Valisi Batıralı Sıdıkov de, kolejlerin Türkiye ile aralarında bir köprü olduğunu vurguladı: “Ülkemizde eğitim veren bu özel okulların Kırgızistan ile Türkiye arasında bilim köprüsü oluşturmuştur. Bu köprünün faydaları mutlaka görülecektir.”

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Askar Akayev, bir Türk kolejini ziyaretinde okul kitaplarını görüp incelediği zaman şu tespiti yapıyor: “Hazırladığınız kitaplarınızla ilerisi için yapacağınız eğitim hizmetinin kalitesini ispatlıyorsunuz. Bunu bu kitaplar gösteriyor ve siz bir devletin ancak yapabileceğini yapıyorsunuz.”

(46) Zaman Gazetesi, 5.9.1995, s. 8

ÖRNEK 4

KAZAKİSTAN TÜRK KOLEJLERİ

Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev, Türkiye ile Kazakistan arasında ilişkilerin en fazla eğitim alanında geliştiğini söyledi.⁽³³⁾ Nazarbayev, iki halkın geleceğini en sağlam temellere oturtacak önemli ilişkilerinden birinin de eğitim olduğunu vurgulayarak “Şayet eğitim camiamıza katkısı olmasaydı sayısı dört olan bu okulları 30’a çıkarmazdık. Bu da gösteriyor ki her seviyede destekliyoruz” diye konuştu.

Doç. Dr. Zeyneş İsmail (Ankara Üniversitesi TÖMER öğretim üyesi/Kazak asıllı): Türkiye ile Kazakistan hükümetleri arasındaki ilişkilerimizin Kazak-Türk liseleri ile Kazak halkı arasındaki diyalog gibi olmasını temenni ederim. Verilen eğitim her seviyeden insanların dikkatini çekiyor. Şu anda gördüğüm kadarıyla herkes çocuklarını bu okullara sokmanın çabası içerisinde.

Bolat Bodavbay (Gazeteci-Yazar): “Kazak-Türk liselerini nasıl görüyorsunuz?” sorusu üzerine Bodavbay ise şu ifadelerle cevap veriyor: Bu okullar kısa zamanda rüştünü ispatladılar. Üç yıl gibi kısa bir sürede iki defa dünya olimpiyatlarında Kazakistan’ı ilk defa şampiyon ettiler.⁽⁴⁷⁾

ÖRNEK 5

AZERBAYCAN QAFQAZ ÜNİVERSİTESİ

Qafqaz Üniversitesi, merkezi İstanbul’da olan Çağ Öğretim İşletmeleri Anonim Şirketi tarafından kurulmuştur. Kurucu Şirket, Türkiye’de birçok özel öğretim kurumu açmış, bilimsel araştırma ve proje yarışmaları düzenlemiş, orta ve yüksek öğretim öğrencilerine yurtiçi ve yurtdışında iyi bir eğitim alabilmelerini sağlamak için karşılıksız burslar vermiş, bu suretle geleceğimizi emanet edeceğimiz gençlerimizin en iyi şekilde yetişerek vatana, millete ve bütün insanlık alemine faydalı olmalarını temin etme yolunda büyük bir mesafe katetmiştir.⁽⁴⁸⁾

Şirketin açtığı okullarda okuyan öğrenciler, kendilerine sağlanan yüksek seviyeli laboratuvar imkânları, dünyada ve Türkiye’de neşredilmiş kıymetli ilmî eserlerle zengin kütüphaneler, araştırmalar üzerinde ihtisaslaşmış dinamik ve tecrübeli öğretim kadrosu sayesinde Avrupa ve Dünya çapında tertiplenen çeşitli bilim olimpiyatları ve proje

(47) Zaman Gazetesi, (10.8.1995) s. 9

(48) Kafkas Üniversitesi 1995 Tanıtım Bülteni, Azerbaycan-Bakü, 1995, s. 14

yarışmalarında Türkiye'ye sayısız birincilikler kazandırmışlardır. Bu birinciliklerden birini de şirket'in İstanbul'daki Fatih Koleji'nde okuyan bir Azerbaycan'lı öğrenci almıştır.

Qafqaz Üniversitesi bir kesintisiz eğitim kurumudur. Kurucu şirket tarafından kardeş Azerbaycan Cumhuriyeti'ne ilk eğitim yardımı olarak 1991 yılında faaliyete geçen "Test Metoduyla Üniversite Giriş İmtihanlarına Hazırlık Kursu" kendi konusunda Azerbaycan'da öncülük yapmış ve bir yeniliği gerçekleştirmiştir. Üçüncü yılını tamamlayan bu kursumuzu başarı ile tamamlayanlar, Türkiye Üniversiteleri, Azerbaycan Devlet Üniversiteleri ve Qafqaz Üniversitesine öğrenci kabulü için yapılan seçme imtihanlarında % 100'e yakın başarı göstermişlerdir. Üniversiteye bağlı olarak faaliyet gösteren orta öğretim kolejleri de 1992 yılında hizmete girmiş olup bir yıl süreli İngilizce hazırlık sınıfını bitiren öğrenciler İngilizceyi çok güzel bir şekilde konuşma, anlama ve İngilizce olarak okutulan fen ve matematik derslerini takip etme bilgi ve becerisine sahip olmaktadır.

Ve nihayet Qafqaz Üniversitesi, Azerbaycan Cumhuriyeti Tahsil Nazırlığı Yüksek Öğretim Ekspert Komisyonu'nun kararına uygun olarak 1993 yılında ilk öğrencilerini almıştır. Öğrenci kabul imtihanlarına büyük ilgi olmuş, 6 binin üzerindeki aday arasından en başarılı olan ilk 100 öğrenci test imtihanıyla ve optik okuyucular yardımıyla tespit edilerek üniversitede hiçbir ücret ödemededen okuma şansını elde etmişlerdir.

Dış Ülkelerde Türkiye'yi Temsil Eden Özel Türk Eğitim Kuruluşları Üzerine Bir Değerlendirme

KIRGIZİSTAN'DA BİR OKUL: SEBAT KOLEJİ⁽⁴⁹⁾

Yeniden bağımsızlığına kavuşan diğer Asya Türk Cumhuriyetleri gibi Kırgızistan'da her istenen şeyin istendiği anda temin edilmesi fazlaca mümkün olan bir ülke değil. Aradaki uzun mesafe ve ulaşım zorlukları nedeniyle ihtiyaç duyulan herşeyin Türkiye'den götürülmesi de fazla kolay olmuyor. Onun için önceleri Bişkek Büyükelçiliğimiz nezdindeki değerli eğitim müşavirimiz Gönül Hanımefendi'nin ve onun mâiyetindeki değerli eğitim görevlilerimizin samimi gayretlerine rağmen okuldaki bazı ihtiyaçların giderilmesi ve bazı problemlerin açılması konularında sıkıntılar çekilmesini sade bir şekilde işte bu zorluklara bağlamıştım.

(49) Feyzullah Budak, Orta Asya Mektupları, Nesil Yayınevi İstanbul, 1994, s. 78

Ama Bişkek Türk - Kırgız Özel Kolejini görünce meselenin başka boyutları olduğunu anlamak kolaylaştı. Evet, bu özel kolej de aynı ülkenin şartları dahilinde ve üstelik herhangi bir diplomatik ayrıcalıktan istifade etmeksizin kurulmuştu. Ama bu olumsuz şartlardan hiç etkilenmemişe benziyordu. Okulda mükemmel bir düzen ile, ihtiyaç duyulan her şeyin mevcudiyeti hissediliyor ve görülüyordu. Tanık olduğumuz şey, idealizm ile birleşmiş bir özel girişimcilik farkı ve bu coğrafyada ziyadesiyle ihtiyaç duyulan idealizm ile özel girişimciliğin birlikte yarattığı bir zaferdi.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra demokratik rejime ve serbest ekonomik sisteme geçiş gayretleri içerisinde olan Kırgızistan gibi bir ülkeye, hem demokratik rejim hususunda ve hem de liberal ekonomi konusunda öğretenlik yapabilecek bir ülkede doğup büyüdükten ve özelleştirme politikalarının üretildiği Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı'nda yıllarca görev yaptıktan sonra, özel girişimcilerin temin edilebilecek güzelliklerin en çarpıcı örneği ile Kırgızistan'da karşılaşmak doğrusu çok hoş bir sürpriz oldu benim için.

“Bunda şaşırarak ne var? Türkiye’de de yıllardan beri özel okullar var ve bu özel okullar devletin resmî okullarına göre daha iyi durumda. Niçin Bişkek’teki özel kolej en çarpıcı örnek olsun?” neviinden bir itirazı duyar gibiyim. Fakat gerçekten Sebat Koleji bu konu için çok çarpıcı bir örnek. Çünkü Türkiye’deki özel okulların devlet okullarından daha iyi durumda olmasını, sadece devletin eğitim için ayırabileceği finansman kaynaklarının sınırlılığı gibi noksan bir sebep ile izah etmek hatasına düşülebilir. Fakat bu coğrafyada gerekli finansman kaynaklarının tahsisi ve bu kaynakların kullanımına işlerlik kazandırılması açısından devletin durumu özel teşebbüsten daha iyi. En azından burada özel sermaye devlete oranla daha ciddi bir risk ile karşı karşıya. İşte bu nedenle Sebat Koleji'nin durumu çarpıcı bir örnek. Çünkü O, devlete kıyasla hiç bir avantajın sahibi olmadığı bir ortamda, devlet çarkının ağır işleyen dişlileri dışında olması nedeniyle daha rahat çalışan özel teşebbüsün, bir de idealizm ile birleşince neler yapabileceğini simgeliyor.

Müteakip günlerde Bişkek’teki Sebat Koleji'nin Oş şehrindeki kardeşini de görmek fırsatını buldum. Oş'a geleceğimiz Cumhurbaşkanlığı Ofisinden Oş Vilâyetine bildirilmesine ve Vilâyet yetkilileri tarafından havaalanında karşılanmamıza rağmen, muhtemelen Bişkek’teki Sebat Koleji'nin verdiği bilgiye istinâden Oş şehrinin özel kolej yetkilileri de bizi karşılamak için havaalanına gelerek, ayrıca bizi okullarına davet ettiler. Orada da aynı tertip ve düzen ile aynı güzellikler ile karşılaştım. Okul görevlilerinin yerli halk ile kurduğu samimi yakınlığı ve dostluğu, bir akşam okulda misafirleri olmak suretiyle bizzat gördüm. Bu okullar, işin hizmet yönünü kâr yönünden önde tutan, daha doğrusu bu işi bir ticarî iş gibi değil, bir gönül işi gibi gören, hamiyet sahibi 15 müteşebbis insanımız tarafından önce SEBAT Eğitim

İşletmeleri A.Ş. adıyla bir şirket tesis olunmak suretiyle ve bu şirket vâsıtasıyla (şirketin Türkiye'deki diğer eğitim faaliyetlerine ek olarak) kurulmuş.

Şirketin Türkiye'deki faaliyetleri ve Türkiye'de başardıkları konumuz dışı. Ama bakınız SEBAT Türkiye'deki çalışmalarına ilâve olarak bağımsızlık ilânından hemen sonra girdiği Orta Asya'nın sınırlı imkânları içerisinde (şâdece Kırgızistan'da) iki yıl gibi çok kısa bir sürede neleri başarıyor. 1992 yılında Kırgızistan'daki yetkili makamlar ile bu ülkede özel kolejler açmak üzere protokoller yapılıyor ve hemen aynı yıl Başkent Bişkek, Oş ve Issızgöl-Aksu'da üç ayrı özel kolej açılıyor. (Ben bunlardan Bişkek ve Oş'dakileri bizzat gezip gördüm) Bu okulların her biri 24 derslikli ve her biri 240'ı yatılı olmak üzere 720 öğrenci kapasiteli. Okullarda Türkçe, İngilizce ve Kırgız dillerinde Anadolu Liselerinin programları uygulanıyor. Her okulda yabancı dil, fizik, kimya ve biyoloji laboratuvarları ile resim, müzik, güzel sanatlar ve beden eğitimi için gerekli bölümler var. Yine her okulda 600 kişilik mutfak ve yemekhane imkânlarına ilâve olarak, çamaşırhane, tamirhane, kantin ve lojman gibi ek tesisler bulunuyor. Şimdi bu okullar yörenin en saygın okulları arasında ve tüm bu işler daha Kırgızistan'a ayak basılan ilk yıl içerisinde başarılmış.

Müteakip yıl, yani 1993 yılında ise beş ayrı yerde 5 yeni okul daha hizmete sokuluyor :

OŞ Teknik Lisesi	(20 derslikte 600 öğrenci kapasiteli)
KADEMÇAY Şarkiyat Lisesi	(16 derslikte 480 öğrenci kapasiteli)
CELALABAD Özel Türk Koleji	(24 derslikte 720 öğrenci kapasiteli)
BİŞKEK Kız Lisesi	(12 derslikte 360 öğrenci kapasiteli)
NARIN Ekonomi Lisesi	(12 derslikte 360 öğrenci kapasiteli)

Bu 5 okul ise tamamı 84 derslikte toplam olarak 2520 öğrenci kapasitesine sahip. Böylece SEBAT'ın Kırgızistan'daki eğitim gücü, tamamı 156 derslikte toplam olarak 4680 öğrenci kapasitesine ulaşıyor. 1993 yılında açılan son 5 okulda da, daha önceki 3 okul için sayılan imkân ve tesislerin hepsi var. Ayrıca bu 5 okul, branşları itibariyle ihtiyaç duyulan ilave imkân ve özelliklere de sahip.

Şu anda (1994 yılı itibariyle) bu okullarda 850'si yatılı olmak üzere toplam 1100 öğrenci eğitim görüyor. 110 tanesi Türkiye'den ve 40 tanesi Kırgızistan'dan temin edilmek üzere 150 öğretmen görev yapıyor. 33'ü Türkiye'den ve 100 tanesi Kırgızistan'dan temin edilmek üzere 133 tane işçi ve memur çalışıyor.

Bu okullarda öğrenim yaptırmak üzere Türkiye'den giden ve bu hizmeti bir gönül işi olarak gören idealist öğretmenlerimiz (sadece zarurî ihtiyaçları için) aylık 300-400 dolar arası bir ücret ile çalışıyor ve para biriktirmeyi değil hizmet etmeyi düşünüyor.

Bu okullar Türkiye'nin Atayurdu Orta Asya'daki yüz akı. Çünkü bu okullar yörede Türk Okulları (Türkiye'nin Okulları) olarak biliniyor ve bu okulların hizmetinden istifade edenler öncelikle Türkiye'ye minnet duyuyor, öncelikle Türkiye'ye muhabbet besliyor. Çünkü bu okullarda görev yapmak için Türkiye'den giden gönüllüler ordusunun neferleri hâl ve hareketleri, yaşayışları, çevreyle ilişkileri ve nihayet hâlis niyetleri ile Türkiye'yi en iyi şekilde temsil ediyor ve Orta Asya'da Türkiye'nin imajını yükseltiyorlar.

Orta Asya'da binbir zorluk ve sıkıntılar içerisinde, bir çoğu evinden ve ailesinden uzak, bu tarihî eğitim hamlesine neferlik eden ve Türkiye'den onlara destek olan tüm isimsiz kahramanları ayakta alkışlıyorum. Tarihin onlar için şaheser bir alkış senfonisi besteleyeceğine dair en kalbî inacım ile.

Feyzullah BUDAK
Başbakanlık Başmüşavirliği
Türk Dünyası ile İlişkiler Koordinatörü

BÖLÜM - III

ÖZEL TÜRK EĞİTİM MODELİNİN YAPISI

Milli Eğitim Sistemimizin genel yapısı diğer ülkelerin eğitim sistemleriyle karşılaştırmalı olarak tablolar halinde incelendiğinde şu kanaata varmak mümkündür.

Örgün ve yaygın eğitim-öğretim kurumlarımız ülkemizin eğitim ihtiyacını nicelik ve nitelik olarak karşılayamamaktadır.

Çok hızlı gelişen ve değişen çağımızda Eğitim, kalkınmanın temel faktörü olarak ülkelerin hayat kaynağıdır. Gelişmiş ülkeler öncelikle eğitim sistemlerini ve eğitim kurumlarını yenilemekte ve modernize etmektedirler.

Eğitim yönetim teorileri ve uygulamalarından yararlanılarak çağın teknik ve teknolojisini ihmal etmeden, toplumun sosyo-kültürel değerlerini gözönünde tutarak ülkemizin zengin ve engin dinamiklerinden hareketle eğitim müesseselerimizin yeniden yapılanmasına ihtiyaç vardır.

Türk Milli Eğitim Sistemi bünyesinde gelişen Özel Eğitim kuruluşlarından bir kısmı çok başarılı eğitim hizmetleri vermektedir. Genel sınavlarda üstün dereceler almakta, uluslararası bilim olimpiyatlarında ve proje hazırlama, yeni buluşlar ve araştırmalarda Türkiye'yi yurt dışında başarıyla temsil etmektedirler.

Türkiye'de birçok illerde kurumsallaşan bu Özel Eğitim kuruluşları, dış ülkelerde de başarılarını devam ettirmektedir. Öncelikle Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde, Kafkasya, Türkistan, Balkan ülkelerinde olmak üzere Pakistan, K. Irak, Fas, Sudan ve bazı Afrika ülkelerinde hatta Avrupa ve ABD ülkelerinde Özel Türk kolejleriyle üstün başarılı bir eğitim hizmeti vermektedirler.

Biz bu çalışmamızda Başarılı Özel Eğitim-Öğretim kuruluşlarının organizasyon yapısını, yönetim tarzını, eğitim öğretim metodlarını inceleyerek ALTERNATİF EĞİTİM MODELİ'ni ortaya koymaya gayret edeceğiz.

Dünyanın birçok ülkesinde her seviyeden ilk-orta-lise-üniversite okul ve kolejleri açan bu Özel Eğitim kuruluşları ile yapılan görüşme ve araştırmalar neticesinde bu Modelin temel dayanaklarını, ilham kaynaklarını ve metodolojisini tesbit etmeye çalıştık.

Dünya çapında başarılı, modern ve kaliteli eğitim-öğretim hizmeti veren Özel eğitim kuruluşlarının bir kısmında etkin rol oynayan, teşvik eden, yol gösteren M. Fethullah Gülen Hocaefendinin eserlerinden bazı pasajlar alarak bu MODELİN sistematiğini kavramaya çalışacağız.

1- MODELİN TEMEL DAYANAKLARI

1.1. Eğitimde Millî Terbiye⁽⁵⁰⁾

Nesillerin eğitim ve öğretim meseleleri planlanırken, en az, çağın ilim, irfan ve teknolojisi kadar İslâmi ahlâk ve değerlere, milli kültür ve milli terbiyeye de yer verilmelidir ki, gençler manevi ve ruhî bunalımlara itilmemiş, dolayısıyla da bir kısım arayışlara mecbur edilmemiş olsunlar.

Yakın geçmişimiz itibariyle, yeni nesillere sağlam bir milli terbiye ve İslâmi ahlâk verilmediğinden... Çoğunluğu itibariyle yetişen gençler, serseriliğe açık ve kendi dünyasına yabancı, hatta düşman yetişmektedir. Günümüzde, Avrupa ve Amerika'da birkaç ay kalabilme fırsatını elde etmiş ve şöyle-böyle bir yabancı dili hecelemeye başlamış pek çok insan var ki, yapacak başka bir şey kalmamış gibi kendi insanını tezyif etmekte ve milletini hakir görmektedir.

Mekteplerimizde, düşünce dünyamıza göre, güzel bir müfredat programı, sağlam bir terbiye sistemi, inançlı, fedakâr, ma'lumatlı ve hamiyetli bir muallimler ordusu... Evet bütün bunlar; öyle harika bir kuvvettir ki, bu mübarek kuvveti elinde bulunduran bir millet, değil sadece Avrupa ve Amerika ile hesaplaşması mevsimi gelince bütün dünyayı bile dize getirebilir ve dünya muvazenesindeki eski yerini istirdat edebilir.

Bu zihniyetteki kimselerin insanımızın kaderine hakim olması, gelecek nesillerin tarih ve milliyet düşüncesini zayıflatmata; onları yüksek mefkurelerden uzaklaştırmakta ve düşünce hayatımıza zift gibi bedbinlikler püskürtmektedir.

Zaten, çoktan beri milli bir gayemiz, milli bir hedefimiz ve milli bir terbiye sistemimizin olmayışı; buna karşılık da, Yahudinin yanında Hıristiyan, Hıristiyanın yanında ateistin, mektepten matbuata, matbuattan da radyoya kadar -günümüzde buna, sinema, televizyon ve video da eklendi- çok geniş bir sahada iğfal ve ifsad kampanyaları, yığınları sersemleştirmiş, kararsızlaştırmış ve yüzüp- gezenler haline getirmiştir. Buna, günümüzde, bir kısım yeni mefsedet unsurları da ilave edilince herşey

(50) M. Abdulfettah Şahin, Aydınların Gaflet Yılları, Çağ ve Nesil (2) T.Ö.V. Yayınları İzmir, 1993, s. 65

bütün bütün allak bullak oldu. Eskiden, nesillerin ilericileştirilmesini ve batılılaştırılmasını bir kısım Katolik ve Protestan mektepleri yüklenmişti ve onlar yapıyordu. O gün için, bu mekteplerin, açıktan açığa gençlerimizi Hıristiyanlaştırdığı söylenemez. Ama, bu mekteplere girip-çıkanların, Müslümanlığı ve Müslümanları hafife almadan da öte, bu mekteplerde değişik bir dünyaya uyanan gençlerin pek çoğu, müslümanlığından utanıyor, Türklüğünü saklıyor; bir batılı ve bir frenk gibi görünmeye çalışıyordu. Daha sonra da, büyük çoğunluğu itibariyle bu nesil, kozmopolitleşti, ateizme yelken açtı ve komünizm, sosyalizm erozyonlarıyla her biri bir vadiye sürüklenip gitti. Aslında bu mektepler, ta kurulduğu günden itibaren, bu millete başına musallat olmuş birer bela idi, ama bizler bunu, yeni yeni anlamaya başladık.

Batı bu mektepleri, kendi hesabına, ülke ve insanımızı fethetmenin öncü kuvvetleri sayar. Bizim ise, buna karşılık şimdiye kadar, ne bir müdafaa gücümüz, ne bir sığınağımız, ne de arka çıkanımız olmadı. Oysa ki, bu devasa iş, ordular isterdi, cephaner isterdi, strateji isterdi ki yapabilsin. Ama bunların hiçbirisi olmadı... hem de olacakken olmadı.

1.2. İlim ve Tekniğin Gücü⁽⁵¹⁾

Bazı kimseler, dünyayı ilme göre idare etmenin, insanın makinalaşması ve bir karınca topluluğu haline gelmesi gibi, felaketler getireceğine inanırlar. Bu kat'iyen doğru değildir. İlimsiz bir geçmiş olmadığı gibi, ilimsiz bir gelecek de tasavvur edilemez. Heşey netice itibariyle ilme bağlıdır. Ve o olmadan dünyanın insana vereceği hiçbirşey yoktur.

İlim öğrenmekten maksat, bilginin insanoğluna mürşid ve rehber olması ve öğrenilen şeylerle insani kemalata giden yolların aydınlığa kavuşturulmasıdır.

“Evet, ilim ve teknik insanın hizmetindedir ve ondan korkmak için ciddi hiçbir sebep de mevcut değildir. Tehlike ilmilikte ve ilme göre bir dünya kurmada değil; tehlike cehaletde, şuursuzlukta ve mes'uliyet yüklenmeden kaçınmaktır.

Evet, ilmin, salim düşünce-tecrübe-vicdan üçlüsüyle ele alındığı zaman yararlı olduğunda, cemiyetin hayat seviyesini yükselterek ona, bugünü ve yarını itibariyle huzur, mutluluk vadettiğinde şüphe yoktur. Ne var ki o, tek başına kaldığında, sapma ve saptırmalara vesile olacağı da katiiyen gözardı edilmemelidir.

(51) M. Abdulfettah Şahin, İlim ve Tekniğe Küskünlük, Çağ Nesil (1) T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 44

Doğrusu şu ki; ilim, insanın maddi manevi mutluluğunu hedef alıp, onun bedenî-ruhî problemlerini çözmeye çalıştığı ve insanı gönül-zihin birliğine ulaştırabildiği ölçüde faydalı ise de, bunları yapmadığı veya yapamadığı zamanlarda faydasız, hatta bir ölçüde zararlıdır ve ondan insanlık yararına birşeyler beklemek de abestir.

Onun içindir ki yarınları yeniden inşa etmeyi planlayanlar, öncelikle ilmin ne olup ne olmadığına, ondan neler beklenebileceğini, onun hedef ve gayelerini çok iyi belirleme mecburiyetindedirler. Yoksa aksaklıklar sürüp gidecek ve ilim de kendinden beklenenleri katiyyen veremeyecektir.

Öyle zannediyorum ki bugün talim ve terbiye müesseselerimizden en yüksek devlet kademelerine kadar görüp müşahede ettiğimiz kusurların büyük bir bölümü de işte bu kimliği tesbit edilememiş ilim anlayışından kaynaklanmaktadır. Kanaatim o ki, herşeyi vak'aların dış yüzünde araştıran talim ve terbiye müesseseleri, hikmet ruhundan uzak kaldıkları ve bu müesseselere ilim taassubu, dar kafalılık hükmettiği sürece, nesiller sahtileşmeye devam edecek, tefekkür hayatımız daha da sığlaşacak; yeni buluş ve tespitler insanlığın kurtuluşu adına bir kısım sihirli reçeteler takdim etseler bile, dünya çapındaki bu umumi yozlaşmanın önü alınamayacaktır.”

Bugün ülkemizde bilim yoksa veya istenen seviyede değilse, bilim-teknoloji yarışında geri isek bunun, toplumun bugünkü düşünce yapısından, eğitim sisteminden, bilim ve bilim dallarının kavramlarının ve terminolojilerinin insanlarımızın zihinlerinde çağrıştırdığı yanlış kavram ve anlamlardan kaynaklandığını bilmeliyiz.

Her toplum ve grup, genelde miras aldığı kültürün ve düşünce geleneğinin tesirinde kalarak, belirli bir dünya modelini araştırmaya değer bulur ve belirli metodları araştırmalarında kullanırlar.⁽⁵²⁾

Eğitimin gücü, cemiyetteki potansiyel güçlere yön vermesi ölçüsündedir. Her yeni paradigma, sadece mevcut olanları değiştirmekle kalmaz, potansiyel değişikliklere de bir yön verir.

Evet, bilim, sahasını aşmadığı ve kendi üstünde sabit bir hakikatın bulunduğunu kabul ettiği zaman değerini bulacaktır ve bu hakikat, gün gibi ortadadır. Bilgi ancak, değişmezliğe ulaştığı zaman değiştirilemezlik kazanır; bu da, insanın üstündedir. Doğru/hakikat, insan zihninin ürettiği bir şey olmayıp, bütünüyle insandan bağımsızdır ve insana düşen onu bulmak ve kavramaktır.⁽⁵³⁾

(52) Selim Uzunoğlu, Eğitime Farklı Bir Bakış, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 64

(53) Selim Uzunoğlu, Eğitime Farklı Bir Bakış, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 84

Çeşitli bilimlerin bugün ulaştıkları entellektüel seviye, Allah (c.c.)'ın varlığını ve birliğini, ilminin, sanatının ve gücünün sınırsızlığını apaçık bir şekilde gözler önüne sermiştir. (Bundan dolayıdır ki bütün kalburüstü bilim ve düşünce adamları, Ampere, Boyle, Calvin, Pascal, Pasteur, Kepler, Newton, Eddington, Milikan, Broglie Descartes, Voltaire, J.J. Roussau, Bacon, Einstein, J.Jeans, Planc ve diğer pekçokları ile ilahi bir sanat eseri olan tabiatın güzelliğinin dellalı olan sanatkârların ekseriyeti başta Goethe, Beethoven, Hugo, Tolstoy, Balzac, Puşkin, E.A. Poe, J. Vedice, Rilke, J.O. Oppenheim Yüce Yaratıcı'nın varlığına kuvvetle inanmışlardır.⁽⁵⁴⁾

İlim ve fen, çeşit çeşit dalları ve her dalın ihtiva ettiği faydeleriyle, hemen herkes için yararlı ise de; insanın ömrü mahdut, imkânları sınırlı olduğundan, bunların hepsini belleyip istifade etmesi mümkün değildir. Bu itibarla, her fert kendisi ve milleti için gerekli olan şeyleri öğrenip değerlendirmeli, diğerleriyle ömrünü beyhude zayi etmemelidir.

Asrımızın başında ilmi ilahlaştırarak her şeyi ona kurban eden bir kısım sığ görüşlü materyalistlere karşı, çağın cihannüma ilim adamı: “Dinsiz ilim kör, ilimsiz din de topaldır” diyerek, bir asrı saran korkunç hezeyanı, en latif şekilde taşıyordu. Bilmem ki günümüzün hem kör hem de topallarını görseydi ne diyecekti!

“Ahir zamanda insanlık, ilim ve fenne (Bilime) dökülecektir. Bütün güç ve kuvvetini ilimden alacaktır. Hüküm ve kuvvet ise ilmin ve bilginin eline geçecek”tir. Bugün vecize haline gelmiş “Bilgi, güç ve paradır” sözü hayatın bütün yönlerinde hissedilmektedir.⁽⁵⁵⁾

1.3. Çağın Şartlarına Göre Eğitim

“İslâm dünyasının kendi bünyesinde benliğe kavuşması, fen ve dil ilimlerinin barışabilecekleri bir içtimai zeminin hazırlanmasına bağlıdır.” (Mürsel, 1980:214)
“Oysa Türk Eğitim Sistemi, Tanzimat'tan itibaren pozitif Ellenistik ve milli kültür temellerine dayalı modeller etrafında bocalamak suretiyle mesafe almaktadır.” (Türkdoğan, 1989:265)

“İlkokuldan itibaren eğitim sistemi gençleri, ekonomi politikasına uygun olarak, kıran kırana bir yarışmanın içine sürükler. Fert kişiliğini yaşayamaz. Sürekli maddi değer ve kalıpların içinde yarışır. Böylece, çocukluğundan itibaren “vahşice bir yarışma” modelinin gelenekleşmesine yönelir.

(54) Selim Uzunoğlu, Eğitime Farklı Bir Bakış, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 104

(55) M. Abdülkettah Şahin, İlim ve Bilim, Çağ ve Nesil (2) T.Ö.V. Yayınları, İzmir 1992, s. 44

Günümüzde, eğitim hususunda yanlış bir yaygın kanaat mevcuttur. Eğitim ve öğretimdeki temel maksatlar ne türlü ifade edilirse edilsin, neticelere bakıldığında, maalesef, asıl gayenin para gözlü insanlar yetiştirmek olduğu ortaya çıkmaktadır. “Öğrenme = kazanma” formülüyle okuma yazma bilen işçi ve memur yetiştirmekle meşgul okullar, global hesaplaşmalar planlayan bir beyin takımı oluşturacak durumda değildirler. Mekanik ve papağanca talimatlarla vakit kaybettikçe de, mütefekkir ve müceddit namzetlerini terbiye etmeye zaman bulamayacaklardır.

Şu anda çoğu okulda olup biten şeyler, cemiyette olup biten şeylerin çok gerisindedir. Neyse ki, gelecekte zaman makinesiyle getirilmiş gibi, cemiyetin hayat standardını, dünya görüşünü ve idrak seviyesini aşan bir takım eğitim müesseselerinin mevcudiyeti bizleri ümitsizlikten kurtarmaktadır. Bu tür kurumları farklı kılan dinamikleri incelediğimizde ister istemez şu sorular aklımıza geliyor: Dünya çapında başarılar elde etmenin sırrı nedir? Yoksa bizler eğitimdeki hedeflerimizi tekrar belirlemek ve eğitilmiş insan yetiştirmekten neler kastedtiğimizi tekrar düşünmek mi zorundayız?

Evet, bilgiyi istif eden değil, yerinde ve tesirli olarak kullanabilen insanlara ihtiyaç var. Halbuki okullarda bilgilerin nasıl toparlanacağı üzerinde duruluyor, nasıl değerlendirileceği değil. Problem çözme, yorumlama, terkip ve tahlil etme gibi kabiliyetlerin, ekip çalışmaları yoluyla geliştirildiği farklı öğrenim ortamları, geniş ufuklu ve yeniliklere açık eğitimciler tarafından hazırlanmadıkça okulların, istenilen sosyal değişimleri gerçekleştiren, problemleri çözüp ihtimalleri değerlendiren birer irfan santrali haline gelmesi çok zordur. Kısacası, okullar zaman ve mekânla sınırlanmayan, arzu edilen ferdi ve içtimai hedeflere en kısa zamanda ulaştıran eğitim müesseseleri ve kültür merkezleri haline getirilmelidir. Zaten bu ideal gerçekleşmiş olsaydı, bizim bildiğimiz okullar şimdiye kadar tarihe karışmış olacaktı. O zaman, bilgileri inhisarları altına almakta mahsur görmeyen uzman ve teknisyenlerin ipoteğindeki hakikat, ilim ve hikmet, kıtlıktan kurtulacak, dileyen herkesin onlara ulaşması da mümkün olacaktı.

Cemiyetteki şuur, eğitim müesseseleriyle teşekkül eder. Bu yüzden her rejimde, okulların koruyucu bir özelliği vardır. Batıda pelesenk haline gelen “liberal” eğitim ise, manasına zıt bir karakter taşır. Çünkü oradaki eğitimler de liberal değil, tutucudur. Hiçbir hükümet (gafil idarecileri olmayan tabii) kendisini alaşağı edecek bir eğitim sisteminin bünyesine girmesine, orijinal bir beyan sahasının ortaya çıkmasına müsaade etmez. O halde liberal eğitim de aslında “şiddet” yanlısıdır, manaları empoze eder, ilkelerini aşılır, öğretmenler öğrencilere rejimin prensiplerini telkin eder, geleceğin öğretmenleri olan bu öğrenciler de diğerlerine. Böyle bir eğitim sisteminde öyle bir otorite oluşturulmuştur ki hiçbir öğrenci, karşısındaki öğretmenin kendisine verebileceği

birşeyi olmadığını ifade etmeye cesaret edemez ve yine hiçbir öğretmen, her dersin başında kendisine ders verme yetkisinin verildiğini hatırlatarak öğrencilerden özür diler gibi bir tavır takınmaz. Şu halde “liberal”, “tutucu” ayrımına hiç gerek yoktur. Her cemiyetin eğitim sisteminin pedagojik bir otoritesi vardır.

Demek ki fertler zihinlerini olgunlaştırmak için belli bir talim ve terbiye disiplinine tâbi tutulmalıdır. Kaynakları empoze eden eğitim sistemleri, talebelere neyin, nerede bulunabileceğini göstererek bir tahsil hürriyeti veren ve bu arada da onların elinden tutmayı ihmal etmeyen maarif sistemlerine dönüşmedikçe, dahileri doğuracak tefekkür kabiliyetlerinin inkişaf etmesi mümkün değildir. Kısacası, talebeler uygun metinlere, uygun müelliflere ve uygun okullara ulaşmadıkça, zihni özürlü kalmaya mahkûmdurlar.⁽⁵⁶⁾

1.4. “Yeni İnsan” Profiline Şekillendirilmesi

Bizim dünyamız adına 18. asır, özünden uzaklaşanların ve muhakemesiz mukallitlerin; 19. asır kendini değişik fantezilere kaptırmış, geçmişiyile ve tarihi dinamikleriyle zıtlaşanların; 20. asır, bütünüyle yabancılaşanların, kendini inkâr edenleri, dolayısıyla da ışık ve rehberini hep dışarıda arayanların çağı olmuştur. Dörtbir yanda tüllenen emarelerin de te’yidiyle, 21. asır ise bir inanç ve inanmışlar asrı ve bizim için bir rönesans çağı olacaktır.⁽⁵⁷⁾

Evet, muhakemesizlerin, akılsızların ve fanteziler arkasında yüzer-gezer yığınların içinden, çağın, düşünen, muhakeme eden, akıl kadar tecrübeye, tecrübe kadar akla ve ikisi kadar da ilhama ve vicdana inanan, güvenen yepyeni bir insan doğacaktır. Herşeyiyle mükemmelin peşinde, heptenci, dünya ve ukba muvazesiyile kanatlı, kalb ve kafa izdivacına muvaffak olmuş yepyeni bir insan.

Yıllardan beri Cumhuriyet nesilleri batıdan ithal edilen eğitim sistemi içinde, sevgiyi tadamadan, imanı yaşayamadan yetişirken, asrın yaşayan düşünce mimarı A.F. Şahin, geçmiş yıllarda toprağa atılan düşünce ve fikir tohumlarından ilham alarak YENİ İNSAN isimli kurtarıcı yepyeni bir alternatif eğitim modelinin tasvirini yapıyor ve şablonunu çiziyor. Milletimizi ve devletimizi 21. asra taşıyacak alternatif insanın nasıl olacağını müjdesini vermektedir.

Yeni insan, her türlü harici tesirlerden sıyrılabilmiş ve kendi kendine ayakta durmaya kararlı bir şahsiyet insanıdır. Doğu-Batı, ayağına pranga vurup onu esir edemeyeceği

(56) Yusuf Alan, Robotik Kültür, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1994, s. 65

(57) M. F. Şahin, Çağ ve Nesil (4) T.Ö.V. İzmir, 1993, s. 42

gibi, mana köküne ters “izm”ler de ona yol-yön değiştirmeyecek ve hatta yerinden kıpırdatamayacaktır. Evet onun, düşüncesi hür, iradesi hür, tasavvurları hür ve hürriyeti de Allah’a kulluğu ölçüsündedir. Başkalarına benzemeye ve tarihi dinamiklerle bezenmeye çalışacaktır.

Yeni insan, düşünen, araştıran, inanan, ruhaniyata açık ve ruhani zevklerle dopdolu bir insandır. O kendi dünyasını kurma yolunda, azami derecede çağının imkânlarından yararlanmanın yanında, kendi milli ve manevi değerlerine de sahip çıkarak çok farklı bir performans ortaya koyacaktır.

Yeni insan, insanların akıl, kalp, ruh ve duygularına ulaşma yolunda, kitaptan gazeteye, gazeteden mecmua ve bültene, onlardan da radyo ve televizyona kadar bütün modern imkânlardan -kitle iletişim vasıtalarını kastediyorum- yararlanacak ve kendini bir kere daha ispatlamaya çalışacak... sadece kendini ispatlamak değil, aynı zamanda gasba uğrayan devletler arası muvâzenedeki yerini ve itibarını istirdâd edecek...

Yeni insan, ruhunun kökleri itibariyle çok derin, içinde yaşadığı dünya itibariyle de çok yönlüdür. O, ilimden sanata, teknolojiden metafiziğe, her sahada söz sahibi ve kendini alâkadar eden her mes’ele ile içli-dışlıdır. Evet o, doymabilmeyen ilim aşkı, her gün daha bir başkalaşan marifet tutkusu ve idrak üstü ledünni derinlikleriyle, ak devrin aydınlık insanlarıyla omuz omuza ve her gün yeni bir mi’racın süvarisi olarak da ruhanilerle atbaşıdır.

Yeni insan, inşa ruhuna sahip ve her türlü şablonculuğun karşısındadır. Öze saygısı içinde kendini yenilemesini, hadiselere söz dinletmesini bilir. Ve hep yaşadığı devrin önünde yürür. Hem de iradesinin sınırları ötesinde bir gayretle, şevkli, çalımlı ve Allah’a itimat içinde. Onun hayatında sebeplere riayetle teslimiyet o kadar içiçedir ki, işin iç yüzünü bilmeyenler onu, ya esbabperest -sebeplere tapan, sebepleri herşey sayan- veya tam cebri -kaderci-sanırlar... Oysa ki, ne o ne de o; yeni insan tam bir denge insanıdır. Sebeplere riayeti bir vazife bilir, Hakk’a teslimiyeti de imanın gereği sayar.

1.5. Geleceğin Beyin Mimarlarının Yetiştirilmesi

Geleceği hazırlamayı tekeffül etmiş müşşid ve terbiyeciler, cehalete karşı savaş ilân ederek, hatta bu yolda meşru her vesileyi kullanarak, ülkemizi ve insanımızı aydınlığa çıkarma gayretinden bir an geri durmamalıdır. Bunun için de, yuvadan okula, kahveden kışlaya, bütün vatan sathı mektep haline getirilerek, umum yurtda bir kültür seferberliği ilanına zaruret hasıl olmuştur. Cehalete, fikirsizliğe, taklitçiliğe, milli kültür

ve mefahirden habersizliğe karşı umumi bir seferberlik ilan edilmeli ve peşin hükümlerle verilmiş kararlar kritiğe tâbi tutularak, ilimlere yeni bir bakış kazandırılmalıdır.

21. asra girerken, yapılacak eğitimi Tokyo'daki bir okulun müdürü şöyle özetliyor:⁽⁵⁸⁾

“Gaye çocuklara bir takım gerçekleri öğretip ve onlara bilgi yükledikten sonra, kendi geliştirdiğimiz testlerle, yüklenilen bilginin ne kadarını aldıklarını değerlendirip ölçmek değildir. Biz, yürüyen ansiklopedik insanlar yetiştirmeyi düşünmüyoruz. Biz öğrenciyeye kendine güvenmesini sağlayacak eğitim ve onun hayalini, hassasiyetini, öğrenme, anlama aşk ve şevkini artıracak bir eğitim vermek istiyoruz. Biz öğrencinin konuyu ezberlemesini değil, kavramasını, anlamasını ve o bilgiyi kullanabilmesini istiyoruz. Onlarda, bağımsız araştırma ve rapor yazma kabiliyetlerini geliştirmeyi planlıyoruz.”

Asırlardan beri insanımız, bu ulvî yolculuğa karşı yabancı ve bigânedir. Onu, mahiyetinin ma'rifetine erdirmek; aklını inkişaf ettirip iradesine fer getirmek, his âlemini durulaştırıp tabiatın maverasıyla temasını temin etmek, büyük terbiyecilerimizin vazifesidir.

Bütün terbiyecilere bir kere daha seslenip ilân ediyoruz ki; makina çarkları arasında makinalaşan neslimize, onu insan kılacak terbiyeyi vermede, şayet biraz daha gecikecek olursanız, tarih önünde bütün bir yamyamlaşmanın sorumlusu sizler olacaksınız!⁽⁵⁹⁾

1.6. Fonksiyonel Okul

Talim ve terbiyeden ne anlamalıyız? Nesiller, nasıl ve ne surette terbiye edilmelidir? Onlara neleri nasıl ve niçin okutmalıyız? Ve bu kudsî vazifeyi kimler görecektir?

Hedef ve gayesi belirlenememiş bir talim ve terbiye sistemi, nesilleri şaşkına çevireceği gibi, nelerin nasıl öğretileceği ve terbiyede takip edilecek usul ve metodun neler olacağı bilinmeden, gençlerin kafa ve ruhlarına yerleştirilen şeyler de onları sadece birer bilgi hamalı yapacaktır.

Evet, bir milletin en büyük sermayesi, talim ve terbiyenin bağrında gelişen kültür, irade sağlamlığı, ahlâk ve fazilet sermayesidir. Bu sermayeyi elde eden milletler, cihanları fethedebilecek bir silahı yakalamış ve dünya hazinelerini açabilecek sırlı bir anahtara

(58) Anç M., Üstün Beyin Gücü Gelişim ve Eğitimleri, Ank. Üniv. Eğt. Fak. Yay. No: 8, Ankara, 1979, s. 46

(59) M. F. Şahin, Yitirilmiş Cennete Doğru, T.Ö.V. Yay. İzmir, 1993, s. 26

malik olmuş sayılırlar. Aksine, bu terbiye ve bu anlayışa yükselmemiş yığınlar, ilerde verecekleri hayat mücadelesinin daha ilk raundunda nakavt olup eleneceklerdir.

Eğer nesillerin dimağları yaşadıkları devrin fenleriyle, gönülleri de ötelere gelen esintilerle donatılarak; ruhlarında birer fener haline getireceğimiz tarih menşuruyla, onları geleceğe baktırabilirsek, inanın; bu uğurda sarfettiğimiz şeylerin en küçük parçası dahi heder olmayacaktır! Heder olmak şöyle dursun, kat kat fazlasını dahi alacağımız söylenebilir. Hatta diyebilirim ki; nesillerin yetiştirilmesi uğrunda harcanan her kuruş; o sağlam gönüllerde, o terbiye görmüş ruhlarda adeta bir gelir kaynağı haline gelecek ve milletçe, bitip tükenme bilmeyen bir hazine elde etmiş olacağız.

Mektep bir öğrenme yeridir. Orada hayat ve ötesine ait herşey öğrenilir. Aslında hayatın kendisi de bir mekteptir. Ne var ki biz, hayatı da ancak mektep sayesinde öğreniriz.

Mektep, hayati hadiselerin üzerine irfan hüzmeleri göndererek onları aydınlatır, talebelerine çevrelerini kavrama imkânını hazırlar. Aynı zamanda gayet hızlı olarak eşya ve hadiseleri keşfetme yolunu açar ve insanı düşünce bütünlüğüne; tefekkür de istikamete ve çoktan Tek'e götürür. Bu manada mektep aynı ma'betdir ve o ma'bedin azizleri de muallimlerdir.

İyi bir mektep fertte fazilet duygularını inkişaf ettiren, müdavimlerine ruh yüceliği kazandıran melekler otağıdır. Talebelerine hoyratlık aşılıp onları canavarlaştıran bina görünümlü bir kısım harabeler ise, birer çiyen yuvasıdır ve insanımız asırlardan beri ters işleyen bu kabil irfan ocakları karşısında hep hacaletten iki büklümdür.

İyi bir terbiye görmüş ve yetiştirilmiş nesiller, hayat mücadelesinde, karşılarına çıkan her engeli göğüsleyebilecek, maddi-manevi her çeşit zorluğu yenebilecek ve hiçbir zaman ümitsizliğe düşmeyeceklerdir. Böyle bir idrakten mahrum talihsizler ise, babalarından intikal eden maddi serveti, har vurup harman savurdukları gibi, manen de, hep boşlukta, sallantıda ve karamsar bir hayat geçirecek, sonra da sefaletin kuduz dişleri arasında kahrolup gideceklerdir.⁽⁶⁰⁾

İyilik ve güzellik bilgisi, yozlaşma ve soysuzlaşmaya karşı savaştan bir ordu gibidir. Genç, bu kuvveti, mektep ve mektep vazifesini yapan muhitinden alacaktır.. O, ancak bu lahuti bilgiyle donatıldığı zaman, fenalıklara mukavemet gücünü kazanır ve iradesinin kanatlarıyla yükselir.

(60) M.F. Şahin, Çağ ve Nesil (2), T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 35

1.7. Gerçek Eğitimi

Gerçek muallim, saf ve temiz tohumunun ekicisi ve koruyucusudur. İyisiyle, sağlamıyla meşgul olmak onun vazifesi olduğu gibi, hayat ve hadiseler karşısında ona yön vermek ve hedef göstermek de ona aittir.⁽⁶¹⁾

Mektebin hayatın sadece bir parçasında insanı alakadar ettiği zannedilir; aslında o, kâinat mektebindeki bütün dağınık şeyleri bir arada görme ve gösterme vazifesiyle, çıraklarına daimi okuma imkânını hazırlayan, susarken dahi konuşan bir yuvadır. Bu itibardır ki o, hayatın sadece bir bölümünü işgal ediyor görünse bile, bütün zamanlara hükmeden ve hadiselerle sözünü dinleten hakimiyetin remzi bir yuvadır. Bir çırak hüviyetiyle mektebe intisab eden her talebe, bütün bir ömür boyu oradan aldığı dersi tekrar eder durur. Oradan alınıp benliğe mal edilen şeyler, birer tasavvur, birer hayal olabileceği gibi, birer hakikat, birer hüner de olabilir. Asıl mes'ele ise, elde edilen şeylerin fazilete giden yollarda, bir rehber ve kapalı kapıları açan sırlı bir anahtar olmasıdır.

Mektepde, ilim benliğe mal edilir ve insan bu sayede yaşadığı katı madde dünyasının bulutlarını aşar ve bir bakıma sonsuzluk sınırına ulaşır. Benliğe mal edilememiş ilim ise, insanın sırtına vurulmuş bir yük, hem de mahcup edici bir yükür. Böyle bir bilgi, sahibinin omuzunda bir vebal ve şuur teşviş eden bir şeytandır. Evet, fikre bir aydınlık, ruha kanatlanma vadetmeyen her türlü kaba belleme ve ezbercilik, benliği aşındıran bir törpü ve kalbe indirilmiş bir darbedir.

Gazeteler, kitaplar hatta radyo ve televizyon belki insanlara birşeyler öğretebilirler. Ama, kat'iyyen gerçek hayatı ve onun insan içinde akıp gitmesini öğretemezler. Hergün ayrı bir sancı ve ızdırapla talebenin gönlüne inen, ders ve davranışlarıyla onun dimağına silinmez renkli çizgiler bırakan muallim, yeri doldurulmaz bir öğreticidir. Onun içindir ki günümüzde herşeyi kolaylaştırma usulü sayılan batı metoduyla talebeye birşeyler verilebilse bile, hiçbir zaman iyi örnekler verilmeyecek ve ilimlerin gayesi öğretilmeyecektir. Bu güzel şeyler, ancak, siması hakikat gamzeden, bakışları alabildiğine derin ve çıraklarına vereceği herşeyi gönül menşurundan geçiren muallim tarafından verilebilecektir.

İyi bir ders, mektepte ve muallim önünde öğrenilen derstir. Böyle bir ders insana sadece birşey vermekle kalmaz; onu sonsuz bilmeyenlerin huzuruna yükseltir ve ona sınırsızlık bahşeder.

(61) M. F. Şahin, Çağ ve Nesil (2), T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 36

İşte bize göre gerçek muallim; teker teker eşya ve hadiselerdeki nirengileri yakalayan, bir ahize ve nakile kontaklaşması gibi, hayat ve vicdan arasında münasebet kuran, herşeyden gerçeği duymaya ve her dille ona tercüman olmaya çalışan, Yunus diliyle; “Tur dağında Musa ile, Elindeki asa ile, Deryalarda mahi ile, Sahralarda ahu ile...” onu söyleyen insandır.

Rousseau'nun üstadı vicdan; Kant'ınki vicdan ve aklın iltisakı... Mevlâna ve Yunus mektebinde ise üstad Hazreti Muhammed (s.a.v.) Kur'ân, bu ilahi dersten nağmeler ve söyleyişler; ama bütün sözleri kesen, çokta biri gösteren, sırlı söyleyişler...

Mektep bu ışığın odaklaşacağı mukaddes yuva. Muallim bu esrarengiz laboratuvarın sehhar üstadıdır. İki büklüm belimizi sihirli elleriyle doğrultacak, ufkumuzu kaplayan karanlıkları temiz soluklarıyla giderecek mukaddes üstadı...

1.8. Öğrenme ve Öğretme

Öğrenme ve öğretme göklere dayalı iki yüce vazifedir. Bu vazife ile, insanın ruhundaki ehililik ve ehliyet ortaya çıkarılır ve o, topluma armağan edilecek hale getirilir. Öğrenme ve öğretme inbiğinden geçmemiş fertte, insanî meziyetler ve yükseltici hususiyetler gelişmediği için, içtimai bir hüviyet aramak da beyhudedir.

Ancak, neyin öğrenilip, neyin öğrenilmemesi lâzım geldiğini ve nelerin ne zaman verileceğini bilmek de, en azından öğrenme ve öğretme kadar mühimdir. Bilgi adına mevsimsiz verilmiş nice şeyler vardır ki, dimağı çepeçevre sarmış bir sis gibidir. Böyle bir bilgi, sahibine ışık tutamayacağı gibi başkalarına da faidesi olmayacaktır.

Bilmek zati bir değer ifade etse de, çok defa talibinin omuzunda bir yük ve bir vebaldir. Hele herşeyi bilmek isteyenlerin ve sırf bilmiş olmak için ilim edinenlerin bilgisi, onları birer malumat hammalı yapmaktan başka bir şeye yaramayacaktır.

Öğrenilip ve öğretilecek herşey, insan şahsiyetini bütünleştirici ve iç âlem ile, eşya ve hadiseler arasındaki ince münasebeti keşfe ma'tuf olmalıdır. Hatta bundan da öte, öğrenilen şeye ait her parça, pratiğe sağlam bir mesnet ve yeni terkiplere götürücü esaslı birer rehber mahiyetinde bulunmalıdır.⁽⁶²⁾

1.9. Gerçek İlim

Şahsiyetimizle eşya arasındaki esrarı çözmeye ma'tuf olmayan bir ilmin, harici dünya adına ve onunla bütünleşme hesabına bize kazandıracığı hiçbir şey yoktur. Aynı

(62) M. F. Şahin, Çağ ve Nesil (2), T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 38

zamanda bu durum vicdanın böyle muammalar karşısında mahkûm olması demektir. Vicdana kol-kanat olup onu seyyal kılacak husus onun harici duruşlarıyla, içteki bulunuşudur. Binaenaleyh o, bu kol ve kanattan mahrum edilince, asla kendinden bekleneni edâ edemeyecektir. Onun için, sadece öğrenmek ve önüne gelen herşeyi öğrenmek, götürdüğü şeyler itibariyle hiç bilmemekten daha tehlikelidir.

Herşeye merak sardırان ve her gördüğünü ve duyduğunu öğrenmek isteyen, ciddi hiçbir şey öğrenemez. Gerçek ilim ve tefekkür “bu lâzımdır” denen şeyle, iştilal nisbetinde elde edilir. Fuzuli ve sırf merak saikasıyla öğrenilen şeyler ise, çok defa öğrenen için öldürücü zehir tesiri yapar. Ya, tertemiz genç dimağlara ve hele hele onun kalbî ve ruhî yapısına zıt olursa...

Gençlere öğretilecek şeylerle, onları birer hafıza hammalı kılmaktan ziyade, yaş ve kültür durumları nazarı itibara alınarak, gördüğü nesnelere ötesinde gayeler hissettirilmeli ve öğreneceği şeyler, hazmedebileceği ölçüde verilmelidir. Daha ilk mektepte çocuğa cihan coğrafyası, beşer tarihi veya felsefe ile taşıyamayacağı bir yük yüklemek, ders için de talebe için de talihsizliktir.

Aile ve içtimai çevrenin, gence bir şey vermeyişi ve veremeyişi bir gerçektir. Ancak bir başka taraftan, onun yüce duyguları ve iç âlemi askıya alınmasaydı ve etraftan akıp akıp ruhuna gelen örseleyici ders ve telkinler olmasaydı, hiç olmazsa onu, safvet-i asliyesi içinde korumak mümkün olacaktı. Heyhat!.. Günlük televizyon haberleri, siyasi polemikler, sporlar ve sporcular ve sırık merak uyurma maksadıyla tertip edilmiş yalanlar, tezvirlere ve her türlü aldatmacalar ve sansasyonlar o zayıf dimağları, o denli işgal etmiştir ki, bu kafdağından yükü, değil o cılız varlıklar, “benim diyen” her babayiğit dahi rahatlıkla yüklenemeyecektir.

Bu kadar yük altında mektepteki derslerin anlaşılması; anlaşılıp kavranması ve hayatın içine sokulması, hele hele onlarla yeni terkiplere ulaşılması asla mümkün olmayacaktır. Bir de buna, talebesini bilgi hammalı yetiştirme programı eklenmişse, artık vay haline o mektebin de, talebenin de!..⁽⁶³⁾

1.10. Büyük İlim Adamı Olmanın Yolu

Günümüzün tembel talebeleri veya bu bozuk havanın tembelleştirdiği çıraklar, daha çok, çile çekmeden elde edilen şeylerin peşindedirler. Günlük hayatlarında onları daha çok meşgul eden şeyler; gazete haberleri, sporlar ve sporcular, film ve artist isimleri ve gençlik heyecanlarından istifade edip, onları birer insan-azmanı haline getiren bir kısım

(63) M. F. Şahin, Çağ ve Nesil (2), T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 41

izimli müskirat ve mükeyyifatdır. Böylelerine fatihlik ve kâşiflik anlatmak en güç şeydir. Evet, emek ve çile isteyen büyük insan olma yolu, onlara göre en menfur şeydir. Çalışmayı, hele metod ve sistem içinde çalışmayı asla sevmezler. Bir debuna, günümüzün renkli hadiselerinin vitrinleştirilme ve sahnelendirilmesi ilave edilecek olursa, doğruyu öğretme sancısını çekenlerin vay haline.

Asrımız içinde cereyan eden hadiselerin çokluğu, araştırmaların artması, ilmî verilerin ihtimaliyatı yeniden hızlandırıp sahneye sürmesi; tecrübelerle elde edilen kat'iliklere nisbeten istatistiki bir havanın daha çok revaç bulması, insanoğlu için herşeyin kavranabilir olmasını imkânsız kılmaktadır. Esasen böyle bir teşebbüs de, hem öğrenen için hem de öğretene için boş bir gayret ve budalılıktır.

Günümüz iş bölümünü, vazife taksimini ve ihtisaslaşmayı zaruri görmektedir. Her fert; eşya ve hadiselerin bir bölümünü keşfe koyulacak ve kendinden bekleneni verebilmek için o uğurda fâni olacaktır.

Şimdi bir kere düşünün! Zihni günlük hadiselerle işgal edilmiş, ruh dünyası kısır boğuşmaların alçaltıcı baskısı altında ezilen bir gencin gönlüne bir şey koymak mümkün müdür? Ve hele kafasına takılan şeyler, hayvani hisleri ve beşeri garizeleri tarafından hüsn-ü kabul görüyorsa... Allah'ın günü, onun yüce hisleri üzerine bir balyoz gibi inen, kudurtulmuş şehvi arzu ve ihtiraslar, onda okuma ve düşünmeye mecal bırakır mı?..

Hiç birşey bilmemek, gencin elini kolunu bağlayıp onu müdafaadan mahrum bırakacak, yanlış ve kötünün öğretilmesi ise onu felç edecektir.

Ne acıdır ki, asırlardan beri milletimizin ömür törpüsü sayılan bu hususa karşı, henüz toplu, bir kıyam ve bir seferberlik hissi görülememektedir.⁽⁶⁴⁾

1.11. Öğrenci-Eğitimci-Öğretilen Konu Bütünlüğü

İdeal bir eğitim, kişiye sorgulayıcı, bildiklerini uygulayabilen vasıflar kazanmasını sağlayan kişilik geliştirici bir eğitimidir. Eğitim şu üç temel boyut üzerine kurulmuştur.

Bu üç boyut sosyal bir müessese olan okulu oluşturur. Okul da diğer kurumlar gibi çeşitli kişilerin belirli bir gayeye yönelik olarak biraraya geldikleri bir ortamdır. Çeşitli kesimlerden gelen kişilerle birarada yaşamayı öğreneceğimiz, çeşitli düşüncelerle

(64) M. F. Şahin. Çağ ve Nesil (3), T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 46

karşılaştığımız, bilgiler kazanacağımız, kendi düşüncemizi oluşturacağımız, en önemlisi kendi şahsiyetimizi edineceğimiz ilk yer okuldur.

Ülkemizde yürürlükte olan eğitim, öğrenci-öğretimci-öğretilen konu üçlüsü açısından değerlendirildiğinde, öğretilen konu merkezli bir eğitim sistemi olarak tanımlanabilir. Batı'da da uzun yıllar eğitimde egemenliğini sürdüren bu sistemin 1970'li yıllarda birçok ülkede bırakılmaya başlandığını görmekteyiz. Öğretilen konuya ağırlık verilen eğitim sisteminde, öğrenciyi bilgili bir kişi durumuna getirmek hedeflenir, ele alınan her konuda öğrenciye çeşitli bilgiler verilir. Öğrenci bu fazla bilgi ile kendi hayatı ve dünyası arasında giderek bir bağlantı kuramamaya başlar. Böylece birçok konuyu yalnız okul için öğrenmeye, ezberlemeye çalışan bir kişi durumuna girer. Öğrenci aldığı bilgiler ile kendisi, yaşadığı olaylar ve çevresi arasında bir ilişki kuramadığından zamanla bilgiye, derse ve de okula karşı bütün ilgisini yitirirken, en önemlisi okuma ve öğrenme motivasyonunu kaybeder. Öğretilmesi gereken bilgiyi öğrenciye aktaran eğitimcinin düşünceleri de, genellikle mutlak doğrular olarak benimsenir. Eğitimci karşısında öğrenci, üçüncü sırayı alır. Edilgen bir pozisyon içerisinde bulunan öğrenci, verilen bilgiyi almak, bilginin aktarıcısı olan eğitimcinin söylediklerini benimsemek zorundadır. Bilgi yüklemenin birinci sırayı aldığı eğitim sistemimizde doğrular ancak başkaları tarafından, biz de bunları öğreniriz, aynı düşüncede olmasak bile karşı çıkma alışkanlığımız yoktur. Bu vasıflarla yetişen kişi, gerek kendi çevresi, gerekse yabancı çevreler, topluluklar içinde kendinden daha üstün, daha bilgili gördüğü kişilerin söylediklerini benimser, acaba başka türlü de düşünebilir mi, konunun araştırılması gerekmez mi diye düşünmeden pasif konumunu sürdürür.

1970'li yıllar dil incelemelerinde, dili kullananları (yorum bilimi, niyet, nazar meseleleri dahil), ön plana çıkarırken, eğitimde de öğrenci boyutunun birinci sıraya geçmesine yol açmıştır. Bu genel gelişme içinde değişen nedir? Öğrenci-öğretimci-öğretilen konu üçlüsü yönünden öğrenci boyutunun önem kazanması neyi, nasıl değiştirmektedir? Öğrenci merkezli eğitimde, öğrenci sistemin temelidir. Eğitim ve öğretim müfredatları bu sistem içerisinde öğrenci boyutu vurgulanarak hazırlanır. Öğrenciye verilecek bilgiler, öğrencinin daha önceki eğitimine, nasıl yetiştiğine ve onun şartlarına uygun olarak hazırlanır. Öğrencinin yaşı, çevresi, ilgi alanları bu sistemde önemlidir. Öğrencinin edineceği bilgilerle, önce kendisi, çevresi, içinde bulunduğu durumla ilişki kurabilmesi, sonra da bu durumun sebeplerini, niçinlerini araştırması, değişik şartlarda kendi durumunu karşılaştırarak hem bilgi hem de şahsiyet açısından gelişimi hedeflenir.

Eğitimcinin görevi, öğrencinin soru sorma alışkanlıklarını elde etmesini, soruların cevaplarını verilen bilgiler içinde aramasını sağlamak, eleştirebilme, yorumlama ve

tartışma kabiliyetlerini geliştirmektir. Öğrenci, bu sistemdeki aktif konumuyla soru sorma, cevap verme, topluluk içinde tartışma, düşüncelerini belirli bilgiler üzerinde kurma kabiliyetleriyle donanmış bir kişi durumuna gelecektir. Öğrenciyle verilen bilgiler arasında ilişkiler kurmalı, öğrencinin bu bilgileri olduğu gibi aktarmamasını değil de, bu bilgilerden faydalanarak kendi düşüncelerini üretmesini, bilgilerini başka alanlara uygulamasını sağlayacak ortamlar hazırlanmalıdır. Öğrenci, ancak bu tür bir sistem içerisinde sorgulayıcı, araştırmacı, değerlendirici, diğer kişilerin düşüncelerine saygı duyan, medeni bir ortamda tartışabilen, bir kişilik kazanabilecektir.⁽⁶⁵⁾

1.12. Eğitimcinin Etkinliği

Muallim, doğumdan ölüme kadar, bütün bir hayat boyu hayatı şekillendiren kudusî üstad'dır. Milletine, kader programında rehberlik ahlâk ve karakterini yücelten ve ona ebediyet şuurunu aşıl原因an, melek soluklarının mihraklaştığı bu üstün varlığa denk yerde ikinci bir yaratık gösterilemez.

Muallim'in, fert üzerinde tesiri, anne, baba ve cemiyetin tesirinden kat kat üstündür. Aslında, anneyi de, babayı da hatta cemiyeti de yoğuran odur. Onun elinin, içine girmedığı her hamur tatsız ve tuzsuz sayılır.

O, Allah'ın insanları yükseltip, alçaltmasında kullandığı bir el ve bir dildir. Evet, muallimini bulmuş bedevi bir topluluk, melekler kadar ulvîleşir ve cemaat halinde muallimlik payesine yükselir. Ve yine iyi bir muallim sayesinde Makedonya, cihanın büyük fatihlerinden birine sahip olur. Anadolu, iyi muallimler sayesinde umran devrine erer. Çağlarla oynayan Fatih, büyük disiplin ve nizam insanı Yavuz ve daha yüzlercesi, böyle güzide birer üstad elinden çıkmış nadide çiraklardı...

Muallim'in elinde madenler saflaşır, som altına ve pırl pırl gümüşe inkılab eder. O esrarlı elde en ham ve en değersiz şeyler, bihemta elmaslar haline gelir. Hiçbir fabrika onun kadar seri ve onun kadar sistematik olarak iş göremez. Karşısına aldığı yüzlerce insana, bir anda bütün duygu tayflarını intikal ettirmek ve onların varlıkları içinde ikinci bir varlık haline gelmek muallimden başka kimseye müyesser olmamıştır.

O, sırlar âleminin aşılmaz şahikalarından, sızıp sızıp bize gelen manaların tercümanı ve varlık âlemindeki sezilmez infiallerin sesi ve sözüdür. Onun sayesinde insan bulutlar gibi yükselir ve rahmet olarak yere iner.⁽⁶⁶⁾

(65) Selim Uzunoğlu, Eğitime Farklı Bir Bakış, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 202

(66) M. F. Şahin, Çağ ve Nesil (3) T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 45

Gökler ötesi âlemlerin en emini bir üstad ve bu üstadın getireceği haberlere bağrını açan yüce ruh ise, en büyük bir muallimdi. Muallimlik vazifesinde, ferdin de cemiyetin de medyun olduğu bir muallim... Bugün doğru olarak ne biliyorsak ve ne biliniyorsa hepsi ondan; gerisi kil u kalden ibaret...

Muallim, kâh filozof, kâh zâhid, kâh derviş halinde zuhur etmiş ve yaşadığı zamana damgasını vurmuştur. Ne var ki herkesin “gerçek”ten istifadesi nisbetinde, her muallimin görünümü de başka başka olmuştur: İlk devirlerin hikmet âşıkları nebilere ait nağmeleri tekrar ediyorlardı. Orta çağın “skolastik” mürşid ve muallimleri, ilahilerine “pozitivizm” nağmesini de ilave ettiler. Aynı devirde, doğunun muallimleri ise, ellerindeki esrarlı menşurla, insanı keşf ve onu kendine ulaştırma gayreti içinde idiler...

Rönesans’tan sonra, herşeyle beraber muallim de değişti. Artık o, körükörüne eşya ve hadiselere dalan, elindeki küçük tezgâhından çarşıdaki atölyesine kadar, herşeyiyle hakk-ı temettu peşinde koşan, keşif ve icat tutkunu toy bir âşıktı. Bu dönemde kitleler üzerinde hükmedenler, hiçbir zaman muallim olamadılar. Evet, bu devirde kitleler aşırı telkin ve teşhirlerle aldatılarak, belli istikametlere sevk edildiler; fakat hiçbir zaman muallim görmediler. Aslında bu, “yeniden doğuşun” zifaf gecesinde, kalp çoktan mefistoya kaptırılmıştı.

Daha sonra ise, topyekün teknik vasıtaları-teleskoptan mikroskoba kadar-nebülozlara tırmanan merdivenler ve partiküllere sarkıtılan x şuaları haline getirip, herşeyi madde ile izaha kalkışan materyalizmin banal görüşlü muallimleri gelir.

İnsanlığa karşı büyük cürümler işlemiş bir avuç sergerdandan sonra, yakın geçmişini kuşkuyla karşılayan ve yeniden sebep ve neticeleri kurcalama lüzumunu duyan bu dönemin irfan ordusu, hürmet duyduğumuz muallimlik müessesesini bize iade edecek gibidir. Toplumun yüreğini hoplatacak, himmetini bileyecek; zihinlere aydınlık ve kalplere kuvvet kazandıracak muallimliği... Evet, bu muallimlik sayesinde talebenin öteler ötesiyle münasebete geçmesi temin edilecek ve o yüce âlemlerden gelen mesajlara, talebe, şahsî idrakının kat kat üstünde ilhamlara mazhar olacaktır. Aslında “mutlaka” temasa geçmeye yaramayan ilimle ne yüce terkiplere varılabilir, ne de eşyanın yüzü, ne de aydınlık getirebilir. Böyle bir ilim, çok defa varlıktaki esrarı inkâr ettiren bir ilhad veya kalpleri tereddütlere boğan bir şüpheciliğe götürür. Talebesini bu hale getiren üstad ise, o da ya bir mülhid veya bir septistdir; ama kat’iyyen ve asla bir muallim değildir.

Devlet, bu mektebin “başyüceleri”nin ders verip, ders gördüğü bir akademidir. Her ferde açık bu âli mektepte, devlet ruh ve şuuruna vâkıf en büyük devlet adamları yetişir. Muallimleşen bu devletin, ne Eflâtun’un, filozoflarla idare ettirdiği devlete, ne de Budin’in, tamamen aksi görüşteki devlet stiline benzer tarafı yoktur. Bu, nev-i şahsına mahsus bir devlettir. Ve bu devletin en başta gelen vasfı da devlet ricalinin çiraklıktan “Babü’s-saade” ağalığına kadar, yükselişin her merhalesinde, hayat ve hadiselerden dolgun not ala ala, o seviyeye gelmiş olmalarıdır. Yoksa, belli kademelerden geçmeden ve her girizgâhda kâinatla bir kere bütünleşmeden, idareye talip olmak, “acemiöğlanlık” seviyesinde iken, başkumandanlığa gönül koymak gibi garip ve gülünç olacaktır ki, böyle bir durum millet adına en büyük talihsizliktir.

Kendi muallim ve üstadlarını bulup, yeniden inşa dönemine geçecek olan bizim insanımızın derlenip toparlanması ise, hepten şaşkıncı olacağına benzer. Elverir ki, günümüzün talim ve terbiye vazifelisi, feth ve keşfedici bir ruha sahip bulunsun. Mukaddes kanaat ve düşüncelerinin hakkını vererek, büyük terkipçilere yakışır vecibeyi hakkıyla yerine getirsin: Nizamülmülk’le Alparslan’ı yanyana görsün. Fatih’le Akşemseddin’i, Zenbilli ile Yavuz’u birbirinden ayırmasın. Gazali’nin aydın semasında, Pascal’ı unutmasın. Mevlâna’nın sehhar ifadeleriyle semaya kalkarken, laboratuvara uğrayıp Pastör’ü selamlamayı da ihmal etmesin. Sözün özü, kafa ve kalp bütünlüğünü kendisine şiar edinsin.⁽⁶⁷⁾

1.13. İlim ve Bilim

Batıyı temsil eden Bilim ile, İslâm-Türk kültürünün temel kaynaklarından akıp gelen “İlim”leri karşılıklı olarak değerlendirdiğimizde Eğitimi şekillendiren faktörleri daha iyi anlamak mümkündür.

İlim ve Bilim’in Mukayeseli Analizi⁽⁶⁸⁾

1- İlim, kâinatta tecelli edegelen nizam ve ilahi isimlerin ayineleri olarak değişik şekillerde tecelli eden şeylerin birbirleriyle olan münasebetlerini idrakten ve bu idrakin tasnifi ve biraraya getirilmesinden ibarettir.

- Bilim; mantıki deneyci bir metodla, fiziki vakalar sahası içinde yapılan araştırmalar bütünüdür.

2- İlme göre bilginin ilk kaynağı vahy’dir.

(67) M. F. Şahin, Çağ ve Nesil (2), T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 48

(68) Selim Uzunoğlu, Eğitime Farklı Bir Bakış, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1992, s. 64

- İnsan bilgisinin ilk kaynağı bilime göre akıldır.

3- İlimde bilginin kaynağı vahyi, aklî, nesnel ve metafiziki olabilir.

Bilimdeki bilgi ve sonuçlar, nihai gerçeğe götürücü değildir. Herşey izafi değer ve sonuçlara sahip olduğundan mutlak bilgi yoktur. Diğer deyişle bilgilerin doğruluğu ve geçerliliği izafidir.

4- İlim bilgiyi, vahiy-ilham, rüya-i sadıka, ön sezi, deruni sezgi, akıl, gözlem ve deney, beş duyu, yakaza halinde uyanırken görüp bilme gibi yollarla elde eder.

- Bilim bilgiyi, sadece akıl, beş duyu, gözlem ve deney yollarıyla elde eder.

5- İlim, hem bütüncül (Holistik) hem de redüksiyonist yaklaşımları kabul eder.

- Modern bilim sadece redüksiyonist (indirgemeci) yaklaşımını kabul eder.

6- Tümden gelimi ve tüme varımı eşit derecede lüzumlu görür.

Bilim, tümdengelimciden ziyade tümevarımcı metodları kullanır.

7- İlimde (niçin) gayeci bir düşünce biçimi hakimdir.

Bilimde sebeplilik düşüncesi hakimdir.

8- İlimde, bilginin mutlak otoriteleri Kur'ân ve Sünnet ve sağlam akıldır (akl-ı selim) değerlendirilmesinde de yine ölçü onlardır.

Bilimde ise, bilginin mutlak otoriteleri, akıl, beş duyu, deney ve gözlemdir.

9- İlimde objektiflik kriteri, Kur'ân ve hadisin hükümleri ile kıyas ve içtihadî hükümlerdir.

Bilimde ise objektiflik kriteri; şüphe duyma, akıl, mantık, tecrübe, kıyastır.

10- İlim insan aklını, hakikatın sorgulayıcısı ve ölçüsü değil, keşfedicisi ve savunucusu olarak ele alır.

- Bilim, insan aklını hakikatın temel ölçüsü olarak alır. Diğer bir deyişle Rasyonalizm bilimin ideolojisidir.

11- Bilgiye hem tabii-beşeri vasıtalarla hem de vahiy kaynaklı vasıtalarla ulaşılabilir.
(İlim)

Bilgi sadece tabii ve beşeri vasıtalarla ulaşılabilen şeydir ve daima kazanmayı gerektirir.
(Bilim)

12- İlimde, görünen âlem (şehadet âlemi), görünmeyen âlemden (gayb âlemi) veya varlık mertebelerinin bir sembolü veya tenteneli bir perdesi olarak kavranır.

13- İlimde ana konular varlığın orjini nedir, nereye uzanır? Ben neyim? Nereden gelip

nereye gidiyorum? Benimle diğer varlıklar arasındaki münasebet nedir? soruları etrafında dönüp şekillenir. Neyi, nasıl bilebilirim.? Bildiklerimden nasıl emin olabilirim? soruları ikinci derecede kalırlar.

Bilimde ağırlık, ontolojiden (varlıkların mahiyeti ilmi) epistemolojiye (bilginin mahiyetine ve bilgi teorisine) kaymıştır. “Bilimde neyi nasıl bilebilirim? Bildiklerimden nasıl emin olabilirim? Bilgimin kaynağı akıl mı, duyular mı?” soruları birinci plana çıkmış, “Ben neredeyim? Nereden gelip nereye gidiyorum?” soruları ikinci derecede tali sorulara dönüşmüştür.

14- İlimde, bilginin hiyerarşisi, organizasyonu ve derecelendirilmesi esas olup, herbir bilgi kademesine ve çeşidine ulaşmak için farklı metodlar kullanılır. Bu noktada ilimde tolerans ve hoşgörü hakimdir.

Bilimde ise bilginin hiyerarşisi ve derecelendirilmesi genelde olmadığından, bütün bilgi kaynak ve çeşitlerine, tek bir yöntem olan, akılcı deneyselcilik veya gözlem-deney muhakeme metodlarıyla ulaşılmaya çalışılır. Bu yüzden bilimde bilgi edinmenin farklı metodlarına müsamaha ve hoşgörü yoktur.

15- İlim metafiziki ve ahlâkî boyutu olan ve ruhî varlığı önce gelen bir insan modeli sunmaktadır.

Bilim insanlığa, metafizik boyuttan mahrum, ahlâkî boyutu olmayan biyolojik bir insan modeli teklif etmiş ve bunu devam ettirme gayretindedir.

16- İlim kavramı, ilim sahibi kimsenin bilgisini kuvveden fiile çıkarmasını nazari olmaktan ziyade salih amele dönüştürmesini zorunlu kılar. Teori ile pratik kaynaşmıştır.

Bilim kavramı ise böyle bir zorunluluğu getirmez. Bilim adamının bildiği, öğrendiği şeyleri uygulaması, yaşaması, gerekli şart değildir.

17. İlim, dinî muhtevalı, Yaratıcı’ya götürücü kutsal bir bilgi olup laik değildir.

İslâm’ın ve batının ilim anlayışlarını temsil eden ilim ve bilim kavramlarının mukayeselerinden çıkan en önemli bir sonuç; ilim kavramındaki birlik ve hiyerarşinin rönesansla birlikte gelişen batı bilimi tarafından bozulup dağıtılması ve anlam kaymalarına maruz kalmasıdır. Şu anda bilgi sistemimizde bozulan bu birlik ve hiyerarşiyi yeniden her bilim dalı için kuracak, anlam kaymalarını düzeltecek her bir sahada oluşturulacak ilmî heyetler ve irfan ordusuna acilen ihtiyaç vardır. Bu

heyetler, Şu anda mevcut bütün bilgi birikimlerini değerlendirip, yeniden herbir bilgi ve bilgi kümelerinin, Kur'ân ve sünnet haritasında koordinatlarını belirleyip, koordinatları belirlenmiş bilgilerin veya bilgi kümelerinin birbirleriyle olan münasebetlerini hiyerarşik bir temelde yeniden kuracaklardır.⁽⁶⁹⁾

Bilim sekularize (LaikleŐtirilmiŐ) bir bilgi çeŐidi olup, ilahi nizamın kurucusu ve yrttcsyle olan irtibatını koparmıŐtır.

18- İnsandaki algılama pencerelerinden kalb gözü, metafizik bilgilerin algılandığı yerdir. Biyolojik ve akıl gözleri de fizikî bilgilerin algılandığı yerdir.

Bilimde insanın algılama penceresi olarak, kalp gözü yoktur. Sadece akıl gözü ve biyolojik gözü vardır.

19- İlim ilim için yapılmaz ilim ya nefsin kemaline, ya beşeri ihtiyaçların teminine veya ebedi mutluluğa götürücü olmalıdır.

Bilim bilim için yapılır. Elde edilecek bilginin faydalı, zararlı olup olmadığına bakılmaz.

20- İlim, Allah merkezli bir dünya görüŐüne ve bakış ısına sahiptir.

Bilim, insan merkezli bir dünya görüŐüne ve bakış açısına sahiptir.

Toplumsal sistemin bir alt sistemi olan eğitim sistemini de toplumsal değişme sürecinin dışında düşünmek mümkün görünmemektedir. Söz konusu toplumsal değişme süreci içinde, eğitimin amaçları, eğitim felsefeleri, eğitim programları da deęiŐebilmekte; dünyada meydana gelen bir takım değişmelere bağlı olarak artık Türkiye'de bir zihniyet deęiŐiminin ve bir takım tabuların yıkılmasının gerekliliği sıklıkla belirtilmekte, yirmibirinci yüzyılın gerektirdiği niteliklerle donatılmış Türk insanını yetiştirmekten sıklıkla söz edilmektedir. Bu konuda temel görev de eğitim sistemine, okula ve eğitimci personele düşmektedir. Bu durumda geleceğin Türk insanını yetiştirme durumunda olan eğitimci personelin yer aldığı okullarda egemen olan örgütsel kültürlerin özelliklerinin de bilinmesi gerekli olmaktadır.⁽⁷⁰⁾

(69) Selim Uzunoglu, Eğitime Farklı Bir Bakış, T..V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 140

(70) Dr. Mehmet Şişman, rgt Kültürü, Ankara Üniv. Yay. Ankara,1994, s. 155

1.14. Eğitimde Değişime Açık Olma

Bazı batılı ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de eğitim ve okul reformuna dönük olarak geçmişte yapılan çalışmalarda, daha çok eğitim sisteminin ve okul örgütünün rasyonel, yapısal, ekonomik yönleri üzerinde durulmuştur. Ancak, okulların özellik, amaç ve işlevleri, rasyonel olmaktan daha çok, rasyonel olmayan, kültürel bir nitelik taşımaktadır (Shaw 1991; Gray 1988; Greenfield 1988; Bates 1984). Rasyonellik esas itibariyle, örgütsel kararların nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin görüşlere dayanmakta olup bu ilkeye uygun olarak oluşturulan örgütlerde “bürokratik örgütler” olarak nitelendirilmektedir.

Buna göre, bir örgütün yapısında ne kadar değişiklik yapılırsa yapılsın; bu değişimler, örgütün içinde yer alan insan ögesi tarafından benimsenmedikçe; beklenen örgütsel değişim, gelişim, etkililik ve verimlilik de gerçekleşemez.

Türkiye’de eğitim sistemiyle ilgili olarak üzerinde çok durulan konuların başında, eğitime ayrılan kaynaklar, alt yapı ile ilgili sorunlar gelmektedir. Ancak, eğitimle ilgili kaynakların yeterliliği, alt ve üst sınırları belirsiz, göreceli bir kavramdır (Açıkalin 191:18). Yeni kaynak arayışları yanında, eldeki kıt madde ve insan kaynaklarının, tasarruf ve verimlilik ilkeleri ışığında en akılcı, verimli, etkili bir biçimde işletilmesi, kullanılması önem taşımaktadır. Bu nedenle, sadece maddesel kaynakların artırılmasıyla, eğitim sistemiyle ilgili tüm sorunların çözümleneceğini düşünmek pek akılcı görünmemektedir.

Eğitim Sisteminde Değişim Kaçınılmazdır⁽⁷¹⁾

Eğitim sistemi sosyal, ekonomik ve politik sistemlerde etkileşim halinde bulunur. Diğer sistemlerdeki yenilik ve gelişmeler eğitim sistemini de etkiler ve bazı değişimleri zorunlu hale getirir. Aşağıda maddeler halinde sıralanan, gözlenebilen gelişmeler, eğitim sisteminde yönetimi de değişmeye zorlar (Kaya, 1969, s. 16).

1. Eğitim ve okul yönetiminin bir bilim alanı olarak gelişmesi.
2. Eğitimin bir yatırım alanı olarak kabul edilmesi ve eğitim ekonomisi birim alanının doğması.
3. Okul sistemlerinin genişlemesi ve dolayısıyla eğitimci personelin artması.
4. Eğitimin çeşitli alanlarında uzmanlaşmanın başlaması ve zorunlu olduğunun kabul edilmesi.

(71) Doç. Dr. Ali Balcı, Etikili Okul, A.Ü. Eğt. Böl. Fak. Ankara, 1993, s. 14

5. Eğitim teknolojisinin hızla gelişmesi sonucu öğretim yöntemlerinin değişmesi.
6. Eğitim kurumlarında insan ilişkileri konusunda yeni anlayışların gelişmesi ve önem kazanması.
7. Sosyal ve ekonomik gelişmelerin sonucu olarak eğitim hizmetlerinin yaygınlaşması.
8. Toplumun her kesiminde yetenekli insan gücüne olan gereksinmenin artması.
9. Hizmet içi eğitime ve personeli geliştirmeye karşı istek ve ilginin giderek artması.
10. Kurumsal beklentilerle kişisel beklentilerin dengeli tutulması zorunluluğunun görülmesi.

2- ÖZEL OKUL İKLİMİ

2.1. Başarılı Okulun Temel Fonksiyonları

Okulun örgüt özelliklerine sadece eğitim felsefesi ve ilkeleri açısından bakmamak gerekir; çünkü asker, sanayi, politika ve din kurumları da eğitim hizmetleri görmektedir. Yani okulun amacı sadece eğitim ve öğretim değildir.

Okul dediğimiz örgütün en önemli ve açık özelliği, üzerinde çalıştığı ham maddenin toplumdaki gelen ve topluma giden insan oluşudur. Böylece, okulun birey boyutu kurum boyutundan daha duyarlı, informal yani formal yanından daha ağır, etki alanı yetki alanından daha geniştir.

Okulun başlıca görevi, içinde olduğu kadar dışında da çatışan bu sosyal, politik ve ekonomik değerleri uzlaştırmak ve dengeleştirmektir. Okulu sadece bir öğrenim kurumu, öğretmeni sadece bir öğrenim aracı olarak görmek ve böyle kalmasını istemek; değerler arasındaki bu çatışmayı azaltmak şöyle dursun, belki arttıracaktır. Okul bireyin topluma uymasını sağlamak için kurulmuş bir örgüt olduğundan toplum koşullarını bireye açıklamak zorundadır.

Bu konuda okul yöneticisine düşen görev okul ile çevre arasında bir köprü kurabilmek ve bu köprüyü daima açık bulundurmadır.

Okul, kültür değişimini sağlayan örgütlerin başında gelir. Okul sosyal düzende gerekli düzeltmelerin yapılmasına yardımcı olmalıdır. Her gelişen memlekette olduğu gibi değişen kültürü değerlendirip, toplum için en uygun yöne sokabilecek güçte vatandaşlar yetiştirmek olacaktır.⁽⁷²⁾

(72) Mehmet Şişman, Örgüt Kültürü, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1994, s. 172

2.2. ÖZEL OKUL KÜLTÜRÜ

Okul, sosyal bir sistemdir. Her okulun kendine özgü bir kültürü ve iklimi vardır. Son yıllarda okul kültürü ve iklimine gösterilen ilginin artması, bu iki kavramın eğitim yönetimindeki önemini arttırmaktadır. Aslında okul iklimi, okul kültürü kavramına göre daha eski bir kavramdır. Ancak kavram olarak okul kültürü, iklim kavramından daha kapsamlıdır. Bir okul kültürünü ikliminden ayırmak mümkün değildir. İklim, belli bir kültürü olan örgütte gelişir.

Eğitim örgütlerinin girdisi ve çıktısı insandır. İnsan ilişkilerinin önem taşıdığı eğitim örgütlerinde örgütsel iklim ve kültür kavramlar daha fazla değer kazanmaktadır. Okul kültürünün ve ikliminin oluşturulmasında temel görev okul yöneticisine düşmektedir. Okul yöneticisi etkili bir okul kültürü ve iklimi oluşturarak öğretmenlerin iş doyumunu ve motivasyonunu arttırabilir ve sağlıklı bir okul kişiliğinin gelişmesine yardımcı olabilir. Ancak bu kültür ve iklimin oluşturulması sadece yöneticinin tekelinde değildir. Yönetici, öğretmen, öğrenci ve diğer personel iklim ve kültürü oluşturur. Okul, kültür değişkesini sağlayan ve değişik kültürel değerleri bir arada bulduran bir örgüttür. Okulun evrensel amaçlarından biri, bireyin sosyalleşmesini sağlamaktır. Okulun sosyalleştirme amacını gerçekleştirebilmesi için, uygun bir örgütsel kültüre ve iklime sahip olması gerekir. Toplumsal kültürle okul kültürünü kaynaştıramayan bir okul yöneticisi, okulu örgütsel bir anarşi konumuna sürükleyebilir. Bu durum ise okulun etkinliğini düşürür.

Okula yeni başlayan öğrencinin ve göreve yeni atanan öğretmenin sosyalleşmesinde okul kültürünün önemi büyüktür. Her okulun kendine özgü bir kültürünün ve ikliminin olması, toplumun sosyal değerler sistemini tehdit etmemektedir. Genel kültür mozayigi içinde, okulun örgütsel kültürü bütünleşirse bu örgütsel kültür, bir okulu diğer bir okuldan ayırt eder. Böylece okulun kendine özgü örgütsel kültürü ve iklimi özgünlüğünü koruyabilir.

Türkiye’de bu kavramın ele alınması ve bu konuda araştırmaların gündeme gelmesi oldukça yenidir. Farklı yöntem ve modellere dayalı olarak etkili okul araştırmalarında ulaşılan ortak bulgulara göre, etkili okulların özellikleri, okul iklimi, okul düzen ve disiplini, liderlik biçimi, ders süresinin kullanımı, öğretim yaklaşımı, akademik beklenti, bütünleşme, öğrenci davranışı, ana-baba katılımı, sınıf yönetimi gibi değişkenlerle açıklanabilmektedir (Balcı 1988;1992). Türkiye’de ise etkili okul konusunda yapılan ilk araştırmalardan biri olan Balcı (1992)’nin araştırmasında, okul yöneticisi, öğretmenler, okul ortamı, öğrenciler ve veliler olmak üzere, belirlenen beş

boyutla ilişkili olarak etkililik konusuyla ilgili toplam 71 özellik belirlenmiş ve ilköğretim okullarının etkililik düzeyleri belirlenmeye çalışılmış; söz konusu araştırmada etkili okulun en önemli boyutu olarak da okul ortamı (kültür-iklim) görülmüştür.

Etkili okulların özellikleri ve bu konuda yapılan araştırmalar incelendiğinde, bu okullarda yapılan işlerde büyük ölçüde uzlaşma olduğu, eğitim öğretim konusunda güçlü amaçlar bulunduğu, yöneticinin bir lider olarak görüldüğü, planlama ve problem çözmede etkili katılım olduğu, öğretmenlerin rol modellerini oluşturduğu, öğrencilerin sorumluluk duygusu içinde bulunduğu (Deal 1988a), yönetici ve öğretmenlerin öğrenciler hakkında yüksek beklentiye sahip oldukları, düzenli bir örgüt ikliminin bulunduğu, okulda düzen, disiplin ve bütünleşmenin sağlandığı, öğrencilerin temel becerileri kazandıkları, etkili sınıf yönetiminin bulunduğu (Balcı 1988:1992) söylenebilir.

Güçlü örgütsel kültürlere sahip okullarda da büyük ölçüde paylaşılan sayılılar, inançlar, değerler ve sembollerin bulunduğu; değişik uygulama ve törenlerde bunların yansıtıldığı; kültürel toplantı ve törenlere büyük ölçüde katılım olduğu söylenebilir. Ayrıca güçlü kültürlere sahip okullarda yönetici ve öğretmenler, temel değerleri temsil eden kahramanlar olarak görülmekte; geleneklerle yenilikler; otoriteyle özerklik (otonomi) arasında bir denge sağlanmakta olduğu söylenebilir. Bu durumda etkili okullarla güçlü örgütsel kültürlere sahip okulların özellikleri arasında büyük ölçüde benzerlik olduğu; etkili okulların temelinde, yüksek performansla sahip işletmelerde olduğu gibi verimliliği, yüksek morali, bütünleşmeyi, güveni teşvik eden güçlü bir örgüt kültürü olduğu söylenebilir (Deal 1988a:212).

Okul kültürü, okul örgütünü dışarıdan gelebilecek her türlü olumsuz etkilere karşı koruyabilecek bir kalkan olarak görülebilir. Melnicik (1988)'in yaptığı araştırmada da örgütsel kültürün, okul dışından gelebilecek olumsuz etkilere karşı engel oluşturduğu ve okulu bu etkilerden koruduğu; velilerin okulu kapalı bir kutu olarak görmelerini engellediği ortaya çıkmıştır. Söz konusu araştırmanın sonuçlarına göre güçlü kültür, dil, giyim, görünüm, bütünleşme ve okulun desteklenmesi gibi çeşitli yollarla işgörenlerin davranışlarını düzenlemekte; üyelerin kendilerini seçkin bir topluluk olarak görmelerini sağlamakta; aitlik ve güven duygusu geliştirmektedir.

Bir okulda güçlü bir örgüt kültürünün oluşturulması, herhangi bir işletmeden daha önemlidir. Okullar, çok az insanın bildiği amaç ifadelerinin düzenlenmesi yerine; büyük ölçüde paylaşılan, inanç, değer ve sembolere gereksinim duyar. Rutin anlamsızlıklar

yerine anlamlı öğrenme ve yönetim törenleri, cansız-cılız toplantılar yerine, düzenli ve heyecan verici seremoniler, soğuk figür ve olaylar yerine büyük ölçüde akılda kalabilecek güçlü semboller okulların gereksinim duyduğu temel kültürel öğeler arasında yer almaktadır (Deal 1988a:207). Japonya'da pek çok öğretmen ve okul yöneticisi, ilkokullarda okuma ve yazma öğretimine fazla zaman harcanmaması gerektiği inancındadır. Onlara göre, okuma yazma öğretimi evde ve toplumda da gerçekleştirilebilir. Okulun ve öğretmenlerin yapması gereken ise, ilkokul çocuğunun kişiliğini ve ilgilerini geliştirmektir. Japon eğitimcilerinin bu tutumları, ABD'li eğitimcilerden oldukça farklı bulunmuştur (Erickson 1987:19).

Etkili okullarda, okul personeli arasında paylaşılan zengin ve güçlü bir kültür birikimi olduğu söylenebilir. Bunun temel işlevi, okul ve kültür üzerinde bir denetleme görevi yapması, temel inanç ve değerleri taşıması ve güçlendirmesidir. Güçlü, birleştirici bir kültür oluşturabilmek için aynı zamanda iyi yetiştirilmiş oyunculara da gereksinim vardır (Deal 1988a:206). Kültürün üyeleri arasındaki bazı kültürel oyuncular (örneğin, deneyimli öğretmenler) okullarda değerlendirme görevi yapan bir gruptur. Bunlar, eğitim yaşantılarıyla ilgili çeşitli olumlu hikâye ve anlardan, örgütsel kahramanlardan söz ederek yeni öğretmenlerin sosyalleşmesinde de önemli bir işlevi yerine getirebilirler. Buna göre, Deal (1988a:216)'ın da belirttiği gibi, etkili okullar oluşturabilme yolunda temel dinamikleri, her okulun kendi içinde öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler veliler ve toplum için okulu özellikli kılan kültürün içinde aramak, bulmak, yaşama geçirmek gerekmektedir.

Her örgüt gibi, okulun da kendine özgü bir kişiliği olur. Yani bireyin kişiliğine karşılık, örgütün havası, yahut iklimi vardır.

Okul ortamında yönetim sisteminin görevleri dört boyutta toplanabilir.⁽⁷³⁾ Eğitimin temel amaçlarına ilişkin ana politikanın hazırlanması, bunun gerçekleşmesini sağlayacak politikaların hazırlanması, meşrulaşan bu politikaların teknik ve işletmecilik yönleri ve yönetim süreçlerinden gereğince yararlanılması. Okulun görevleri aslında eğitimin görevleridir ve bunlar sosyal, politik ve ekonomik olarak gruplandırılabilir. Okulun sosyal görevi çocuğu sosyalleştirmek, yani çocuğa kültürü aşılmasıdır. Okulun politik görevi yetiştirdiği kuşağın toplumdaki devlet sistemine bağlılık göstermesini ve liderlik yetenekleri olan öğrencilerin seçilmesi ve eğitilmesini gerçekleştirmektir. Okulun ekonomik görevi ise ekonominin beyingücü ve insangücü gereksinimini karşılamaktır. Okulun bu görevini yerine getirebilmesi, önce eğitimin bir yatırım olarak görülmesine, sonra bu yatırımın memleketteki yetenek kaynaklarından en çok yararlanılacak biçimde yapılmasına bağlıdır. İkinci bakımdan, ekonomik görev

(73) Mehmet Şişman, Örgüt Kültürü, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1994, s. 184

seçici bir mekanizma kurmak zorundadır. Bizim eğitim düzenimiz ve okullarımızın, sosyal görevi yerine getirdiği söylenebilir. Politik görev ancak devlete bağlılığı sağlamak olarak görülmekte ve her düzeyde politik liderlerin bulunma ve yetiştirilmesi önemsenmemektedir. Diğer yandan, memleketimiz, bu savaşımların zararlarını görmektedir. Ekonomik görev ise, henüz teorik olarak bile kabul edilmiş durumda değildir. Bu nedenle, eğitimimizi içinde bulunduğu tüketici düzenden kurtarmak kolay olamamaktadır.

2.3. ETKİLİ OKUL

Etkili okul farklı yetenekteki öğrencilerin sosyal, fiziksel ve psikolojik ve duygusal yönden gelişmesine imkân veren bir okuldur. Amaç her düzey ve yetenekteki öğrencinin eğitilmesidir. Dolayısıyla etkili okulda okul iklimi: Başarıya dönüktür. Her öğrencinin çok çalışıp en üst başarı düzeyine ulaşması beklenir. Öğrencilerin birbirlerine yardım etmelerine salık verir. Öğrenciler birbirlerinin benzerlik ve farklılıklarına değer verirler. Bireysel çabayı özendirir. Okul her öğrencinin yeteneklerine değer verir. Öyle ki “sen yapabilirsin” güvenini sağlar. Amaçların açıkça ifadelendirilmesini gerektirir. Öğrencilere her bir etkinlik açıklanır. Öğrenciler ne(ler) öğrenmeye çalıştıklarını, niçin öğrenmeleri gerektiğini bilirler. (Yoyce et al., 1983).

Etkili okul araştırması bulguları etkili okulun örgütlenmesinde şu ilkelerin dayanak alınmasını gerektirmektedir: Etkili okulda, öğrenci rolü, yüksek düzeyde başarılan öğrenci olarak tanımlanır, öğrenci doğru olmayan davranışı için değil de öğrenmesi için ödüllendirilir, pekiştirilir. Öğretmen sadece hoş, insancıl kişi, öğrencileri seven olarak değil de tüm öğrencilerin öğretmeni olarak tanımlanır. Öğretmenler tüm öğrencilerin etkin öğretimi için ödüllendirilirler (Brooker, ?).

Görüldüğü gibi etkili okulda bireysel farklılıklar önemlidir. Öğrencilerin her hangi bir konuda güçlüğü varsa yardım ve destek alır. Bir konuda yetenekli ise onları daha da geliştirme imkânı verilir. Bu okulda her tür öğretimde teşhis öğretime bağlanır. Öğrencilere bir konuda nerede oldukları öğretilir, birikimli etki için etkinlikler birbirine bağlanır. Öğrencinin çalışması yakından kontrol edilir. Öğrenci çalışmaları ile ilgili düzenli bilgi alır.

Okulun amaç ve iklimi bu olunca etkili okulda program, çocukların özel karakteristiklerine, okul çevresi-toplumuna ve konu alanı (subject matter) na uygun hale getirilir.⁽⁷⁴⁾

(74) Ali Balcı, Etkili Okul, Ankara Üniversitesi Eğitim Bil. Fak. Yay. Ankara, 1994, s. 48

Etkili Okul Bir Öğretim Merkezidir

Bu haliyle etkili okul bir dizi öğretim merkezinden oluşan bir yapıdır denilebilir. Bu merkezler temel öğrenme modellerini yansıtır. Ayrıca etkili okullar eğitim teknolojisi ağırlıklıdır. Bu çerçevede okulda genel bir bilgi depolama ve bilgi edinme sistemi desenlenmiştir. Öğrenci gerekli olduğunda evinde ya da okulda buradan bilgi alıp öğretim sistemleri ile meşgul olabilir. Etkili okulda;

Araştırma Merkezleri çeşitli amaçlara hizmet ederler. Bu amaçlar merkezlere de isim olurlar. Bu merkezler şunlardır:

Beceri Merkezleri: Öğrencilerin temel becerileri kazandıktan sonra (iletişim, matematik vs.) onları geliştirmelerine dönük öğretim sistemleri önerirler.

Akademik Merkezler: İnsan bilimleri, estetik, fen bilimleri ve matematikten oluşur. Öğrenciler bu üç alandan dersler alırlar: İlk tarama (survey) kursları alınır. Onları araştırma kursları izler, sonra öğrenciler akademik danışmanları ile bireysel çalışma için plan yaparlar. Bu son aşamada öğrenci artık ileri bir düzeydedir.

Uygulamalı Sanatlar Merkezleri: Müzik, drama, televizyon ve film yapımıcılığı, dans, atletizm vb. yer aldığı merkezlerdir.

Sosyal Ekoloji Merkezleri: Öğrencinin toplumsal yönden gelişmesi bu merkezlerin amacıdır. Sosyal sorunları çözmek üzere oluşturulan gruplara destek verirler. Kütüphane, veri bankası, öğretim sistemleri merkezi bu merkeze destek verirler.

Ben Odaklı Merkez: Öğrencilerin kendi kendilerine yardımcı olmalarına katkı getirmek üzere kurulmuştur.

Etkili okulda bu öğretim merkezleri yanında uzaktan öğretim de rağbet görür. Bu okullarda öğretim kitaplar, paket programlar, dökümanlar ve kitle iletişim araçları kompozisyonu ile yapılır.

Başlıca öğrenme türleri olarak etkili okulda şunlar yer alır:

1. Kişisel araştırma: Öğrenci haftanın büyük bir kısmında kendi seçtiği projeyi araştırmakla meşgul olur. Öğrenciler bazen de küçük gruplar halinde araştırma yaparlar. Öğretmenler öğrencilere kendilerine göre önemli buldukları bir şeyler yazmalarını önerirler; bir hikâye, bir esse vs. gibi.

2. Bağımsız çalışma: Öğrenci kendi hızına göre çalışmasını ayarlar. Ancak gruptaki diğer öğrencilerin amaçları doğrultusunda bunu yapar. Amaçlar ortaktır. Öğrencinin bir konuda güçlüğü varsa, ona uygun bağımsız çalışma programı uygulanır.

3. Grup araştırması: Öğrencinin bazı şeyleri tek başına öğrenebilmesi güçtür. Bir seçimin sonuçlarını kendimizle tartışmamız zevkli olmaz. Konularla ilgili anlayışımız gelişecekse önemli görüşlerin tartışılması gereklidir. Böylece her öğrenci günün bir kısmını küçük gruplarda tartışmayla geçirir. Grubun ortak ilgisini toplayan konular tartışılır.

2.4. ETKİLİ OKULDA ÖĞRENME KAYNAKLARININ ÖRGÜTLENMESİ

Etkili okulda başlıca öğrenme kaynakları ders kitapları, alıştırma kitapları, veri depolama ve çağırma sistemleri, audoteypler, videoteypler, bilgisayarlar, yayın ve kapalı devre televizyon sisteminden oluşur.

Bu öğrenme kaynakları yolu ile bilgi ve öğretim çeşitli yollardan örgütlenebilir.

Kurs: Çeşitli etkinlikler için hazır (fixed) ya da esnek olabilir. Kurs ders kitabı çerçevesinde ya da televizyonlu olarak yapılaştırılabilir.

Modüler Öğretim: Öğretim kaynakları modüler üniteler olarak örgütlenebilir, öyle ki öğrencilere ihtiyaçlarına göre öğretim vermek mümkündür. Örneğin PC'ler finansal, istatistiksel ve matematik gibi konularda paket programlar içerirler. Diyelim ki öğrencinin matematik güçlüğü var, matematik modüllerini seçer.

Random Giriş: ERIC gibi veri tabanlarına giriş imkânı verir her öğrenciye. Öğrencilere böylece eğitim, araştırma ve bilimsel dökümanlara ulaşma imkânı verir bu sistem.

Demek ki etkili okul, bir anlamda bireysel farklılıklar ve bireysel öğretim kavramına göre yapılandırılmak durumundadır. Bu durumda öğretim merkezleri ile destek merkezlerinin yapılandırılması sorunu gündeme gelmektedir. Bu yapılanma organik bir yapılanma olacaktır. Çünkü bu merkezler birer yürütme değil, danışma birimleri niteliğindedir. Dolayısıyla de doğrudan okul müdürüne ya da öğretim işlerine bakan yardımcısına bağlanmak durumundadır.

2.5. ÖĞRETİM METODLARI

Eğitim faaliyetlerinin gerçekleştiği ortamlarda çeşitli öğretim yöntemleri (Metod) kullanılmaktadır. Bu yöntemler temelde tümevarım (Induction) ve tümdengelim (Deduction) dayanmaktadır. Zamanla sosyo-kültürel ve teknolojik değişme ve gelişmeler neticesinde çeşitli isimler ile adlandırılmışlardır. Bunları doğrudan ve dolaylı öğretim metodu şeklinde sınıflandırabiliriz.

A. Doğrudan Öğretim Metodu

1. Sunucu Öğretim Yöntemleri

a) Söylev Şeklinde Sunma Yöntemi

- Takrir
- Açıklama
- Sözlü Ders
- Takım Öğretimi vb.

b) Öğrencilerin Önünde Yaparak Gösterme Yöntemi

- Organik Teknikler
- Sözlü Açıklama vb.

c) Öğrencilerin Önünde Olayları (Süreçleri) Gösterme Yöntemi

- Deney
- Gösteri
- Gösterip Yaptırma vb.

2. Hazırlayıcı Öğretim Yöntemleri

a) Soru-Cevap Yöntemi

- Soru Yöntemi vb.

b) Güdüleşme Yöntemi

- Görüşme
- Örnek Olay
- Soru-Cevap Yöntemi vb.

c) Tartışma Yöntemi

- Güdümlü Tartışma
- Karşılıklı Tartışma
- Sorun Çözme
- Tenkitçi İnceleme vb.

B. Dolaylı Öğretim Yöntemi

1. Hazırlayıcı ve İşleyici Öğretim Yöntemleri

a) Bireysel Çalışma Yöntemi

- Organik Teknikler
- Takım Öğretimi
- Laboratuvar
- Gözlem / Gösteri
- Deney
- Yapararak ve Yaşayarak Gösterme
- Programlı Öğretim
- Bireysel Verimli Çalışma
- Sorun Çözme
- Örnek Olay
- Gözlem Gezisi vb.

b) Grup Çalışması Yöntemi

- Laboratuvar
- Gözlem
- Deney
- Grup Çalışması
- Yapararak ve Yaşayarak Öğrenme
- Grup Yönetimi
- İş Yönetimi
- Küme Çalışması
- Sorun Çözme
- Örnek Olay
- Rol Oynama
- Takım Öğretimi
- Gösteri
- Sunulu Tartışma
- Açık Oturum
- Seminer
- Yuvarlak Masa Toplantısı vb.

c) Ortak Çalışma Yöntemi

- Takım Öğretimi
- Örnek Olay

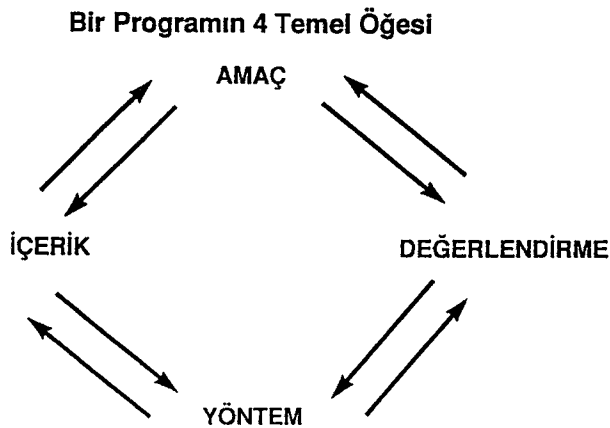
- Laboratuvar
- Gözlem
- Deney
- Yaparak ve Yaşayarak Öğrenme
- Rol Oynama
- Sorun Çözme
- Kümeyle Çalışma
- Gözlem Gezisi vb.
- d) Ev Ödevleri Yöntemi
- Ev ve Sınıf Ödevleri
- Bireysel Verimli Çalışma vb.

Tarihsel süreç içerisinde öğretim yöntemlerinin şematik olarak değişmesinin yanında anlamında da değişme olmuştur. Bu değişiklik bireyin kendisi tarafından organize edilen öğrenmenin yeni biçimlerinin ortaya çıkması, aynı zamanda öğretimin canlı bir varlık olan öğretmenden alınıp cansız bir varlığa yani teknik araçlara verilmesidir.

2.6. ÖĞRETİM PROGRAMI

Öğretim programı, bir eğitim kurumunda okutulan derslerin toplamını gösteren bir programdır. Başka bir ifade ile öğretim programı, eğitim programının yalnız derslerle ilgili kısmını içerir. Toplumlarının günümüzde ve gelecekte umutları olan genç nesillerin mükemmel bir şekilde yetişmesi iyi hazırlanmış öğretim programları ile olabilir. Bir değirmen taşı misali gibidir. Buğdayı un haline getiren taş kadar iyi imal edilmiş ise buğdaydan oluşacak un da o oranda iyi olacaktır.

Bir öğretim programının dört temel ögesi bulunur. Bu ögeler; amaç, içerik, yöntem ve değerlendirmedir. Bunlar arasında çok yönlü sıkı bir ilişki bulunur. Bu ögelere birinde meydana gelen aksama direkt olarak diğerlerini etkiler.

Şekil: Programın Temel Ögeleri

Özel Ortaöğretim Kurumlarının Program Özellikleri

Programın niteliklerini, program girdisi olan öğrenci belirlemektedir. Bu katılım kendisine sorulmadan gerçekleştirilse de, yetkinin bir başkasına devredilmesi (eğitim uzmanlarına) gibidir.

Gerek biyolojik, gerekse karakteristik olarak, belli bir çağa gelen ortaöğretim öğrencisi için, artık herşey gayet ciddi bir durum arzeden kendisinde meydana gelen “ben buyum, benim özelliklerim bunlar, ben şunu yapmak istiyorum, ben şu olmak istiyorum” gibi kesin değişiklikler öğretim programlarına yön verir. Çağımız özellikleri itibariyle düşünülecek olursa, IX. Milli Eğitim Şurası'nın belirlemiş olduğu program çeşitleri şöyledir: (MEB, 1974, s. 228);

- Yüksek öğretime hazırlayan programlar
- Hem mesleğe, hem yüksek öğretime hazırlayan programlar
- Hayata ve iş alanlarına hazırlayan programlar

Bu programlara göre öğretim yapılan okulların bazen doğal, yöre, imkân, öğrenci nitelik ve istek farklılıklarının olması muhtemeldir. Bu nedenledir ki, programlarda nitelik olarak esneklik aranan özelliktir. Ayrıca her an ortaya çıkabilecek bilgi patlaması (information explosion)'a da uyum sağlayabilecek esneklikte olması da önemlidir. Bu tür değişikliklere cevap verebilmek amacıyla programlarda uygulanan dersler şu çeşitliliği gösterir (MEB, 1974, s. 228);

- Bütün programlar için ortak dersler
- Yüksek öğretime hazırlayan dersler
- Seçmeli veya mesleki dersler

Özel Eğitim kurumları M.E.B. ders müfredatını takip ederken bir üst okula ve üniversiteye hazırlayıcı bilim olimpiyatlarına, araştırmalara yönelik programlarını ihmal etmezler.

3- ÖZEL EĞİTİM MODELİNDE ÖĞRETİM TEKNİĞİ

3.1. Verimli bir öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrenciye verilen kılavuz bilgiler:

- a) Düzenli olarak çalışmayı ihmal etmemeli. her hafta belirli bir miktar çalışılıp yeni şeyler öğrenilmeli.
- b) Öğrenirken veya çalışırken düşünmelisiniz. Kendi kendinize sorular sormalısınız. Sizin kendi bildiklerinizle veya zihninizdeki ile size anlatılanlar ne kadar uyuşmaktadır. Kendinize ait anlamayı ifade eden kelimeler ve semboller geliştiriniz. Şekiller çiziniz.
- c) Öğrenme işleminde kendinizi aktif tutunuz. Öğrendiğiniz şeyi başkalarına anlatınız. Onlarla tartışınız. Tartışmaları tekrar değerlendirmeyi ihmal etmeyiniz.
- d) Zorluklarla karşılaştığınızda veya anlama güçlüğü çektiğiniz konuları, bilenlere sormayı ihmal etmeyiniz.
- e) Zaman insanın sahip olduğu en değerli, çoğaltılamayan ancak tasarruf edilebilen tek sermayesidir. Öğrenme işinde, kullanacağınız zamanı organize edip, planlayınız.
- f) Öğrenme için size en uygun olan çevre ve atmosferin ne olduğunu düşününüz ve o atmosferde öğrenmeyi gerçekleştiriniz. Kütüphane, sessiz bir oda, tek başına olma, grup içinde çalışma vb. Çalışma zamanınızın uzunluğu, diğer bir deyişle konuya konsantre olup aktif olarak çalışıp öğrenme işini gerçekleştirdiğiniz ve zihninizin dağılmadığı toplam süreyi bilmelisiniz. Ona göre dinlenme araları vermelisiniz. Genellikle zihni konuya toplama 10-30 dk. sürebilir. Yoğun konsantre çalışma 1-3 saat arasında değişebilir. Kesinlikle, tam çalışmaya başladığınızda veya konsantre halde çalışırken mola vermeyiniz. Ve sizi engellemek isteyenlere de karşı koyunuz.

3.2. Problem Çözme Tekniği

İnsanlara değer kazandıran önemli bir nokta da, onların problemleri ne kadar hızlı şekilde doğru olarak çözebildikleri veya yığılan problemlere getirdikleri alternatif çözüm sayısıdır.

Zor bir problemle karşılaşıldığında, çözüm için aşağıdaki yollar denenebilir.

- Problemi konuyla ilgilenen arkadaşlarınıza izah ediniz. Ve onunla problem üzerinde görüşüp tartışınız.
- Şekiller ve sembollerle problemi müşahhaslaştırmaya (somutlaştırma) çalışınız. Ve şekil üzerinde düşününüz. Eksik yönlerini bulmaya çalışınız.

- Sizin ulaşmaya çalıştığınız çözümlerin şekildeki hangi bileşenlerle alakalı olduğunu düşününüz ve ilgili faktörleri daha ayrıntılı şekilde şematize ediniz.

- Sonra o faktör veya bileşenlerle ilgili sahip olduğunuz bilgileri yazınız. Faktörler arasındaki olası matematikli ilişkilerden doğacak alternatif sonuçları liste halinde yazınız.

- Sonra tekrar bunlar üzerinde tek tek düşünüp herbirini gözden geçiriniz.

Ve kendi kendinize, “Gözden kaçırdığım veya atladığım bir nokta var mı?” diye sorunuz.

- Unutmayınız ki yukarıdaki talimatlara uygun şekilde problemlerinizi çözmeye çalışsanız bile her zaman size garanti doğru sonuçlar vermeyebilir. Ve gerçekten buna rağmen çözüme gidememişseniz, ilk yapacağınız iş; uygun ve uzman kimselerle probleminizi tartışmak, onlara danışmak ve izlediğiniz stratejiyi uzman kimselerle tek tek yeniden gözden geçirmektir. Belki de atladığınız, göremediğiniz şeyler vardır. Bunları da ancak o problem üzerinde yıllarını vermiş usta, uzman kimseler görebilir.

- Doğru çözümü bulduktan sonra da, kendi kendinize sorunuz: “Ben niye o noktayı atlardım veya göremedim? Acaba yanlış bir bakış açısına mı sahibim? Yoksa yeterli bilgiye mi sahip değilim?” gibi soruların ışığında kendinizi yenilemeli ve gelecek diğer problemlere karşı silahlanmış olmalısınız.⁽⁷⁶⁾

Tetkik ruhunu kazanmaları için talebeler, merak duyma, orijinali arama, girişken olma, ekip çalışması yapma, dar görüşlü olmama, kendini tenkit edebilme, mesuliyet taşıma ve iradenin hakkını verme gibi hususlarda teşvik edilmelidir. Onlara, nasıl öğrenildiğini, yani bilgilere nasıl mana verildiğini öğrenmeleri için yardım edilmelidir. Kendilerine ait bir düşünme kabiliyeti ile tetkik ve tahkik ruhu kazanmaları için onlara destek olunmalıdır. Böylelikle talebeler tecrübe ederek, hissederek ve yaşayarak mefhumları benliklerine maledecekler ve bilgi ile anlayışın köklerine ineceklerdir. Fikirlerin, semantik alanların ve “mefhumi idrakin” gelişmesi de ancak bu şekilde olur. Şahsi potansiyellerin en şümüllü inkişafı da ancak bu sayede gerçekleşir.

Eğitimde tefekkür ruhunun geliştirilmesi için telif çalışmaları yapmak çok tesirlidir. Yazmak, zihnin olgunaşır tefekküre alışması için en güzel metottur. Bunun için de öğrencilerin sınıf içinde, tecrit edilmiş bir mekânda, birkaç kişinin okuyup dinlediği

(76) Selim Aydın, Bilgi Çağında İnsan, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1994, s. 65

şeyler yazması yerine, kültür arenasına cesaretle çıkmaları, muhtemel tenkitlerden çekinmeden fikirlerini beyan etmeleri çok daha faydalı olacaktır.

Eğer böyle bir vasat oluşursa, ortaya çıkacak olan orijinal görüşlerle gittikçe genişleyen ve sağlamlaşan sosyal metinler ağı, herbir ferдин zihnen olgunlaşması için de büyük bir potansiyel teşkil edecektir.

Zira hem ferдин kendi başına ortaya koyduğu fikirler hem de başkalarından istifade ederek ulaştığı yeni tecrübeler, zihnin, idrakin ve tefekkürün geometrik olarak gelişmesine vesile olacaktır. “İlmimi artır Allah’ım, kalbimi de batıla çevirme” duasını şiar edinen talebeler de, inşaallah, hep kendilerine gerekli olan metinlere ulaşarak, aldanmaz ve aldatmaz birer mütefekkir olacaklardır. Tabii bu arada nasrlara bağlı kalmayı da ihmal etmeyecek, tenkit edilmez temel prensipleri tahsil ettikten sonra herşeyi kurcalayan bir tetkik ruhu ve tahsil hürriyeti ile derinleştiğçe derinleşeceklerdir.

3.3. Probleme Dayalı Öğrenme Tekniğı

Probleme dayalı öğrenme tekniğı, eskiden beri medreselerimizde kullanılan ve son birkaç yıldır başta Hollanda olmak bazı batı ülkelerinde yoğun araştırmalarla desteklenen bir öğrenim tekniğıdir. Bir problemle karşılaşılan talebelerin tahsil kabiliyetlerini nasıl geliştiğini idraklerine tesir eden unsurların neler olduğunu tesbit etmeye çalışan psikolog, pedagog ve dilbilimcilerinin bu konuda edindikleri tecrübeler gerçekten çok ilgi çekicidir (Schmidt, 1993).

Öğrencilerin anlayışlarına tesir eden unsurları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- a. Bir konu hakkında insanların sahip olduğu eski bilgiler, kullanılabilir yeni bilgilerin tür ve miktarını belirlemede en önemli faktördür.
- b. Eski bilgilerin zengin olması gerekli, fakat yeterli değildir. Yeni bilgilerin anlaşılıp hatırlanması için eski bilgilerin, metindeki bazı ipuçları yardımıyla aktif hale getirilmesi de gereklidir.
- c. Bilgiler bir yapı halindedir, yani bir bütün halinde planlanıp bina edilmiştir. Bilgilerin zihinde bina edilmiş şekli, onların verimli veya verimsiz şekilde kullanılmasına sebep olur.

d. Öğrenilen materyale gösterilen ihtiman ne kadar çok olursa hafızaya naksetme ve hatırlama da o kadar kolay olmaktadır.

e. Semantik ağların bulunduğu uzun süreli hafızadaki bilgileri aktif ve kullanışlı hale getirmek için, çalışılan çevreye ait birtakım ipuçları gereklidir.

f. Öğrenme hususunda motive olmuş bir öğrencinin çalışma süresi ve bu yüzden başarısı artar.

İşte probleme dayalı öğrenme tekniği de bir rehber eşliğinde, belli bir tartışma grubu içinde, karşılaşılan problemleri çözmeye çalışmayı ve böylelikle yeni şeyler öğrenmeyi hedefler.

Rehberin öğrencilere temel prensipleri göstererek onları yönlendirmesiyle tartışma başlar. Öğrenciler mevcut bütün bilgilerini aktif hale getirerek onları kullanmak zorunda kalırlar. Grup tartışması, mütalaa edilen mevzuya gösterilen ihtimamı da artırır, zira mevzu derinleştikçe tefekkür edilen detaylar da artacaktır. Tartışma, yani müzakere, belli bir problem üzerinde yoğunlaşacağı için çevreye ait ipuçlarının (ele alınan spesifik problemin) hafızaya yardımı olacaktır. Ayrıca bu tartışma, öğrencilerdeki merak hislerini de uyararak dikkatlerini, araştırma ve öğrenme arzularını da artıracaktır. Neticede öğrencilerin zihinlerinde arzu edilen semantik ağların oluştuğu görülecektir.

3.4. Bilim Adamı-Düşünür Yetiştirme Yolu

Bilindiği gibi insana kendisiyle dış dünya arasında bağlar kurmakta yardımcı olan onu düşünmeye, anlamaya yönlendiren alanlardan biri de, bütün bilim dallarının alt yapısını ve çerçevesini oluşturan felsefedir.

Bu yüzden problemleri çözmeye ve tıkanmış meselelerin önünü açmada yüksek zekâlı bilim teknisyenlerinin değil, dahi filozof bilim adamlarının daha başarılı olması beklenir. Alternatif eğitimde bilim adamı ve filozof yetiştirmekten ziyade felsefe bilimi geliştiren filozof bilim adamlarının yetiştirilmesine ağırlık verilmelidir.

Felsefe, düşünmeyi bilen, anlamlı eleştiri yapan, meselelerin sebep ve sonuçlarını aydınlatmaya çalışan, meseleler karşısında belli bir tavır alma şuuru olan ideal insanlar yetiştirmede bir araç olarak kullanılmalıdır. İdeal yeni insanda, bilgi ve fiil el eledir. Çünkü, bilginin amacı, bildiğini uygulamaktır. İnsanın yaptığı şeyler kendisine, varlık, benlik ve kişilik kazandırır. Çünkü, bilgi ezberlenip tekrarlandığı zaman değil,

yaşadığı, insanlığa fayda ve katkısı olduğu, insanın kendini ve dünyayı anlamasını sağladığı zaman değerlidir.

3.5. Öğrencide Güzel Ahlâkın Sağlıklı Kalmaya Katkısı

Sevgi, şefkat, merhamet, cesaret, itaat, yardımseverlik, cömertlik, müsamaha, yumuşak huyluluk gibi ahlâkî değerler, sağlığı, ruhî ve sosyal yönleri kuvvetlendiren elementlerdir. İslâm'ın esas alındığı bir din eğitiminde yetiştirilmek istenen insan, fizikî, ruhî ve sosyal açıdan sağlıklı, meşru dairede tatmin edilmiş dengeli ve ölçülü bir insandır.

3.6. Sağlıklı Olmanın Unutulan Boyutu: Zihin ve Ruh Sağlığı

Sağlık ve mutluluk isteği her insanın temel ihtiyaçları arasında başta gelir.

Kirli bir çevrede yaşamayı sürdürmemize karşın günümüz dünyasını etkisi altına alan hastalıklar Pasteurella pestik, veba, kolera gibi enfeksiyonal değil; açlık, korku, açgözlülük, üzüntü ve kuruntuların yol açtığı rahatsızlıklardır. Günümüzün üzerinde durulması gereken hastalık nedenlerini, sıtma mikrobu taşıyan sivrisinekler ya da veba mikrobu taşıyan farelerden çok, televizyon, radyo ve günlük yayın organlarınca ortalığa yayılan yıkıcı, olumsuz düşüncelere bağlı olarak oluşan psikolojik rahatsızlıklar oluşturmaktadır.

Neşeli bir mizacın insan sağlığına, belirli jimnastik hareketlerinden daha yararlı olduğu ortaya konan gerçeklerden olmasına rağmen bunun nasıl sağlanacağı üzerinde çok az kimse kafa yormaktadır. Kendimizi zorlu bir perhize sokarak, şeker, tuz ve et gibi yiyeceklerden köşe bucak kaçmaktansa, gereksiz kuruntu ve endişelerimizden kurtulmamız, sağlığımız açısından çok daha fazla yarar sağlayacaktır. Sağlıklı bir zihin yapısı, bir eczaneden ya da sağlıklı yiyecekler satan bir marketten edinebileceğimiz bir şey olmayıp, ancak kendi ellerimizle gerçekleştirilebilecektir.

Zihnin; kalp krizi, kanser ve yüksek tansiyon gibi hayatı tehdit edici unsurlar içeren rahatsızlıkları tedavi edici yönlerinin olduğunu yeni yeni fark ediyoruz. Bu önemli bir gelişmedir. Şimdi bir adım daha ilerleyerek, zihnin sağlığımız üzerindeki etkisine yönelmemiz gerekiyor. İnsan sağlığının korunmasında ve hastalıklarla başa çıkılmasında en önemli faktör, sağlıklı bir zihin ve ruh yapısını kazanabilmeyi öğrenmek, elimizdeki en güçlü ilaç ve yirminci yüzyılın en fazla ihmal edilmiş tedavi yöntemidir.

Çünkü Dünya Sağlık Teşkilatının belirttiği üzere sağlıklı olma bedene zinde ve güçlü olma değil; bedenlen ruhen ve zihnen (psiko-sosyal) sağlıklı, dengeli ve uyum içerisinde olmaktır. Bugünkü tıp anlayışımız sağlığın beden yönüne çok fazla ağırlık vermiş ve tıbbın koruyuculuk yönü değil tedavi edici yönü geliştirilmeye ve desteklenmeye çalışılmış ve bu devam etmektedir.

Olumsuz düşünceler, hayatımızı yıkıma uğratabilecek psikolojik zehirlerdir. Araştırmalar olumsuz düşüncelerin sağlığımızı zedeleyebileceğini göstermektedir. Bu noktadan düşünce, arkadaş, prensip, kitap ve boş zaman uğraşlarını seçerken çok dikkatli olmamız gerekmektedir.

İnsanın temelde toplum tarafından karşılanan iki ihtiyacı vardır: Sıcak, içten bir anne baba ya da eş, arkadaş ilişkisi diğeri de yakın, sevecen bir topluluk ilişkisi.

Boş zamanlarımızı bile genelde insanlardan uzak geçiriyoruz. Boş vakitlerimizde dostların sıcak ortamını paylaşmak yerine, eve kapanıp televizyondaki yayınları izliyoruz. Halk konserlerine katılmak yerine evde kaset dinliyoruz. Atalarımızın birlikteliği, küçük çaplı topluluk yaşamın bir yan ürünüydü. Günümüzde ise özellikle büyük şehirlerde yaşayanlar için toplu yaşamın tadına varabilmek neredeyse imkânsız. Batılı toplumlarda, iletişimsizlik, hastalıklara, bunalımlara ve hatta erken ölümlere yol açıyor. Artık anlamamız gerekiyor ki, tıpkı vitamin ya da egzersiz eksikliği gibi iletişim eksikliği de hastalık oluşturabilir.

En yüksek beden-zihin ve ruh sağlığına ulaşabilmek için geleceğe umut ve güvenle bakmamız gerekir.

Zihin ve Ruh Sağlığını Kazanma ve Korumada Bazı Prensipler

Çalışmak, kişiyi sıkmadıkça ve rahatsız etmedikçe bulunmaz bir hayat enerjisi kaynağıdır.

İnsanların kimliklerini, konumları ya da zenginlikleri değil, yaptıkları iş belirler.

Alinteri dökmeden ortaya değerli bir şey koyamazsınız. İşbirliğinden çok rekabeti, grup çalışmasından çok grup içi çekişmeyi körükleyen günümüz kültüründe ise, insan enerjisinin çok süper şeyler ortaya koyabilmesi oldukça zordur. Gene de içinde yaşadığımız şu çıkar ve menfaatler dünyasında bile başarıya soluk kesici rekabetle değil huzur verici işbirliğiyle ulaşılacağı son derece açıktır.

Gayeyi Belirlemede Gerçekçilik

Hayatlarında başarısız ve mutsuz olmuş kimseler, “beş yıldızlı isteklerini dört yıldızlı kabiliyetleriyle gerçekleştirmek isteyen kimselerdir.”

Coşkulu Bir Hayat: Mutluluğun ve sağlığın sırrı yaşama coşkusudur. Kişinin ilgili duyduğu konuların sayısı arttıkça, mutluluğu yakalama ihtimali de artar.

Can sıkıcı düşüncelerin pençesinden sıyrılmamanın en tesirli yollarından biri, rahatlatıcı, huzur verici uğraşlara (Kur’ân okumak, ilahiler söylemek, bir çiçeğe ya da mum ışığına uzun uzun bakmak, dinlendirici bir müzik parçası dinlemek, şiir okumak vb.) yönelmektir.

3.7. Okuma-Yazma ve Sözlü Anlatımın Geliştirilmesi

Öğrenciye müzakerenin bir bakıma düşünme (tefekkür) faaliyeti olduğunu öğretmemiz gerekmektedir.

Öğrenciyi aktifleştiren, onun düşünme ve düşündüklerini dile getirme kabiliyetini geliştiren ve derse anlam katan yapıcı bir müzakere ortamının sağlanması, yeni insan yetiştirmeye yönelik eğitim anlayışının temelini oluşturmaktadır. Baco’nun da dediği gibi, “Okursan, ne karşıdakileri susturmak, bilgiçlik taslamak için, ne her okuduğuna körü körüne inanmak, ne de konuşmalarına konu olmak için oku; onları incelemek ve düşünmek için oku.” Okuma bir bakıma düşünmenin bir yolu, bir aracıdır.

3.8. Kullanım Ağırlıklı Yabancı Dil Öğrenimi

Yabancı dil, ferdin günlük hayatında başarıya ulaşmasına yardımcı olan önemli bir araçtır. Başka bir deyişle, önemli olan dil öğrenen kişinin, öğrendiği dili hayatına aktarabilmesi, böylece bu dil aracılığıyla günlük hayatında yeni hareket imkânları kazanabilmesidir.

3.9. VERİMLİ DERS ÇALIŞMANIN İLKELERİ

1. Öğrencilerin çalışmalarında başarılı olmaları için, çalışılacak ortamın çalışmaya uygun hale getirilmesi gerekir.
2. Ders çalışılacak yer belli olmalıdır.
3. Çalışılacak süre önceden iyi planlanmalı, çalışılması gereken dersler ve konular belirlenerek gruplara ayrılmalıdır. Hangi derse ne kadar zaman ayrılacağı önceden belirlenmelidir.
4. Çalışılan derse veya konuya ilgi duyulmalı, ders sevilmeli veya sevilecek yönleri mutlaka bulunmalıdır.
5. Verimli çalışma ders üzerinde geçirilen zamanla ölçülmemeli, dersin veya çalışmanın sonucuna ve ne öğrendiğine bakılmalı.
6. Gözünüzün takılacağı yerlere dikkati dağıtacak eşya, resim, fotoğraf v.s. konulmamalı.
7. Ders çalışmada zihni yormayan dersler önce, zihni yoran dersler de sonra çalışılırsa faydalı olur.
8. Zihnin yorulduğu anda oyalayıcı ve dinlendirici olduğu için resim, el işi, müzik v.s. derslere bakılmalı.
9. Öğrenciye milletine, devletine, manevi değerlerine, ailesine ve kendisine yapabileceği en büyük iyiliğin, en iyi şekilde ders çalışmak ve kendisini yetiştirmek olduğu sürekli hatırlatılmalıdır.
10. Ödevler (konuların tekrarı sayılacağından) çalışmanın sonunda yapılmalı. Önce ders çalışılmalı, sonra ödevler yapılmalı.
11. Ders çalışma süresini çok uzun tutmak öğrenmeyi olumsuz etkiler.
12. Çalışırken oturma yerinin çok rahat olması veya sandalyenin masaya göre yüksekte veya çok alçakta bulunması uygun değildir.
13. Ders çalışma anında derse motive olunmalı.
14. Başarıya giden yol kişinin kendine söz geçirmesinden geçer.
15. Okuduklarınızı kendi kelime ve cümlelerinizle sesli olarak ifade edin.
16. Çalıştığınız dersle alakalı imtihanlarda çıkabilecek soruları tahmin etmeye çalışın.
17. Eğer sınavlarda başarısız olmuşsanız korkmayın, yılmayın, azmin elinden hiçbirşey kurtulamaz. Planlı çalışma ile başarıya mutlaka ulaşırsınız.

18. Başarılı olmanın temel kuralı, az da olsa süreklilik arz eden bir çalışma yapmaktır.
19. Düzenli olarak yapılan bir çalışmada kazanılan bilgiler daha kalıcı olur.
20. Beş duyu organının katılımı ile yapılan çalışma en etkili çalışmadır.
21. Çalışma sırasında konuların özetinin çıkarılması çok faydalıdır.
22. Dersi derste öğrenme, derste not tutma, faal olma, dikkatli dinleme, önceki dersin notlarını gözden geçirme, derslere düzenli olarak devam etme, başarılı bir öğrenciliğin ve başarının temel şartlarıdır.
23. Her derse ve her konuya önem verin. Hiçbir dersi ve konuyu önemsiz görmeyin.
24. Başarının yolu önce kişinin başarıya kendisini inandırmasıyla mümkün olur.

3.10. SINAVLARA HAZIRLIK

Öğrencilerin sınavlara hazırlanırken dikkat etmesi gereken hususlar;

1. Sınavlara konu ayrımı yapılmadan (kolay-zor) bir bütün olarak hazırlanılmalıdır.
2. Hangi sınava olursa olsun ciddi hazırlanılmalıdır. Hiçbir sınav önemsiz görülmemelidir.
3. Sınavlarda başarılı olmak için illâ da çok zeki olmak gerekmez. Düzenli, programlı, planlı bir çalışma ile normal bir zekâ ile de insan çok iyi bir başarı gösterebilir.
4. Sınavlara sınav gününden bir gün önce çalışarak değil, dersleri günü gününe çalışarak ve sınav öncesinde tekrar yaparak çalışın.
5. Çalıştığınız konuların özetini yazarak çalışın.
6. Çalıştığınız dersle alakalı sınavlarda çıkabilecek sorular üretin.
7. Derslerde hocalarınızın konuyu işlerken vurguladıkları yerlere dikkat edin.
8. Sınavlardan korkmanın sebebi kendinizi hazır hissettirmemeniz.
9. İyi şekilde sınava hazırlandığınıza eminseniz heyecanlanmayın. Heyecanla bildiğiniz soruları dahi yapamama ihtimali yüksektir.
10. Sınavlarda başarılı olmaya kendinizi şartlayın.
11. Sınavlara sadece iyi bir not almak için değil, ilerideki hayatınız kullanacağınız bilgileri kazanmak gayesiyle hazırlanın.

Bütün ilmî gayretlere ibadet yapıyormuş havasıyla ve ciddiyetiyle yaklaşmak gerektiği unutulmamalıdır.

12. Çalıştım da sınav sonunda başarısız oldum diyorsanız, eğer, çalışma metodunuzda bir yanlışlık vardır. Ya konuları anlamadan okumuşsunuz, ya da anlayıp önemsiz görerek geçirtirmiş olabilirsiniz. Gaye başarısızlığa kılıf uydurmak değil, başarısızlığa bir daha düşmemek için gayret etmek olmalıdır.

3.11. GÜNLÜK PLANDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Öğrenciler çalışmalarını bir plan içerisinde ele almalıdır, Plan hazırlarken ;

1. Herşeyden önce akşam yatma ve sabah kalkma saatleri belli olmalıdır.
  2. Okulda geçen zaman tespit edilmelidir.
  3. Öğrenci için en ideal olan haftalık, günlük ve aylık planın çıkarılmasıdır.
  4. Planda önemli işler renkli kalemle belirtilmeli, dikkat çekici işaretler kullanılmalıdır.
  5. Okula gidiş-geliş süresi iyi ayarlanmalı, aradaki vakit kayıpları en aza indirilmelidir. Hangi derse ne kadar zaman ayıracağınız belli olsun. Hergün programa mutlaka uyun.
  6. Eğlenceye ayrılan zaman derslerden birine ayrılan zamandan olmamalıdır.
  7. Günlük uyuma saatini “8” saat olarak değil, en fazla 7, en az 5 saat olarak düşünün.
  8. Hergün yapacağınız plan arasına bir de boş zamanlar bırakın, zamanlarda da çıkabilecek, hesapta olmayan işleri yapabilirsiniz.
  9. Sabah erken kalkmak âdetiniz olsun. Erken kalkan işinde, geç kalkan düşünde derler.
  10. Spora ayrılacak olan zaman genellikle hafta sonlarına kaydırılmalıdır.
- Derslerinizi ve başarınızı etkileyecek şekilde bir spor’a düşkünlük doğru değildir.

GÜNLÜK PLANI OLUMSUZ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Öğrenci kendini programlarken karşısına çıkabilecek engelleri unutmamalıdır. Şöyle ki ;

1. TV, atari, sinema ve aşırı spor düşkünlüğü.
2. Kötü alışkanlıklar (içki, kumar, ahlâksızlıklar.)

3. Düzensiz hayat (Günlük planın bulunmaması).
4. Zamanın kıymetini bilmeme.
5. Aile içi huzursuzluklar.
6. Davetsiz ve programsız gelen misafirler.²
7. Maymun iştahlılık.
8. Manevi boşluk içinde olma (stres içinde olma.)
9. Dersleri hafife alma.
10. İş yapmayı sevmeme, ehl-i keyf olma.
11. Unutkan olma.
12. Oburluk.
13. Uykuya düşkünlük.
14. Plansız aile programları.
15. Ders çalışmaya nereden başlayacağını bilmeme.

Bu olumsuzlukların bertaraf edilmesi için öğrencinin kişisel olarak ele alınması, ebeveyni ile görüşülerek, öğrenciyi kanalize etmeye çalışılmalıdır.

Eğitimin gayesi, bilgi verme, beceri kazandırma yanında kişiye ferdî ve sosyal kişiliğini geliştirme imkânı da sağlamak olmalıdır. Yabancı bir dil öğrenmek aynı zamanda yabancı bir dünyayı, yabancı bir kültürü de tanımak demektir.

3.12. Deneyerek Öğrenme, Eğitimde Vazgeçilmez Bir Unsurdur

Öğretim hayatı insan şahsiyetini bütünler, ama eğitimin kendisi de kişiliklerin sahip olduğu tecrübelerle bütünlenir; çünkü insanın yaradılışındaki kabiliyetler, eğitim ve öğretimle budanıp, mükemmelleştirilmesi gereken yaban bitkileri gibidir; tecrübelerle pekiştirilmemiş bir öğrenim ise çok belirsiz teorik bilgilere dayanır.

Çocuğun öğrenmesinde ilk aşama, deneyerek birşeyler bulmak ve nesnelere hakkında bilgi edinmektir.

İkincisi, araştırma aşamasıdır.

Üçüncüsü, düşünme aşamasıdır.

Üretim ve senteze yönelik işlemler sırasında önemli olan denenenlerden yola çıkmaktır ki, çocuk mucidlik yönlerini geliştirebilsin.

3.13. Eğitimde Oyunun Yeri

Ferdi eğitimi hedef alan programlarla, eğitim ortamını çocuğa uygun şekilde düzenleyerek, çocuktaki gizli güçlerin ortaya çıkarılabileceği ve geliştirilebileceği bilinmektedir. Ancak bu eğitime çok erken yaşlarda başlanması lazımdır.

Çocukluk döneminin temel ihtiyacı olan oyun, öğrenme, araştırma, tecrübe kazanma, iletişim kurma ve yetişkinliğe hazırlanma aracıdır. Oyun, hücre ve kendiliğinden yapılan, haz ve mutluluk kaynağı olan, çocuğun bütün gelişimini uyaran, kabiliyetleri kadar duyguları geliştiren faaliyetlerin bütünüdür.

Çocukları eğitmeye yönelik oyun, çocukların önceden belirlenmiş metinlere ya da kurallara bağlı olmaksızın, gelişim seviyelerine uygun, değişik şartlarda tek başlarına veya gruplar halinde, kendi koydukları kurallarla oynadıkları serbest oyundur.

3.14. Eğitimde Grup Çalışması

Verimli bir grup çalışması nasıl düzenlenmelidir?

Çalışma grupları 4-6 kişiden oluşmalı. Grubun ahengini bozacak ya da seviye itibariyle verimli bir çalışmaya engel teşkil edecek kimseler gruba katılmamalıdır.

Grupta, hem bilgi seviyesi itibariyle hem de fitraten grubu sürükleyebilecek grup lideri bulunmalıdır.

Grup, her hafta belli konuda çalışmak veya belli soruları çözmek üzere sözleşip ayrılmalı. Bir sonraki beraberlikte, grup sorumlusunun sürükleyiciliğinde, konunun anlaşılamayan kısımları müzakere edilmeli veya çözülmeyen sorular çözülmeli. O oturumda halledilmeyen kısımlar bir üst seviyedeki bilene sorulmalıdır.

Oturumda, çalışmanın gayesi dışına çıkılmamalı. Dinlenme veya eğlenme adı altında zaman öldürmekten sakınılmalıdır.

Programların asla aksatılmaması sağlanmalı. Bir oturumu aksatanın hem kendisinin grubun havasından uzaklaşacağı, hem de gruptaki diğer arkadaşlarının moralini olumsuz yönde etkileyeceği, dolayısıyla da manen mesul duruma düşeceği sık sık nazara verilmelidir.

Çalışmalar belli periyotlarla kontrol edilmeli ve belli aralıklarla testle değerlendirme yapılmalı. Hatta, gruplar arası yarışmalar yapılmalıdır.

İDEAL OKULDA GRUBUN YAPILAŞMASI VE ORGANİZASYONU

İnsanların ideal okul eğitimcileri-idarecileri ve öğrencileri arasında ahenkli bir grup çalışması yaptıkları kurumdur.

Grubu faaliyet gösterdiği organizasyonun yapısı, grup içindeki rollerin hiyerarşisini düzenler.

Grup içinde verilen roller, genelde kişilerin sosyal pozisyonları ve statüsü ile belirlenir.

Her ekipte ihtiyaç duyulan şeyler; sorumlulukların ve görevlerin yerine getirilmesi; grubun devamlılığı ve fertlerin tatmin edilmesidir. Bu ihtiyaçların yerine getirilmesi, heyete ait üç temel özelliğin grubun lideri tarafından doğru şekilde oluşturulmasına ve birbirleriyle sağlıklı şekilde etkileştirilmesine bağlıdır. Bu üç temel özellik (vazifeyi başarma; ekibi kurma ve devam ettirme; ferdin olgunlaşması) aşağıda özetlenmiştir.

1. VAZİFE

Gaye: Herkes kendi görevini net ve açık şekilde biliyor mu?

Mesuliyet: Herkes kendi sorumluluğunu yetkisi sınırları içinde biliyor mu?

Hedef: Ben takım liderimle hedefim konusunda anlaşmaya vardım mı?

Program: Hedefime ulaşmam için program ve plan yaptım mı?

Çalışma şartları: Başarılı olmam için, bana ayrılan veya sağlanan çalışma şartları uygun ve yeterli mi?

Kaynaklar: Sonuca ulaşabilmem için yetki, para gibi kaynaklar yeterince sağlanmış mı?

Otoriteler: Kişiler bağlı oldukları otoriteleri ve onun hiyerarşik sırasını biliyorlar mı?

Ön eğitim: Başarılı olmam için herhangi bir ön eğitimden geçmem gerekiyor mu?

Zaman önceliği: Görevi başarmak için bir zaman kısıtlaması var mı, bana verilen süre yeterli mi?

Hedefe doğru ilerleme: Vazifeyi yaparken, hedefe doğru ilerliyorum mu? Yoksa yerimde mi sayıyorum?

Alternatifim var mı? Ben hastalandığımda veya ayrıldığımda yerimi dolduracak bir insan var mı?

Kendini test etme: Davranışlarım yapacağım işe olumlu mu olumsuz mu katkıda bulunuyor? Ayrıca davranışlarımın ekip çalışmasını aksatıcı yönleri var mı?

2. EKİBİ KURMA VE DEVAM ETTİRME

Hedef: Ekip hedeflerini açık ve net şekilde anlayıp kabul etti mi?

Standartlar: Ekip üyeleri hangi performans standartlarında çalışacaklarını biliyorlar mı?

Güvenlik standartları: Güvenlik standartlarına uyulmadığında ortaya çıkabilecek durumları biliyorlar mı?

Ekip büyüklüğü: Heyetin büyüklüğü, yapılacak işe göre doğru mu seçilmiş?

Ekibin üyeleri: Üyeler birbirleriyle uyumlu çalışabilecek insanlardan mı seçilmiş? Alt takımlar oluşturmaya ihtiyaç var mı?

Ekip ruhu: Ekte benlik yerine biz ruhu var mı? “Biz ruhunu” geliştirmede maaşın dışında ödüllendirme ve cezalandırma gibi sistemler önemli bir rol oynayabilir mi?

Disiplin: Ekibe uygulanan disiplin kuralları makul ve ölçülü mü? Onları uygulamada adaletli miyiz?

İstişare (Danışma): Karar alırken başkalarının fikirlerini, görüşlerini dikkate alıyor muyum? Yeni fikirlere ve düşüncelere açık mıyım? Takım arkadaşlarıma danışarak mı kararlar alıyorum?

Bilgilendirme: Ekip üyelerine bilgilendirme düzenli olarak yapılıyor mu? Bilgilendirme yapılırken, mevcut planlardan, ilerlemelerden ve geleceğe dönük gelişmelerden bahsediliyor mu?

Grubu Anlatma: Yeri ve zamanı geldiğinde, grup ve başarıları anlatılıp takdim ediliyor mu?

Destek: Ekipte çalışan kimseler arasında sosyal bağlar var mı? Ekip üyeleri birbirlerini iş dışında da ziyaret ediyorlar mı? Her bir üye, davranış ve tutumlarıyla grup kimliğinin gelişmesine katkıda bulunuyor mu?

3. BİREYİN OLGUNLAŞMASI

Hedef: Ekipteki herkes hedefler konusundaki mutabık kaldı mı?

Moral Gücü (Motivasyon): Gruptaki herkesin yeterli motivasyonu ve moral gücü var mı?

Katkı: Her bir ferd, hedeflenen sonuca yapacağı katkının önemini idrak etmiş mi?

Sorumluluk: Her bir ferd açık ve net şekilde yapacağı işin ne olduğunu ve sorumluluklarını biliyor mu?

Yetki: Her ferd yapacağı iş için yeterli yetkiye ve yetki-sorumluluk dengesine sahip mi?

Ön Eğitim: Her ferd, hem teknik açıdan hem de ekip üyesi açısından gerekli ön eğitimi alıp yeterlilik imtihanlarından geçti mi?

Başkalarını Kabullenme: Grup üyeleri arkadaşlarının veya meslektaşlarının elde ettiği başarıları kabullenip onlarla övünebiliyor mu?

İlerleme: Her ferd, yaptığı işin kendisine bir ilerleme veya yükselme sağlayıp sağlamayacağını biliyor mu?

Performans: Her bireyin çalışma performansı izlenip değerlendiriliyor mu?

Mükâfat: Her ferdin yaptığı iş; mesleki kapasite, tecrübe ve aldığı ücret arasında bir denge söz konusu mu?

Vazife: Herkes şahsiyetine ve durumuna göre, doğru bir iş veya rol edinmiş mi?

Şahsiyet: Ekipteki herbir şahsiyet, iyi biliniyor mu? Herbirinin diğerlerine benzeyen ve benzemeyen yönleri nelerdir?

Zaman Ayırma: Grup üyelerinin herbirini dinleme veya ona danışma konusunda yeterli zaman ayrılıyor mu?

4. TEKNOLOJİK GELİŞMELER İŞİĞİNDA EĞİTİM

4.1. Eğitimde Kitle İletişim Araçlarının Önemi

Kitle iletişim araçlarının kullanımı, öğretmenin de derslere özel olarak hazırlanmasını mecburi hale getirir. Öğretmen hergün derse gelmeden; konunun öğretiminde ne kadar anlatım, ne kadar görüntü ve sese dayalı malzeme kullanacağını biliyor olması gerekir. Bunun için de, sadece anlatım için kullanıldığı zamankinden daha fazla süreyi hazırlığa, bilgilerini sürekli olarak yenilemeye ihtiyacı vardır. Sadece ders kitabındaki bilgileri öğrenciye aktarmayı hedefleyerek sınıfa gelen bir öğretmenin, kitle iletişim aracılığıyla gelen yeni bilgileri, görüntü ve sesleri öğretimi zenginleştirmek için uygun şekilde kullanabilmesi mümkün değildir. Bu sebeple öğretmenin meslek öncesi öğreniminde ve meslek için eğitiminde bu konuda yetiştirilmesi gerekir.

4.2. Bilgisayar Destekli Öğretim

Multimedya teknolojisi yazı, ses, görüntü, grafik ve animasyonu bir arada verimli şekilde eğitim ve öğretim malzemesi olarak kullanabilmeyi mümkün kılmaktadır.

Multimedya insanlığın en eski öğrenme metodu olan görme ve işitmeyi verimli şekilde eğitimde ve öğretimde kullanmanın diğer bir yoludur. Son araştırmalar, öğrenme aracı olan kitapların eğitimde tek başına kullanılmasının çok verimli olmadığını ortaya koymaktadır. Bu noktadan da multimedia insanın bütün öğrenme ve bilgi edinme yolları olan görme, işitme, okuma ve merak uyandırıcı görüntüler gibi şeyleri bir arada tesirli şekilde kompoze ederek sunan bir sistem olduğu için öğrenmeyi ve anlamayı belirgin şekilde arttırmaktadır.

Bütün mesele videonun, bilgisayarın ve multimedia ürünlerinin eğitimde nasıl, ne şekilde, hangi dozda kullanılacağını bilmesi ve bunun pratikte test edilmesidir. Bu bilinmezse bütün bu değerli eğitime yardımcı cihazlar ve ürünlere yapılan yatırımlar işe yaramaz, lüks ve faydasız yatırımlar haline dönüşecektir. Unutulmamalıdır ki ülkemizde en büyük problem bu cihazları ve ürünleri temin etmekten ziyade onları kullanabilecek insanları bulmak veya onları eğitmek güçlüğüdür. Kullanıcılar olan öğretmenler ve eğitim kadrosu bu işe azimli, kararlı ve öğrenmeye istekli değillerse bu eğitim yatırımlarının yapılması lüzumsuzdur. Bu noktadan bilgisayar destekli eğitime geçecek müesseselerin kendi insan kaynaklarını kontrol etmeleri gerekir. Çünkü multimedya teknolojisinde kullanıcı iyi eğitilmiş ise, sadece dinleyen ve seyreden biri değil, bizzat olaya müdahale eden, kullanan ve değiştirebilen bir kimsedir.

Multimedya ürünlerinin kullanılmasından elde edilen netice şudur: Alışlagelmiş öğretim metodlarına (kitap ve karatahta kullanıma) kıyasen kişiyi daha uzun süreli ve derin bir alakayla mevzuya yönlendirmesidir. Ayrıca kişi daha uzun süreli anlaşılmiş, sindirilmiş bilgiye sahip olmanın yanında, bilginin nasıl, nerede kullanılacağı hususunda tecrübe kazanır. Bütün bunlardan sonra akla şöyle bir soru geliyor:

Batı ülkelerinde (İngiltere ve ABD gibi) hazırlanan programların bizim konuya yaklaşımlarını beğenmemize rağmen bizdekilere kıyasen çok daha tesirli, doyurucu ve cazip olduğu görülmektedir. Multimedya teknolojisinin verimli şekilde eğitimde kullanılabilmesi için eğitimde çalışan insanların fikirlerine ihtiyaç vardır. Bu açıdan da eğitimcilerin bir an evvel multimetia hadisesini kavrayıp program mühendislerine fikirleriyle destek olmaları gerekmektedir.

Okullarda bilgisayar destekli eğitime geçildiğine göre takip edilecek yol bizce şu olmalıdır.

İlk önce bu teknolojileri kullanacak olan öğretmenlerin ve eğitimcilerin bu işe istekli, azimli ve kararlı olup olmadıkları ve ders dışında bu işe ne kadar zaman ayırabilecekleri tespit edilmelidir.

İkincisi; kullanıcılar istekli ve kararlı ise okulda bir-iki makina ve fen bilimlerine ait ders programı temin edilerek, okulda pilot uygulamaya geçilmelidir. Pilot uygulama başarılı olduktan sonr kademe kademe ve ders ders bilgisayar destekli eğitime geçilmeli ve bütün safhalar ve karşılaşılan problemler rapor halinde kaydedilmelidir.

Üçüncüsü; tespit edilen problemler ve güçlükler analiz ve değerlendirmeye tâbi tutulmalı, basamak basamak bunların çözümüne gidilmelidir.

4.3. Eğitimde Videonun Kullanımı

“Bir resim bin kelimeye eşdeğerdir.” Atasözünün ifade ettiği şey şudur: Siz çok kompleks, zor şeyleri resimle, grafikle, tablo ile insanlara anlatırsanız, kendinizi anlamış olursunuz.

İşte bu dikkat toplama metodlarından biri de, eğitimde audio-visual-video cihazlarının kullanılmasıdır.

Video'nun diğer audio visual cihazlara üstünlüğü;

1) Taşınabilir, kullanımı ve öğrenimi kolay, ucuz bir cihazdır.

2) Kendi kendinize, video görüntü malzemesi üretebilirsiniz.

3) Slayt hazırlama ve onu derste kullanma yerine video ile hareketli slaytlar üretilerek derslerde kullanılabilir.

İnsan, fitraten insanlarla beraber yaşama mecburiyetindedir. Fakat, günümüzün okul programları ilkokul dönemleri hariç ferdiyetçiliği esas alır. Yardımlaşma teşvik edilmez. Aksine hafife alınır veya önemsiz görülür. Çünkü okul programlarında ve onu uygulayanların zihniyetindeki hakim anlayış tek başına mücadele etme, tek başına kazanma, tek başına sevinme, yani gurur ve kibir ikliminde toplumdan “ben” olma sakat düşüncesidir. Halbuki “grup çalışması” ile sıcak bir atmosferde; anlatırken öğrenme, dinlerken öğrenme, tartışırken öğrenme, soru cevap tarzında öğrenme gibi çok geniş imkânlar ortaya çıkmaktadır. Böylece öğrenciye; birlikte mücadele etme, birlikte başarıma, birlikte sevinme, kısacası “biz” olma duygusunu kazanma fırsatı ve atmosferi doğmaktadır.

“Mücadele”yi hayat ölçüsü kabul eden yaklaşımın ürünü olan eğitim sistemimiz, bu önemli kaynağı gözardı etse de “yardımlaşma”yı hayat ölçüsü kabul eden idealist gençlerimizin; yardımlaşmanın, yol göstermenin, fedakârlığın, tecessüm etmiş bir şekli olan “grup çalışması”nı ciddi olarak değerlendireceğini ümit ediyoruz.⁽⁵⁸⁾

---

(79) Selim Aydın, Eğitime Farklı Bir Bakış, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 144

5. ÇAĞIN MODERN ARAÇLARIYLA EĞİTİM

5.1. Siberetik Kültürün Değerlendirilmesi

Siberetik, canlıların beyin ve sinir sistemleri ile makinelerin kompleks mekanik veya elektronik sistemleri arasındaki ilişkiyi ve etkileşimi, mukayeseli olarak inceleyen bir bilimdir. İnsanların makineleştiği, makinelerin insan gibi görülmeye başlandığı günümüzde yeni bir kültürün doğmakta olduğunu görüyoruz: Siberetik Kültür.

Siberetik kültür, “kaba kuvvete sahip olan değil, bilgisini kullanıp maharecini geliştiren daha güçlüdür” fikrini doğurmuştur. Belli vasıflara sahip olanlar sadece bir ülke çapında değil, dünya çapında sistemleri, bilgisayar ağlarını bir anda darmadağın ederek ulaşımı, iletişimi, ekonomiyi ve eğitimi felç edebilirler.

Siberetik kültürün doğurduğu müzik, edebiyat ve sanat anlayışı da tam bir anlayışsızlık. Bayağı bir nihilizm ortalığı kaplamış. Resimli romanlardan bilgisayar oyunlarına kadar büyük bir medya, bu süfli kültürün hizmetinde.

5.2. Robotik Kültür

Bugün insanlık, bilgisayarların günlük hayatta yoğun olarak kullanılması neticesinde, bir robotik kültür şokuna girmiştir. “Süper bilgisayar”, “suni zekâ”, “bilgi mühendisliği”, “CD-ROM”, “nöral ağ” ve “biyoçip” gibi kavramlar, bugün önümüze yeni bir epistemolojik yelpaze açmaktadır.

Robotik kültürün doğurduğu yeni terimlerin, kavram çerçeveleri henüz çizilmiş değildir. Hatta uzun zamandan beri kullanılmakta olan “bilgi” (information), “vukuf” (knowledge) ve “veri” (data) gibi kelimelerin semantik alanları hâlâ belirsizdir.

Bilindiği gibi, batıda müthiş bir “bilgi” yığını bulunmaktadır. “Bilgi Çağı” tabiri de aslında faydasız bilgilerden oluşmuş bir “yığından” başka birşeye işaret etmemektedir. Çünkü bilgideki kemmi (nicelikli) artış, “vukuf”ta keyfi (nitelikli) bir artış doğurmamış, aksine artan bilgilerle “kesinlik”ten uzaklaşmış, “hikmet”e yabancı kalınmıştır.

5.3. Süper Bilgisayarlar

ABD’de, bilgi sektörü, ülke ekonomisinin % 56’sını teşkil etmektedir. Birkaç sene sonra da bu ülkede yapılan işlerin üçte ikisi “enformasyon”a dayalı olacaktır.

Yaklaşık 10 ile 20 milyon dolar değerinde olan süper bilgisayarlar, saniyede 400 ile 800 milyon işlemi yapabilmektedir. ABD’de bu bilgisayarlardan en az 100 tane olduğu bilinmektedir. Bunun dışında yaklaşık 12 ülke de bu tür bilgisayarlara sahiptir. Müslüman ülkeler içinde sadece Suudi Arabistan’ın süper bilgisayarı vardır. O da ABD ortaklığıyla kurulan ARAMCI adlı şirkete aittir.

5.4. Suni Zekâ

Artık bilgisayarlar, bir “scanner” yardımıyla, elle yazılan veya matbu bir metni “okuyabilmekte”, söylenen şeyleri “anlayıp (Speech recognition) “konuşabilmektedir.”

Bu sahada görülen en ilgi çekici çalışmalardan birisi KAM’dır (Knowledge Acquisition Module-Bilgi Edinme Modülü). KAM, bir metni hafızaya aldıktan sonra bunu analiz etmekte, yorumlamakta, kendisine göre kaideler çıkarıp neticelere ulaşmakta, hatta metinle alakalı sorulara cevap vermektedir.

Öte yandan bazı bilim adamları, suni zekâ çalışmaları yardımıyla, insana has duygulardan olan “sezgi”nin bilgisayarlara da aktarılabilceğini iddia etmektedirler.

5.5. CD-ROM’lar

Donanım alanında yeni ufuklar açan CD-ROM’lar, plak şeklinde, laser yardımıyla okunan bu yüzden çok fazla bilginin depolanabildiği disketlerdir. Şu anda piyasada bulunan bir CD-ROM disketiyle, 450 tane klasik esere ulaşmak mümkündür. Bir zamanlar basılması 44 sene süren ve gözleri korkuttuğu için gözden geçirilmiş baskısı çıkarılmayan 12 ciltlik Oxford İngilizce Sözlüğü, artık 2 CD-ROM disketindedir. Bu disketler sayesinde, bir anda Shakespeare’dan bir iktibasa ulaşmak, bu sözlüğün ilk baskısını kullananların hayal bile edemeyeceği bir şey doğrusu⁽⁸⁰⁾

5.6. Nöral Ağlar

İnsan beynindeki nöronlar (sinir hücreleri) birbirleriyle çok kompleks bir ilişki içindedir.

“Nöral ağlar” denilen bilgisayar programı, beyindeki nöronlar gibi çalışır.

Bu programlar sayesinde modemler, gürültü ve veriyi ayırt edebilmekte, el yazısını tanıyan “scanner”lar gibi, şekilleri algılayan robotlar yapılabilmektedir. Nöral ağlar

(80) Selim Aydın, Eğitime Farklı Bir Bakış, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 148

çevredeki koku, ses, ışık, ısı, şekil gibi uyarıcıları algılayabildikleri için insan beyninin belli fonksiyonlarını taklit etmek mümkün gözükmektedir. Belki de yakın bir gelecekte PC'ler (şahsi bilgisayarlar), içlerinde birer nöral ağ taşıyacaklardır.

5.7. Biyoçipler, biyonik varlıklar ve siborglar:

Suni hayat (!)

Suni kalpler, protez uzuvlar, dializ makinesi ve bazı robotlar, biyoniğe ait çalışmaların belki de ilk meyveleridir. Artık moleküler bilgisayar teknolojisinden bahsedilmektedir.

Moleküler seviyede bilgi saklamak, silikonlara nazaran çok daha avantajlı olacağı için, uzmanlar biyoçipleri nasıl üretecekleri konusunda kafa yormaktadırlar. Silikonlar, ortaya çıkan dahili sıcaklık yüzünden bilgi saklama sınırlarına ulaşmışlardır. Biyoçiplerin ise, DNA'daki moleküllerin bir araya gelmesi gibi moleküler parçaların bir bütün teşkil edecek şekilde tanzim edilmesinden oluşacakları, bu yüzden hem daha çok kapasiteye sahip olacakları hem de muhtemel tasarım hatalarının önüne geçileceği düşünülmektedir. Şu anda kullanılmakta olan lazere dayalı bilgisayar teknolojisinin, "lazer noktası" denilen birimle mahdut kaldığı düşünülürse, moleküler seviyedeki yapılarda, farklı optik özelliklerin kullanılmasıyla çok daha büyük kapasitelere ulaşmak muhtemel gözükmektedir.

Tabii böyle bir ihtimal, insana ister istemez şu soruları hatırlatmaktadır: Gören, konuşan, öğrenen, hatta hisseden suni zekâ ve suni hayat sahibi bir bilgisayar, bir robot veya bir siborg nesli, acaba gerçekten "canlı" bir nesil olarak mı görülecektir?

Bilgisayar ve iletişim teknolojisinde yeni ve üzerinde çok konuşulan bir saha da "virtual reality" (farazi görüntü), yani özel gözlük, başlık ve eldivenler kullanarak vücut hareketlerini ekrandaki bir programa aktarabilmek ve görüntüler ile karşılıklı müdahale, bir bakıma gerçek hayatın çok tesirli bir taklididir.

"Transpresence" denilen alan da, oldukça ilgi çekicidir. "Uzak bir mesafeden başka bir mekanda tesirde bulunma" manasına gelen "transpresence" yardımıyla bir cerrahın, üzerinde sensörler (algılayıcılar) bulunan bir eldiven giyerek, dünyanın öbür ucundaki bir hastayı, oradaki robotik ele kumanda ederek ameliyat etmesi veya bir mühendisin yine biyonik bir el yardımıyla, dünyadan yaptığı hareketlerle Ay'da bir çukur açması mümkündür.

"Hologram"da gelecek vaadeden sahalardandır. Görüntüleri seyretmek için yakında belki ekrana da pek gerek kalmayacak. Lazer yardımıyla havada, üç buudlu olmasının

yarı sıra gerçeğe çok yakın oluşturulan görüntüler, teknolojik yönden mümkün olmakla beraber, henüz ekonomik değildir.

“Multimedia” imkânları, bilgisayar destekli eğitimde yeni ufuklar açmış olmasa da, eğitimden ziyade, paranın önemli olduğu bir vasatta “güzel bir oyuncak”tan öteye geçememektedir. Bilgi teknolojisi gereksiz miktarda ve genellikle ihtiyaçlar göz önüne alınmadan üretilmekte, gayeler müphem kalmaktadır. Bu yüzden mevcut teknolojik gelişmeleri ıslah edebilmek için orijinal ve aydınlık bir gelecek vaadeden hedefler göstermek gereklidir.

Batılıların yaptığı gibi gerekli-gereksiz herşeyi bilme hırsı manasızdır. O halde “gerekli” olan şeyleri seçip tasnif edecek bilgi mühendislerine ve bunları hikmet sütü ve irfan balı haline getirecek ışık dimağlara ihtiyaç olduğu açıktır.

Peki gelecekteki iletişim hızına ayak uydurmak için insanlar ne gibi kabiliyetler taşımak zorunda kalacaklardır? Şimdiden “bilgisayar okur-yazarlığı”ndan bahsedilmeye başlandı bile. 21. asırda herkesin bilgisayar kullanmayı becermesi ve kendi dilindeki temel kabiliyetlerini (okuma, yazma, dinleme, konuşma) geliştirmesi yeterli olmayacaktır. Tefekkür ve iletişim kurma kabiliyeti bir bütünün ayrılmaz parçası haline gelecek, insanlar bilgiyi kullanma, mefhumlar üretme, problemleri çözme, mevzuları tahlil ve terkip etme, ufku geniş olup yeni alternatifler üretebilme gibi zihni melekelerini geliştirmek, kalbî ve ruhî fakültelerini tekamül ettirmek zorunda kalacaktır (Work, 1982:113).

İletişim, medeniyetin temel taşlarından biri olan meşveretin, daha hızlı ve verimli olması için bir vasıtaadır. Enerji ve bilgiyi en hızlı nakledip kullanan milletlerin hükmedeceği geleceğin dünyasında, çağlar ötesi bir anlayış ve ufka sahip olarak tebliğ ve irşad vazifesini bihakkın eda etmek için ne tür iletişim sistemlerine, melekeler ve kabiliyetlere sahip olmamız gerektiğini tespit etmek, bu konuları hecelediğimiz şu günlerde yapmamız gereken ilk iş olacaktır.⁽⁸¹⁾

“Farazi görüntü” (virtual reality)

Bilgisayarların simülasyon (benzetim) imkânlarıyla, kullanıcının hareketlerini imaj ve seslere çevirerek oluşturduğu bu farazi görüntü, tam bir fantezi dünyasıdır.

---

(81) Selim Aydın, Eğitime Farklı Bir Bakış, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 152

Araştırmacılar vücut hareketlerini en iyi şekilde bilgisayara aktarma konusunda çalışmalarını sürdürmektedir. “Joystick” denilen kumanda kollarının geliştirilmesiyle başlayan bu çalışmalar, yepyeni ufuklar vaatmektedir. Kasdi hareketlerimiz anında, uzuvlarımızda oluşan elektrik akımlarını tespit edip aktarabilen programların hazırlanmasıyla, bahsettiğimiz sistemleri “düşünceler” yoluyla kontrol etmek bile muhtemeldir. Bu konuda araştırmalar devam ededursun, bilgisayardaki mesajları vücuda ileterek “dokunma hissi” verebilecek sistemler üzerinde de hararetle çalışılmaktadır.

Öncelikle kendimize has dinamiklerin güçlenmesi için bu tür sistemler bir vesile olabilir. Talim ve terbiyede bu tür simülasyonların ne kadar faydalı olacağı açıktır.

5.8. Nisbi Mantık

Tıpkı insanların yaptığı gibi bir tür “sağduyu” kullanarak (yani mevcut bilgiler yardımıyla neticeye götürücü akıl yürütmeler yaparak) işlemleri gerçekleştirebilmektedir.

Nisbi mantıkla desteklenen ihtimal hesapları, suni zekâ programları, uzman sistemleri ve nöral ağlar eskisine nazaran daha verimli çalışmaktadır.

1985 yılında Masaki Togai ve Hiroyuki Watanabe adındaki araştırmacılar tarafından geliştirilen “fuzzy chip”ler (nisbi mantıkla çalışan minik elektronik devreler) şu anda saniyede yaklaşık 2 milyon işlem yapabilmektedir. Bu çiplerle donatılan mikroişlemcilerin hemen her sahada çok daha verimli sonuçlar verdiği görülmektedir.

Nisbi mantığın gelecekteki uygulama sahaları, daha da genişleyecek gibi gözükmektedir. Şeker hastaları için vücuttaki insülin miktarını ayarlayarak suni bir pankreas görevi yapan minik yapıların imalinde, prematüre doğumlarda bebeğin ihtiyaç duyduğu ortamı devam ettiren sistemlerin hazırlanmasında, suların klorlanmasında, kalp pillerinin üretiminde, oda içindeki ışığın miktarının ayarlanmasında ve bilgisayar sistemlerinin soğutulmasında nisbi mantık çok şeyler vaatmektedir.

ABD’deki genç araştırmacılar ve dünyanın çoğu yerindeki bilim adamları “fuzzy”, “fuzzy” diye sayıklarken ülkemizdeki sağır sultanlığa diyecek yok doğrusu.

Dünyanın ikinci büyük elektronik firması olan Hitachi, süper iletkenlerden bilgisayar destekli tercümeğe nöral ağlardan nisbi mantığa kadar birçok sahada araştırma yapmaktadır. 1991’de bu araştırmalara ayırdığı para 3 milyar 480 milyon dolardır.

Yabancılar, Araştırma ve Geliştirme çalışmalarına sadece para ayırmakla kalmıyor, adam da yetiştiriyorlar. Ne sayıyı ne de kaliteyi ihmal etmiyorlar. (Mesela AT&T adlı bir elektronik firmasında 5000 doktoralı araştırmacının bulunduğu söyleniyor.)

Önemli bir husus da tercüme faaliyetleridir. Şu anda Japonya'da 100.000'den fazla profesyonel tercüman mevcuttur. ABD'de ise bu sayı yaklaşık 3.000'dir.

Nisbi mantık sahasında ABD, Japonya'nın 5-10 sene gerisinde kaldı. İlmi enaniyet, esnek düşünceden mahrum olma ve yeniliklere kapalılık onlara bu darbeyi vurdu. Bizler de Amerikalıların düştüğü duruma düşmek istemiyorsak bu tür yeni sahalara en az Japonlar kadar açık olmalıyız. Bu da ancak, kaynak ayırmakla daha da önemlisi "insan" yetiştirmekle gerçekleşir.

Suni zekâ, insanlar gibi "anlayan", "akıl yürüten" ve "yorum yapan" makineler üretmeyi gaye edinen bir araştırma sahasıdır.

Muhasebe, tasarım, imalat, eğitim, feza araştırmaları gibi sahalarda, eskiden yıllar süren çalışmaları çok kısa bir süre içinde yapan sistemleri, suni zekâ programları yardımıyla geliştirmek tabii ki arzu edilen bir hedeftir. Ancak, bilgisayar müptelâsı olup insana has zihnî, ruhî ve manevî fakteleri ve bunların kaynaklarını unutarak burnu havalarda dolaşan ve "benimle anlaşabilen bir robota ben robot diyemem, o bir insandır aslında" gibi cümleler mırıldananları da uyandırmak gereklidir.

5.9. Bilgisayar Ağları

Ülkemizde yapılan çalışmalar da gelecek vaatetmektedir. TÜVAKA (Türkiye Üniversiteler ve Araştırma Kurumları Ağı) yardımıyla bilim adamları ve araştırmacılarımız, görüş alış verişinde bulunmakta, YÖKDOK programı ise, YÖK Dökümantasyon Merkezi'ndeki süreli yayınlara ve Türkiye'de hazırlanan tezlere ulaşmayı veya belli konularda literatür taraması yapmayı mümkün kılmaktadır. Ayrıca üniversitelerimiz veya TÜBİTAK üzerinden BITNET (ABD'de üniversiteleri birbirine bağlayan ağ), EARN (Avrupa Akademik ve Araştırma Ağı) ve INTERNET gibi ağlar vasıtasıyla, dünyanın herhangi bir yerinde ki, istenilen bir kullanıcıya ulaşmak mümkündür. Bilhassa global bir ağ olan INTERNET, araştırmacılar için çok büyük imkânlar sağlamaktadır. Bu ağ yardımıyla dünyanın en önemli üniversitelerinin kütüphanelerinde bir itabın olup olmadığına bakabilir, dünyanın diğer ucundaki bir kullanıcı ile sohbet edebilir, ağ aracılığıyla düzenlenen konferanslara katılabilir, araştırma yaptığınız konularda yayımlanan dergilere abone olabilir veya bu konularda

yeni fikirler üretenlerin, bu fikirlerini sizin bilgisayarınıza göndermesini temin edebilir ve istediğiniz bilgisayar programlarını bilgisayarınıza aktarabilirsiniz.⁽⁸²⁾

Özellikle sizin sahanızda araştırma yapan, dünyanın her tarafından insanlarla istişare edebilmenizi sağlayan SERVER'lara abone olarak, sizin göndereceğiniz bir fikrin buraya abone olan herkese ulaşmasını da temin edebilirsiniz.

INTERNET'den yaklaşık 15 milyon kullanıcının istifade ettiği düşünülürse, dünyanın her yerinden üniversiteler, araştırma merkezleri, şirketler, hükümet organları ve hatta kendi evlerinden milyonlarca fert bu ağa katılmış ve halen katılmaktadır.

Bilgisayar medyasına yön verebilmek için, eserlerimizi, yayınlarımızı ve mesajlarımızı ABD, Hollanda, İngiltere ve Japonya gibi ülkelerde yer alan kurumlara, muhatap kitle kabul edilebilecek bütün SERVER'lara (yani "elektronik serbest kürsülere"), araştırma merkezlerine ve stratejik müesseselere -nezakete ihtimam göstererek- duyurmamız gerekmektedir.

Bilgisayar destekli tercüme sahasında çalışmalar hâlâ devam ediyor ve şu ana kadar bir hayli de mesafe katedilmiş durumda. Mesela Japonya'da kurulan ve son derece gelişmiş aletlerle donatılan özel bir tercüme merkezinde, dünyanın muhtelif yerlerinde yayımlanan eserleri, çok kısa bir süre içinde bilgisayarlar yardımıyla tercüme etmek mümkün.

5.10. Bilgisayar Oyunları

1990 yılında, sadece ABD'de 25 milyon "game boy" satıldı. İşin garibi, oyunların % 50'si yetişkinler tarafından satın alınmıştı. Japonya'daki bilgisayar oyunu çılgınlığı ise had safhadadır.

Bilgisayar oyunları disketlerle de sınırlanmamış, CD-ROM denilen, lazer vasıtasıyla okunan özel disketler yardımıyla çok daha kompleks oyunlar hazırlanmıştır.

PCIQ adlı bir bilgisayar oyunu çok güzel bir başlangıç. Tamamen eğitim ağırlıklı bu oyunda "Kur"ân", "Hadis", "Fıkıh", "Ümmet" hakkında sorular var. Doğru cevap verilince ekranda, bir kalp Arapça "elhamdülillah" ve "Muhammed" (s.a.v.) yazısı çıkıyor.

Bu noktada kendi dünya görüşümüzü aksettirebilecek programcı, senarist ve eğitimcilere büyük bir vazife düşmektedir. Gerek fenni gerekse ictimai ilimlerde, mevcut hakikat, kanun ve hadiseleri taklit ederek ve ekranda canlandırarak, grafikler, ses efektleri, istatistikler, merak uyandıran sorular ve motive edici puanlarla sunmak, maarif (eğitim ve öğretim) alanında yepyeni ufuklar açabilir.

---

(82) Selim Aydın, Eğitime Farklı Bir Bakış, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 162

5.11. Bilgisayar Programlarıyla Eğitim

Japonya'da "multimedia" imkânları ile donatılan sınıflarda başarı seviyesinin arttığı bilinmektedir. İsrail'de de matematik derslerindeki % 42'lik başarı nisbeti, özel yazılımların hazırlanması ve bunların BDE aracılığıyla uygulanması sonucu % 99'a çıkmıştır (BEST-1992).

Uzmanların hazırladığı raporlarda, Matematik dersi için hazırlanmış bir BDE programını uygulayan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir: (Metrowich, 1984).

* Öğrenciler, sürekli olarak öğretmenlerine sormak mecburiyetinde kaldıkları yeni kelimelerin manalarını, daha çabuk ve daha kalıcı bir şekilde bu programlardan öğrenebilmektedirler.

* Tartışmalara katılıp görüş belirtme istekleri artmıştır.

* Bilgisayar laboratuvarına gidilen günlerdeki devamsızlıklarda azalma tesbit edilmiştir.

* Matematik dersine olan alâka artmıştır.

* Ekranda çıkan sorulara daha fazla doğru cevap verme arzusu uyanmıştır.

* BDE, sınıfın monoton havasını kırdığı için öğrencilerde kendilerinden kaynaklanan bir öğrenme arzusu uyandırmakta, ders saati dışında bile çalışmak istedikleri görülmektedir.

* Network (bir ana bilgisayara bağlı farklı terminallerden oluşan ağ) aracılığıyla 35-40 öğrencinin kendi seviyelerine göre çalışması mümkündür. Ayrıca öğrenciler kendilerini yeterli görünceye kadar dersi tekrar edebilmektedirler. Çünkü karşılarındaki bilgisayarlar yorulmak ve sıkılmak nedir bilmemekte ve öğrencinin moralini bozabilecek muhtemel hatalarını ne kimse duymakta ne de görebilmektedir. Hatalı bir cevaba karşılık bilgisayarın, anında motive ve teşvik edici ipuçları vermesi de başarıyı arttırmaktadır.⁽⁸³⁾

* Sınıfta uygulanması güç olan keşfederek ve tahkik ederek öğrenme metotları kullanılabilen, tehlikeli deneyler, animasyon ve simülasyon (canlandırma ve benzetim) imkânları ile hazırlanabilmekte ve her öğrencinin tek başına deney yapabilmesi mümkün olmaktadır.

(83) Selim Aydın, Eğitime Farklı Bir Bakış, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 167

* Öğretmen mekanik araştırmalarla vakit kaybetmediği için açıklayıcı metotlar kullanmaya daha çok vakit bulmakta, rehberlik ve danışmanlık vazifesini daha iyi yapabilmektedir.

5.12. BİLGİSAYARLA EĞİTİM TEKNİKLERİ

BDE'nin avantajlarına sahip olabilmek için dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bunları da şu şekilde özetleyebiliriz:

a) Donanım

Kapasite, hız, sistem güvenilirliği, mahalli ve milletlerarası ağlarla irtibat kurabilme gibi hususlarda gelişmelere açık bir sistem tercih edilmelidir. Ses ve grafik imkânlarından daha çok istifade etmek için de "multimedia" birimlerinin kullanılmasında fayda vardır.

b) Sınıf tipi ve tefrişat

Öğretmenlerin öğrencilerle daha rahat irtibat kurabilmesi için "U" şeklinde sınıf düzenlemesi tercih edilmelidir. "Datashow" yapılırken arkası dönük öğrenciler için döner sandalye gereklidir. Güneş ışığının doğrudan gelmesi sakıncalı olduğu için dikey perde veya panjur kullanılmalıdır. Dahili aydınlatmada ışığın doğrudan gelmemesi, gizli lambalarla temin edilebilir. Zemin toz ve ses yapmayacak şekilde olmalıdır. Duvarların ve eşyaların rengi, insanı rahatsız etmeyecek ve dikkati dağıtmayacak şekilde olmalıdır.

c) Ders yazılımlarının hazırlanması

Pedagoglar, ders öğretmenleri ve konunun uzmanları, bilgisayar programcıları, grafikerler ve dilbilimcilerden müteşekkil bir heyet ve bu programları hazırlamalıdır. Ayrıca lüzumsuz bilgilerin tesbiti, lüzumlu olanların tasnifi için de heyete müracaat edilmelidir.

Yazılımlar hazırlanırken derslerdeki konulara ait kavram, tanım ve genellemeler, günlük hayatta yaşanan gerçek misallerle desteklenerek tümevarım ve problem çözme gibi metotların yardımıyla verilmeli, öğrencinin cevaplarına mukabil "Yanlış" yerine, "Doğru değil" veya "Tekrar eder misiniz lütfen" şeklinde moralini bozmayacak ifadeler kullanılmalıdır.

Ekran fonu ve yazı rengi, çocukların gözlerini yormayacak şekilde olmalıdır. Ekrandaki bir sayfada, ikişer aralıklı en fazla 8 satır bulunmalıdır, daha fazlası dikkati dağıtmaktadır.⁽⁸⁴⁾

(84) Selim Aydın, Eğitime Farklı Bir Bakış, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 172

Ferdi çalışmalarda, programlardaki sesler, laboratuardaki diğer öğrencilerin dikkatini dağıtacağı için kesilebilir veya kulaklık kullanılabilir.

Bu arada yabancı kaynaklı yazılımların çoğunun ideolojik gayelerle hazırlandığı, şuur altına telkinde bulunan motifler ihtiva ettiği unutulmamalıdır.

d) Öğretmenlerin eğitimi

BDE'den verimli bir şekilde istifade edilebilmesi için, öncelikle öğretmenlerin bir hizmet içi eğitimden geçirilmesi şarttır.

Yukarıdaki unsurlara ek olarak öğrencilerin vakit buldukça çalışabilmeleri için mümkünse laboratuvar hiç kapatılmamalıdır. Eğer her an hizmete açık böyle bir mütalaa, müzahabe ve istişare ortamı, sadece eğitim müesseselerine değil, bütün fertlere hitap edebilecek şekilde hazırlanır, belirli bir konuda geniş bir malumat ufku elde etmek mümkün olabilir. Fakat meselelerimizin sadece "talim" değil, "terbiye" de olduğunu, bunun için de soğuk makinelerin yanında "insan" unsurunun vazgeçilmezliğini bir kez daha hatırlatmakta fayda vardır.

e) Elektronik Sınıf

İlköğretimde, öğrencilere okuma alışkanlığını kazandırmak çok önemlidir. Zira bu öğrencilerin gelecekteki tahsillerinde büyük rol oynayacak mütalaa kabiliyetleri, bu yaşlarda gelişmeye başlar. Bazı şirketlerin hazırladıkları CD-ROM programları, okumaktan nefret eden öğrenciler için bile çok şey vaatmektedir.

Orta ve Yüksek Öğretim için hazırlanan yazılımlar da oldukça tesirli. Bilhassa CD-ROM teknolojisindeki gelişmelerle arzu edilen malumata ses, grafik, resim, fotoğraf, tablo imkânları eşliğinde ulaşmak mümkün. Modem aracılığıyla okullardan bağlanan hatlar, öğrencilerin istedikleri kütüphaneye ulaşmasına fırsat sağlıyor. Talebelerin, bilim adamlarının görüşlerine müracaat etmeleri de artık imkân dahilinde.

Öğrencilerin elektronik aletler yardımıyla yaptıkları keşifler ve kurdukları irtibatlar oldukça ilgi çekici.

Talebelerin ortak çalışmalar yapması da güzel bir imkân. Farklı okullardan öğrenciler belirli bir konu hakkında, bilgisayarlar yardımıyla irtibat kurarak araştırma yaptırıyorlar.

Gerekli yardımlarla finans temin edilip bu konuda ortak çalışmalar yapmayı ve

okulların kullanabilecekleri özel programlar hazırlamayı kabul eden bilim adamlarıyla irtibat sağlanırsa, öğrencileri çilesi az, semeresi çok bir tahsil hayatı bekliyor. Ama herşeye rağmen soğuk elektronik aletlerin, samimi insani ilişkilerin yerini alamayacağını, bu tür imkânların bilhassa eğlenceye meyilli insanların eğitim hayatlarında bir vasıta ve vesile olmaktan öteye geçemeyeceğini de hatırlatalım.

Kendiniz Olun:

Günümüzde öğrencilere nasıl düşünecekleri değil, ne düşünecekleri öğretiliyor. Bunun sonucu olarak da kişisel değerlendirmelerine güven duymayan fertler yetişiyor. Günümüz insanı birey olarak davranmaktansa, diğer insanların giydiğini giymeyi, diğer insanların okuduğunu okumayı ve diğer insanların ortaya attıkları akım ve düşünceleri benimsemeyi tercih ediyor. Hatta neye ne kadar güleceğini bile diğer insanlara göre ayarlıyor.⁽⁷⁸⁾

---

(78) Selim Aydın, Bilgi Çağında İnsan, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1993, s. 69

6. ARAŞTIRMACI-ÜSTÜN İNSANLARIN YETİŞTİRİLMESİ

6.1. BİLİM ADAMI - DÜŞÜNÜR YETİŞTİRMENİN ÖNEMİ:

Durmadan ortaya çıkan yeni problemler karşısında, milletlerin, hürriyet, refah ve saadetlerini sürdürebilmesi mucid ruhlu insanların yetiştirilmesine bağlıdır. Amerika'dan İsrail'e kadar bilim ve teknolojiye üstünlüğü elinde tutan milletlerde hem dahi olabilecek kapasitedeki fertleri seçme ve yetiştirme, hem de (yüksek zekâ + zengin hayal gücü + hızlı problem çözebilme) değerlendirme konularında yoğun ilmi araştırmalar yapılmaktadır.

Eğitimcilerin ortaya çıkardıkları ideal öğrenci tipi "fikir ve kanaatlerini cesaretle ortaya atan, mütecessis, düşünce ve hükümlerinde bağımsız, uğraştığı işe tam manasıyla kendini verebilen, eline aldığı işle devamlı meşgul olan, sezgileri kuvvetli, ısrarlı, otoriter, öyle söylüyor diye herşeyi kabul etmek istemeyen, tehlikeleri göze alabilen (cürekâr)" fertlerdir.

Hiç şüphesiz, bizim 60 milyonu aşan toplumumuzda % 10'luk bir üstün zekâlılar grubu vardır. Ama bildiğimiz kadarıyla bu üstün zekâlılar içerisinde % 1'lik grubu teşkil eden dahi ve mucitleri ortaya çıkarıcı ve özel eğitim verici bir devlet politikası yaygın şekilde uygulanmamaktadır. Ülkemizde bu üstün zekâlılara şimdiye kadar ya ecnebi okulların gayretleriyle sahip çıkılmış veya bu çocuklar toplumda harcanarak yalnızlığa itilmişlerdir. Şimdi ise bazı özel okulların bu işi ciddi şekilde ele alması ümit verici ve sevindiricidir.

Hiç unutulmamalıdır ki, dünyamızın geleceğini ve milletimizin bekasını bu süper dahi çocukların özel testlerle kendi içinde sınıflandırıldığı ve herbirine has özel bir eğitimin verildiği okullar ve onların sayısı belirleyecektir.

Dünyanın her yerinden üstün zekâlı dahi ve mucidleri kendi ülkesine ithal etme sistemleri kuran (değişik ülkelerdeki Amerikan Liseleri vasıtasıyla) Amerika, bununla yetinmeyip gelecekte yeterli bilim adamına sahip olmak için eyaletlerde benzer okullar açmıştır. ABD'de bazı özel okullar, üstün zekâlı öğrencilerin özelliklerine göre özel eğitim ve öğretim yapma imkânlarına ve esnekliğine sahiptir.

6.2. ÜSTÜN VASIFLI ŞAHSİYETLERİN ÖZELLİKLERİ

Aşağıda değişik bir sınıflama ile verilen mucid öğrencilerin şahsiyetleriyle alakalı vasıflar çocuk yaşlarında pek belli olmamaktadır. Bunlar buluş çağında ve çocuk

şahsiyetini bulmaya başladıktan sonra genelde belirginleşmeye başlamaktadır. Bundan dolayı, bu özelliklere sahip olabileceği intibâını veren çocuklar belirli bir dönem gözlenip iyice araştırıldıktan sonra, onların kabiliyetlerini inkişaf ettirici özel eğitime tâbi tutulmaları gerekir veya normal eğitimin yanında gelişmelerini sürdürebilecekleri imkânlar hazırlanmalıdır.

KENDİNİ HİSSETTİREN TEMEL ÖZELLİKLER ;

- 1) Kararlarında bağımsız, egosu kuvvetli, enaniyetli, kendine güvenen, dediği dedik, herşeyi kolay kolay kabul etmeyen; ferdiyetçi tiplerdir.
- 2) Başkaları ile olan münasebetlerinde adaletlere uymaz, asi, düzensiz, ben merkezli ve gösterişli olup gözlemci rolüne bürünmeye eğilimli ve içe dönüktürler.
- 3) Şevkli, istekli, hırslı, kendi kendine öğrenebilen, ısrarlı ve çalışkandır.
- 4) Uğraştığı bir işe tam manasıyla kendini verebilen; eline aldığı bir işle devamlı meşgul olan; bir konu üzerinde ilgi ve dikkatini uzun süre devam ettiren kişilerdir.
- 5) Güzel değerlendirmeler yapabilen, analiz ve sentez güçleri kuvvetli, anlayışlı ve kavrayışlı, yüksek muhakemelidirler.
- 6) Araştırmacı, meraklı, çok soru soran, ayrıntılara dikkat eden, şüpheli karakterdedirler; kompleks şeylerden hoşlanırlar.
- 7) Hissi, hassas, kırılğan, güzelliğe duyarlı tiplerdir.
- 8) Derslerinde çok başarılı, zeki; çabuk intikal eden, hafızası kuvvetli, kolay unutmayan vasıflarla donatılmışlardır.
- 9) Hayal güçleri fazla olması, orjinal şeyler üretmeleri güçlükleri yenmek için yeni ve alışılmamış çözüm yolları bulabilmeleri, fikirlerinde esnek olmaları ayırt edici özellikleri arasındadır.
- 10) Açık sözlü, açık fikirli, sözelde mahir, güzel konuşabilir özellikte olup, fikirlerini cesurca ortaya atabilirler.
- 11) Şahsiyetleri kompleks olmasından dolayı bazen çocuk gibi bazen de yetişkinler gibi davranabilirler.

6.3. SÜPER EĞİTİM

Süper güç olan devletlerle boy ölçüşebilmek için gerçekten süper ya da süperleştirilmiş olan insanlardan oluşan bir ülke haline gelmeliyiz. Burada önemli olan nokta süper kabiliyetli olan insanların daha küçük yaşta tesbiti ve daha sonra kabiliyetleri inkişaf edecek tarzda özel bir eğitime tâbi tutulmalarıdır. Süperleştirilmiş insan ihtiyacımız için dikkat edeceğimiz nokta ise eğitimin sihirli gücü sayesinde, özel çaba ve sistematik çalışma sonucu normalin biraz üstü fertlerin dehalaştırılabilmesinin mümkün oluşudur.

Yıllardır ihmale uğrayan gerçek süper ve dehaların tesbiti meselesi ülkemizde şu anda bile tam çözülememiş ve sistematik hale getirilememiştir. Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi imtihanlarında başarı gösteren öğrencilerin bir kısmının aranılan özellikleri taşıyacakları beklense bile bu öğrencilerin hangi seviyede olduklarını ölçmeye yarayan yüksek zekâ ve mucidlik testleri bugüne kadar hemen hemen hiç uygulanmamıştır. Seçkin Anadolu ve Fen Liselerinde okuyan bu tür öğrencilerimiz ise özel süperlik eğitimine bugüne kadar tâbi tutulmamışlardır.

6.3.1. ABD’NİN DÜNYA SÜPERLERİNİ YETİŞTİRME PROGRAMI

Dehâ potansiyeli taşıyan üstün kabiliyetli öğrencilere uygun bir eğitim programı hazırlamak eğitim biliminin en karmaşık, üzerinde en çok araştırma yapılan ve en az açıklığa kavuşmuş bir sahasıdır. Böyle bir programın başarısında en önemli faktör idareci ve organize edicilere düşmektedir. ABD’de son 100 yıl içinde üç ayrı devrede konuya olan ilginin büyük bir artış kaydettiğini gözlüyoruz. 1920’lerde Terman adlı araştırmacının yaptığı çalışmalar, 1950’lerde Rus-Amerikan uzay programlarının yarış içine girmesinin getirdiği süper beyinlere olan ihtiyaç ve 1970’li yıllarda Amerikan Kongresi’ne sunulan bir araştırma raporunun başlattığı yeni yapılanma hamlesi, bahsedilen 3 devreyi oluşturur. Bu yazıda daha çok son devrede yapılanlar ele alınacaktır.

1971’de Amerikan kongresine sunulan Marland raporunda ABD’deki süper öğrencilerin eğitimi konusu bütün detayları ile ele alınmış ve âcil önlemler alınması gerektiği vurgulanmıştı. O yıllara kadar konu üzerinde yüzlerce çalışma yapılmış olmasına rağmen devlet çapında oturmuş ve bütün fertleri kuşatan sistematik bir program henüz yürürlüğe girmemişti. Bunun yerine bazı eyaletlerde çoğu vakıf ve özel kuruluşlarca yürütülen çalışmalar mevcuttu.

Marland raporunun ilk etkisi 1975 yılında ABD hükümetinin süper öğrencilerin eğitiminin araştırılması için ayırdığı 2.5 milyon dolarlık harcama ve her sene her bir eyaletten seçilen ikişer süper öğrenciye devlet başkanı tarafından madalya verilmesi geleneğinin başlatılması şeklinde gerçekleşti. 1979'da bütün eyaletlerde süperlerin yetiştirilmesi için ayrılan fonların toplamı senelik 125 milyon dolara yaklaştı. 1981'de konuyla ilgili iyileştirici bir kanun kongreden geçti. Devlet tarafından gerçekleştirilen yeni düzenlemelerin yanı sıra özel kuruluşların çalışmaları ile yeni boyutlar kazandı.⁽⁸⁶⁾

ABD SÜPERLERİ NASIL YETİŞTİRİYOR?

Süper ve dâhî öğrencilerin yetiştirilmesi maksadıyla ABD'de bugüne kadar çok değişik metotlar uygulanmıştır. Bunlar üç ana grup altında incelenebilir: Kabiliyetlerin gruplandırılması, hızlandırılmış eğitim ve zenginleştirme.

İ) Kabiliyetlerin Gruplandırılması

Bu program türünde, kabiliyetli öğrenciler belli testler uygulanmak suretiyle sınıflandırılır ve belli gruplar oluşturulur. Bu uygulama bazen özel sınıf ve özel okullar şeklinde karşımıza çıkar. Bazen ek dersler, yaz okulları veya özel kurs uygulamaları şeklinde tezahür eder.

Esnek gruplar kurmanın birtakım avantajları vardır. 1971'de ABD'de yapılan bir araştırma süper öğrencilerin diğer arkadaşlarından belli saatlerde ayrılıp, fakat tamamiyle tecrit edilmediklerinde daha çok memnun olduklarını ortaya koymuştur.

Dâhî ve süper öğrencilerin tamamen tecrit edildikleri özel okul uygulamasının belli avantajları olduğu gibi, birtakım dezavantajları da vardır. Yüksek seviyede dehâ potansiyeli taşıyanlar için bu uygulama bir problem çıkarmazken, orta seviyede dehâ potansiyeli olanlar veya dehâya yakın süper öğrencilerin yarışta zorlandıkları ve birtakım problemlerin zuhur ettiği görülmüştür. Özellikle bu uygulamalarda bir sınıftaki öğrenci sayısı 5-8 arası olduğuna öğrencilere yeterince ilginin sağlandığı gözlenirken sayı arttıkça ihtiyaçların yeterince karşılanmasında pürüzler ortaya çıkmaktadır.

Yeni yapılan bazı araştırmalarda süper öğrencilerin ayrılıp belli yerlerde toplanmasının onların başarılı olmaları için yeterli olmadığı, ancak birtakım özel programların uygun kullanımı halinde istenilen sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür.

(86) Melih Yalçıneli, Süper Eğitim, Sızıntı Dergisi, 10/95, T.Ö.V. Yayınları İzmir, 1995

Süperler için bir program hazırlarken elinizdeki imkânlar, okul idaresinin bakış açısı, öğretmen yeterliliği, öğrenci kalitesi ve bunun gibi birçok faktörü gözönüne almak önemlidir. Elinizdeki sınırlı imkânlara göre normal eğitimden ideal eğitime uzanan bir yelpaze içinde yer alan değişik alternatiflerden birini seçmek gerekmektedir. Bu alternatifler aşağıda sırayla incelenmiştir: >

a) Normal sınıf uygulaması: İmkânsızlıklar sebebiyle dâhî öğrencilerin normal sınıflara yerleştirilmesi, onların kabiliyetlerini köreltmektedir.

b) Belli ders saatlerinde öğrencilerin alınıp özel program uygulandığı normal sınıf uygulaması: Bu program kabiliyetli öğrencilerin belli ölçüde nefes aldığı ve ihtiyaçlarını giderme gibi bazı avantajlar taşısa da zamanın çoğunda diğer arkadaş ve okul çevresi içinde bulunmanın getirdiği birtakım dezavantajlar karşınıza çıkmaktadır. Özel derslere giren hocalar, diğer ders hocaları ile belli açılardan uyum sağlayamamakta, süper öğrencilere ayrılan özel program saatleri yeterli gelmemekte, öğrenciler girmedikleri saatlerde öğretilen şeylerden sorumlu tutulmakta ve daha başka birtakım problemlerle karşılaşmaktadır.

c) Ders içinde öğrencilerin tek tek veya gruplar halinde ele alındığı normal sınıf uygulaması: Bu uygulamada kabiliyetli öğrencilerle ferdî olarak veya gruplar halinde ilgilenilir. Bu öğrenciler öğretmenleri nezaretinde sınıfan bağımsız kendi hızlarında ilerlerler. Bu uygulamanın altından kalkabilecek kabiliyetli öğretmenlerin bulunması zor olduğu gibi aynı sınıf içinde farklı hızlarda ilerlemenin ders düzeni açısından getirdiği birtakım problemler olabilmektedir.

d) Özel süperler sınıfı: Bütün derslerin tamamen farklı bir hızda işlendiği özel sınıfların, öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması açısından en verimli yol olduğu gözlenmiştir.

e) Özel süperler okulu: Tamamiyle özelleşmiş bir eğitimin verildiği bu tür uygulamada, istenilen vasıflarda öğretmen ve öğrenciler bulunabilmesi problem olabildiği gibi, öğrencilerin kabiliyetlerinin yönlendirilmesinde bazı pürüzler çıkabilmektedir.

İİ) Hızlandırma Metotları

Bunlar çocuğun erken yaşta okula başlaması, sınıf atlama gibi değişik tarzlarda karşınıza çıkabilmektedir. Hızlandırmaya dönük uygulamaların avantajları aşağıda sıralanmıştır:

1. Dehâ potansiyeli olan çocuklar daha olgun bir zihnî yapıya sahip olduklarından kendilerinden yaşça büyük olanlarla yarışmak onlara pozitif motivasyon vermektedir.

2. Hızlandırma metotları sayesinde öğrenciler küçük yaşta iş hayatına girebilmekte ve oldukça verimli eserler ortaya koyabilmektedir.

3. Öğrenciler, normal sınıflarda duyacakları sıkıntı ve tatminsizliği duymamaktadırlar.

4. Sosyal ve hissî adaptasyonun beklenilenin üstünde olduğu gözlenmiştir.

1994 yılında bütün dünya televizyonlarının yayınladığı bir olay konumuza ışık tutmaktadır. ABD’de 8 yaşında bir öğrenci ilkokul, ortaokul ve liseyi birer senede bitirerek üniversiteye başlamıştır. Hızlandırmanın bu kadarı belki nadir olarak rastlanan bir durumdur. Ancak ABD kanunlarının böyle bir olaya açık olması ilginçtir. Aynı sene içinde İngiltere’de 4 yaşında bir dâhî öğrenci için de benzeri bir uygulama dünya televizyonlarından yayınlandı. Her iki ülkenin de okulculukta özelleşmeye açık yapıları ve kanunların esnekliği hızlandırma yönteminin uygulanması için uygun bir zemin teşkil etmektedir. Ancak ülkemiz için böyle bir esneklik şimdilik mevcut değildir.

III) Zenginleştirme Yöntemi

Normal okul ortamında dehâ potansiyeli tesbit edilen öğrencilere ödev, kaynak, fazladan alıştırma, özel araştırma, seminer gibi eğitim ve öğretimi zenginleştirici uygulamaların yapıldığı bu sistemde birkaç noktaya dikkat edilmelidir.

1. Öğrencilerden dehâ potansiyelli ve süper olanlar önceden tesbit edilebilmeli.
2. Bu öğrencilere her ders için ekstra çalışmalar, doküman, kaynak, ödev vs. önceden hazırlanarak onların ilgisi tatmin edilmeli.
3. Bu çalışmalara katılan öğrencileri kontrol eden bir yetkili görevlendirilmelidir.

6.3.1. TARIHİ BİR EĞİTİM MERKEZİ: ENDERUN

Eğitim tarihimizde hususi bir yeri olan Enderun Mektebi Osmanlı’daki üstün beyin gücünün eğitimi için kurulan ve o zamanki dünya ülkelerinde bir benzeri olmayan aynı zamanda 21. asra girerken ülkelerin hedeflediği eğitim modelinin pek çok yönlerini ihtiva eden eşsiz bir eğitim müessesesidir. Teorik eğitim kadar uygulamaya geniş yer vermesi, el becerilerinin kazandırılmasına ve sanat meslek eğitimine verilen hususi önem ferdfî kabiliyetleri ortaya çıkarıp destekleyici ve geliştirici esnekliği olan müfredatıyla günümüzün ve geleceğin eğitim anlayışına ışık tutacak bir müessesedir. Fatih Sultan Mehmet tarafından kurulan bu müessese 15. asır ortalarından 19. yy.’a kadar aktif olarak aksamadan fonksiyonunu yerine getirmiştir. Osmanlı Devleti’nin tarihine paralel bir gelişim gösteren bu okul, 19. yy.’da bozularak sadece sarayın iç hizmetlerine personel yetiştiren yerler haline gelmiştir. Tarihte Enderun’un aynısı olan bir okul modeline rastlamak imkânsızdır. Ama ona en yakın benzer bir modeli de yine

kendi ecdadımız Selçuklular, Nizamiye Medreselerinde gerçekleştirmişlerdir. Enderun'da özellikle Türkçe okuma ve yazmaya ayrı bir önem verilirdi. Bu iş için daimi hocalar vardı. Enderun'a hergün İstanbul ve çevresinden 40 kadar müderris ve seçkin kişiler ders vermeye gelirdi. Enderun Mektebinde sınıflar 15'er kişilik olup her 15 kişiye bir sınıf öğretmeni atanırdı. Kıdemli ve başarılı öğrencilerden yaşça büyük olanlar öğrenci gruplarına kalfa olarak atanıp ders verirdi. Öğrenciler yaşlarına göre değil, ilerleme hızlarına ve anlama kavrama seviyelerine göre gruplanırdı. Bu yüzden çeşitli yaşlardaki öğrenciler aynı grupta da yer alabiliyordu. Ayrıca 10 kişilik öğrenci gruplarına öğretmenden ayrı olarak bir Lala (Rehber) verilirdi. O grubun intizam, disiplin ve ahlâkından mes'uldü. Öğrencilerle birlikte yer, içer ve yatardı. Lalalar kıdemli ve başarılı öğrenciler arasından seçilirdi. Enderun hazırlık okulları, bugünkü alman Eğitim Sistemine çok benzemektedir.⁽⁸⁷⁾

Enderun yalnız devletin sivil ve askerlik sahaları için insan yetiştiren mektep olmayıp çeşitli ilim ve sanat dallarında seçkin insanlar yetiştiren bir müesseseydi. Bütün Batılılar (Hammer gibi meşhur tarihçiler dahil) Enderun Mektebi'nin geçmişte ve daha sonraki çağlarda benzeri görülmemiş verimli ve çok ileri eğitimin prensiplerini tekniklerini kullanan bir eğitim-öğretim müessesesi olduğunda hemfikirdirler. Eğitim tarihçisi B. Miller'e göre, "Enderun'da eğitim erken bir yaşta akademik ve sanat meslek eğitimi olarak ikiye ayrılmaktaydı." Almanya'daki Gymnasium ve meslek liseleri de aynı usulde çalışılır. Ayrıca kişiler kendi özellik ve kabiliyetlerine göre istediği eğitim ve öğretim dalını seçebilme hürriyetine sahiptir. 15. yy.'dan itibaren Venedikli, Avusturyalı, Fransız ve İngiliz casuslar ve yazarlar Enderun Mektebi'ne hususi bir ilgi duymuşlardır. Onların Enderun Mektebi hakkındaki ortak görüşü şudur: "Osmanlı sarayı içindeki bu okul seçkin devşirmeleri yetiştirmekte ve İmparatorluğun gücünün ve refahının temel kaynaklarından birisini oluşturmaktadır. Buraya alınacak öğrencilerin seçiminde ve eğitiminde gösterilen isabet ve etkinlik bu devletin ileri bir medeniyete ve üstünlüğe sahip olduğunun göstergesidir." Bugün de dünyanın süper askeri gücü haline gelen ABD'yi ayakta tutan üçüncü dünyanın süper beyinleri değil midir? Bugün her taraftan ABD'ye yüksek nispette bir beyin göçünün olduğu herkesçe bilinen bir husustur. Bu da şunu gösterir ki; ABD bile Enderun Mektebi benzeri bir sistem ile ayakta durmaktadır. Sarayın Genel Bir Tarihi (1616-24) isimli eserinde Michel BOUDIER Enderun Mektebi hakkında şunları söylemektedir: "Türklerin niçin varlıklı ve güçlü bir devlet olarak geliştiğine şaşmamak gerekir. Çünkü onlar gençler arasından en kabiliyetlilerini seçmesini ve onları dürüst, ahlâklı insanlar haline getirecek disiplinli bir eğitim vermesini çok iyi bilmektedirler." 1668'deki İngiliz sefaretinin kâtibi Sir Paul RYCAUT ise Enderun'u Osmanlı Devleti'nin en güçlü dayanaklarından birisi olarak göstermektedir.

---

(87) Selim Aydın, Bilgi Çağında İnsan, T.Ö.V. Yayınları, İzmir. 1993, s. 108

6.4. SINIFTA SÜPER ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ

İlk önce, öğretmen mucid olma potansiyeli olan öğrencilerin süperleştirilmesinde;

1) İrsi bir potansiyel, 2) Ebeveynle karşılıklı etkileşimlerin bir sonucu olarak kristalleşen bazı şahsiyet özellikleri, 3) İlk yaşlardaki yoğun uyarımlar, 4) Bu faktörlerin bazı bileşimleri gibi kritik unsurların önemli rol oynadığını bilmelidir.

Özel kabiliyetli öğrencileri kendi sahalarında süperleştirme için gerekli olan uzun süreli ve yoğun faaliyetlerin öğrencilerde isteksizlik doğurması ihtimali vardır. Öğretmenin yapacağı asıl şey, öğrencilerin mucidlik yönlerini, ders konularını teşkil eden disiplinlerin çerçevesi okulun kültür ve sanat faaliyetleri içinde geliştirmeye çalışmak olmalıdır. Çocukların çoğu küçük yaşlardayken bile, sahip oldukları bilgilerin ötesine geçerek yeni keşifler yapabilme kapasitesindedirler.

Asılardan beri insanımız, bu ulvî yolculuğa karşı yabancı ve bigânedir. Onu, mahiyetinin ma'rifetine erdirmek; aklını inkişaf ettirip iradesine fer getirmek, his âlemini durulaştırıp tabiatın maverasıyla temasını temin etmek, büyük terbiyecilerimizin vazifesidir.

SÜPER ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNDE DİKKAT EDİLECEK KONULAR

a- Koordinatör Modeli:

Normal sınıflardan özel sınıf ve süperler okuluna kadar uzanan değişik eğitim alternatiflerini koordine edecek ve bu sahada tam zaman çalışacak elemanların istihdam edilmesi köklü bir çözüm gibi görünmektedir. Devlet tarafından belli okullarda ve özel sektörün kendi imkânlarıyla yapacağı böyle bir düzenleme, malî açıdan bir yük getirirse de, karşılığı fazlasıyla alınacaktır. Üstün kabiliyetli öğrencilerin eğitim programlarını koordine edecek böyle bir ekibin görevlerinden bazıları aşağıda sıralanmıştır:

1. Öğretmenlerin, idarecilerin ve ailelerinin görüşlerinin alınarak bölgenin veya o okulun süperler programının plânlanması.
2. Programların yürütülmesi için gerekli fonların bulunması, bilgilerin toplanması vs. gibi bütün idarî yazışmaların kontrolü.
3. Özel sınıf, özel kurs, seminer vs. gibi programlar hakkında öğretmenlerle görüşülerek tavsiyelerinin alınması.

4. Programa alınacak öğrencilerin seçilmesi için öğretmenlerden bilgi alınması.
5. Ailelerden gelebilecek yardımların belirlenmesi için özel veli toplantılarının düzenlenmesi.
6. Programa katılan öğrencilerin hepsinin takip ve kontrolü için dosyalarının hazırlanması.
7. Programa katılan öğrencilerin kabiliyetlerinin ve başarılarının değerlendirilip tesbit edilmesi.
8. Programa yardım edebilecek okul içinden ve dışından uzman insanlar, belletmen ve eğitimcilerle görüşülerek usta-çırak sisteminin kontrolü.
9. Özel maksatlı geziler plânlanması ve düzenlenmesi.
10. Üniversiteler, araştırma kurumları ve müzeler gibi yerlerle bağlantı kurularak gerektiğinde yardımlarına başvurulması.
11. Yurtiçi ve yurtdışından yabancı kaynakların getirilerek öğrenci ve öğretmenlerin istifadesine sunulması.
12. Programa katılan öğrencilerle zaman zaman özel dersler düzenleyerek motive olmalarının ve hedeflerini aydınlatmaya dönük konuşmaların yapılması.
13. Yapılan çalışmaların halka maledilmesi gayesiyle basın yayın organlarıyla, gönüllü kuruluşlarla ve idarî ve mülkî erkânla temas kurulması.

Genel bir koordinatörün yanı sıra, fizik, kimya, matematik gibi belli uzmanlık dallarında branşlaşmış zümre koordinatörlerin de konulması şarttır.

b) Entegre Eğitim Programının Gerekliliği:

Üstün kabiliyetli öğrenciler için hazırlanan programlar daha çok öğrencilerin zihnî yönlerini geliştirmeyi ve bilgilerini arttırmayı hedeflemektedir. Bununla birlikte son yıllarda yapılan araştırmalar zekânın sadece beynin hızlı çalışmasından ibaret olmadığını göstermiştir. Aynı sebeple, uygulanan zekâ testleri, genelde, sadece zihnin fonksiyonlarını ölçtüklerinden, dehâ potansiyeli belirlemede yetersiz kalabilmektedir. Bir başka ifadeyle, sadece zekâ testleri kullanarak programa alınacak öğrencileri belirlemek yanıltıcıdır.

6.5. Bilim Olimpiyatlarına Öğrenci Hazırlama

BİLİM OLİMPİYATLARI DÂHİ ÖĞRENCİLERE OLAN İLGİYİ ARTIRIYOR

Aslında 1975 yılları bütün dünyada süper beyinlerin eğitimine olan ilginin arttığı yıllardır. Bu yıllarda Dâhî Öğrenciler Dünya Konseyi'nin kuruluşunu ve uluslararası konferanslar ile bilgi alışverişinin hız kazandığını gözlüyoruz. Aynı yıllarda henüz batıya kapalı olan Doğu Bloku ülkeleri kendi aralarında matematik, fizik ve kimya olimpiyatlarını başlatarak, dâhî öğrenciler için bir rekabet ortamı oluşturmaya başlamıştı. 1985 yılından itibaren başta ABD olmak üzere Türkiye dahil birçok batılı ülke bilim olimpiyatlarına resmen katılmaya başladılar ve artık olimpiyatlar milletlerarası bir nitelik kazandı. Son 10 yıldır genişleyen bu yarışmalar 1994 yılı itibariyle matematikte 75, fizikte 50, kimyada 40 ülkenin katılımıyla gerçekleşmiştir.

Bilhassa lise son sınıf ve isterse daha küçük yaştaki öğrencilerin katılabildiği bu yarışmalar son yıllarda, dehâ potansiyeli taşıyan ve bilime yönelmiş öğrencilerin çalışmalarının son derece objektif ölçüler içerisinde değerlendirildiği bir yapıya dönüşmüştür. Ayrıca bu yarışmalar, katılan ülkelerin üstün yetenekli öğrencilere verdikleri eğitim kalitesinin bir göstergesi olarak da değerlendirilir.

Birçok ülke milletlerarası boyut kazanan olimpiyatlara hazırlık gayesiyle daha alt sınıfları kapsayan ülke içi yarışmalar düzenlemeye başlamıştır. Romanya, Macaristan, Rusya, Avustralya gibi bazı ülkelerde bu tür ülke içi yarışmalar ortaokul birinci sınıf seviyesindeki öğrencilere kadar indirilmiştir. Hatta matematik dalında 12 yaşında bir öğrencinin dünya birincisi ve fizikte 11 yaşında bir diğerinin dünya üçüncüsü olması ve bu öğrencilerin Doğu Bloku'ndan değil de ikisinin de Avustralya gibi bir batılı ülkeden çıkmış olması ilginçtir. Fizikte 1993'de kırılan bu son rekorun bir öncesinde (1992 yılında) 14 yaşında bir Türk öğrenci Salih Adem'in dünya üçüncüsü olarak en genç yarışmacı seçildiğini de buna eklersek, olimpiyatların artık doğu tekeline tamamen çıktığını ve milletlerarası bilim yarışına dönüştüğünü söyleyebiliriz.

TÜRKİYE'NİN BİLİM OLİMPİYATLARINDAKİ DURUMU

Türkiye bilim olimpiyatlarında 1994 yılında kimyada sonuncu, matematikte 28. ve fizikte 7. olmuştur. Bu neticeler henüz bu sahada istenilen olgunluk seviyesine ulaşamadığımızın bir delili olsa gerek. Her ne kadar fizikte takım halinde 7.'liği yakalamamız iyi bir işaret ve ümit kaynağı olsa da matematik, kimya, biyoloji ve bilgisayar dallarında takım halinde derece almaksızın ve hele hele ilk 10'a girmeyi gerçekleştirilmeden gelecek adına ümitler beslemek zor olacaktır. Gerçi son birkaç yıldır özellikle bazı özel vakıf okullarının gayretleriyle bu 5 dalın 4'ünde ciddi bir atılım gözlenmeye başlamıştır. Fizikteki yurtdışı başarılarına benzer şekilde diğer dallarda da bu atılımların meyvelerinin en kısa zamanda alınacağını ümit etmekteyiz.⁽⁸⁸⁾

(88) Sızıntı, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 10/95, s. 24

7. ÖZEL EĞİTİMDE YÖNETİM YAPISI

7.1. ÖZEL EĞİTİMDE KURUMLARIN İŞLEYİŞİ

Eğitim öğretim bir bütün olarak ele alınır. Bütün fonksiyonlarıyla okulun yanında pansiyonu, ayrıca okul-pansiyon dışı ek üniteleriyle beraber eğitim-öğretim değerlendirilir.

OKUL: Bir okulda bulunması gereken bütün birimlerin en modern teçhizatla donatılması ön şarttır. Öğrencinin ders dışı laboratuvar, kütüphane, spor-resim, müzik ve diğer sosyal-bilimsel faaliyet odalarını rahatlıkla ferdi ve ekip olarak kullanıma müsait hale getirilmesi ikinci şarttır.

Okul pansiyon kısımlarının bahçe düzeninin, kantin-kafeterya, restaurant bölümlerinin ev-aile sıcaklığını aratmayacak bir düzen içerisinde tanzim edilmesi üçüncü aşamadır.

PANSİYON: Özel eğitim kuruluşlarında kayıtlı öğrencinin çoğunun yatılı olarak eğitimini sürdürülmesi istenir.

Ayrıca özel yurt ve pansiyonlar daimi kalmayan diğer öğrencilere hizmet vermek üzere de özel olarak düzenlenir. Haftanın, ayın belirli dönemlerinde nöbetleşe veya özel çalışma gruplarının programlarına göre, rehber öğretmenler kontrolünde öğrenci velilerinden izinli olarak belirli günler ve saatler içerisinde öğrencilere pansiyonda programlar yapmasına fırsat tanınır. Özellikle yoğunlaştırılmış, hızlı-toplu kurs eğitimi programları bu pansiyonlarda icra edilir. Öğrencinin 24 saati haftanın 7 günü aralıksız programlanır, ders çalışma, dinlenme, eğlenme, arkadaşlıklar, kaynaşma gibi çeşitli etkinlikler hesabedilir.

OKUL PANSİYON DIŞI EK ÜNİTELER: Yatılı ve yatisız öğrencilerin okul ve pansiyondaki bıkkınlıkları, can sıkıntıları, ülfet ve ünsiyetlerini kırmak, öğrenciyi farklı mekanlarda farklı atmosferlerde, farklı şekillerde eğitmek için bu üniteler önemlidir.

Özel eğitim kuruluşlarının birbirini tamamlayan farklı kurumları ve üniteleri olduğundan bu üniteler birbirlerini takviye ederler. Üniversitede okuyan öğrencilerin kaldığı pansiyon ve yurtlardaki başarılı öğrenciler orta dereceli öğrencilere rehberlik ve danışmanlık yapabiliyorlar.

Özel eğitim kuruluşlarının özel araştırma enstitü, kütüphane, kitabevi, okuma salonu, bilgisayar odaları, basın-yayın merkezleri gibi ek üniteleri bu öğrenciler için farklı mekânları oluştururlar.

Özel eğitim kuruluşlarının yönetim kurulu ve mütevelliliğini oluşturan müteşebbis ve işadamlarının bu öğrencileri dinlenme-eğlenme-gezi ve inceleme amacıyla düzenledikleri ekstra programların eğitimde özel bir yeri vardır.

7.2.1. ÖZEL EĞİTİM KURUMLARINDA REHBERLİK

7.2.1. Okul İçi Rehberlik

Her öğrenciyi kişisel özellikleriyle ele alan rehberlik bir kaç kademede götürülür.

Sınıf Rehberliği: Sınıftaki bütün öğrenciler kendi aralarında küçük gruplara ayrılır, başarılı öğrenciler başkanlığında diğer öğrenciler otokontrole alınır. Pansiyonda da bu sınıf rehberliğine uyumlu bir şekilde rehberlik devam ettirilir.

Grup Rehberliği: Okulda-kursta teşekkül ettirilen özel çalışma, araştırma, aktivite grupları için özel grup rehberlikleri ihdas edilmektedir. Müsabaka-yarışma bilimsel-sosyal-kültürel etkinlikler için hazırlanan bu gruplar için özel çalışma rehberlikleri başarının sırrını oluşturur.

Okul Rehberliği: Okulun-dersanenin-kursun genel başarısını değerlendiren, gözeten, kontrol eden, yönlendiren okul rehberleri aylık çalışmalarını okul yöneticilerine rapor ederler.

Başdanışman: Özel eğitim kuruluşlarına bağlı bütün eğitim-öğretim faaliyetlerinin başarıyla yürütülmesi uluslararası, ülke, bölge ve il ve belde çapında diğer özel resmi eğitim kuruluşlarıyla beraber değerlendirerek kuruluşların verimliliğe motive edilmesi için çalışır. Özel eğitim kuruluşları arasında koordinasyon vazifesini de yürüten serrehberler okul-kurum-pansiyon rehberleriyle metod görüşmeleriyle öğrenci ve okul-kurum başarısını takip ederler.

Kurum müdürleri, rehberleri, genel müdür, başdanışman ve rehberlik misyonunu destekler, yer yer rehberlik toplantılarına katılır. Tesbit ve tavsiyelerini serrehbere bildirir. Rehber ve başdanışman, pedagoji, psikoloji ve sosyoloji bilimlerini esas alarak öğrenciye ruhen yaklaşma, okulu-eğitimi-eğitimciyi sevdirmeye, başarıya endeksli hale getirme hususlarına azami gayret sarfederler. Anket, seminer, konferans vs. gibi organizasyonları yapar ve denetlerler.

Başdanışman okul, kurum idaresi, pansiyon idaresi, öğretmenler, veliler arasında diyalogu sağlar.

Rehber öğretmen, rehber öğrencileri seçer, bu rehber öğrenciler öğrencilerin moral seviyesinin yüksek tutulmasında birinci derecede sorumludur.

Her kurumun başdanışmanı o kurumda müdür yardımcısı statüsündedir.

Başdanışman eğitim döneminin başında yaz programlarını da içine alacak şekilde rehberlik çalışmalarıyla alakalı yıllık müfredat programı yapar, yapılacak işlerin mevsiminde yapılmasını sağlar. Yıl sonuna kadar yapılması gereken çalışmaları grafikleştirerek hedefi gerçekleştirme raporları düzenler.⁽⁹⁰⁾

7.2.2. Okul Sonrası Rehberlik

Özel Eğitim kurumlarında öğrenci ile ilişkiler sadece okul eğitim dönemlerinde yapılmaz. Öğrenci ile 12 ay ilgilenilir. Öğrenciye 24 saatlik program verilir. Öğrenci okuldan başarı ile mezun olduktan sonra öğrencilerin kazandıkları üniversiteye kayıtlarının yapılmasında, öğrencinin kalacağı yurt-pansiyonlara yerleştirilmesine kadar rehberlik hizmetleri devam eder. Eğer öğrencinin maddi imkanları sınırlı veya zayıf ise bu öğrencilere burs-kredi temin yollarına gidilir.

Özel Eğitim kurumlarında okuyan öğrenciler için yaz programları fevkalade verimli ve önemlidir.

Gerek ülke içindeki dinlenme tesislerinde, gerekse yurtdışında önceden tespit edilen yerlerde dinlenme-gezi-inceleme-araştırma yapma imkânları sağlanır. Öncelikle yabancı dili geliştirme programları yapılır.

Sınavlara, bilim olimpiyatlarına, yarışma ve proje hazırlama programlarına hazırlanan öğrenciler için okulda verilen yoğun özel eğitim çalışmaları yanında okul dışında farklı, rahat bir atmosferde sağlanan çalışma imkanları öğrencilere doping olmaktadır.

7.3. BAŞARIYA PRİM

Her öğrenci çalışmalarının karşılığını sınıfta, grubunda ve pansiyonundaki tutumlarına göre mutlaka göreceğini bilir ve ona göre davranır. Genelde ödül-mükâfat ağırlıklı değerlendirmeye tâbi tutulur. Ceza olarak da, verilecek ödül ve primlerden mahrumiyet

(90) Rehberlik, Özel Fatih Koleji Rehberlik Servisi Yayınları, 1994, İstanbul, s. 22

öğrenciye etkili olmaktadır. Her öğrenciyi seviyesine, branşına, çalışma grubuna göre başarıya kilitlemek hedeflenmiştir.

Öğrenciye rehberlik hizmetleriyle başarılı olmanın gerekliliği inandırılmakta, başarıya motive edici programlara tâbi tutulmakta, hertürlü çalışma imkânları sunulmakta, büyük bir moral gücü aşılansmaktadır.

Başarıyı etkileyen birçok faktörlerin yanında öğrenciye verilen besleyici gıdalar, dinlendirici, stresten, psikolojik problemlerden uzak bir atmosfer önemli yer tutmaktadır.

Öğrenci başarılı bir yola girdiğinde hertürlü çalışma imkânlarına, ders araç ve gereçlerine, zengin kaynaklara, uzman bilimadamlarının rehberliğine, modern araştırma imkânlarına sahip olacağına, eğitim-öğretim döneminin bütünüyle garantiye alınacağına inanır.

Öğrenci velileri açısından maddi olarak öğrencinin yıllık ücretleri ödenirken başarılı öğrencilere tanınan indirimler, yaz döneminde öğrenciye hazırlanan imkânlar başarıyı etkileyen iç faktörlerdir.

Özel okulların yıl içerisindeki sosyal-kültürel etkinlik programları çok renkli geçmektedir. Bu programlarda devlet yetkilileri, özel ve tüzel kuruluş sahipleri, öğrenci velileri ve halk huzurunda öğrenciler ve velileri ödüllendirilir. Bu ödül törenleriyle; okul yönetimi kendini ispatlamış, öğrenci adını duyurmuş, dolayısıyla velisi de onore edilmiş olmaktadır.

Diğer bir özel durum da; öğrenciler sadece ders ve sınav sonuçlarına göre değerlendirilmemekte; öncelikle öğrencinin ahlâkî dürüstlüğü, üstün davranışları, arkadaşlarıyla uyumluluğu ve liderliğe yakın kabiliyetleriyle beraber ele alınmaktadır.

Öğrencilere başarılı olmak için; sadece kendi kişisel statüsü, geleceği, ailesinin memnuniyeti, çevresindekilerin alkışlamalarının yeterli bir sebep olmayacağını; ülkenin geleceği açısından ve insanlığa faydalı olmanın lüzumluluğu gibi milli ve evrensel inanç ve özveri aşılansmaktadır.

Uluslararası platformda Türkiye'yi temsil etmek NASA'da bir Türk öğrenci olmak, ilk icad ve keşifleri yapmak sınavlarda Türkiye'de ilk 10 veya ilk 50'lere girmek, en yüksek puanlar almak gibi başarılar bu özel okulları gözde okullar haline getirmektedir.

7.4. ÖZEL EĞİTİM KURULUŞLARINDA EĞİTİCİ-ÖĞRETMEN-BELLETMEN DURUMU

Özel eğitim-öğretim kuruluşlarının en önemli bir özelliği kendi idarecisi ve eğitimcisini kendisinin yetiştirmesidir. Özel eğitim kuruluşları birbirini tamamlayan komple yatırımları gerçekleştirmektedir. Anaokulundan üniversiteye kadar, hatta özel üniversite açmak için teşebbüs edilmektedir. Okul-kurs-dersane-yurt-pansiyon, kütüphane, araştırma enstitüleri, spor kompleksleri, birbirini tamamlayıcı sistemdedir.

Genelde özel okullar öğrencilerine verdiği özel kültürüyle yüksek duygu ve düşünceleriyle, kendine has iklimiyle âdetta öğrenci-okul-öğretmen-veli birlikteliğini birbirine örgüler. Öğrenci okulunu bitirse de bu birliktelik devam eder, üniversite yıllarında bu duygu kaybolmaz, mezun olduğunda bu başarılı öğrenciler bu eğitim komplekslerinde yönetici ve eğitici olmayı şeref bilirler.

Üniversite öğrencilerinin kaldığı yüksek öğrenci yurtlarındaki başarılı öğrenciler, bu özel eğitim kurumlarının okul ve kurslarında belletici, terbiyeci, stajyer öğretmen ve rehber öğrenci olarak görev alırlar. Bu yüksekokul öğrencileri daha üniversite yıllarında pratik eğitim-öğretim hayatına idarecilik atmosferlerine alışır, öğretirken öğrenirler, eğitirken eğitilirler.

Özel eğitim kuruluşları diğer illerde ve bölgelerde kendi özelliklerini gösteren aynı kültür ve iklimi yaşayan-yaşatan diğer özel eğitim kurumlarıyla dayanışma içerisindedir. Birbirlerine öğretmen-idareci referans ve transfer ederler, müşterek hizmet içi eğitim programları icra ederler.

Özel Eğitim kurumları; eğitimci adaylarını seminer ve kurslarla yetiştirmelerini temin ederler.

Alt kuruluşlarda stajyerlik yaptırılır. Nihai bir yazılı-sözlü sınavı da yeterli bilgi ve beceriye sahip olan eğitimcileri kuruluşlarında çalıştırırlar.

Bu eğitimciler de Milli Eğitim Bakanlığının öğretmen-belletmen ve idareci şartlarını içeren mevzuata uygunluk aranır.

Özel Eğitim kuruluşları kurumlarında çalıştırdığı idareci ve eğitimcilerin her türlü kişisel, ailevi, sosyal ihtiyaçlarını karşılamayı taahhüt ederler. Evliliklerinde yardımcı olurlar. Askere giden personelin maaşını devam ettirirler. Evli personelin, eğitimcilerin çocukları için kurum bünyesinde kreşler açarlar. Öğretmenlerin her türlü yayın,

döküman ihtiyaçlarını karşılarlar. Dış ülkelerde ihtisas-araştırma yapmak isteyen elemanlara destek olurlar. Başarılı öğretmenleri ödüllendirirler.

Araştırma yapılan anketlerle diyalog sağlanan özel okul idareci, eğitimci ve personelinde siyasi bir ilişki görülmediği gibi kurumda ve öğrencilerde siyasetle ilgilenmeme yasağı getirildiğini müşahede ettik.

Çok orjinaldir, fevkalâde takdire şayandır ki, bu alternatif eğitim modeli özel eğitim kuruluşlarında çalışan idareci-eğitimci ve personelin % 95'i sigara içmezler. % 5'lik kısım da aşçı-müstahdem vs. gibi personel olup kurum dışında içebilirler.

Bir baskı unsuru olmadan uygulanan bu durum, özel okul ikliminin kendine has atmosferinden kaynaklanmaktadır.

7.5. ÖZEL OKUL YÖNETİMİNDE HİYERARŞİ

Alternatif model özel eğitim kuruluşları bir aile huzuru içinde, itaat, hürmet, sevgi, saygı ilişkileri içerisinde hizmet verirler. Bu kuruluşları kuran, yürüten, yöneten, yönetim kurulu / mütevelli heyeti bir baba şefkati, görevli titizliği içerisinde üzerine düşen vazifeleri büyük bir hassasiyetle yürütürler. Maddi olarak kârlı olmayan bu eğitim yatırımlarını ancak fedakâr, mürüvvetli, hamiyetperver, vatansever, inançlı müteşebbis insanlar üstlenmektedir.

Üst Yönetim Kurulu genel olarak bütün kuruluşların yönetimini üstlenirken, her kurumun alt yönetim kurulları okul-kurs aile birlikleri de bu kuruluşlar için çalışırlar. Hertürlü ihtiyaçlarını karşılar, finansman takviyesinde bulunurlar.

Okul ve kurslara öğrenci-personel alınırken belirlenen ölçüler ve sınav şartları, esastır. Yönetim kurulu müteşebbisleri bu çalışmalarını karşılığında özel bir kontenjan talep etmezler, yönetime baskı yapmazlar, yönetime karışmazlar. Kurum yöneticileri de, yönetim kurulu müteşebbislerine birer “büyük” olarak hürmet ederler.

Kurum yönetiminde icra kurulu başkanı son söz sahibidir. İcra kurulu, yönetim kurulundan gelen teklifleri değerlendirir. Genel müdür ve kurum müdürlerini, rehber ve müfettişleri dinler, raporlarını inceler, nihai kararı verir.

Özel eğitim kuruluşları diğer illerdeki benzer özel eğitim kuruluşlarıyla beraber ortak birlikler, organizasyonlar kurmaktadır. Eğitimci, idareci, personel yetiştirilmesi, transfer edilmesi, ders kitap ve yayınlarının basım ve dağıtımında, ders araç ve gereçlerinin alım-satımında ortak kararlar alırlar, beraber hareket ederler.

İcra kurulu genel müdürü tespit eder, görevlendirir. Bütün özel eğitim kurumları bu genel müdüre bağlıdır. Genel müdürler genelde 1. gn. md. yardımcısı ile kurumların eğitim, idari, teknik çalışmalarını; 2. gn. md. yardımcısı ile de planlama, projelendirme, yatırımlar, iletişim, koordinasyon ve programlarını organize eder.

İcra kurulu ve yönetim kurulu, genel müdürle beraber Danışman bilimadamları, teknik uzman kimselerle görüşürler. Her bir kurum için bilim danışmanı, mali, hukuki danışman ve idari danışman istihdam edilir.

Özel eğitim kuruluşlarındaki yönetim ve organizasyon yapısını detaylarıyla ele alabilmiş değiliz. En bariz özellikleriyle değerlendirmeye çalıştık.

Alternatif Eğitim Modelini örgütleyen bu kuruluşlarda gelişme, büyüme, ihtisaslaşma sürecinde ilerlemektedir.

Altyapısı belki 25-30 yıllara dayanan alternatif eğitim düşüncesi son 10 yıl içerisinde müesseseseleşmiş 4-5 senedir başarılarını duyurmaktadır.

Geleceğin aydınlık günlerini inşa edecek beyin gücünü, fikir işçilerini, ruh mimarlarını, süper insanları yetiştirecek bu kuruluşlar, basın-yayın hayatımızda da kendini göstermektedir.

7.6. OKUL-AİLE BÜTÜNLEŞMESİ VE ÖNEMİ

Okul ortamı içinde sosyal faaliyet ve diyalogların önemi çok büyüktür. Sosyal diyalogtan kastımız öğretmen-öğrenci öğretmen-idareci-idareci-öğrenci diyalogu olmakla beraber, esasında okul-aile bütünleşmesidir.

Başarılı bir eğitim-öğretimin gerçekleştirilmesinde okul-aile işbirliğinin önemi büyüktür.

Hangi yaşta olursa olsun çocuğu ailesinden ayrı ele almak eğitim-öğretimdeki gayretlerin verimini azaltacaktır.

Okul aile diyalogunun resmi formalitelerden uzak, ciddi ve samimi bir atmosfer içinde olması ve devam etmesi çocuğun başarısını etkileyen temel faktörlerden birisidir.

Temel gayesi çocuğun çok yönlü eğitim, öğretimini temin etmek olan okulun bu fonksiyonunu eda ederken eğitim faaliyetlerini (çocuk üzerindeki tesirleriyle) doğrudan

etkileyen ailelere bir bütünlük içinde hareket etmesi hem eğitimin kalitesine hem de öğrencilerin davranışlarına müsbet tesir edecektir. Ailenin okulla işbirliği yapması başka şey, okulun işleyişine müdahale etmesi bambaşka şeydir. Eğitimde istenmeyen durum ikincidir.

Okul bugün sadece çocukların değil, aynı zamanda ailelerin de eğitildiği, böylece çocuk ve aile arasında olabilen herhangi bir kopukluğun hemen hemen hiç yaşanmamasını temin edecek müessese olmak zorundadır.

Öğrencinin aileden kaynaklanan kusurlu davranışları ancak öğretmenin aileye yardımcı olabilmesi ölçüsünde düzeltilebilir. Çocuk her zaman ailesinin tesirindedir. Öğretmenin aile ortamını tanımadan ailenin çocuğa etkilerini dikkate almadan sürdüreceği eğitim-öğretim gayretleri de yeterince başarılı olamayabilecektir. Eğitimin sürekliliği ortak hedeflerin gerçekleştirilmesi ve başarılması okul-okul aile bütünleşmesine bağlıdır. Eğitimde artık “Eti senin, kemiği benim” mantığının sayfası kapanmıştır. (91)

Çocuk eğitiminin temel üç yönü vardır. Bunlar eğitimin:

- a. Aileye bakan yönü.
- b. Çocuğa (Öğrenciye) bakan yönü.
- c. Okula bakan yönü'dür.

a. Eğitimin Aileye Bakan Yönü:

Öğrenci velileri, ebeveynler öncelikle çocuk eğitiminde Hedef Tesbiti. (Niçin okutuyoruz?) sorusunu cevaplandırmalıdır. Eğitimde hedef; öğrencinin başarılı bir eğitim, öğretim geçirmesi, kabiliyet ve zekâsına göre fitratına uygun istenilen bir mesleğe gidebilmesidir. Başarılı bir eğitim ve nihayetinde istenilen mesleğe ulaşmak için aileye düşen nedir?

Onu niçin okula gönderdiğinizi iyi tesbit ettikten sonra ondan neler isteyeceğinizi de iyi tesbit edebilirsiniz. Ondan beklediğiniz şeyler maddi şeyler değil, başarılı bir öğretimle birlikte hal ve hareketlerinde de her türlü güzel davranışı sergilemesidir. Ondaki bu başarı, hal ve hareketlerindeki güzellik genellikle ailenin bir görüntüsüdür.

Çocuk eğitimi büyük bir sanattır.

---

(91) Hüseyin Korkmaz, Çocuk Eğitimi, Feza Yayınları, İzmir, 1992, s. 67

Geçmişte özellikle OSMANLILAR'da subyen mekteplerinde ilim-i hal denilen bir ders okutulurdu. Bu ders yoluyla hem çocuklar hem aileler içtimai hayatta ne tür davranışlar içinde bulunacaklarını, kime ve nerelere karşı mesuliyetlerinin olduğunu bir hayat biçimi olarak öğrenirler ve tatbik ederlerdi.

Bizim de ilköğretim okullarımızın hiç olmazsa 3-4-5-6-7-8'inci sınıflarında mecburi ders olarak bu ders okutulmalıdır. Bugün Avrupa bu dersi Siyasal Bilimler Fakültelerinde mecburi ders olarak okutmaktadır.

Özel Eğitim Kurumları aileleri eğitimin içerisinde aktif olarak bulunmasını teşvik ederler. Bu amaçla öğrenci velileriyle seminerler, ikili görüşmeler, anketlerle çocuğun problemleri ve çocuk yetiştirme teknikleri üzerinde çalışmalar yapılır.

Çocukların daha iyi yetişmeleri için okul öncesi eğitimin verilmesi gereklidir. Özel Eğitim kurumları hazırladıkları broşür ve kitapçıklarla ebeveynin çocuklarına okul öncesi ve okula devamı süresince nasıl davranması, nelere dikkat etmesi hususunda bilgi verilir.

Son senelerde okul öncesi kreş ve anaokullarının sayısı artmakta ve kaliteli eğitim hizmetlerin gelişmekte olduğunu müşahade etmekteyiz.

Kötü alışkanlıklara karşı çocukların önceden uyarılmaları için çocuğun evde alacağı telkin ve terbiye çok önemlidir. Günümüzde ailenin çocuğa etkisi kadar arkadaşlarının etkisi de unutulmamalıdır.

Aile içinde, çocuğun terbiyesine hassasiyetle eğilen ebeveyn, çocuklarını TV yayınlarına karşı korumakla yükümlüdürler. Müttehassıslar, çocukların günde en fazla 2 saat TV seyretmelerini tavsiye ediyorlar.

Çocuğa verilecek ilk eğitimin ehemmiyeti çok büyüktür. Çünkü bu eğitimle çocuğun öğrenmeye olan tabii meyilleri geliştirilir.

Fakat pek çok okuldaki öğretme metodları lise öğrencilerine göre programlanmış, yoğun günlük dersler ve ev ödevleri çocuklara yüklenmiş vaziyettedir. Daha fazla ders, daha çok imtihan, her zaman disiplin uygulamalarına öğretmenlerde dersleri ısrarla tekrarlayan kişi konumu eklenince, küçük çocuklar başarısızlığa düşer kalmaktadır.

Psikolog Jean Piaget tarafından başlatılan araştırmalar gösteriyor ki, 6-9 yaşları arasındaki çocuklar sadece dinlemeyle, öğrenme yerine dokunarak, görerek, koklayarak ve tadarak daha çok ve daha iyi öğrenirler.⁽⁹²⁾

b. Eğitimin Öğrenciye Bakan Yönü:

Eğitimin çocuğa bakan yönü aslında, işinin ana direğini oluşturur. Hem ailenin hem de okulun bütün gayretleri öğrencinin, eğitim ve öğretiminin daha iyi hale getirilmesi içindir. Bunun başarılı olması da öğrencinin okula ve okumaya istek duymasına yapılan bütün gayretlerin önemiyetini anlamasına bağlıdır.

Vericilerin güçlü ve iyi olması kadar alıcıların da o nisbette açık ve sağlıklı olmasıyla başarılı bir eğitim gerçekleştirilebilir.

Öğrenci okulun ve ailenin bütün gayretlerini hep kendisinin yetişmesi için yapılan gayretler olduğunu bilmeli ve inanmalıdır.

“Gençler bilebilseler, ihtiyarlar da yapabilseler dünyada çözümlenmeyecek bir mesele kalmazdı.” diyen Fransız atasözü çok doğrudur. Bilebilmek için illa ki yaşlanmak gerekmez. İnsan yaşlıların tecrübelerinden, nasihatlarından istifade etmesini bilmelidir ki yapılmış olan hatalar tekrarlanmasın, yapma gücü varken bilinebilsin.

Öğrencinin derslerinin başarılı, günlük hayatının da düzenli olması onun iyi ve güzele yönlendirilmesi ve iyi ve güzel alışkanlıklar kazandırılmasıyla mümkün olur.

c) İyi Bir Okul İçin Ebeveynlere Tavsiyeler

Özel Eğitim kurumları değerlendirilirken şu ölçüler unutulmamalıdır ;

Eğer siz bir özel okula çocuğunuzu kaydettirmek istiyorsanız şunlara dikkat ediniz. Çünkü gördüğünüz şeyler, çocuklarımızın kazanacakları şeylerdir.

1) Öğretmenler, çocuklarla teker teker veya küçük gruplar halinde ilgilenmelidir. Hepsine birden ders vermemelidir.

2) Çocuklar; projeler, aktif deneyler ve oyun üzerinde çalışıyor olmalılar. Onlar bütün gün sıralarında oturup alıştırma kitaplarını doldurmamalılar.

3) Çocuklar bizzat kendi hikâyelerini yazıyor veya gerçek kitapları okuyor olmalılar.

(92) Hüseyin Korkmaz, Çocuk Eğitimi, Feza Yayınları, İzmir, 1992, s. 64

4) Sınıf tertibatı, çocukların gruplar halinde çalışmalarını sağlayacak şekilde, okuma ve sanat bölümlerine sahip olmalıdır.

5) Çocuklar kendi serbest çalışmalarlarıyla yani resim veya diğer elişi çalışmaları yapmalılar. Sadece çizilmiş resimleri boyamak veya büyüklerin yardımıyla verilen ölçülerdeki sanat çalışmasıyla kalmamalılar.

6) En önemlisi, küçüklerin çehrelerini takip ediniz. Onlar şuurlu olarak kendilerini işe kaptırmışlar mı? Hevesli ve neşeliler mi? Eğer onlar, sıkılmış ve korkmuş gibi görünüyorsa, herhalde öyledirler. ⁽⁹³⁾

Özel Eğitim Kurumları ders çalışma kılavuzlarından özetlenen başlıca ders çalışma prensiplerini aktaracağız;

---

(93) Hüseyin Korkmaz, Çocuk Eğitimi, Feza Yayınları, İzmir, 1992, s. 74

BÖLÜM IV

İDEAL EĞİTİM MODELİ İLE İLGİLİ TEKLİFLER

Bu kısımda; Milli Eğitim sistemimizin temel sorunlarına çözüm olarak ileri sürülen teklifleri ve önerileri aktarmaya çalışacağız. Bu teklifler özel okul yönetici ve eğitici ve kurucularıyla yapılan anket ve görüşmeler sonucu tesbit edilmiştir.

4.1. ÖZELLEŞTİRME İLE İLGİLİ TEKLİFLER

Milli Eğitim, okulların çoğunluğunu özelleştirmelidir. Özel okullarla ilgili kanunnamesinin yeniden gözden geçirilmelidir.

Bunun için;

- a) Devlet özel okullara kamu arazilerini ücretsiz olarak tahsis etmelidir.
- b) Özel okulları her türlü vergi ve sigortadan muaf tutmalıdır.
- c) Özel okulların eğitim ücretlerin (üst sınırını) i her yıl il veya ilçe bazında kendisi belirlemelidir. Bununla Devlet Özel okulların makul bir ücret seviyesinde durmasını sağlayacak ve daha çok öğrencinin Özel okullarda okumasını teşvik etmiş olacak. Böyle olunca da, devlet okullarında yaşanan birçok problem çözülmüş olacaktır.
- d) Her yıl il bazında başarı gösteren (projelerde, dünya olimpiyatlarında ve ÖYS yerleştirmede) okullar sosyal imkanla laboratuvar vb. dallara harcanmak üzere maddi ödüller vermeli.

4.2. DERS MÜFREDATIYLA İLGİLİ TEKLİFLER

2. Özel okullarda ayrı bir müfredata gerek yoktur. Özel okullarda şu anda okutulan bazı kitaplara (İngilizce ve İngilizce yazılmış Fen ve Matematik kitapları) Talim Terbiye tarafından yayın izni verilmeli.

Kitap incelemesi yaparken

- a) Müfredat eksikliği kontrol edilmeli.
- b) Mahsurlu yerler tamamen kaldırılmalı (iptal ettirilmeli)

Bunlardan sonra kitaplara gerekli izin verilmeli, bu şekilde öğrenciler tarafından alınan fakat Talim Terbiyeden geçmemiş bir kısım kitaplara da resmiyet kazandırılmış olunur.

Ayrıca Yabancı Dil ve İngilizce kitaplarının seçimi tamamen Özel okulların elindedir. Ve bu kitaplar hiç bir şekilde Talim Terbiye tarafından incelenmemiştir. Bunların da kapsamlı bir biçimde Talim Terbiye Kurulu tarafından geçirilip öyle okutulmasında fayda mülahaza ediyorum. Bir başka önemli bir nokta ise özellikle İngilizce kitapları kendi Milli Şuurumuz dışında bir özenti içermektedir. Bu kitapların da kendi öz benliğimize uygun olacak şekilde yerli veya yabancı editörlere yazdırılması gerekmektedir.

Çalışma takvimi içerisinde en büyük sakınca yaz tatilinin uzun olması ve derslerden öğrencilerin soğumasıdır. Bunun için çalışma takvimi üç dönemden oluşmalıdır.

1. Dönem Ağustos'un 2. haftası - Kasım'ın ilk haftası (14 hafta)

2. Dönem Kasım'ın 4. haftası - Şubat'ın 4 haftası (14 hafta)

3. Dönem Mart'ın 3. haftası - Haziran'ın son haftası (14 hafta)

Genel olarak toplam: 42 hafta eğitim-öğretim 10 hafta tatil olarak paylaştırılmış oluyor.

Toplam ders gördüğü gün sayısı 231 (haftada 5,5 gün)

Belediyeler mahallinde Özel Okul açma yerine mahallinde bulunan Özel veya Devlet okullarına lojistik destek sağlanmalıdır. En basitinden suları ücretsiz yapılabilir ve bazı vergileri (çevre, çöp vergileri gibi) okullardan kaldırabilir.

4.3. ÖĞRENCİYİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME İLE İLGİLİ

ÖYS, çift basamaklı bir sınav olmalı ve 1. sınav Lise-2'de (üstün zekalılar için Lise-1'de olmalıdır)

Okul başarısının (0,8) çarpılarak (aynen de yansıtılabilir 1 ile çarpılarak) etki etmesi uygun olur. Çünkü okul başarısının ÖYS'ye etkisini artırmak öğrencilerin okul derslerine önem göstermelerine sebep olur. (Sadece ikinci basamak sınavına)

Ölçme ve değerlendirme her dönemde 2 yazılı, bir sözlü ve bir ödevden olmalı.

a) Yazılılar aynı dersi alan şubelere ortak olarak ve aynı anda yapılmalı. (aynı sorularda) Sorular o bransa ait zümrede ortak hazırlanmalıdır. Ayrıca yazılının cevap anahtarı ve puanlama sistemi ortak çıkartılmalıdır. Yani her öğretmen kendi kafasına göre okumalıdır. Burada şu önlenmiş olur: “Zayıf sınıfa kolay soru sormakla öğrenci sınıfı mesela 3 ile geçer, iyi sınıfa zor soru sormakla başarılı öğrenci de 3 ile geçer peki not ayırd edici bir özellik ise, nerede kaldı ayırt ediciliği.”

b) Bir başka konu ise öğrencinin orta öğretim başarı puanı okulun genel durumuna göre belirlenir. Mesela okul ortalaması 3 olan bir okulda bir öğrencinin de ortalaması 3 ise bu öğrencinin orta öğretim başarı puanı (OÖBP) 50 gelir. 5 ten yukarı olanlar 50 den itibaren artar. Şimdi zayıf alan öğrenciler yüksek puanlarla geçirilirse bu sefer okulun genel ortalaması artar. Bu da başarılı öğrencinin başarı puanının dolaylı olarak düşük olmasını netice verir. OÖBP’ni ÖYS’ye (2. basamak) etki edeceğinden öğrencinin 2. basamak sınavında düşük puan almasına ve daha az puanlı yere girmesine sebep olur.

1.si ders anlatılırken öğrencilere sorular sorularak +,- verme ve bu (+,-) lerin ödnem sonunda puana geçirilmesi.

2. si öğretmen dönem sonunda doğru genel bir çoktan seçmeli sınav (30 sorudan az olmamak şartıyla) yapar ve bunu sözlü notu olarak verebilir.

3- Dönem ödevi veya ödev notu da haftalık verdiği ödevlerin neticesi ve dönem sonunda vereceği ödevle birleştirilebilir.

Hafta sonları verdiği ödevleri kontrol eder ve (+, -) not verir. Bunların dönem sonunda nota çevirir. Bu dönem ödevin notunun yarısını teşkil eder, diğer yarısı ise vereceği dönem ödevinin notudur. İkisinin toplamı direkt ödev notu olarak yazılır.

$$\text{Öğrenci notu (Karne notu)} = \frac{(1.\text{Yazılı}) + (2.\text{yazılı}) + (\text{sözlü}) + (\text{ödev})}{4}$$

olmalıdır.

c- Ölçme ve değerlendirme öğretmen tarafından yapılmalı. Fakat öğrencinin yapmış olduğu hatalar öğrenciye gösterilmelidir.

4.4. EĞİTİM PROGRAMLARIYLA İLGİLİ TEKLİFLER

1. Temel ve Ortaöğretimde uygulanan programların önemli sorunlarından biri, öğrencilere sosyal yetenekleri kazandıracak olan metodlardan yoksunluğudur. Normal bir yetişkine hayatta en önemli şeyin ne olduğunu sorun, en sık alacağınız cevap insan ilişkilerinin temelini oluşturan sevgi, saygı, hoşgörü, anlayış, yardımseverlik vb. kavramlardır. Maalesef bu kavramlar eğitim programlarımızda istenilen seviyede değildir. Programlarda insan ilişkilerine önem verecek programlar hazırlanmalıdır.
2. Temel ve Ortaöğretim programlarının hazırlanmasında ve geliştirilmesinde gerçekçi kararlar alabilmek ve sağlam adımlar atabilmek için, bugüne kadar geçirdiği safhaları tanımak gerekir. Ayrıca yeni programlar hazırlanırken hızla gelişmekte olan toplum ve birey ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmasına özen gösterilmesidir.
3. Temel eğitim okulları (İlkokul, Ortaokul ve İlköğretim)'nin programları hayata hazırlama ilkesine esas alınarak ve dersler arasındaki ilişkiler kurularak yeniden düzenlenmelidir.
4. Program geliştirme çalışmaları, bir defa yapıp biten uygulamalar ve sadece konu listesi olarak görülmemelidir. Program geliştirme çalışmaları, amaç-muhteva, yöntem-değerlendirme boyutlarını da içerecek biçimde sürekli olarak yürütülmelidir. Bunun için de; uzman, öğretmen, veli ve öğrencinin görüşleri alınmalı, buna paralel olarak çevre koşulları, ders kitapları, araç ve gereçler gözönünde bulundurulmalıdır.
5. Öğretim programları uygulanırken amaç-muhteva ilişkisine azami derecede dikkat gösterilmelidir. Amaçlar kağıt üzerinde bir süs olarak kalmamalıdır.
6. Ortaöğretim okullarının programlarında yer alan “Türk Dili ve Edebiyatı” dersine ayrı bir önem verilmelidir. Ortaöğretimden mezun olan her bireyn, okuduğunu anlama, anladığını yazıyla ifade edebilme, Türk dilini ve yazım kurallarını doğru olarak kullanabilecek seviyeye getirecek programlar hazırlanmalıdır. Bunun için de okullarda sadece ders kitaplarına bağlı kalmaktan vazgeçilmelidir. Ders kitaplarının yanında ansiklopediler, sözcükler, yazım kılavuzu kullanılmalıdır. Ayrıca bunların yanında gazete ve dergilerde Türk dili ile ilgili yazılardan yararlanılmalıdır.
7. Ortaöğretim programlarında yer alan “Sosyal Bilgiler” derslerinin amaçları saptanırken sadece bilgi aktarma faaliyeti olarak değil, aynı zamanda toplumdaki ilişkileri kavratacak, bir hayat görüşü kazandıracak ve toplumsal değişmelere uyum sağlayabilecek amaçlar olarak da saptanmalıdır.

8. Ortaöğretim programlarında yer alan “Yabancı Dil” dersi, yıllardan beri istenilen seviyeye ulaşmamıştır. Lise 1. sınıfta öğretilen gramer bilgileri yaz tatilinde unutulmakta, II. sınıfın başında bir veya iki ay aynı bilgiler tekrarlanmaktadır. Böylece zaman kaybına neden olmakla birlikte, aynı zamanda öğrenciler sadece gramer kurallarını öğrenmekle yabancı dil öğrenmeyi başaramamaktadırlar. Bunun için de; öğrenciler yabancı dil öğrenmeye isteklendirilmeli, maddi imkanlar ölçüsünde dil laboratuvarları kurulmalı, hatta uygulamaya dönük yoğunlaştırılmış kurslar denenmelidir. Veya bu dersler tamamen seçmeli ders haline getirilmelidir.

9. Mesleki ve Teknik Liselerin “Meslek Dersleri” programları, öğrencilere temel bir meslek eğitimi kazandıracak şekilde hazırlanmalıdır. Meslek dersleri programını alan öğrenci iş hayatında mümkün olduğu kadar büyük bir bağımsızlık sağlanmalıdır. Ayrıca mesleki ve teknik liselerinin programları teknolojik gelişmelerden geri kalmayacak şekilde geliştirilmelidir.

10. Öğretimde kullanılan yöntemlerin konunun yapısına göre anlatım yöntemi kullanılmalıdır. Sadece eski düz anlatım veya soru-cevap yöntemi kullanılmamalıdır. Öğrenciyi araştırmaya, incelemeye, bilimsel düşünceye yönlendirecek yöntemler geliştirilmelidir. Aslında ortaöğretimde uygulanan eğitim programlarının içeriğini, öğretmen-öğrenci ortamında bir kaç önemli fikir üzerinde araştırma yapılacak şekilde hazırlanmalıdır.

11. Temel ve Ortaöğretim kurumlarına gelen her öğrenciye mümkün mertebe yeteneklerinin azami noktasına gelinceye kadar geliştirecek programlar geliştirilmelidir.

12. Temel ve Ortaöğretim programlarının muhtevasında, öğrencileri devamlı olarak okumaya, düşünmeye ve araştırmaya sevk edecek bir idealin bulunması gerekmektedir. Çünkü idealleri üzerine yaşayan insan, okumaktan, çalışmaktan, araştırmaktan ve yaşamaktan yılmayacak, bilakis zevk alacaktır.

4.4. BİLGİSAYAR DESTEKLİ EĞİTİM (BDE)'LE İLGİLİ TEKLİFLER

- a) Bilgisayar ve çevre birimlerinin, yeni yazılımların eğitim camiasına tanıtılması amacıyla gerek bakanlık kanalıyla, gerekse özel kuruluşlar kanalıyla hizmetiçi eğitimler düzenlenmelidir.
- b) Bakanlık nezdinde gerçekleştirilen makro planlamalardan BDE projesinin zarar görmemesi bir şekilde sağlanmalıdır.
- c) Bilgisayar ve ilgili yan birimlerini de içerebilecek şekilde bir ders, normal lise programı uygulayan kurum öğretim programlarına eklenmelidir.
- d) Okullar arasında bilgisayar bilgi bankalarına ulaşabilmek amacıyla ağ oluşturulmalı, böylece bölgeler arasındaki fırsat ve imkân eşitliği sağlanmalıdır. Öğrencilerin bu hizmetten yararlanması ücretsiz veya çok cüzi bir miktarda olmalıdır.
- e) BDE veya BDÖ ile ilgili yazılımlar standardize edilmeli, yabancı yazılımlar oluşturulacak kurul tarafından denetlenmeden piyasaya sürülmemelidir.
- f) Hemen her eğitim kurumunda öğretim araçları laboratuvarı kurularak, bilgisayar birimleriyle zenginleştirilmelidir.
- g) Laboratuvar öğretmenleri, teknik eleman veya bilgisayar amacına uygun kullanabilecek öğretmen ihtiyacı için, üniversitelerde bölümlerin kurulmasına, kurulu olanların desteklenip geliştirilmesine, eğitim fakültelerinin öğretim programlarına bilgisayar operatörlüğü dersi konulmasına destek verilmelidir.
- h) İlgili kişi, kurum ve kuruluşlara öneri niteliği taşıyan bu ifadelerin, çoğu ülkelerde uygulanan ve ülkemizde çeşitli nedenlerle uygulamada aksaklıkların olması nedeniyle geçerliğinin sağlanması gerekmektedir. BDE plan, program, değerlendirme ve yüksek kalitede bireyler demektir. Bu nedenle uygulamaların titizlikle yürütülmesi gerekmektedir.

S U M M A R Y

There is not a country which solved completely her education problems. When education system of developed countries investigated, it will be seen That States share their heavy burden of education with private enterprises. While the ratio of numbers of students attending to private schools and collages to that of whole students in those countries reaches at 60-70%, this ratio is 1,4% in our country.

The state has to appropriate large sums in the face of problem such as lasting insufficient primary education, growing masses of students in front of Universities, a large unskilled mass outside of the schools, schools and classrooms which are inadequate to meet the needs.

State, performing the task of inspection, should leave Education-training operations to private sector, wakifs (devoted foundatitons) and local institutions. Nowadays the success of private schools exceed that of state schools. Besides their success in the exams of ÖSYM, students attention to private schools take more place in scientific investigation which are organized by TÜBİTAK and Science Olympiate Turkish private collages and Universities functioning abroad and especially in Turkish republics represent Turkey with a great success.

In our study, we investigated The functioning, main principles various implementations and graphics of Success of The private education institutions whose success is highly admired.

At the end of our observations of successful private education institutions, we found that a powerful school culture was placed, high targed were aimed in the field of education-training, managers, consident to be leaders, models of role were formed by teachers, responsibility felt by students, order, discipline and integration had been achiever technical and technological means were used in education-training and modern implications were applied.

Considering our findings, we suggested alternative solution proposals as a model which proved itself with examples of successful implications at private education institutions.

Ö Z G E Ç M İ Ş

1959 Elazığ doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenim hayatını Elazığ'da tamamladı. 1976-80 yıllarında Erzurum Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesinde okudu. 1980-85 yılları arası Rize Ticaret Lisesi, Meslek Yüksekokulunda Ekonomi Dersleri öğretmenliği yaptı. 1986-95 yıllarında yaklaşık 10 sene özel eğitim şirketlerinde yöneticilik yaptı.

Kırgızistan'da Özel Eğitim kuruluşlarının açılması, işletilmesi ile ilgili araştırma ve projelendirme çalışmaları yaptı. Bu çalışmaları Kırgızistan'ın birçok bölgesinde inceleyerek, araştırarak, gezerek, yerinde tesbit ederek gerçekleştirdi.

En son olarak Adapazarı SEBAT Eğitim İşletmeleri Genel Müdürü iken Sakarya Üniversitesi İşletme Bölümünde yüksek lisans öğrenimi gördü. Ekonomik araştırma yazılarıyla sarr basın kartı sahibi oldu. Özel Eğitim Yönetimi İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon, Yönetimde 3 Boyut (Zaman Yönetimi - Toplantı Yönetimi - Stress Yönetimi) üzerine yayın çalışmaları devam etmektedir.

Evli ve 3 çocuk babasıdır.